

A
*Baptista Teológiai Akadémia évkönyve
a 111. tanévről, 2016/2017.*

**A Baptista
Teológiai Akadémia
évkönyve
a 111. tanévről**

2016/2017.

Budapest, 2019

A Baptista Teológiai Akadémia évkönyve
a 111. tanévről, 2016/2017.

Főszerkesztő: Prof. Dr. Almási Tibor
Felelős szerkesztő: Bereczki Lajos
Szerkesztő: Huszta Csaba

© Baptista Teológiai Akadémia 2018

Minden jog fenntartva.
All rights reserved.

ISBN ??????????????????????,

Kiadja: Baptista Teológiai Akadémia
Felelős kiadó: Prof. Dr. Almási Tibor rektor
Budapest, 2018.
Borítóterv és tördelés: Boltos Péter
Nyomtatás: „Mátyus” Bt., Dabas

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
I. AKADÉMIÁNK ÉLETÉBŐL	
1. Ünnepek	9
<i>Diplomaosztó rektori ünnepi beszéd - 2016.</i>	9
<i>Diplomaosztó és tanévzáró a Nap utcában - 2016.</i>	14
<i>A BTA 110 éves jubileumi ünnepe</i>	16
<i>Az Udvarnoki András-díj kedvezményezettjei 2016-ban</i>	38
2. Hétköznapiak	42
<i>Izgalmas kérdések a Biblia fényében - előadássorozat</i>	42
<i>A BTA Fakultatív Konzultációs Központjaiban folyó munka</i>	45
<i>Online közvetítés</i>	47
<i>A Fakultatív Konzultációs Központok beszámolója</i>	47
<i>A BTA fogyatékos hallgatóinak helyzete a 2016/17-es tanévben</i>	57
3. Konferenciák	58
<i>Interdiszciplináris Teológiai Konferencia</i>	58
<i>Újszövetségi Kutatóintézeti Konferencia</i>	61
4. Egyes területek beszámolója	64
<i>A BTA kórusa és szimfonikus zenekara</i>	64
<i>A BTA Kutatóintézete</i>	65

II. TEOLÓGIAI TANULMÁNYOK ÉS SZAKDOLGOZATOK

1. Oktatók teológiai értekezései	69
<i>Prof. Dr. Almási Tibor: Célorientáció és specializáció az interdiszciplinaritás jegyében</i>	69
<i>Bacsó Benjámin: A reformáció hatása a nevelés ügyére</i>	94
2. Hallgatók jeles szakdolgozatai	102
<i>Németh Beáta: Septuaginta</i>	102
<i>Uzonyiné Kola Magdolna: Az iskolai hitoktatás és a vasárnapi iskola összehasonlítása</i>	160

III. ADATTÁR

1. Hallgatók névsora évfolyamonként	215
<i>2016/17 Teológia - BA</i>	215
<i>2016/17 Kántor - BA</i>	220
<i>2016/17 Teológia - MA</i>	220
2. A 2017-ben diplomázott hallgatók	222
3. Kitüntetésben, jutalomban részesült hallgatók	223
4. Oktatók és munkatársak a 2016/17-es tanévben	224

ELŐSZÓ

Nagy jelentőségű minden írás, amit tudományos megalapozottsággal, és élő hittel írnak a szerzők. Élmény visszaolvasni egy konferencián, vagy ünnepen elhangzott beszédeket, köszöntéseket. Ha ezt a Baptista Teológiai Akadémia évkönyvének olvasói tehetik, akik jelen voltak, vagy vannak az intézmény napi működésében, boldogan emlékezhetnek, megelevenednek, pontosan rögzülnek az elhangzott, megértett igazságok.

Ha eltelik néhány évtized, és az utókor előveszi ezt a könyvet, forrásként, hiteles dokumentumként használhatja. Mit mondtak rólunk, és mit mondtunk mi, hogy gondolkoztunk, milyen értelmezésekre jutottak el 2016-2017-ben a baptista teológusok Magyarországon?

Ha kézbe veszik e könyvet, talán többen rájönnek arra, hogy Isten milyen nagyszerűen nyit ajtót a korábban ismeretlen bibliai igazságok megértése felé. Ha olvasnak, kutatnak, ha törekednek a „többre”, akkor el is jutnak annak megnyeréséhez.

A mostani időben is tisztelettel tekintünk vissza elődeinkre, hiszen a baptista misszió megerősödése az állami elismerést követően, immár törvényesen is történhetett.

Néhány „évszázados” egyházi adat álljon előttünk.

1895-ben már elindult a Békehírnök hetilap kiadása, 1905-ben a Hit Hangjai jelent meg, hogy a gyülekezeti éneklésünket segítse, az 1899-ben már működik egyfajta teológiai képzés – még tanfolyami szinten, majd 1906-ban alakítja meg az intézményes teológusképzést Udvarnoki András. Ekkoriban alakulnak az első szociális intézményeink is, 1905-ben Kiskőrösön, majd 1910-ben Hajdúböszörményben. Folytathatnám még, és emlékezve az 1905-ös Ócsai Közgyűlésre, tisztelettel tekintünk elődeinkre, akik megfogalmazták és elfogadtatták az úgynevezett Ócsai Hitvallást, és a baptisták akkori Szervezeti- és Működési Szabályzatát.

A cél egy volt. Isten Országát építeni, az Ő népének igényes működését segíteni. Ennek érdekében fogtak össze a régiek.

A cél ma is ugyanaz kell, hogy legyen. Még tart a kegyelmi idő, amelyben szeretnénk betölteni küldetésünket. A felsőoktatás, a köznevelés, a szociális munka, mint intézményi tevékenységek alkotnak szép csokrot. A teológia

– többek között – segíti a lelkészképzést és a későbbi tudományos fejlődést, de hatása megjelenik a gyülekezeti közösségekben, az közoktatási- és szociális intézményeinkben, szervezeteinkben is.

Maradandó értéket hagyunk hátra az utánunk jövő generációknak, és örökkévaló értéket hordozunk a szívünkben.

Mészáros Kornél

*a Magyarországi Baptista Egyház
főtitkára*

I. AKADÉMIÁNK ÉLETÉBŐL

1. ÜNNEPEK

Prof. Dr. Almási Tibor: Diplomaosztó rektori ünnepi beszéd – 2016

*Elhangzott a BTA diplomaosztó és tanévnyitó ünnepi istentiszteletén
a Budapest Nap utcai Baptista Imaházban, 2016. július 2-án*

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!
Kedves Testvérek!

Azt gondolhatná valaki, hogyha egy rektor éppen a 20. rektori beszédét tartja egy ilyen alkalommal, és oszt majd diplomát, akkor ez már valamiféle rutin feladattá vált. Azonban nem így van. Hosszú időt töltöttem azzal az elmúlt napokban, hogy keressek egy igei történetet, amely nem erőltetett módon, hanem természetesen összekapcsolódhat ezzel a mai alkalommal, intézményünk 110. évzárójával, és diplomaosztójával.

Igyekszem az Újszövetséget elég jól ismerni, valamennyire az Ó-t is, azonban nem volt könnyű a feladat. Ugyanis az újszövetségi korban az egész egyháznak nem sokkal volt több tagja, mint amennyien ma itt vagyunk. Teológiai intézmény meg végképp nem volt. Első szándékból leírt bibliai történetet e tekintetben természetesen nem találtam.

Mivel azonban a mai alkalommal a feladatom nem csak az, hogy egy rektori beszédet mondjak, hanem az is, hogy röviden ígét is hirdessek, ezért mégiscsak kellett találnom egy ide illő textust.

Mindenesetre Az apostolok cselekedeteiről írt könyvben van egy történet, amely a 18. fejezet 24–26-ig terjedő versekben található.

„Efézusba érkezett egy Apollós nevű alexandriai származású zsidó férfi, aki ékesen szóló és az Írásokban jártas ember volt. Ő már tanítást kapott az

Úr útjáról, és buzgó lélekkel hirdette, és helyesen tanította a Jézusról szóló igét, de csak János kerestségét ismerte. Igen bátran kezdett beszélni a zsinagógában is. Amikor meghallgatta őt Akvila és Priscilla, maguk mellé vették, és még alaposabban megmagyarázták neki az Isten útját.” (Acta 18,24–26)

Az a reménységem, hogy akiket innen kibocsátunk, azok valamiben valamennyire hasonlítanak ahhoz a férfiúhoz, akiről most olvastam.

Nagyon heterogén a jelenleg diplomát kapó hallgatóságunk serege. Hiszen vannak, akik gyülekezeti lelkipásztori szolgálatra készülnek, sőt már abban állnak. Többen valamilyen más egyházból érkeztek, hogy tanulmányokat folytassanak, bizonyos missziói tevékenység jobb végzése reményében. Vannak olyanok is, akik egy-egy iskolában folytatnak munkát, és gyermekekkel van feladatuk. Azért jöttek, hogy ezt egy kicsit jobban tudják végezni. És vannak olyanok is, akik itteni tanulmányaik után valamilyen szociális intézményben az élet végén lévő idősokkal szeretnének egy kicsit jobban foglalkozni. Azonban mind a mesterszakos, mind az alapszakos végzett hallgatók olyanok, akik az életben már valamit úgymond letettek az asztalra.

Iskolánkra jellemző, hogy kevés olyan hallgatónk van, aki 18 éves korában, friss érettségivel érkezik hozzánk. Inkább olyanok jönnek, akik az életben már valamilyen tekintetben némiképp, vagy évtizedeken át kipróbálták magukat. Vannak olyanok, akik egészen más területről indultak el, mire ide érkeztek.

Apollós egy különleges fiatalember, aki származására nézve alexandriai zsidó volt. A zsidóság megadta neki azt a vallási előéletet, amely – párosulva a világi ismeret elnyerhetőségével, nagyszerű színvonalával – reményekkel tölthette el őt. Az Apollós név szoros kapcsolatban áll a görög istenség nevével, aki egyébként két főterületen tevékenykedett több mellett: az egyik a művészetek, a másik a gyógyítás volt.

Ez a fiatalember úgy látszik, hogy a művészetet választotta elsősorban, hiszen ékesen szóló, retorikailag nagyszerűen képzett ember volt, amikor találkozott Jézus Krisztus evangéliumával.

Vannak az itt ülők között nem kevesen, akik az előéletüket tekintve nagyszerű pályát futottak már be, mire Teológiánkra érkeztek. Diplomások, több diplomások, doktori fokozattal rendelkezők, akik – valahogy úgy, mint ahogy Apollós – a maguk megfelelő értékelési szintjén, és értékrendjén sok mindent elértek az életben. Nagyszerű dolog. Azonban az, hogy eljöttek a Teológiánkra tanulni, az reménység szerint vagy egy új lendületet és irányt, vagy a réginek a megerősítését jelentheti az életükben.

Apollós megtanulta, amit megtanulhatott keresztyén teológia nélkül. De

amikor találkozott a keresztyénséggel, akkor úgy gondolta, hogy érdemes lesz még valamit hozzátenni az eddigiekhez.

Örülök annak, hogy sokan vannak, akik arra gondolnak – és tudom, hogy nem csak a diploma érdekében –, hogy eljöjjenek a Baptista Teológiai Akadémiára és tanuljanak. Mert a tanulás egy befejezhetetlen folyamat, mint ahogy Apollós esetében is ez történt. Nagyszerű előélet után egyszer csak találkozott Jézus Krisztus evangéliumával.

Aki eljött a Teológiánkra, kivétel nélkül mindenki elmondhatja, hogy találkozott Jézus Krisztus evangéliumával. Az egy más dolog, hogy milyen hatást gyakorolt ez kinek-kinek az életére. Lehet, hogy vannak, akik úgy gondolják, vagy mondják, hogy ez már a sokadik találkozás volt számukra. Mások azt mondhatják, hogy rémlett valami nekik, és az irodalom, a művészetek szintjén találkoztak már a keresztyénség tanításával. És lehet, hogy vannak, akik azt mondják: jöttünk, de igazán nem is tudtuk, hogy mi vár itt reánk. Talán csak egy-egy ismerősünk mondta, hogy „próbáld meg”, és eljöttünk.

A kérdés az, amiről nem sokat beszéltünk a konzultációs órákon, hogy a tanultak mellett a lelkünkre, az értékrendünkre, a személyiségünkre, a továbbhaladásunkra milyen hatást gyakorolhatott ennek az iskolának a tananyaga, szellemisége és lelkisége?

Nem szoktunk az iskolában erőszakos térítést folytatni, meg igazából semmi direkt térítést sem. Most azonban, amikor – tanulmányaik befejeztével – így utoljára találkozunk egymással, talán megengedtetik nekem, hogy most erről is szóljak.

Apollós rátett még valamit az eddigiekre és változott az élete. Igaz, hogy az Apollós név megmaradt, de immár a művészetnek a teológiával való összekapcsolása szimbiózist alkotva, arra tette őt képessé és késszé, hogy nagyszerű színvonalon szóljon mindarról, amit megtanult. Elment Efézusba, és elkezdte hirdetni a Jézus Krisztusról szóló tanulmányait (ma így mondanánk) világi területeken elérhető intellektuális retorikai szinten. Kiváló párosítás volt ez a kettő.

Azt szeretném és kívánom, hogy akik valamilyen diplomával, munkahelyen szerzett tapasztalatokkal érkeztek hozzánk, azok próbálják meg ötvözni a kettőt. Az életből szerzett tapasztalatokat, ismereteket, amelyek adhatják a formát, és a közvetítéshez szükséges hidakat, azzal a tartalommal, amelyet Akadémiánkon megtanulhattak.

Ugyanis Apollós – ezzel a névvel, amely nem nagyon predesztinálta őt arra, hogy keresztyén tanokat terjesszen – egyszer csak elkezdett beszélni arról, amit megismert.

Olyan jó lenne, ha mindazok, akik most elindulnak, és diplomájukkal együtt hazamennek, valahogy úgy érkezhetnének haza, ahogy Apollós érkezett Efézusba. Felkészülten, felvértezten, nem csak intellektuálisan, hanem

Prof. Dr. Almási Tibor a diplomaosztó ünnepen rektori beszédet mond

lelkileg, szellemileg is. És ahova hazaérkeznek, ott elkezdenének beszélni és példát mutatni valamiről, amit láttak, hallottak és tanultak. Amelyet talán némiképp magukévá is tettek. Vajha az a környezet, amelyből ideérkeztek kedves diplomásaink hozzánk, most egy megújult gondolkodó, vagy ugyanabban megerősödő diplomást fogadhatnának vissza!

Ebben a történetben az ékesen szóló és az Isten útjáról tanítást kapó ember egy nagyon furcsa helyzetbe keveredett. Úgy gondolhatta magáról, hogy már mindent tud. Ma azt mondanánk, hogy kitűnő vagy jeles diplomáért talán még jutalmat is kaphatott volna. Aztán amikor odaérkezett egy közösségbe, rájött, hogy nem egészen így van ez, mert lehetne még tovább lépni. Különös történet.

Hiszen egy kiválóan kvalifikált ember visszamegy a közösségbe, ott meghallgatják a beszédét, bizonyoságtételét, és egy házaspár mintha elkezdené magában láthatatlanul csóválgatni a fejét. Kiváló a színvonal, nagyszerű a téma, de mintha még hiányoznék valami. Főleg, hogy egy iparos, sátoresztítő házaspárról van szó: Akviláról és Priscilláról. Mit akarnak ők? Hogy gondolják ők, hogy beleszólhatnak egy tudós ember, egy okleveles teológus eszmefuttatásába!? Azonban anélkül, hogy nyíltan beavatkoznának és kritizálnák, elhívják magukhoz, és elbeszélgetnek vele.

Van-e annyi alázat egy diplomás teológusban, egy doktorátussal rendelkező oktatóban, egy professzorban, hogy amikor egy egyszerű házaspár el-

kezd vele beszélgetni, észrevegye és elfogadja, hogy valamiben még neki is lehet hiányossága!? És ez most nem az intellektuális felkészültség területén jelentkezett, nem is azért, mert a stílusa nem volt tökéletes, vagy, mert retorikailag tévesztett volna kifejezéseket, hanem azért mert a tanításából és a maga életútjából hiányzott még valami.

Amellett, hogy hirdette Jézus Krisztus evangéliumát, ő maga a hirdetett tanításhoz képest – persze egy kicsit a tanításában is, de talán még inkább a személyes életében – lemaradt. Jó helyen járt, de lemaradt a csúcscról.

Úgy gondolom, jó lenne, hogy mindazokban, akik most elindulnak diplomával a kezükben, de mindnyájunkban is – oktatókban, és hallgatókban – lenne annyi alázat, és felismernénk, hogy mindaz, amit elsajátítottunk, még kiegészítésekre, pótlásokra szorul. Ismeretanyagban is, de talán az életünk változtatásait illetően is.

Olyan jó lenne, ha most – amikor már vizsgákra nem kell készülni – nyugodtan rászánnánk pár hetet arra, hogy megnéznénk: mire jutottam én magam, hiszen sok mindent hallottam, megtanultam, vizsgáztam, jó jegyeket kaptam. De a teológiában az a csodálatos, hogy nem csak a fejünket szeretné megcélózni, hanem a szívünket, az életünket, egzisztenciálisan szeretne hatni reánk.

Felkészültség és alázat. Azt kívánom, hogy a most diplomát kapó kedves hallgatóink ilyen apollósi lelkülettel – talán hasonló előélettel, hasonló, nevében hordozott lényeggel – próbálja meg mindenki, amikor hazamegy úgy alakítani az életét, szolgálatát – bármilyen közegben találja is magát –, ahogy ezt Apollós tette.

És akkor úgy gondolom, hogy egy BA, vagy egy MA diplomán nagyon sokkal túlmenően az életnek egy olyan értékére találunk rá, és közvetíthetjük mások felé is, amelyért igazán érdemes volt a BTA-n tanulni.

Szeretnék még kitérni arra, hogy van két olyan oktatónk, akik úgy döntöttek, hogy nyugdíjba vonulnak: Az egyik: *dr. Beharka Pál* professor emeritus testvérünk, aki most sem tud itt lenni közöttünk. A másik: *Hegyi András* főiskolai docens testvérünk – aki bejelentette nekem, és én szomorúan, de megértéssel vettem tudomásul –, hogy a következő tanévtől kezdve már nem fog nálunk oktatni.

Azt gondolom, hogy mind a két név ismerős a kedves hallgatók előtt is. Szeretnék most tőlük elköszönni, és Isten áldását kívánni az életükre. Ugyanezt az áldást kérem az Úr Jézustól a jelenlegi oktatóink további munkájára, végzős hallgatóink szolgálatára és a még nálunk lévő és az ezután érkező hallgatóinknak a tanulmányaira is.

Intézményünknek Nem gyakorlata, hogy óriásplakátokon, televíziós reklámokban, és rádiós felhívásokban adjon fel hirdetést: lehet nálunk tanulni. Tapasztalatunk szerint a hozzánk jövő hallgatók több, mint 90%-a a már

nálunk tanult, vagy most tanuló hallgatóink bátorítására, buzdítására dönt úgy, hogy jelentkezik Akadémiánkra.

Hadd kérjem a most diplomázó kedves hallgatóinkat, hogy beszéljenek az iskolánkról őszintén, reálisan azoknak, akik a környezetükben élnek: ismerőseiknek, barátainknak, családtagjaiknak. És aki szeretne olyan lelkeségű intézményben tanulni, amelyik nem csak a diploma megszerzésére, hanem a szívük megváltoztatására is alkalmat kínál mindenkinek, az jelentkezhesen Teológiánkra.

Befejezzük a 110. tanévet. Hadd jelezzem még, hogy egy méltó jubileumi ünnepélyt szervezünk, amelyre 2016. október 29-én kerül sor a Pesti Vigadóban. Erre az alkalomra várunk vendégeket, érdeklődőket, például a most végzett hallgatóinkat is. Mindenki nem fog ugyan beférni, de szeretnénk, hogy az iskolánk iránt komolyan érdeklődők mind nagyobb számban velünk ünnepelhessenek. Kérjük, hogy kísérik figyelemmel a honlapunkat, mert ott lehet majd erre jelentkezni, és a lehetőségek szerint küldeni fogunk meghívót azoknak, akik beleférnek a terem kapacitásába.

Prof. Dr. Almási Tibor

a BTA rektora

* * *

Diplomaosztó és tanévzáró a Nap utcában - 2016

*A Baptista Teológiai Akadémia tanévzáró
és diplomaosztó ünnepi istentisztelete a Nap utcában 1*

Július 2-án 10 órakor jeles esemény vette kezdetét a Nap utcai baptista imaházban, amely ez évben is helyszíne lehetett az immár 110 éves Baptista Teológiai Akadémia ünnepi tanévzáró és diplomaosztó alkalmának.

A zsúfolásig megtelt imaházban *Tóka Szabolcs* orgonaművész játékával vette kezdetét az alkalmi istentisztelet, majd Bereczki Lajos rektorhelyettes köszöntötte a nagyszámú hallgatószámot. Ezután a BTA intézményének hagyományai szerint a rektori beszédre figyelhettek a végzős hallgatók a jelen levő érdeklődőkkel együtt.

Prof. Dr. Almási Tibor az Apostolok cselekedeteiből olvasott föl egy rövid szakaszt. Az alkalmi beszéd – követendő mintaként – úgy állította a hallga-

1. Megjelent a Békehírnök 2016/31-32. számában, 244. o.

tóság elé Apollózt, a hitre jutott, művelt rétort, mint akinek az életét – a hitbeli fejlődés zálogaként – a magas szintű műveltség mellett a kellő mértékű alázat is jellemezte.

Az ünnepi beszédet követően intézményünk rektora – megköszönve a tanári kar munkáját – külön méltatta *dr. Beharka Pál* professor emeritust, illetve *Hegyi András* főiskolai docent, akik több évtizedes oktatói tevékenységüket fejezték be ebben a tanévben.

Ezek után a jubilánsok köszöntésére került sor. *Szegedi Tivadar* lelkipásztor 25 éve, *Láng Mátyás* és *Révész József* lelkipásztorok 50 éve vehették át diplomájukat egyházunk teológiáján.

Majd az intézmény jutalmazottainak köszöntése következett. A teológia hallgatói közül idén egyedülálló módon összesen 86-an részesülhettek jutalomban.

Ez után került sor a diplomák átadására. Az ünnepi percek alatt összesen 114-en vehették át diplomájukat intézményünk rektorától, aki az immár diplomával rendelkező végzős hallgatószámot a Tituszhoz írt levél alapján szólította meg, illetve látta el útravaló gondolatokkal. Ezt követően *Papp Szabolcs* búcsúzott a végzős hallgatók nevében, méltatva a BTA tanárainak, illetve az intézmény munkatársainak áldozatos munkáját.

Az idei ünnepi tanévzáró *Bereczki Lajos* rektorhelyettes zárógondolataival, majd nemzeti imádságunk, a Himnusz eléneklésével ért véget ebben a tanévben is.

Baptista Sajtószolgálat

Diploma átadás

A BTA oktatói és a végzős hallgatók 2016-ban

* * *

A BTA 110 éves jubileumi ünnepe

2016. október 29. Pesti Vigadó

Történelmi jelentőségű ünnepélyre került sor a Baptista Teológiai Akadémia 110 éves jubileuma alkalmából 2016. október 29-én a Pesti Vigadóban.

A zsúfolásig megtelt csodálatos terembe az ország minden tájáról és a környező országokból is érkeztek iskolánk iránt elkötelezett, érdeklődő vendégek. Köztük egyházunk Elnöksége, a BTA Igazgató Tanácsának, Szenátusának és oktató karának tagjai, illetve jelenlegi és korábbi hallgatóink. Részt vett az Emberi Erőforrások Minisztériumának magas rangú képviselője, a Magyar Rektori Konferencia elnöke, és a magyarországi hittudományi egyetemek és főiskolák, valamint világi egyetemek rektori szintű képviselői mellett a határon túli magyar baptisták számos vezetője. A lelkipásztori karból mintegy ötvenen érkeztek.

A zenei szolgálatot a BTA énekkara és Szimfonikus zenekara látta el. A mintegy 90 fős együttes *Dr. Almási Kornél Zsolt* művészeti rektorhelyettes vezetésével evangéliumi énekfeldolgozásokkal örvendeztette meg a hallgatóságot.

Miután *Prof. Dr. Almási Tibor*, az intézmény rektora köszöntötte az egybegyűlteket, egy kisfilm segítségével nyílt lehetőség a 110 év történetének rövid áttekintésére.

Ezt követően egyházunk elnöke, *Papp János* testvér hirdetett ígét.

Az ünnepi rektori beszédet a BTA Szenátusa által alapított Udvarnoki András-díj átadása követte. Ebben az évben *Dr. Beharka Pál* és *Hetényi Attila* testvérek részesültek e magas rangú kitüntetésben. Laudációjukat *Bereczki Lajos* rektorhelyettes tárta az ünnepi hallgatóság elé. A díjat az intézmény rektora adta át.

Ünnepélyünk második részében kiemelkedő vendégeink méltatták köszöntésükben a jubiláló intézmény tudományos, missziós, hitbeli és társadalmi szolgálatát. Felemelő érzés volt, amikor ünnepélyünk végén az ének- és zenekar kíséretével együtt énekelhettük nemzeti imádságunkat, a Himnusz.

Akik jelen lehettünk, ezen a történelmi jelentőségű ünnepélyen, maradandó lelki élménnyel gazdagodhattunk. Sajnáljuk, hogy minden érdeklődő számára nem tudtunk helyet biztosítani. Azonban az ünnepélyről készült kép- és hangfelvétel minden érdeklődő számára elérhető.

Prof. Dr. Almási Tibor, a BTA rektora üdvözli a megjelenteket

**A BTA kórusa és szimfonikus zenekara, Dr. Almási Kornél Zsolt
művészeti rektorhelyettes vezetésével**

A jubileumi ünnep hallgatósága

Papp János MBE elnök igehirdetése

Szeretettel és tisztelettel köszöntök én is mindenkit! Engedtessek meg, hogy most kiemelten csak az ünnepeltet, a Baptista Teológiai Akadémiát, annak jelenlegi és volt oktatóit illetve hallgatóit köszöntsem. Örülök e nagyszerű eseménynek és a megjelentek széles körének!

Fordított kanalas véső, kis nagyoló kés, görbe kapacs, sáskaláb, rókafark fűrés, vonókés, barátságpálca... Mik ezek? A fafaragás régi és újabb eszközei. Szerszámok, amikkel őseink, vagy a mai faművesek alakítják, formálják a fát, hogy hasznos, díszes, értékes legyen. Ez a formáló, alakító munka jutott eszembe a Teológiai Akadémia 110 éves történelmére gondolva. Isten Igéje a következőként fogalmazza ezt meg:

„Letekint a mennyből az Úr, és lát minden embert... Ő formálta mindnyájunk szívét, ismeri minden tettüket.” (Zsoltár 33,13-15)

I. Igen, Isten formálta az elmúlt 110 év során a teológiára érkező embereket. Beérkeztek a teológiára (régőbbi nevén Szemináriumba, még régebbi nevén Prédikátor iskolába) iparos legények, történelem tanárok, asztalosok, vegyészek, elektronikai mérnökök, ruházati eladók, frissen érettségizett fiatalok. Ezek az emberek kezdték meg teológiai tanulmányaikat, aztán lelkipásztorokká, érett teológussá lettek. Formálódtunk, érlelődünk... Mik voltak az emberfaragás, a formálódás eszközei?

Először is: az Isten Igéje. Az írott, a megértett, a tanulmányozott, az exegetált és egyben a Lélek által élővé tett Ige. Leginkább a megélt, bennünk visszahangzó, élő Ige!

Másodszor: formálódtunk a tanártestvérek, a diáktársak, a gyülekezeti tagok és mindazok segítségével, akikkel kapcsolatba kerültünk. Kaptunk tőlük, tanultunk belőlük.

Harmadszor: formáltak a szolgálat érlelő tapasztalatai. Legációk, gyülekezeti beosztások, közös szolgálatok. Isten alakít bennünket a feladatokban és a feladatok által. Ő átformál, hogy aztán mi is formálhassunk!

II. Átalakult, formálódott a baptista teológiai képzés és intézmény is az elmúlt 110 év során. Legalább három korszakát láthatjuk:

Az indulás időszakában robbanásszerű növekedésben voltak a gyülekezetek, sorra keletkeztek az új gyülekezetek, kellettek az igehirdetők, a tanítók, a prédikátorok. Így indult a prédikátor iskola, vagy, ahogy másként nevezték a „próféta iskola”. Isten elődeinket és az intézményt úgy formálta, hogy betölthesse az akkori szükségét.

Papp János MBE elnök ígét hirdet

Aztán az elmúlt rendszer ateista ideológiája által beszorított időszakban egy bensőséges, kisebb létszámmal és szorosan a gyülekezeti lelkipásztorképzésre koncentráló Teológiai Szemináriummal vált intézményünk. Segítette a gyülekezetek életét, biztosította kellő számú lelkipásztor képzését a közösség egésze számára. Emellett egyre elmélyültebb és szakszerűbb teológiai munkára is lehetőséget adott. Isten az elődeinket és az intézményt úgy formálta, hogy az adott körülmények között, a meglévő szükségekre válaszolhasson a Teológia.

Az utóbbi két évtizedben a kibővülő egyházi szolgálat és társadalmi szerepvállalás részeként a Teológiánk is formálódott. Sokrétűbb és árnyaltabb lett a szükség, sokkal több lett az érdeklődő, bonyolultabb a feladat. Isten most is formálja intézményünket, hogy betölthesse feladatát, és áldássá legyen egyházunkban és a magyarországi keresztyénségben belül.

III. Egy személyesebb képpel hadd folytassam: Teológiánk folyosóit belepik a tablók. Egyházunk székházának tanácstermében, ahol elég sok időt töltök, hithőseink képei láthatók. Milyen emberekké váltak ők? Hogy nézett

ki Meyer Henrik, Kornya Mihály, Udvarnoki András, Baranyai Mihály, Békefi Pál, Pannonhalmi Béla, Kovács Imre és későbbi társaik. Az arcok különbözöek. Az emberek sokfélék, de mégis valahogy olyan egyformák. Mintha a lelki testvérség nyomot hagyott volna arcon, alakon, tekinteten. Nem csak a múlt megszépítő fátyla teszi harmonikusabbá a színeket, értékeket, tulajdonságokat. Nem, valami több van ebben. Nem a festő vagy fényképész munkájában kell keresni a választ. Pál apostol szavait hadd hívjam segítségül a válaszáshoz:

„Mi pedig, miközben fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét mindnyájan, ugyanarra a képre formálódunk át az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre.” (2Kor 3,18)

Igen, Isten Krisztusban elénk állt, „modellt áll nekünk”, Szentlelke által személyesen dolgozik rajtunk. A teológia igazi művelése, benne a mi teológiai intézményünk munkája is ennek az ember-formáló isteni tervnek a színhelye, sőt eszköze. Az igazi teológia ugyanis Istenre csodálkozás és ember-formálódás volt mindig. Ez az embert átalakító munka történt a múltban, ez folytatódik a jelenben és ennek kell történnie a jövőben is teológiai intézményünkben! Nem lehet kevesebb, és nem lehet más.

Tisztelt jelenlévők, kedves testvéreim az Úr Jézusban!

Egész baptista közösségünkkel együtt hálásak vagyunk Mindenható Urunknak a Baptista Teológiai Akadémiáért, annak 110 éves gazdag történelméért. Ugyanakkor – ebben az ünnepélyes pillanatban – szeretném megköszönni a mostani és a korábbi oktatók, segítők felelősségteljes és hűséges szolgálatát is. Soli Deo Gloria! És legyen Isten áldása a múlt és a jelen után a jövőn is!

Sőt! Isten áldását kívánom most is mindannyiunkra!

* * *

Prof. Dr. Almási Tibor: A múlt és a jövő határán

Ünnepi rektori beszéd

Tisztelt Vendégeink!

A bevezető történelmi filmben áttekinthettük iskolánk múltjának fontosabb állomásait. Nem lenne azonban teljes egy keresztyén hittudományi intézmény jubileumi ünnepe, ha csupán a múlt eseményeit, gondjait és örömeit vennénk számba.

Prof. Dr. Almási Tibor rektor jubileumi ünnepi beszéde

Ugyanis arra tanít bennünket Isten Igéje, hogy egyetlen emlékezés se okozzon meghátrálást, még kevésbé visszafordulást, hanem a jövő – Isten akarata szerinti – munkálását szolgálja. Eklatáns példa erre a Zsidókhoz írt levél klasszikus, 11. fejezete, amelyben – a hithősök történelmi léptékű felvonultatása után – létfontosságú elvi és gyakorlati konzekvenciákat von le az író az olvasók jövőjére nézve.

Sőt már a múlt felidézését megelőzően is, hangsúlyozottan óv a meghátrálástól. Vagyis, hogy a soron következő múltba-tekintés, esetleg jövőjüket veszélyeztesse. (Zsid 10,38-39) Tehát, míg buzdít bennünket a történelem tanulságainak hasznos számbavételére, egyszersem óv is attól, hogy a múlt tanulságainak jövőbeli hasznosítása helyett – akár tudományos köntösbe öltöztetett, de – meddő szemlélődéssé degradálódjék az emlékezés.

Ezt írja: „Ezért tehát mi is, akiket a bizonyágtevőknek ekkora fellege vesz körül, tegyük le minden ránk nehezedő terhet és a bennünket megkörnyező bünt, és állhatatossággal fussuk meg az előttünk levő pályát. Nézzünk fel Jézusra, a hit szerzőjére és beteljesítőjére, aki az előtte levő öröm helyett – a gyalázattal nem törődve – vállalta a keresztet és az Isten trónjára ült. Gon-

doljatosk rá, aki ilyen ellene irányuló támadást szenvedett el a bűnösöktől, hogy lelketekben megfáradva, el ne csüggedjete. Mert a bűn ellen való harcban még nem álltatok ellen egészen a vérig.” (Zsid 12,1-4)

Ez igei buzdítás nyomán tehát kettős feladatunk van! Egyrészt, amikor visszaemlékezünk intézményünk múltjára – korábbi vezetőire, oktatóira és hallgatóira – Isten iránti hálával gondoljunk rájuk, és köszönjük meg őket annak az Úrnak, akiben minden körülmények között hittek és bíztak. Másrészt a bibliai történelem-szemlélet jegyében, a jövőre gondolva – amely nekünk a lehetőségek mellett még a kockázatok időszeke is – fel kell tennünk a kérdést: „Hogyan tovább?” A bibliai hithősök mellett, bennünket, a 110 év bizonyoságtévőinek (mártíroknak és sikeres győzteseknek) „fellege” is körül vesz. De most már rólunk van szó. És az elengedhetetlen szakmai kihívások jogos elvárásai mellett, – sőt fölött – most más feladatra esik a hangsúly: *„tegyünk le minden ránk nehezedő terhet és a bennünket megkörnyékező bűnt, és állhatatossággal fussuk meg az előttünk levő pályát.”*

Mi, mai ünneplők sem eshetünk a szerepcsere csapdájába. Tudniillik, hogy magunkat érezzük a „lelátón”, és elődeinket lássuk „a küzdőtéren”. A helyzet fordítva áll fenn! Ők már célba értek. A küzdőtéren mi vagyunk. Persze minden versenyzőnek jól esik a korábbi győztesek lelátóról hangzó buzdítása. Ugyanakkor azonban minden tiszteletük mellett sem rájuk kell szegezni tekintetüket, mert akkor nem lehetnek elődeikhez hasonlóan, és hozzájuk méltóan ők is győztesek.

Nekünk is – elődeink iránt érzett nagyrabecsülésünk mellett – mindegyiknek Jézus Krisztusra kell felnéznünk. Ő ugyanis nem egy a hívők közül, hanem a hit szerzője és beteljesítője. Aki az előtte lévő „örömpálya” (a préegzisztens mennyei dicsőség) helyett vállalta a keresztest, és – a bizonyoságtévők fellegeként bennünket körülvevő elődeinknél is magasabban – az Isten trónjának jobbán ül. Csak Reá nézve, Általa támogatva kerülhetjük el a lelki megfáradást, és csüggedést.

A következő percekben végigvonul szemünk előtt az a képsor, amelyben intézményünk 110 éves történelme során tevékenykedő elsőszámú vezetőket láthatjuk. Őket, akik a mindenkorai oktatói kar munkája, és egész közösségünk imádsága által támogatva, Isten előtti felelősséggel igyekeztek helyállni szolgálatukban.

A képek megtekintése közben felhangzó ének alatt – amelynek refrénje: *„Nincs szebb elhívás, mint szolgálni Jézust...”* – néma imában köszönjük meg vezetőinket és munkatársaikat, valamint egész intézményünket, a 110 éven át bennünket hordozó, reánk gondot viselő és minket megáldó kegyelmes Istennek.

UDVARNOKI ANDRÁS-DÍJ ÁTADÁSA

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa 2016-ban megalapította az Udvarnoki András-díjat, a kiemelkedő színvonalon végzett oktatói, kutatói, tudományos, publikációs, művészeti, vezetői vagy ezeket hatékonyan segítő munkának, továbbá a Baptista Teológiai Akadémia hagyományai és értékei megőrzésének és gyarapításának elismerésére.

2016-ban a Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa *Dr. Beharka Pál* és *Hetényi Attila* részére adományozza az Udvarnoki András-díjat.

A laudációkat *Bereczki Lajos* rektorhelyettes olvasta föl, és a díjat *Prof. Dr. Almási Tibor* rektor adta át a kitüntetetteknek.

* * *

KÖSZÖNTÉSEK

JAKABNÉ DR. SZALAI KRISZTINA, főosztályvezető
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Tisztet Rektor Úr, Tisztelt Vendégek!

Mindenekelőtt szeretném megköszönni a meghívást erre a felemelő és kivételes alkalomra. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma nevében megtisztelőnek tartom azt a lehetőséget, hogy ezen a jubileumi megemlékezésen én köszönhetem az intézményt.

A Magyarországon működő vallási közösségek között is kimagaslik a Magyarországi Baptista Egyház, a társadalom részére kiemelkedő fontosságú közösségteremtő munkájával, amellyel jelentős szerepet tölt be országunkban és nemzetünkben. Ezen belül is fontos értékhordozó a felsőoktatási tevékenysége. A hit elmélyítésének, gondozásának, a hit tartalmi elemeinek átadásán túl jelenik meg az a tevékenységi együttes, amelyben az egyház részt vesz az állam által szabályozott oktatási tevékenységben.

Az intézmény 110 éves fennállásának történelmi időket idéző múltja kiváló bizonyítéka mindennek. A baptista teológiai képzés kisfilmben kaphattunk egy rövid összeállítást. A XX. század első felében sorra jöttek létre

a felsőoktatási intézmények, és ez a közösség az elsők között volt. Hiszen 1906-ban elkezdődött a rendszeres teológiai oktatás a Baptista Teológiai Szeminárium megalapításával, amely gyorsan, röpké húsz év alatt Kelet-Európa legjelentősebb baptista képző intézményévé vált.

A világháború utáni viszontagságos időkben az akkori államvezetés jól tudta, hogyan lehet az egyházak jelentőségét korlátozni. Ennek megnyilvánulása volt a felsőoktatás területén is az, hogy ezt visszaszorította. Elegendő az épület kisajátítására vagy a csekély négyfős felvehető létszámra gondolni.

A rendszerváltással azonban az intézmény is lehetőséget kapott az újbóli kibontakozásra. Az 1992-ben visszakapott Benczúr utcai épület felújításával, a képzési kínálat folyamatos bővítésével, a felsőoktatási minőségi akkreditációs követelményeknek való folyamatos megfeleléssel az Akadémia e lehetőséget ki is használta. Mára az intézmény alap- és mesterképzési területen végez oktatást, sikeres szakirányú továbbképzéseket folytat, és a továbbképzési kínálata mellett kutatóintézeti tevékenységével is kiemelkedik. Kárpátalján élő magyarok részére pedig lehetőséget nyújt egy magas színvonalú diploma megszerzésére.

A Baptista Teológiai Akadémia, a Baptista Egyház mindenkori értékei mentén volt képes a kor szellemének megfelelően válaszokat adni. Hiszem, hogy a jövőben ez sem történhet másképp, és az intézmény az eddigi elismerésre méltó módon folytatja tovább a tevékenységét, és lesz alkalmunk további jubileumi megemlékezéseket megünnepelni.

Jakabné Dr. Szalai Krisztina, az EMMI képviselőjében

PROF. DR. BÓDIS JÓZSEF, *a Pécsi Tudományegyetem rektora,
a Magyar Rektori Konferencia elnöke*

Jó napot kívánok, Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt Rektor Úr, Tisztelt Elnök Urak!
Meghívott vendégek, diákok, egykori diákok, és ünneplők!

Engedjék meg, hogy a Magyar Rektori Konferencia nevében tisztelettel és szeretettel köszöntsem Önöket, a jubileum alkalmából. Nem egyszerű dolog – elnök úrra utalva – prédikátorok, vagy prédikátor-hallgatók között beszédre emelkedni, de engedjék meg, hogy a jubileum kapcsán néhány gondolatot elmondjak.

Jubileumok időszakát élünk. Ugye, benne vagyunk abban a hatvanéves jubileumi ünnepségsorozatban, ami a forradalommal kapcsolatos, és azt gondolom, hogy áthat mindenkit, minden tekintetben. Nagy elánnal készülünk a magyar felsőoktatás születésének 650. évfordulójára, ami jövő évben lesz. És jelenleg itt vagyunk egy intézmény alapításának 110 éves jubileumán.

Prof. Dr. Bódis József, rektor – Pécsi Tudományegyetem

Amikor jubileumról beszélünk, akkor általában egy időszakot tekintünk át, de higgyék el, hogy külön kiemelten kell foglalkozni az alapítással. Szoktuk azt mondani, hogy ma nagyon nehéz és bonyolult világban élünk, és szinte megoldhatatlan feladataink vannak. De ha belegondolunk, annak idején, 110 évvel ezelőtt, amikor a semmiből létre kellett hozni egy intézményt, amelyiknek a története bizonyítja, hogy nagyszerű gondolat volt, nagyszerű döntés volt, és főleg hatalmas dolog, hogy meg tudták tenni. Biztosan nagyobb volt, mint ma tovább vinni, pedig az sem egyszerű feladat. De minden korszakban megvannak a megoldandó feladatok. Nem volt egyszerű a háborúk idején, nagyon nem volt egyszerű egy olyan időszakban, amelyik nem feltétlenül hit- és felekezeti korszak volt. De ma sem egyszerű, mert ma nem csupán továbbvinni kell, hanem megújult, az alapítók gondolatait, annak esszenciáját felhasználva, a kor kihívásainak megfelelően kell ezt tenni.

Azt gondolom, hogy az Önök Akadémiája az elmúlt időszakban ennek a feladatnak nagyszerűen megfelelt, hiszen több szakon oktat, létrehozta a mesterszakot. És hadd mondjam el azt is, hogy rektor úr hat éven keresztül a Rectori Konferencia elnökségének tagjaként naponta tett azért, hogy jobb, tartalmasabb, eredményesebb legyen a magyar felsőoktatás. Hála és köszönet érte! Ezen túl a Benczúr utcai központban többször kaptunk helyet elnökségi ülésre és rendezvényekre.

A középkorban az emberek védekezésésképpen kőből hatalmas várakat építettek, amelyeknek ma nagy jelentősége már nincs, legfeljebb szép kiránduló helyek a romok, vagy amelyiket rekonstruáltak, maga a vár is. De nem csak kőből lehet várat építeni. Az Önök alapítói, az eszmék továbbvivői hitből építettek várat. Ez a vár ma is sziklaszilárd és erős. Az emberi természet kiszolgáltatott, és ezen a hit tud segíteni.

Engedjék meg, hogy a rokonságomból származó személyes példát is elmondjak, ahol volt alkalmunk megtapasztalni az Önök hitét, emberségét és szeretetét. Pár évvel ezelőtt egyik rokonunk került olyan helyzetbe, hogy intézeti ápolásra szorult. Három intézményt is megjárva – drágát, elegánst, államit – egyik sem volt igazán megfelelő. Az Önök egyik intézménye viszont fantasztikus módon tudta azt a feladatot megoldani, amit egy kiszolgáltatott ember igényel. Az Önök emberszeretete az ő mindennapját áthatotta. Hála és köszönet érte!

Engedjék meg, hogy ezekkel a gondolatokkal gratuláljak Önöknek, és kívánjam, hogy még sok jubileumot éljenek meg, legyenek sikeresek. „Vivát, crescat, floreat nostra Academia!” (Éljen, növekedjen, virágozzék a mi Akadémiánk!)

PROF. DR. NAGY JÁNOS, *prorektor*
Debreceni Egyetem

Tisztelt Rektor Úr!
Tisztelt Elnök Urak!
Kedves Vendégek!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy köszönhetem a 110 éves Baptista Teológiai Akadémiát és rektorát, jelenlegi és korábbi vezetőit, valamennyi oktatóját és hallgatóját.

A Baptista Teológiai Akadémia történetében kiemelkedő jelentősége volt a 2006-os centenáriumi évnek, mely alkalmat teremtett a számvetésre, a múlt eredményeinek és előremutató tanulságainak az összegzésére. Azóta eltelt újabb tíz esztendő.

Az elmúlt 110 év történései, tapasztalatai méltó példákkal segítettek leküzdeni a nehézségeket, és megfelelni az új kihívásoknak. A múlt hagyománya, öröksége, tanulsága, a jelen nagyszerű eredménye, a jövőbe vetett hit és a remény van itt jelen.

Személyes kapcsolatunk rektor úrral akkor kezdődött, amikor a Hajdúböszörményi Baptista Gyülekezet lelkesze volt. Feleségem szülei akkor még ott éltek, és szolgáltak. Hálás vagyok, hogy emberhez, lélekhez szóló, szívre ható igehirdetésein keresztül ismertem és szerettem meg a baptizmust.

Jakabné Dr. Szalai Krisztina, az EMMI képviselőjében

Édesanyámra is szeretettel gondolok ma, aki görög-katolikus kápolnaalapítóként igaz hitben nevelt és tanított. Titkon remélte, hogy még lelkész is lehet a fiából. Másként alakult. Négy évtizede földművelést tanítok, tanításaimban a földről, a termőtalajról szóló igéket és példabeszédeket magamban hordozom, és továbbadom tanítványaimnak. Büszke vagyok arra, hogy a debreceni almamáter kapujában a föld szeretete, a haza szeretete felirat köszönti, fogadja az elsős egyetemistáinkat.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Magyar Rektori Konferencia tagjaként is együtt dolgozhattunk rektor úrral. Munkánkat a szeretetteljes egymásra figyelés, és egymás iránti tisztelet jellemzi, azonos értékeket képviselve a magyar felsőoktatás fejlesztésében.

A Debreceni Egyetem volt rektoraként, és a magam nevében kívánom, hogy a Baptista Teológiai Akadémia legyen erős, eredményes, és meghatározó továbbra is a magyar felsőoktatásban. Vezetői, oktatói, hallgatói továbbra is jó példával járnak előttünk. A hittel szerzett tudás áldás. Kívánom Isten áldását további munkájukra, életükre.

Végezetül az ünnep alkalmából személyes ajándékkal köszöntöm rektor urat, két – általam gondozott – különleges fakszimile kiadású kötetel, 1595-ből, és 1793-ból.

* * *

PROF. DR. ZSENGELLÉR JÓZSEF, *rektorhelyettes*
a Károli Gáspár Református Egyetem,
és a Református felsőoktatási intézmények képviselőjeként

Tisztelt Rektor Úr! Tisztelt Elnök Úr!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Testvérek!

A Károli Gáspár Református Egyetem nevében sok szeretettel és örömmel köszöntöm a Baptista Teológiai Akadémiát, testvérintézményünket, fennállásának 110. évfordulóján.

A belső akadémiai jubilálás, a belső egyházi öröm, a felsőoktatási és egyházi felsőoktatási intézmények közösségével való közös öröm mellett, elhívásunkból és hitünkéből fakadó szorításban is szólítom meg most az ünnepele Akadémiát.

A zsoltáros így sóhajt fel: „Segíts Uram, mert elfogytak a kegyesek, eltűntek a hűvek az emberek közül.” (Zsolt 12,1) Ezt érzem, amikor a mai Magyarországon vagy Európában szétnézek, mert önkéntelenül is összehasonlítom

gyermekkorom tapasztalásával, amikor még Újpesten naponta többször botlottunk egymásba baptista testvérekkel, örömmel köszöntve egymást, a reformáció hetének és az ökumenikus imahét közös együttléteiből fakadó, kiforrott, Krisztus-közösség élményével. Mert a Krisztus-közösség élménye köt minket egybe, baptistákat és reformátusokat. És ennek nyomát láthatjuk felekezeteink immár 170 éves, intézményeink 110 éves kapcsolatában is.

Voltak és vannak nálunk is a Károli Egyetemen baptista hallgatók, a Hittudományi Karon baptista doktoranduszok, sőt van olyan doktorandusz is, aki a Baptista Teológiai Akadémián oktató jelenleg is. Ahogyan a Baptista Teológiai Akadémia nem lelkészi szakjain is vannak református hallgatók.

Együtt dolgozunk és dolgoztunk a Biblia fordításán református és baptista teológusok a két intézményből. Együtt lépünk fel a lelkészképzés és gyülekezeti munkásképzés különböző formáinak állami elismeréséért, a Rectori Konferencia keretében, az egyházi felsőoktatási intézményeink érdekeinek védelmében.

Így most ezen az ünnepi órán – amikor Istennek hálát adva az elmúlt 110 évért – köszöntöm a jubiláló Akadémiát, a Károli Gáspár Református Egyetem és egyben annak Hittudományi Kara nevében, nem csupán a múltra tekintek, hanem a jövőbe is. És a talán kicsit Illésféle panaszkodásnak tűnő zsoltáridézet utalhat a szorongattatás idején megmaradtakra is, mint amilyenek ma mi is vagyunk. Mert a tanítás felelősségében a mostani hitvallásra készítő időben is egyek vagyunk.

Prof. Dr. Zsengellér József, rektorhelyettes – Károli Gáspár Református Egyetem

Minél több olyan elkötelezett keresztyén tanítványt kell felvértetnünk az evangélium tanítására, akik a lélekmentés szolgálatával közösségeik szervezésével, közéleti megszólalásaikkal és megjelenéseikkel hirdetik Krisztus evangéliumát, az emberi együttélés Istentől kapott útját.

Ma is közös küldetésünk a Jézustól kapott: *„Menjete el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek.”* (Mt 28,19)

Hetényi professzor úrral együtt – héberes lévén – utolsó szavam lehetne az is, hogy „Admia veas rim sáná”, de ez csak 120 évet jelentene. Kívánok én az Akadémiának további újabb és újabb 110 esztendő, ebben a küldetésben.

Isten áldja Önöket!

* * *

DR. KIS-JUHÁSZ VILMOS, *oktatási alelnök,*
a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége nevében

110 év. De semmi pánik, Jézus él. Mert Ő „tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.” (Zsid 13,8)

Onnan indultam a gyalui havasok aljából ma reggel 7 óra 30 perckor. És Kedves Krisztina Asszony! Hadd köszönjem meg a Szamosfővári Szórvány Kollégium nevében – amit most nyitottunk meg szeptemberben a Magyar Kormány hatalmas befektetése által –, hogy ott hitre nevelhetem magyarul a diákokat. Köszönjük meg mindazoknak, akik a Baptista Teológiai Akadémiának, szemináriumnak, prófétaiskolának, gyülekezeti iskolának – nevezzük bárhogy – gyermekeket, ifjakat neveltek. Azokat a szülőket, azokat a testvéreket, akik addig otthon végezték a munkát. Akik azt mondták: fiam, te menj és tanulj. Te menj, és hirdesd az Igét! Mi dolgozunk helyetted is, mi a háttérben ott vagyunk, és imádkozunk. Értük is Istené a dicsőség!

Hadd imádkozzak az Urat dicsérve!

Drága Urunk! Magasztalunk a 110 évért. De magasztalunk azért, mert még mielőtt megszülettünk volna, mielőtt magyar lett volna a világon, terjed már ott volt, hogy megváltasz bennünket is, a nép-milliókkal együtt. Köszönöm Uram, hogy nem csupán a nagy nemzeteké a kegyelem és az üdvösség, hanem a miénk, magyaroké is. Dicsőítünk Uram azért, mert Biblia lehet a kezünkbe, és áldunk mindazért, amit végzel népünk körében. Tartsd meg Uram, a hitet, és maradj velünk, a Te kegyelmeddel. Áldd meg testvéreimet, és légy Te naggyá közöttünk. Ámen.

Dr. Kis-Juhász Vilmos, oktatási alelnök – RMBGYSZ

Utolsó gondolatom: hűség. Van a kolozsvári gyülekezetünkben egy fiatalember, akinek Isten csak annyi értelmet adott születéskor, hogy járni tudjon, de beszélni, olvasni, írni nem. És amikor kérte a bemenítést, azon gondolkoztam, hogyan fog tudni hitéről vallást tenni ez az ember? És azt mondta: lelkipásztor testvér! És kimentünk az udvarra, és megmutatta a kaput. Én leszek az minden vasárnap reggel, aki 9 óra 15 perckor itt leszek, és kinyitom a kaput, hogy Isten népe – amikor tíz órára gyülekezik az istentiszteletre – előtt világos legyen, hogy tárt kapuval vár az Isten. Azóta nagyon sokan, már aki tagja lett a gyülekezetünknek, rég nem szolgál, vagy alábbhagyott, de ő, Lacika, ha csak nem beteg, vasárnap reggel ott van, és láthatom, és láthatod – ha arra jársz majd Kolozsváron a Nyírfá utca 21. szám alatt – tárt kapuval vár az Isten.

Egy könyvjelzőt hoztam rektor úrnak. Tartsa majd a Bibliájában, vagy az irodában az asztalon, és ha hálaadásra van lehetőség, ha kérésekre, ha közbenjárásra, így szól az Úr: „*Aki hozzám jön, semmiképpen ki nem vetem.*” (Jn 6,37) Áldott legyen az Ő neve! Ámen.

DR. GIORGIOV ADRIAN, dékán
Nagyvárad Emánuel Egyetem

Nagy szeretettel és tisztelettel köszöntök mindenkit az Úr Jézus Krisztus nevében, a jubiláló Baptista Teológiai Akadémiát, annak rektorát, egykori és jelenlegi tanárait és diákjait, és minden kedves jelenlevőt! Hozom a kisebb, vagy fiatalabb testvérintézmény, a nagyvárad Emánuel Egyetem köszöntését, és rektorának, Dr. Paul Negruts testvér köszöntését.

Elhangzott már itt korábban, hogy a jubileumoknak az időszaka van. Ez így volt az Emánuel Egyetem esetében. Ugyanis ebben az évben ünnepeltük a 25. évfordulóját az Egyetemnek.

Személyesen számomra nagy megtiszteltetés, hogy itt lehetek, ugyanis a BTA-nak voltam én is a diákja, rögtön a rendszerváltás után, és nagyon sok emlék van a szívemben arról az időszakról, amikor itt lehettem.

Belegondolva az intézményeink életébe, úgy gondolom, hogy több hasonlóság is van. Akár az egykori alapítás idejére, akár a jelenlegi célkitűzésekre, ha gondolunk. 110 évvel ezelőtt atyáink, amikor megalapították a Baptista Teológiai Szemináriumot, ugyanarra a fundamentumra építették, mint amelyre építették a személyes életüket is. Ez nem más, mint az Úr Jézus Krisztus, és ez nagyon bátorító. Az Úr Jézus Krisztus azt mondta egyszer tanítványainak, rámutatva a körülöttük levő tömegre, hogy „A mezők

Dr. Giorgiov Adrian, dékán – Nagyvárad Emánuel Egyetem

érettek az aratásra.” (Jn 4,35) „A munkás kevés, az aratni való sok. Kérjétek tehát az aratás urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába.” (Mt 9,37-38) Úgy gondolom, hogy a lelki aratás nagyon komplex folyamatában rendkívüli szerepe lehet egy intézménynek, amit nevezhetünk prófétaiskolának, tanítványi iskolának, prédikátoriskolának, szemináriumnak, Teológiai Egyetemnek, vagy Teológiai Akadémiának.

Az Úr Jézus Krisztus egyszer tanítványainak azt is mondta: Ti vagytok a hegyen épített város. *„Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethő el a hegyen épített város.”* (Mt 5,14) És ez érthető nem csak egyéni, hanem akár testi értelemben is.

Egy olyan világban élünk, amikor kultúránkat, társadalmunkat mind jobban a lelki sötétség szeretné teljes mértékben meghódítani. Ilyenkor arra figyelünk fel, hogy még a hegyen épített várost is meg akarja hódítani a sötétség. Bátorítsuk egymást arra, hogy ne engedjünk ennek. Többször is elhangzott már a mi egyetemünkön, hogy a sötétséggel szemben ne csak a defenzív állásfoglalást vegyük fel, hanem harcoljunk azért, hogy a világosság teret hódítson és oszoljon a sötétség az emberek szívében.

Bátorítsuk egymást, a két intézmény is, arra nézve, hogy mindinkább a világ világossága, Jézus Krisztus legyen hirdetve a mi életünk, a tanításunk által.

És azt kívánom, hogy a jó Isten tartsa meg a Baptista Teológiai Akadémiát, hegyen épített városként. Eszközként országa építésére, a lelki sötétség oszlatására, a világ világosságának a bemutatására. Isten segítsen bennünket erre! Ámen.

* * *

PROF. DR. KRÁNZT MIHÁLY, a PPKE Hittudományi Karának dékánja
Katolikus felsőoktatási intézmények képviselőjeként

Kedves Testvéreim és Nővéreim!

Meghatódva vagyok itt azért, mert életemben mindig találkozhattam tanúságtevő baptistákkal. Még a 70-es évek végén – akkor még Fővárosi Tanácsnak nevezett Önkormányzat Gazdasági Osztályán – egy hívő tanúságtevő könyvelő hölggyel kezdeném. De utána már papnövendékként a Lenti kaszárnyában szintén baptista teológussal találkozva, és sok más, egyházelnök uraktól is, és kedves testvéreimtől, akik most is jelen vannak, nagyon sokat tanultam.

Jézus éppen erre szólítja fel tanítványait, amikor egy egész éjszakát imád-

ságban tölt el, kiválasztja a tizenkettőt és utána kiválaszt más, 72 tanítványt is. Mind a két csoportot ugyanazzal a feladattal küldi el: „Menjetek el, és hirdessétek: *elközelített a mennyek országa!*” (Mt 10,7)

Az első teológiai akadémia Alexandriában, majd utána Antiókhiaiban jött létre. Később a kolostori szerzetes iskolák folytatták ezt a vonulatot, majd pedig a nagy egyetemek mögött is tulajdonképpen maga a keresztyénség van. Utána bontakoztak ki a nemzeti egyetemek, és jöttek létre a felekezeti teológiai főiskolák, akadémiák és egyetemek, hittudományi karok is.

Kedves Testvéreim! A Szentírás is felszólít bennünket, hogy „*Emlékezzetek meg elöljáróitokról*” (Zsid 13,7), akik a hit jelét mutatták fel számotokra.

Az elmúlt 110 évhez szívből gratulálok, és kérem a Szentlélek Úr Isten kegyelmét kedves mindnyájuk számára, hogy az a gondolat, amely képes volt az értelmet és a hitet egyszerre alkalmazni és felemelkedni az igazság magaslatára, az Isten világáig, és képes volt művészeti szinten is megmutatni Istennek a szépségét, adjon továbbra is új ösztönzést, új kegyelmeket, hogy még számos éven át tudják folytatni ezt a munkát.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara nevében sok szeretettel gratulálok a 110 évhez, és kérem a Szentlelket, hogy professzorok és hallgatók együtt tudják megvalósítani Jézusnak az említett kérését, szándékát itt, ebben a változó világban.

Prof. Dr. Kránizt Mihály, dékán – PPKE Hittudományi Kar

PROF. DR. SZABÓ LAJOS, rektor
Evangelikus Hittudományi Egyetem

Nagyon Kedves és Szeretett Rektor Úr!
Tisztelt Elnök Úr!
Kedves Ünneplő Közösség!

A teljesség jegyében, végül az evangélikus testvér is megszólal. Nagy örömmel teszi ezt, bár azon kezd gondolkodni, hogy tulajdonképpen milyen rokonsági fokozatban vagyunk mi a Baptista Egyházzal? Nem tudom. Most hirtelen erre nem tudnék válaszolni, gyakorlati teológusként sem. Azt tudom, hogy a testvéri szálak helyzetében irigykedési jelenségeim elég gyakran megjelentek.

Annak idején, amikor kezdtem a szolgálataimat Pécsett, felmentünk a hegyre, ott volt a baptista gyülekezet, hihetetlen jó kóruossal, rengeteg fiatalal, kedves, mozgó, nyüzsgő élettel, hát az irigység tombolt. Mikor visszamentem, a főnökömnek azt mondtam lent a belvárosban: nem kéne valami ilyesmit elkezdeni? Hát ennek lenne értelme.

Aztán úgy éreztem később, hogy a baptista egyházban van egy különleges gyakorlati teológiai képzés. Nem tudom, hogy oldották meg, és azt sem tudom, hogy ezt a baptista teológia milyen formába vitte végbe, hogy a prédikátoraik mindig úgy prédikálnak, mintha egy wellness üdülés után lennének. Én még igazából fáradt baptista prédikátort nem láttam, pedig keres-

Prof. Dr. Szabó Lajos, rektor – Evangelikus Hittudományi Egyetem

tem őket. Amikor ma a magyar társadalomban Amerikára nézünk, és látjuk Angliában, vagy Amerikában azokat a gyülekezeteket, ahol egy élő hitű közösség, dinamizmussal van jelen, van mit irigykedni. Mert itt, ebben az országban erre lenne most mindenekelőtt szükség. Ezt köszönjük a Baptista Egyháznak, hogy megőrizték, és ez itt van.

A dolgok rendben vannak a Baptista Teológián, rendben vannak a Baptista Egyházban. A honlapon Luther-kép van, meg lehet nézni. Luther-idézet van. A Luther évfordulóra készülnek, és szenzációs az is, hogy ez a nagy idő, ez a 110 év igazából meg sem látszik a Baptista Teológián. Olyan állapotban van, hogy az ember most is irigykedhet. Hiszen azt lehetne mondani, hogy amit mindenki szeret hallgatni, hogy „a korodat messze megcáfolva, jól nézel ki”. Van vonzó megjelenés, erőteljes bizonyoságtétel, fiatalos lendület, megszólító erő, életközelség, testvéri mentalitás, igeközpontúság, kortársi légkör, bátorító növekedés, és egy olyan közösség, akiknek a munkájából új gyülekezetek jönnek létre ebben az országban.

Azzal az evangélikus énekkel köszöntök: „Szent Igéd békét erőt ad, / megóvjá, védi egyházad. / Tartsd meg ezt az egy kincset nekünk, / és akkor mást nem keresünk.” Valamit a baptista testvérek itt megtaláltak ebből az ének utolsó sorában. Személyesen csak pár nevet: *Gerzsenyi Sándor, Viczián János, Almási Tibor, Papp János, Várady Endre, Nemeshegyi Zoltán, Czibula István*, vagy *Szirtes András*. Én ezeknek a testvéreknek nagyon sokat köszönhetek.

Isten áldja meg a Baptista Teológiai Akadémiát!

* * *

Zárszó: Prof. Dr. Almási Tibor, a BTA rektora

Maradt néhány percem, de nem veszem igénybe. Az volt a célunk ezzel az ünnepséggel, amiről a kórus énekelt, hogy minél több olyan kedves érdeklődőt, testvért, barátot meghívjunk ide, akinek azt tudjuk mondani a kórossal együtt, hogy „Jöjj, áldjuk Őt!” Ez a cél, hogy azt a Jézus Krisztust, akire feltekinthetünk, akiben soha nem csalódunk, aki az elődeinknél is magasabban, az Atya jobbán ül, Őt áldjuk és magasztaljuk. Tegyük ezt most imádságban, hajtsuk meg most ezért fejünket!

Drága Megváltónk, Jézus Krisztusunk!

Magasztalunk és áldunk Téged a golgotai keresztdozatért, amellyel megváltottad a mi életünket. Köszönjük Neked, hogy annyira szerettél bennünket, hogy nem drágállottad odaadni életedet értünk. Köszönjük Neked,

hogyan ez az intézmény is azon az alapon állhat, aki Te vagy. Köszönjük Neked, hogy ez az intézmény arra a szegletkőre is néz, amely záróköként is Te vagy. Köszönjük Neked, hogy az indulás és a végzés is a Te kezében van. Köszönjük Neked, hogy így állhatunk most előtted, és magasztalhatunk Téged.

Kérünk, hogy áldd meg jelenünk után a jövőt is, amelyet szánsz még nekünk ebben a szolgálatban. És arra kérünk, hogy tedd a Te dicsőségedet egyre nagyobbá, fényesebbé intézményünk, közösségünk életében és szolgálatában. Ámen!

* * *

Az Udvarnoki András-díj kedvezményezettjei 2016-ban

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa 2016-ban megalapította az Udvarnoki András-díjat, a kiemelkedő színvonalon végzett oktatói, kutatói, tudományos, publikációs, művészeti, vezetői vagy ezeket hatékonyan segítő munkának, továbbá a Baptista Teológiai Akadémia hagyományai és értékei megőrzésének és gyarapításának elismerésére.

2016-ban a Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa dr. Beharka Pál és Hetényi Attila részére adományozza az Udvarnoki András-díjat.

Dr. Beharka Pál

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa 2016-ban az Udvarnoki András-díjat Dr. Beharka Pál részére adományozza.

Dr. Beharka Pál a Baptista Teológiai Akadémia Professor Emeritusa 1929. június 24-én született Budapesten. Egyházzenei tevékenységét egészen fiatalon kezdte Budán, a Hegyalja úti Árvaházi Baptista Gyülekezetben, mint harmonista. Zenei tehetsége már ekkor megmutatkozott. A Nemzeti Zenede hallgatójaként orgonatanulmányokat folytatott: Tanárai: dr. Vasady Lajos, Ákom Lajos és Hammerschlag János voltak. Zeneszerzést Lisznyay Szabó Gábortól, Szervánszky Endrétől és Hammerschlag Jánostól tanult. 1952-től visszavonásig az Újpesti Baptista Gyülekezet első számú orgonistája volt.

1957-től közel hat évtizeden át – egészen az elmúlt tanévig – meghatározó oktatója volt a Baptista Teológiai Akadémiának. Kántorok és lelkipásztorok generációinak tanított egyházzenei, orgona-, illetve harmóniumjátékot, valamint karvezetést. Évtizedeken át a Baptista Egyház Központi Énekkarának orgonakísérőjeként és másodkarnagyaként tevékenykedett.

Dr. Beharka Pál átveszi az Udvarnoki András-díjat

2012-ben Professor Emeritus kinevezést kapott a Baptista Teológiai Akadémián.

Zenepedagógiai munkásságát maradandóan képviseli a Gyülekezeti orgonajáték c. műve, amely több kiadásban megjelenve, a testvéregyházak intézményeiben is alapvető tankönyvként szolgál. Számos baptista egyházzenei kiadvány szerkesztését irányította. Szívügye volt mindig az új generációk bekapcsolása a zenei életbe.

Számos orgonahangversenyt adott itthon és külföldön. Orgonajátékát hanglemezek, és CD-k őrzik. Zenei munkásságát 1994-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével ismerték el. 2001-ben Újpest város Önkormányzatától Újpestért-díjat kapott. 2005-ben a Magyarországi Baptista Egyház a tudomány, a művészet, a misszió és a társadalom területén végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Spurgeon-díjban részesítette.

2005-ben díszdoktorrá avatták a kaliforniai Biola Egyetemen.

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa nagyra értékelve Dr. Beharka Pál Professor Emeritus hosszú évtizedeken át végzett példamutató, magas színvonalú oktatói, kutatói, művészeti munkáját – amellyel számos teológus- és kántornemzedék zenei tudását, ének-zene iránti szeretetét, valamint művészeti elkötelezettségét munkálta –, számára az Udvarnoki András-díjat adományozza.

Hetényi Attila

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa 2016-ban az Udvarnoki András-díjat Hetényi Attila részére adományozza.

Hetényi Attila a Baptista Teológiai Akadémia nyugalmazott professzora és főigazgató-helyettese 1932. december 4-én született Gyomán. Lelkipásztori szolgálatot végzett 1957 és 1992 között: Budapest-Pestlőrincen, Nagyvarsányban és a Budapest-Wesselényi utcai Gyülekezetben.

Közegyházi tevékenységei: hosszú időn át elnökként vezette a Magyarországi Baptista Egyház Irodalmi és Tanulmányi Bizottságát; az 1967-es Baptista Hitvallás egyik szerkesztője, illetve az Énekeskönyv Bizottság tagja volt.

1967-ben bekapcsolódott a Baptista Teológiai Szeminárium oktatói munkájába. 1971-ben az Őszövetségi Tanszék vezetője lett. Eközben 1977 és 1981 között az intézmény dékánjaként, majd 1996-tól közel tíz éven át Akadémiánk főigazgató-helyetteseként tevékenykedett.

Hetényi Attila átveszi az Udvarnoki András-díjat

1980-ban teológiai tudományos kutatómunkát folytatott a Zürich-Rüschlikon-i International Baptist Theological Seminary-ben.

Munkássága idején tagja volt a Magyar Bibliatanács Őszövetségi Szakfordító Bizottságának, a Magyar Hebraisztikai Társaságnak, és a Keresztény-Zsidó Társaságnak is. A Magyar Bibliatanács által kiadott Bibliai Atlasz fordítója, a Deuterokanonikus bibliai könyvek lektora és szerkesztője, illetve számos más Magyarországon megjelent tudományos könyv szaklektora.

Éveken át aktív résztvevője volt a Magyarországi Református Egyház Doctorok Collegiuma, Őszövetségi Szekciójának.

A mai baptista lelkipásztorok nagy része tőle tanulta a különböző őszövetségi tárgyakat. A lelkipásztor-továbbképző tudományos konferenciákon évtizedeken át magas szintű előadásokkal segítette újabb ismeretekhez szolgatársait.

2004-ben a Protestáns Média Alapítvány megkeresésére bekapcsolódott a Károli Biblia revíziós munkájába.

2006-ban a Magyarországi Baptista Egyház a tudomány, a művészet, a misszió és a társadalom területén végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Spurgeon-díjban részesítette.

A Baptista Teológiai Akadémia Szenátusa, nagyra értékelve Hetényi Attila nyugalmazott teológiai professzor évtizedeken át végzett példamutató, magas színvonalú oktatói, kutatói, valamint intézményszervező és -vezető munkáját – amellyel számos teológus-nemzedék Biblia iránti szeretetét, hit-tudományi ismeretének elmélyítését és tudományos elkötelezettségét munkálta – kiemelkedő bibliatudományi életművének elismeréseképpen, részére az Udvarnoki András-díjat adományozza.

Bereczki Lajos
a BTA rektorhelyettese

2. HÉTKÖZNAPOK

Izgalmas kérdések a Biblia fényében - előadássorozat

Akadémiánk rektora – *Prof. Dr. Almási Tibor* – a lelkipásztori szolgálatát a Budapest Nap utcai Baptista Gyülekezetben végezte 2012 novemberétől 2017 júniusáig. Ez idő alatt a Magyarországi Baptista Egyház megállapodást kötött a Nap utcai gyülekezettel az imaház teológiai célú használatáról. Ennek jegyében rendszeresen ebben az imaházban zajlanak a diplomaosztó, tanévnnyitó istentiszteletek, valamint szükség szerint oktatási célra is használhat termeket az Akadémia.

2014-ben a gyülekezet vezetőségében vetődött fel az a gondolat, hogy a teológiai tudományok átadása közérthető formában segítséget jelenthetne az érdeklődők Akadémiára vonzásában, illetve a helyi misszióban is lendületet hozhatna. E közös gondolkodás eredményeként indult el 2014 novemberében az *Izgalmas kérdések a Biblia fényében* című előadássorozat. Havi rendszerességgel követték egymást az egyes előadások, amelyek nyitottak voltak mindenki előtt, és széleskörűen kerültek meghirdetésre úgy a BTA hallgatóinak, mint a budapesti és környékbéli gyülekezeteknek.

Az előadások legfőbb erénye, hogy a leghétköznapibb kérdésekre is a Biblia válaszait fogalmazták meg, komoly exegetikai alapvetéssel. Ennek megfelelően nem népszerű válaszok születtek az egyes kérdésekre, de mindenképpen örökérvényű üzenetek hangoztak el minden jelenlévő épülésére. Az egyes előadások után kérdések feltevésére is volt lehetőség, ami tovább segíthette a téma megismerését.

Prof. Dr. Almási Tibor rektor az előadó

AZ ALÁBBIAKBAN KÖZÖLIÜK AZ ELŐADÁSOK CÍMÉT ÉS ELHANGZÁSUK IDEJÉT:

Korábbi előadási alkalmak:

A bibliai fenevad bélyege-e a mikrochip?	2014. 11. 23.
Az eutanázia a Biblia fényében.	2015. 02. 15.
A szenvedély – betegség, vagy bűn?	2015. 03. 15.
Ellentmondások a Bibliában? – I.	2015. 04. 19.
Ellentmondások a Bibliában? – II.	2015. 05. 17.
Hogyan viszonyuljunk a migránsokhoz?	2015. 09. 20.
Mikor és kik részesülnek az elragadtatásban?	2015. 09. 20.
A homoszexualitás – betegség vagy bűn?	2015. 09. 20.
Hol jár az „óramutató”? – az idők jelei	2015. 11. 15.
Megtérhetnek-e az értelmi fogyatékosok?	2015. 11. 15.
Lehet-e jó hívő, aki nem imádkozik hangosan?	2015. 11. 15.
Támogatható-e a halálbüntetés?	

2016-17-ben megtartott előadások:

A Jelenések könyve rejtélyei – I.	2016. 02. 21.
A Jelenések könyve rejtélyei – II.	2016. 04. 17.
Az ezeréves békeország	2016. 06. 19.
A bibliai konfliktuskezelés mai tanulságai – I.	2017. 03. 26.
A bibliai konfliktuskezelés mai tanulságai – II.	2017. 05. 28.

Ahogy haladunk előre az időben, a Nap utcai alkalmak ritkulni látszanak, ám ezzel párhuzamosan egyre több gyülekezetben jelezték azt az igényt, hogy náluk is hangozzanak el azok az előadások, amelyeknek hírét hallották, vagy újabb témákat felvetve kérték az előadó szolgálatát. Ezen kívül a Debreceni Egyetemen, és a Szegedi Tudomány Egyetemen is kérték Prof. Dr. Almási Tibortól a fenti előadások némelyikét. Ez mindenképpen Akadémiánk és rektorunk megbecsülését jelenti a társ intézmények részéről, amiért egyedül Istené a dicsőség.

BTA krónikás

Az Izgalmas kérdések... előadásra figyelő hallgatóság

A BTA kórus szolgál

A BTA Fakultatív Konzultációs Központjaiban folyó munka

A BTA SPECIALISTÁSA: FAKULTATÍV KONZULTÁCIÓS KÖZPONT HÁLÓZAT

A magyar felsőoktatási intézmények gondjai között tartják számon – főként a 2000-es évektől kezdődően – a hallgatói lemorzsolódást. Ez nem csupán az abszolutóriumot megszerzett, de a kötelező nyelvvizsga hiányában diplomájukat átvenni nem tudó hallgatók miatt van így, hanem a korábbi évfolyamokra is jellemző. Bizonyos esetekben 30-40 %-os lemorzsolódás is előfordul.

Miután a BTA-n is érzékeltük – ha nem is ilyen arányban – ezt a jelenséget, az elmúlt évtizedben többféle plusz segítséget nyújtunk hallgatóinknak tanpályájuk befejezéséhez, illetve diplomájuk megszerzéséhez. Ezek között a legjelentősebb intézkedések a következők: (1) intézményen belüli modern nyelv tanulásának lehetősége, (2) az előadások online, élő video-közvetítése, (3) a BTA Fakultatív Konzultációs Központok hálózatának működtetése.

A következőkben a harmadik lehetőségről szeretnék szólni.

A FAKULTATÍV KONZULTÁCIÓS KÖZPONTOKRÓL ÁLTALÁBAN

Ennek az intézményrendszernek az a lényege, hogy a Budapesttől távol élő hallgatói csoportok számára lakóhelyükhöz közel – a budapesti előadásokon túlmenően – plusz konzultációs lehetőséget biztosítunk. Erre havonként egy szombaton kerül sor. Ilyenkor nem 30-40 hallgatónak kell Budapestre utaznia, hanem néhány tanár látogat el a konzultációs központba. Ezek az alkalmak lehetőséget biztosítanak a kötelező tananyagon túlmenő elméleti és gyakorlati jellegű konzultációkra. És nem mellékesen a hallgatók egymás közti és tanáraikkal kialakuló lelki közösség elmélyítésére.

A konzultációs központok ingatlan és infrastrukturális szükségletét úgy oldottuk meg, hogy a kiválasztott központi településen erre a célra alkalmas egyházi ingatlanok használatával kapcsolatban megállapodásokat kötöttünk az adott ingatlan tulajdonosával, illetve használójával. Ahol erre szükség volt, ott anyagilag is hozzájárulunk a működtetés költségeihez.

A hallgatók számára viszont ingyenes ez a szolgáltatás. Sőt az oktatók is minden plusztérítés nélkül vállalják ezt a szolgálatot, amit ezúton is köszönünk. A leutazás költségeit pedig a BTA finanszírozza. Intézményünk a távol lakó hallgatói csoportoknak teljes tanpályájuk időszaka alatt biztosítja ezt a lehetőséget. (BA-s hallgatók esetében 300 óra, MA-s hallgatók részére 150 óra.)

A FAKULTATÍV KONZULTÁCIÓS KÖZPONTOK LISTÁJA

Békéscsabán	2011-től 50 fő; 2017-től 35 fő,
Hajdúböszörményben	2012-től 30 fő
Gyulán	2013-tól 8 fő
Debrecenben	2013-tól 35 fő
Pécsett	2014-től 25 fő; 2016-tól 20 fő,
Nyírségben	2016-tól 30 fő,
Kárpátalján	2016-tól 35 fő,
Erdélyben	40 fő

A FAKULTATÍV KONZULTÁCIÓS KÖZPONTOK EREDMÉNYEI

Eddigi tapasztalataink alapján Isten iránti hálával és örömmel állapítjuk meg, hogy – bár az intézmény részéről jelentős áldozattal jár a Fakultatív Konzultációs Központokban folytatott munka – ezt a tanulmányok elmélyítése tekintetében igen hatékony és közösségépítő, szokatlan lehetőséget hallgatóink igen nagyra értékelik. Vagyis nem csak a számszerű lemorzsolódás csökkentésére bizonyult alkalmas eszköznek a Baptista Teológiai Akadémia ilyen irányú szolgálata.

Mindemellett – előzetes terveinken felül – szélesebb körű közösségre is lehetőségünk nyílt e során. Érttem ezalatt a fakultatív konzultációs központoknak helyet adó gyülekezetekkel, illetve intézményekkel kialakuló lelki és teológiai jellegű kapcsolatokat. Ennek egyik formája némely konzultációs helyünkön megszervezett alkalmi, illetve rendszeres Teológiai Napok sorozata, amelybe hallgatóink mellett az adott gyülekezet, sőt a régió (egyházkerület) testvérisége is jelentős létszámmal kapcsolódik be.

A fent felsorolt konzultációs központok némelyikéről részletes beszámolót olvashatunk az alábbiakban, és a soron következő évkönyveinkben is.

Prof. Dr. Almási Tibor

a BTA rektora

A hallgatóinknak nyújtott plusz segítségadás érdekében tett legjelentősebb intézkedések sorában a másodikról az alábbiakban adunk egy rövid összefoglalót.

Online közvetítés

A korszerű felsőoktatás új kihívásaihoz való alkalmazkodás szándéka indukálta az online közvetítési rendszer kialakításának gondolatát.

A szükséges informatikai eszközfejlesztés elvégzését követően 2016-ban kezdődött el az előadások online közvetítése. E mellett az intézmény arra is lehetőséget biztosít, hogy a hallgatók az előadásokat utólag visszanézhesék. Ez azon diákoknak, akik betegség miatt, vagy egyéb akadályoztatásból kifolyólag nem tudnak személyesen részt venni az előadásokon – a BTA által működtetett intézményi felzárkóztatási program részeként –, hatékony segítséget nyújt a vizsgákra való felkészülésben.

Dr. Almási Kornél Zsolt

a BTA művészeti rektorhelyettese

* * *

Fakultatív Konzultációs Központok beszámoló

KÁRPÁTALIA

A Baptista Teológiai Akadémia küldetésének fontos szegmense a határon túli magyar közösségek támogatása. Az elmúlt két évtizedben egyre növekvő számú hallgató érkezik Erdélyből, Partiumból, Székelyföldről, Délvidékről, Felvidékről és Kárpátaljáról. 2017-re a határon túli magyar hallgatók aránya meghaladta a 10 %-ot.

2015 óta jelentősen fejlődött a Kárpátaljai Magyar Baptista Misszió. Gyarapodott a gyülekezetek létszáma és a közösségek – elsősorban az anyaországi támogatásoknak köszönhetően – aktívan vesznek részt a helyi magyarság megmaradását munkáló társadalmi szolgálatban. A Magyarországi Baptista Egyház által Zápszonyba kirendelt misszionárius házaspár *Nagy-Kasza Dániel* és felesége *Nagy-Kaszáné Somogyi Ilona* 2003-ban illetve 2016-ban a BTA-n szereztek teológus diplomát. Munkaterületükön a különböző korosztályokban egyre nagyobb igény mutatkozott a teológiai képzésre. A 2016/17-es felvételi eljárás keretében több mint harmincan jelentkeztek a

BTA-ra. Frissen érettségizettek, és közel hatvan évesek. Olyanok is, akik már szereztek Kárpátalján ukrán diplomát (tanító, tanár, óvónő, orvos, műszaki szakember). A jelentkezők ismereteiket a helyi baptista gyülekezetek missziói szolgálatán túl a világi környezetükben is szerették volna hasznosítani, különös tekintettel, a szociális lelkigondozásra, a karitatív közösség-szervező feladatokra és a hitoktatásra. A felvett hallgatók szülőföldön maradását segíti a BTA tömbösített képzési rendszere. A nagy távolság, a családi kötelek, a szűkös anyagiak és az otthoni munkahely nehezé teszi a budapesti órákon való rendszeres részvételt.

További nagy segítség, hogy a BTA a kárpátaljai hallgatók támogatására létrehozta a *Kárpátaljai Fakultatív Konzultációs Központját*, amelynek székhelye a Zápszonyi Magyar Baptista Misszió épülete.

Elsősorban a kárpátaljai hallgatók támogatására a BTA-n 2016 őszétől felmenő rendszerben minden kontaktóra előadásáról felvétel készül, amelyet nyomon követhetnek a hallgatók egy személyre szabott kód segítségével. Amennyiben az otthoni internetelérés nem biztosított, úgy a hallgatók a konzultációs központban követhetik a budapesti előadást.

További támogatást jelent, hogy havonta egy alkalommal konzultációs napot szervez a BTA Kárpátalján. Ezekben alkalmanként két-három oktatóval adódik lehetőség találkozásra, a vonatkozó kurzusokkal kapcsolatos újabb ismeretanyag közlésére, konzultációkra és szükség szerint tehetséggondozásra vagy felzárkóztatásra.

A kárpátaljai hallgatókat a BTA rászorultsági alapon, a hallgatói juttatásokon túli mértékben saját forrásából támogatja jegyzetekkel és tankönyvekkel.

A kárpátaljai FKK hallgatói csoportja a rektorral és néhány oktatóval

A szülőföldön maradást ösztönzi, hogy a képzéshez kapcsolódó gyakorlati krediteket a misszionárius házaspár segítségével igyekszünk kárpátaljai helyszínen megszervezni.

Az oktatás nemcsak a kárpátaljai magyarság hitéletének, hanem nyelvének a megőrzéséhez is hozzájárul. Vegyes családból érkező hallgatók a képzés által is támogatást kapnak anyanyelvük megőrzéséhez.

A BTA Kárpátaljai Konzultációs Központjának eredményességét mutatja, hogy a következő tanévre ismét jelentkeztek hallgatók, akik igénybe szeretnék venni a budapesti központ képzést támogató szolgáltatásait.

László Gábor

a BTA főtitkára

ERDÉLY

Hálával tartozunk Istennek kegyelmes gondviseléséért, amellyel hordozta a BTA Nagyváradon (Erdély) működő Fakultatív Konzultációs Központját (FKK). Jó körülmények között folyik a tevékenység a 2015-ben létrejött Konzultációs Központban, hálásak vagyunk Istennek a hallgatókért és azokért a tanárokért, akik foglalkoznak velük. Örvendünk az újabb lehetőségeknek és hálásak vagyunk Istennek, hogy az Erdélyben élő diákjaink mind a BTA budapesti székhelyén, mind az erdélyi FKK-ban kutathatják az Írásokat magyar nyelven!

A konzultációk legnagyobb részben a Nagyvárad Belvárosi Baptista Gyülekezet oktatási termeiben folynak. Ilyenkor gyakran megtörténik, hogy egyszerre hat teremben is tartjuk a konzultációt. A megnövekedett hallgatói létszám nyüzsgése, az együtt töltött idő és az egész légkör felemelő hatással van diákokra és tanároknak egyaránt!

A Konzultációs Központ hatékonyságát emeli az a közel 7000 kötetes teológiai könyvtár, amely szintén ott található, és használható diákok és tanárok által egyaránt. A könyvtár naponta nyitva van, nemcsak a konzultációs napokon, hanem a tanév minden hétköznapiján.

Az FKK aktivitásának kiterjedése is örömdetes, például a diákok nyári legációjához tartozik az a kéthetes angoltábor, amit az erdélyi Magyar Baptista Szövetség biztosít az erdélyi diákoknak a sólyomkővári táborában, ahol egy kanadai tanárházaspár foglalkozik intenzív módon az angol nyelv oktatásával.

Azok a tanárok, akik az FKK-n belül tevékenykednek, rendszeresen tartanak csapatépítő találkozásokat, hogy az oktatás sokféle aspektusával kapcsolatban beszélhessenek, imádkozzanak, készülve egy-egy új tanév feladataira.

Nem kevés energia-befektetéssel jár az sem, hogy a tanárok többsége elég sokat utazik a diákokkal való találkozás, foglalkozás céljából, és külö-

Az oktatók és hallgatók Erdélyben

nösen hálásak vagyunk az Úrnak azért, mert mindezidáig megőrizte őket utazásaikban.

Hála van bennünk a megtett útért, Isten gondviseléséért, elhívásáért a szolgálatra és a felkészítésért, amit erre a szolgálatra lehetővé tett. Imádkozunk, hogy a jelenlegi hallgatók fejlődjenek, formálódjanak az Ő akarata szerint és találják meg azt a szolgálati területet és helyet, ahol az Úr tudja őket használni a jövőben!

Dr. Giorgiov Adrian

a BTA adjunktusa

PÉCS

Lehetőségem nyílt a Baptista Teológiai Akadémián tanulmányokat folytatni. Nagy könnyebbséget jelentett, hogy a budapesti tanórák mellett – amelyeket csak hiányosan tudtam látogatni – arra is lehetőségem volt, hogy a *Pécsi Fakultatív Konzultációs Központban* mélyíthettem tudásomat. Ezt megelőzően, életem során elvégeztem már egy általános és középiskolát, továbbá két egyetemi szakot, de amit világosan éreztem, hogy sokkal kevesebb stresszel végezhettem el ezt az Akadémiát, mint a korábbi iskoláimat.

Növelte a nyugalمامat és a magabiztosságomat a tanárain rugalmassága, így sokkal jobban élveztem alkotói szabadságomat az írásbeli beszámolóim terén. A szóbeli vizsgáimon is egyértelműen arra voltak kíváncsi-

ak az oktatók, hogy mit tudok, és nem arra, hogy mit nem. Hallgatóként is partnerként kezeltek és szem előtt tartották korlátaimat is. A legfontosabb számomra az a példájuk volt, hogy mily' béke és biztonság áradt belőlük, és hogy mily' örömmel és nyugalommal végezte számos tanárom a hivatását.

Hálásan köszönöm mindenkinek, aki hozzájárult az akadémiai tanulmányaim sikeres elvégzéséhez, valamint hitem további fejlődéséhez, erősödéséhez!

Dékán Alexa

BTA FKK hallgató 2012–14-ig

A Pécsi FKK figyelmes hallgatói egy előadáson

GYULA

A Baptista Teológiai Akadémián folytatott tanulmányaimra visszatekintve nagyon nehéz kiemelni egy élményt, mert minden alkalommal, amikor a diáktársaimmal együtt beültünk az „iskolapadba”, meghatározó élmény volt számomra és hiszem, a tanáraink és diáktársaim számára is. Különösen jó megtapasztalás volt, hogy a budapesti oktatási alkalmakon kívül is lehetőség nyílt a *Gyulai Fakultatív Konzultációs Központban* tovább csiszolni az értelmünket. A Gyulai Baptista Gyülekezet adott helyet a konzultációk megtartására, a tanulásra. A szemeszterek előtt megkapva az adott időszak óraarendjét, határtalannak tűnő érdeklődéssel néztük, milyen óráink lesznek és kik lesznek a tanáraink, akik átadva tudásukat felkeltik a további ismeretek megszerzésének vágyát.

A konzultációs alkalmakat áhítattal kezdtük meg. Ez a lelki csendesség jó alapot biztosított arra, hogy a nap további részében a teológiai tanulmányokkal foglalkozzunk, legyen az az Újszövetségi teológia, Ószövetségi exegézis, Missziológia, Egyháztörténet, Apologetika, Ökumenika vagy más tárgy.

Az alkalmak nagyon jó hangulatban, szinte családi körülmények között zajlottak. A bennünk, diákokban felmerülő kérdéseket megbeszélhettük tanárainkkal, nem voltak „rossz” kérdések, az oktatók elősegítették az ismeretszerzésünket. Ezeket a sorokat írva, eszembe jut egy alkalom, amikor az ebéd utáni szép napsütéses időben nem a „tanterembe” ültünk be az órát megtartani, hanem az imaház udvarán egy nagy hársfa árnyékában a padokra. Ezzel a rendhagyó helyszínnel nem csorbult az óra komolysága, tartalma.

Természetesen minden szemeszterben elérkezett az a pillanat, amikor tanáraink érdeklődtek nagy figyelemmel azután, hogy mit tanultunk meg az általuk leadott tananyagokból. Ezekre a vizsgaidőszakokra is úgy tudok visszagondolni, mint jó emlékekre. De nem azért, mert az idő mindent megszépít, hanem mert tanáraink szigora mellett megtapasztaltuk a segítőkészségüket is. Arra voltak kíváncsiak, mit tudtunk megtanulni, nem pedig arra, mit nem sikerült elsajátítanunk.

Az évek alatt a diáktársaimmal összekovácsolódott csapatot alkottunk, segítettük egymást, ha valaki nem tudott jelen lenni a konzultációkon – ami ritkán fordult elő –, akkor emlékeztetővel segítettünk neki. Mindenkinek volt legalább egy embere, aki segítségére volt.

Az BTA-n eltöltött évekre visszatekintve azt tudom elmondani, hogy egy nagyon tartalmas időszak volt az életemnek, ahol nemcsak a tárgyi ismeretem, a tudásom növekedett, hanem a hitem is ezek által.

Perlaki Csaba

BTA FKK hallgató (2013-2015)

DEBRECEN

Hálás vagyok Istennek a lehetőségért, hogy elvégezhettem a Baptista Teológiai Akadémia MA szakát. Óriási segítséget jelentett, hogy a budapesti oktatási alkalmak mellett a *Debreceni Fakultatív Konzultációs Központban* volt lehetőségem, számos hallgatótársammal együtt, a tanultak tovább érzékelésére. Eredetileg hitoktatói képzésre szerettem volna jelentkezni, de mivel abban az évben erre nem volt lehetőség, a teológia rektorának biztatására iratkoztam be a szociális lelkigondozói szakra.

Úgy emlékszem, a kezdéshez képest nem volt nagy a lemorzsolódás. Mindig örültünk a következő találkozás lehetőségének. A meglehetősen rö-

Előadás a debreceni konzultációs csoport körében

vid szünetekben jó beszélgetések alakultak ki, nem csak a tanulással kapcsolatban.

Segítettünk a nehezen hozzáférhető jegyzetek elérésében, bátorítottuk egymást a szóbeli vizsgákra várakozva, vidáman ebédeltünk együtt a minket befogadó iskola ebédlőjében, vagy éppen a közeli McDonald's étteremben.

Előfordult, hogy a késő estig elhúzódó konzultációk végére már megfogyatkozott a hallgatóság létszáma, de sok olyan élményem van, amikor érdemes volt a fáradtság ellenére kitartani. Az egyháztörténelmi előadások számomra különösen sokat jelentettek, mert olyan összefüggésekre jöttem rá, amelyeket a gimnáziumban nem sikerült megértenem. Olyan segédanyagokhoz is hozzá juthattam, amelyeket mai napig is használok a bibliatanulmányozásom során. Debrecenben néha összetalálkoztam volt tanulótársakkal, örülünk egymásnak és jó felidézni a közös tanulás emlékeit.

Tömöriné Révész Magdolna

BTA FKK hallgató 2013-15-ig

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

Nagy élmény és egyben nagy felfedezés is volt számomra – a BTA budapesti tanórák mellett – a *Hajdúböszörményi Fakultatív Konzultációs Központban* zajlott tanulmányi munka. Maga az indulás sem volt mindennapi:

nem erre készültem. A TCMI-ről kértem ki a lelkipásztorem véleményét, aki a tanulás iránti vágyamat látva, ajánlotta a BTA-n tanulás lehetőségét. Nem volt sok idő latolgatni – másnap volt a jelentkezési határidő vége. Éltem a lehetőséggel, és azóta is hálával gondolok vissza arra a két évre.

Talán azért merem kalandnak is nevezni, mivel már hosszú évek teltek el tanulás mentesen (az élet iskoláját most nem számítva). Nem voltam biztos, hogyan tudom venni az akadályokat. Jóval fiatalabb kollégák vettek körül. De nem csak ezért számítottam egy kicsit kakukktojásnak... Egyedül én voltam, aki nem a szociális szférából érkezett. Ma már nagyon örülök, hogy nem hátráltam meg és végigcsináltam.

Az a két év több szempontból is meghatározó lett számomra. Amellett, hogy alig vártam a következő konzultációkat, sokat gazdagodtam a megismert emberek által is. Van, akivel a mai napig tartom a kapcsolatot, odafigyelünk egymásra. Természetes, hogy voltak csalódások is, de ezeket sem bánom. Jó volt megtapasztalni, hogy még mindig képes vagyok tanulni, és jó volt rácsodálkozni saját magamra, hogy kíváncsi vagyok mindarra, amit nem tudok...

Minden tisztelem a konzultációt tartó tanároké, akik nem spórolták ki magukból az odaszánást, nem esett nehezükre vidékre utazni miattunk. Úgy éreztem, minimum annyival tartozok, hogy odafigyelek, készülök a vizsgákra. Megérte! Sok újat tanultam, és több területen elmélyült a tudásom. Arra is ösztönzést kaptam, hogy utána olvassak a hallottaknak, beszerezsek még pár könyvet. Prof. Dr. Almási Tibor könyveit azóta is gyűjtöm, és természetesen el is olvasom. Nem tagadom, sokszor előveszem e könyveket, amikor imaórára, vagy valamilyen szolgálatra készülök.

Nagyon jó elgondolásnak tartom, hogy a BTA megszervezte az FKK-t, segítve ezzel a hallgatókat. Remélem, a jövőben is szerveznek még ilyet. Ha nem is lesz mindenből hitoktató, lelkipásztor, társadalmi segítő, de jó lehetőséget ad a tanulásra, a tudás megszerzésére a tanulni vágyóknak.

A két év alatt újra felfedeztem a tanulás minden örömét és nehézségét, és annyira belejöttem, hogy nem is hagytam abba azóta sem teljesen. Egy találkozáson már bizonyosságot tettem, hogy milyen sokat nyertem ez által, és tervezem, hogy folytatom a tanulást. Most már beszámolhatok róla, hogy készülök a doktori cím megszerzésére. Talán fel sem merül bennem a gondolat, ha 2012-ben nem vállalkozom a továbbtanulásra.

Szóval, hálás vagyok a lehetőségért, hálás vagyok az akkori lelkipásztoremnek, Bereczki Lajosnak, hogy felhívta rá a figyelmemet, és mindenek felett Istennek, hogy minderre vállalkozhattam. Ő adott értelmet, szorgalmat, érdeklődést, és mindent, amim van, Tőle kaptam. Övé a dicsőség!

Varga Szilvia

BTA FKK hallgató 2012-14-ig

NYÍRSÉG - NYÍRBOGDÁNY

Amikor az emlékeimet írom a BTA teológiai képzéséről, eszembe jut a néhány napja – az általános iskola befejezésének 50. évfordulója alkalmából – megtartott osztálytalálkozó. Sok emlékem volt, de kiderült, hogy társaim egészen másként emlékeztek ugyanazokra a dolgokra. Így van ez az Akadémián eltöltött évekkkel is, társaimnak valószínű sok más jut az eszébe, mint nekem.

Hogyan is kerültem én 62 évesen a Baptista Teológiai Akadémiára? Ige szolgálóként, gyülekezet vezetőként fontosnak tartom a képzést, a tudást, mint a hit mellé szükségeset, ahogy Péter írja a második levelének első fejezet 5. versében. Előzőleg a TCM ausztriai kurzusaira jártam, ami egy lökést adott ahhoz, hogy elfogadjam volt lelkipásztorom biztatását és beiratkozam a budapesti Baptista Teológiai Akadémiára. Döntésemhez az is hozzájárult, hogy lehetőség nyílt – a Teológia különös segítségével – a *Nyírségi Fakultatív Konzultációs Központ*hoz is kapcsolódni.

Nagy várakozással tekintettünk társaimmal együtt az első konzultációs órákra, vajon milyen lesz? És itt köszönetet is mondok minden tanárunknak a jólelkű hozzáállásukért és a „szakmai” felkészültségükért. Ez rendben is van, no de a görög nyelv, a kiejtések, a nyelvtan! Ezt megtanulni már komoly odaszánással lehet, viszont a tanárnőnk kedves mosolya és a fülünkön keresztül a szívünkhöz szóló biztatása sokat jelentett, és megtanultuk görögül olvasni a Bibliát. Olvasni már tudtuk, de megérteni, a szavak jelentéseit összefüggésében értelmezni, no, az csak akkor sikerült, mikor Professzor Úr bevezetett bennünket az exegézis rejtelmeibe. Bevallom ezzel még most is küszködöm, talán egy egész élet kell hozzá. De nagy hasznomra van a szolgálatomra való készüléseimben.

Mikor a görög nyelvvel birkózva kisebb-nagyobb sikerélményünk volt, akkor találoztunk a héber nyelv rejtelmeivel, mint teljesen idegen területtel. Ez ismét lehangolt bennünket. Mi lesz? Feladjuk, vagy nekifussunk? Kellett az Istentől küldött tanár meggyőző biztatása, és csodák-csodája megtanultunk héberül olvasni.

A dogmatika órák, mikor az ökumenizmusról folytattunk eszmecserét, vajon lesz-e itt a földön egység, vagy nem. Egy biztos ott az Örök Hazában lesz.

Az ember képes egy ültő helyében is útra kelni, így történt, hogy egyháztörténeti órákon, jártunk a Szentföldön Jézus nyomában. Megismertük az egyházatyák gondolkodását és számunkra is nagyon fontos „látásaikat”.

Nem lehet feledni a közösségi alkalmakat. A vezetésemlelet, a mediációs gyakorlat, a közösségfejlesztő tréning, mind-mind megmaradt bennünk és számomra nagy jelentőségű. Mint vezető, a világi munkámban is nagy hasznát veszem.

Az előadóra figyelő nyírségi csoport

De hogyan kerül a jog, a törvény a teológiára? Hát az egyházi szociális szolgálat tárgykörében. Rengeteg jogszabály, ezek valahogy túlmentek rajtam, pedig szükségesek. Legalább tudom, hogy hol nézzek utána.

Emlékszem, hogyan idegenkedtem a Bibliaolvasó naplótól, de mikor napokra be tudtam osztani, áldássá lett.

Sok minden volt még, ami már nem fér ez írásba, egy biztos: kár lett volna kihagyni. Életem végéig tudom hasznosítani a tanultakat. Ami nem maradt meg, annak meg tudom, hol nézzek utána.

Isten áldja meg tanárainkat, akik nemcsak a tudományra, hanem Isten ismeretre, és krisztusi lelkületre is tanítottak.

Bacskó Gábor

a BTA FKK hallgatója

A BTA fogyatékos hallgatóinak helyzete a 2016-17-es tanévben

Az Akadémia vezetőségének nyitott, és a társadalomban történő változásokra is figyelő gondolkodását tükrözi, hogy az intézményben folyamatosan lehetőséget biztosít tanulmányok folytatására fogyatékkal, illetve egyéb tanulási nehézséggel küzdők számára.

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségével (SINOSZ) kötött négy évre szóló megállapodás keretében siketek számára is lehetővé tették a tanulást, a diploma megszerzését. Ehhez kapcsolódóan az Akadémia speciális segítségnyújtással bízta meg az intézmény fogyatékosügyi koordinátorát: jelnyelvi tolmácsolás ellátására, tolmácsok szervezésére, vizsgafelkészítők tartására, az oktatók és a siket tanulók közötti kommunikáció segítésére. A tanároktól kapott visszajelzések, és a vizsgaeredmények alapján a siket tanulók jól haladnak.

Egy látássérült hallgató mester szakra nyert felvételt. Számára a közlekedésben és a tanulmányai folytatásában egyik csoporttársa vállalt folyamatos, értékes szolgálatot. Tanulmányaiban a mester szakhoz kapcsolódva a bibliai nyelvekkel való foglalkozás jelentett komoly akadályt, de kitartással és speciális segítséggel példásan teljesített.

A diplomák kiadásához kapcsolódó nyelvvizsgák és azok alóli felmentés ügyintézése a hatályos jogszabályok szerint rendezetten történik. A mozgássérültek számára a folyosókon való közlekedés megkönnyítése érdekében korlátok felszerelésére is sor került.

Pozitív visszajelzések érkeztek a tanórák interneten keresztül történő közvetítéséről, hiszen mindazok számára megkönnyíti a tanulást, akik fogyatékoságukból eredően nem tudnak rendszeresen jelen lenni a konzultációs órákon.

Az oktatók rugalmassága és segítőkészsége maximálisan hozzájárul ahhoz, hogy a fogyatékos, illetve tanulási nehézséggel küzdők eredményesen folytassák tanulmányaikat és jól teljesíthessenek a vizsgákon is.

Bokros Andrea

fogyatékosügyi koordinátor

3. KONFERENCIÁK

Interdiszciplináris Teológiai Konferencia 2017. május 11.

Az első Interdiszciplináris Teológiai Konferencia megrendezésére 2017. május 11-én került sor a Baptista Teológiai Akadémia 1-es termében. Ahogy a nevéből is kiderül, az előadók a teológia különböző területeiről hoztak rövid tanulmányokat bemutatásra, amik a doktori disszertációjuk egyik részterületét képezik. Mind az öt doktorandusz arra törekedett, hogy kutatásuk egyik mozaikja önálló egészként is megállja a helyét és érthető legyen az egyébként elég heterogén összetételű hallgatóság számára. Ez olykor elég nehéz feladat, hogy a szakmaiság ne kerüljön feláldozásra a közérthetőség oltárán. A konferenciát az intézmény rektora *Prof. Dr. Almási Tibor* nyitotta meg köszöntőjével.

Bacsó Benjámin előadásában a magyar baptista egyháztörténelem 1945 utáni évtizedekben bekövetkezett fordulatairól és különleges eseményeiről beszélt, személyes, érdekfeszítő stílusban.

Balla Péter Jézus Hegyi beszédében elmondott etikájának egyik szegmensét emelte ki. A „törvény” szavának ismertetése mellett a kontextuális analízis fontosságát hangsúlyozta, így adva egy képet a Hegyi beszéd exegetikai komplexitásáról.

Marton Zsolt prezentációja az újpesti zsinagóga kerítésén található holokauszt emlékmű képeit tárta a hallgatóság elé, és személyesen készített fotói színessé és vizuálissá tették az egyébként is tartalom dús előadást.

Nemeshegyi-Horvát Anna az önfelmagasztalás és büszkeség teológiai rejtelmeiről beszélt. A Septuaginta szóhasználatának sajátosságai és az újszövetségi előfordulások új perspektívákat nyitottak a téma iránt érdeklődők számára. Az előadó klasszikus görög irodalomban való jártassága visszaköszönt előadásában is, emelve annak színvonalát.

Várady Endre az első keresztények identitás elemzésének módszertanába engedett betekintést, ami elkerülhetetlen azok számára, akik az Újszövetséghez kapcsolódó teológiai diszciplínákkal foglalkoznak. A kortörténeti ismeretek megléte mellett kihívást jelent minden kutató és akár laikus bibliaértelmező számára is, hogy az első század adta történelmi szituációba helyezkedve értelmezze a Biblia örök érvényű igazságait.

Az utolsó előadás még sokrétűbbé tette a konferencia feldolgozott anyagát, ami nem egy téma köré épült, hanem több területen végzett mélyfúrásból kaphattak rövid summázást a hallgatók.

A prezentációk végén volt lehetőség kérdezni, ami egy újabb kihívás elé állította az előadókat. A hallgatóság soraiban a Baptista Teológiai Akadémia tanárai is megtalálhatók voltak, akik a kérdések feltevésében is aktív szerepet vállaltak.

A konferencia nyitott volt mindenki számára, így az intézmény hallgatóinak adódott lehetőség oktatóik kutatási területeit megismerni, mindamellett, hogy az órákon a tananyag elsajátítása mellett is kialakul egyfajta kapcsolat a tanár-diák között. Az előadók a Baptista Teológiai Akadémia oktatói, leginkább tanársegédként, akik a doktori cím megszerzése előtt állnak. Sok esetben a kutatási területek és az oktatott tárgyak több teológiai részterületet is integrálnak, ami azt mutatja, hogy a fiatal doktoranduszok fontosnak tartják a teológiai tájékozottságot nem csak saját szakterületükön, hanem a bibliatudomány diszciplínáit egybeforrasztó egészében is.

Balla Péter

a BTA tanársegédje

Az Interdiszciplináris Teológiai Konferencia plakátja

A Konferencia összefoglalóját szeretnénk illusztrálni az egyik előadás – szerző által – szerkesztett kivonatával.

A FORDULATOK ÉVTIZEDEI ÉS A BAPTISTÁK

A II. világháború végeztével Magyarország romokban hevert. Több baptista imaházat is megrongáltak, többen elesetek a fronton, a bécsi döntések hatályon kívül helyezésével ismét magyar baptisták kerültek a határon túlra. Mégis, megfogalmazódott egyfajta reménység. A társadalmi mozgások is ebbe az irányba mutattak. 1948 és 1949 aztán jelezte, hogy a demokrácia nem fog kiépülni. Az ún. Rákosi rendszer – habár a felületes szemlélő számára egységes korszaknak tűnik – valójában több fordulatot magában hordoz. A leginkább látványos 1956-os események pedig egy másik rendszernek az indulását jelentik, amelyet Kádár-korszakként emleget a köznyelv.

A baptista közösségen belül a társadalmi fordulatokhoz is kapcsolódó, de azoktól eltérő események is lejátszódtak. Somogyi Imre betegeskedése, majd halála egy új korszak kezdetét jelentette a magyar baptista közösség számára. 1955-ben a jogi forma is megváltozott, megszületett a máig használt név: Magyarországi Baptista Egyház.

Bacsó Benjámin tanársegéd konferenciai előadása közben

Somogyi Imre után Szabó László a magyarországi baptista közösség vezetője, az egyház elnöke. 1960-61 fordulóján történő eltávolítása ismét egy jelentős fordulatot eredményezett a baptista közösség életében. Az eltávolítása a megfélemlítés része volt, és egy tudatos egyházbomlasztó munka kezdete. A következő években sokat tettek azért, hogy a baptista közösséget destabilizálják. Nagy József, mint ideiglenes elnök, majd megválasztott elnök igyekezett az egyház hajóját a veszélyes időközön átkormányozni többed-magával.

Fordulatos évtizedek voltak, a baptista közösség életében 1945 és 1965 közötti időszakban. A külső nyomás, nemcsak lelkimunkások, lelkipásztorok letartóztatásában, zaklatásokban, korlátozásokban jelentkezett, hanem adminisztratív módon, sőt a Szabadegyházak Tanácsa részéről is. Olykor pedig meglévő vagy mesterségesen gerjesztett belső feszültségeket és ellentéteket igyekeztek a tudatos bomlasztás eszközeként felhasználni. Nem múltak el nyomtalanul ezek az évek. Isten azonban megőrizte a Magyarországi Baptista Egyházat!

Bacsó Benjámín

a BTA tanársegédje

* * *

Újszövetségi Kutatóintézeti Konferencia 2017. június 1.

Az Újszövetségi Kutató Szeminárium egy nagyon fontos mérföldkőhöz ért. Egy tudományos kutató műhely tagjai beszámolhattak arról, hogy az eddigi szemináriumokon milyen eredményre jutottak. Egy-egy alkalmon olyan újszövetségi igéket, igehelyeket vizsgáltunk, amelyek nehezen érthetők, ennél fogva vagy elkerülük az igehirdetőket, vagy olykor mégis belefogva annak magyarázatába, nem a helyes értelmezés kerül az igehallgatók elé. Persze az is előfordul, hogy a hallgatóság fogadókészsége az akadály. A konferencia kihívása ebből fakadt, hiszen nehezen érthető igék, szakaszok értelmezését úgy kellett elvégezni, hogy azt a gyakorlati életben meg lehessen élni, illetve segíthesse a szolgálatot.

Köszönet illeti – azt hiszem sokunk nevében – *Prof. Dr. Almási Tibor* rektor testvért, aki ennek a műhelynek a vezetését ellátta és sok hasznos szempontot, magyarázatot mondott el, hogy eljuthassunk a helyes megfejtésig.

Néhányszor azonban azzal zártunk le egy-egy témát, hogy ezen még érdemes gondolkodni, vizsgálódni. Külön élmény volt számomra az erős ösztönzés arra, hogy el kell jutnunk az alkalmazásig, hiszen ez a munka akkor válik egésszé.

A konferencián az eddig vizsgált igehelyekből adták elő munkájuk eredményét a műhely felkért és/vagy önként jelentkező résztvevői. Az alábbiakban szeretnék ízelítőt adni az elhangzottak tömör foglalatával, hogy kedvet ébresszek a kedves olvasókban e szeminárium iránt.

Sipos Márk György a János evangéliuma 14,12 alapján adta elő értekezését. János 14,12: „Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz bennem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, amelyeket én teszek, sőt azoknál nagyobbakat is tesz, mert én az én Atyámhoz megyek.”

Jézusnál nagyobbat tenni? Jézusnál többet tenni? A vizsgálódásnál kitért az előadó arra, hogy ebben az esetben mennyiségi, vagy minőségi kérdésről van-e szó. Alkalmazás szempontjából fontos kérdés, hiszen akkor az apostolok; ma pedig a mai keresztyének cselekvői kell, hogy legyünk Isten Igéjének, az evangélium hirdetésének.

Az Újszövetségi Kutatóintézeti Konferencia plakátja

Kondacs Gábor Pál apostol Efézusiakhoz írott leveléből hozott egy igeverset:

Efézus 6,12: *„Mert nem vér és test ellen van nekiünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, a sötétség világának urai ellen, a gonoszság lelkei ellen, amelyek az ég magasságában vannak.”*

A ma hívő emberének sok gondot okoz a „szellemvilág” kérdése. Sokan inkább kikerülik. Pál tényt közöl. Az előadó példákat hozott a szellemi ütközetekre. Pl. Dániel 10:13. Itt a fő kérdés ez volt: Mit keresek én a gigászok csatájában? Van-e esélyem ebben a küzdelemben? Érdemes keresni a választ. Gondoljunk csak bele, hogy a gyülekezetekben hányszor feszülnek egymásnak a tagok, ellenséggént tekintve egymásra. Vajon tényleg az embertársam ellen kell küzdenem? Vagy talán az ellen, aki, vagy ami benne van?

Csuhai József Lukács 17,21. verse alapján mondta el gondolatait. *„Nem mondják majd, hogy íme, itt, vagy íme, ott van, mert az Isten országa bennetek van.”* Nagyon rövid igevers, de több kérdés is felvethető. Íme: Mi Isten országa? Bennünk van, vagy más fordítások szerint: közöttünk van? Gyakorlati szempontból kit, mit képviselek, hirdetek? Ha Jézus magára gondolt, ez mit jelent a számomra?

Megyesi Zoltán sem a könnyű utat választotta: 1Timótheus 2,15: *„Mindazáltal megtartatik a gyermekszüléskor, ha megmarad a hitben és szeretetben és a szent életben mértékletességgel.”* Ennél az előadásnál különösen előjött, hogy egy verset nem lehet önmagában értelmezni. A kontextuális analízis fontossága vezet a megoldás felé. Vers, szakasz, fejezet, levél... a Biblia egésze. Ezt végig követve oldódtak fel olyan feszültségek, mint: Mi van a meddőkkal, a nem házasokkal, gondolhatunk-e itt Jézus születésére?

Papp Jonatán zárta az előadások sorát. János 14,1: *„Ne nyugtalankodjék a szívetek, higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem.”* Mindennapi életünket érintő kérdés. Sokaknak természetes hinni Istenben, ebből fakad az, hogy hisznek Jézusban. De tényleg így van mindig? Van valamilyen szintű Istenhit, de Jézus valahogy lemarad? Fontos az alkalmazás szempontjából! Csupán az Istenhit üdvözít? Kivételesen felvillantok a megoldásból egy részletet: Ha hisztek Istenben, hinnetek kell bennem is.

Mint mindig a szemináriumok során, a konferencia után is maradtak kérdések, és keletkeztek új kérdések. Ezt szeretem leginkább a szemináriumban: nincs lezárva a téma, kutass tovább!

Kondacs Gábor

a BTA hallgatója 2010-14-ig

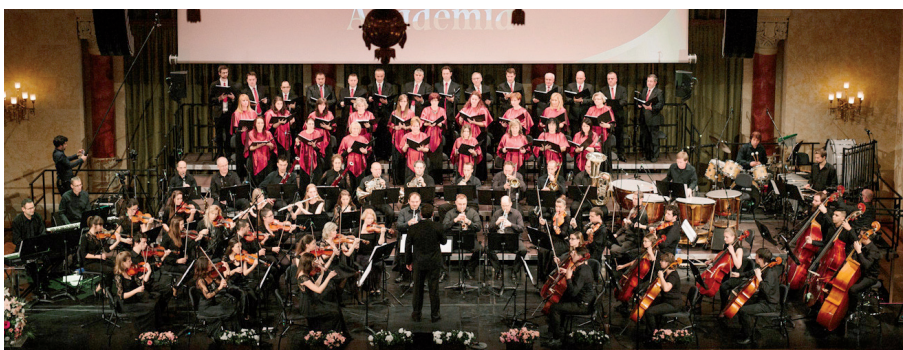
4. EGYES TERÜLETEK BESZÁMOLÓI

A BTA kórusa és szimfonikus zenekara

MEGALAKULÁS ÉS SZOLGÁLAT

A Baptista Teológiai Akadémia életében mindig nagy hangsúlyt kapott az Istent dicsőítő éneklés és zene. Gondolhatunk a Teológia BA képzésében is megjelenő kórus tantárgyra – amely a kántor szakos hallgatók karvezetés-gyakorlat tárgyát is segítette –, továbbá a különböző intézményi rendezvényeken elhangzó vegyeskari, illetve férfikari szolgálatokra, gospel zenei együttesekre.

2014 szeptemberében alakult újjá az intézmény kórusa, amelynek fő célkitűzése, hogy az evangéliumot hirdesse korábbi évszázadok, valamint kortárs zeneszerzők egyházzenei művei által. Az énekkar a BTA ünnepi Istentiszteletei mellett gyülekezetekben, egyházzenei rendezvényeken végzi szolgálatát. Többek között a Pesti Vigadóban, a pécsi Kodály Központban, a

**A kórus és a szimfonikus zenekar szolgálata Dr. Almási Kornél Zsolt vezetésével
a BTA 110 éves jubileumán**

miskolci Művészetek Házában, a debreceni Kölcsey Központban, valamint a Papp László Budapest Sportarénában is koncertezett már.

A baptista szerzők műveinek megismertetését szintén küldetésének tekintik a kórus.

A BTA Szimfonikusok megalakulása az intézmény 110 éves jubileumához kötődik. A gazdag, nagyzenekari hangzás kivételes lehetőséget biztosít az evangéliumi tartalmú kompozíciók megszólaltatására, ugyanis a mintegy hatvan fős együttes elsősorban a BTA kórusral együtt végzi szolgálatát.

A kórus és a szimfonikus zenekar művészeti vezetője és karmestere *Dr. Almási Kornél Zsolt*, a BTA rektorhelyettese, a Zenetudományi Intézet igazgatója.

Dr. Almási Kornél Zsolt
a BTA művészeti rektorhelyettese

* * *

A BTA Kutatóintézete

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ A 2016-17-ES TANÉVRŐL

A Baptista Teológiai Akadémia tanárai a 2009-ben kezdődött új oktatási-nevelési programhoz illeszkedve, annak igényeire tekintettel folytatták kutató munkájukat a bibliai tudományok/segédtudományok általuk képviselt területein. Mindezt annak a szellemi alapvetésnek az inspirációjára tették, melyet *Dr. Almási Tibor* Célorientáció és specializáció az interdiszciplinaritás jegyében (Gondolatok a teológiai oktatásról az ezredfordulón, *Theológiai Szemle* 2001)¹, illetve *A bibliaértelmezés alapelvei* (2010)², valamint a Vá-

1. „A teológiai tudománynak a feladata tehát az, hogy Isten Igéjét ismerje meg (bibliai exegézis), szólaltassa meg (bibliai teológia) és megmutassa, hogyan szólalt meg és munkálkodott ez az Ige a történelem folyamán az egyházban (egyháztörténet vagy történeti teológia) és milyen egyházi szolgálattal (gyakorlati teológia /missziológia) szólaltatja meg az egyház ezt az Igét helyesen.” (Karner Károly, 1954, 87.old).
2. „Ezután nem marad más hátra, mint, hogy a gyakorlati teológia (beleértve itt az utóbbi időkben néha önállóan emlegetett missziológiát is) vállalja, hogy a missziói parancs jegyében a bibliai alapelveket, értékeket és normákat képviselve és a pozitív meg negatív bibliai, illetve egyháztörténeti példákat hasznosítva, és – nem utolsó sorban – a Biblia pedagógiai, pszichológiai és metodológiai módszertanát is felfedezve, kutatva és érvényesítve segítse az egyházat tulajdonképpeni céljának elérésében, azaz szolgálatának lehető legjobb ellátásában.” ... „Leginkább a gyakorlati teológia segédtudományaiként

logatott szakaszok exegézise (2013)¹ című munkáiban fogalmazott meg. Az ezredfordulós gondolatok érdemi kutatási keretet biztosítottak teológusképzésünk, valamint az oktatandó diszciplínák művelői számára.

A bolognai folyamat következtében két szakra osztott képzésünk kívánalmai szerint, az oktatást segítő jegyzetek, tankönyvek írása prioritást élvezett a 2016/17-es tanévben is. Iskolánk konzervatív teológiai irányultságának megfelelő főiskolai jegyzetek, szakanyagok, szakirodalmi kommentárok összeállítása többnyire individuális munkákat igényelnek. Ez a körülmény nehezíti az interdiszciplinaritást preferáló kutató csapatok kialakulását. Mindazonáltal az Újszövetség írásmagyarázati és a Bibliai lélektani szakszemináriumok ígéretes vállalkozásokként folytatódtak ebben a tanévben is. A kutatók jelentős oktatási leterheltsége az integrációs kutatási formák kialakulását ugyan nehezítette, ám teológus napok, illetve konferenciák (Interdiszplináris Teológiai Konferencia, 2017. május 11; illetve Újszövetségi Kutatóintézeti Konferencia, 2017. június 1.) formájában mégis sikerült számot adni arról a szellemi erőfeszítésről, amely a jövő oktatói gárdájának felnevelését szolgálja. A BTA teológiai szakfolyóiratának legutóbbi száma (Veritas et Vita, 2016) azt a folyamatot kívánta a nagyközönség elé tárni, ami egyfelől a hazai baptista közösség saját nevelésű új oktatói generációjának a színrelépését segíti, másfelől a határainkon túl élő (Nagyvárad), ám intézményünk oktatói gárdáját színvonalas kutatói múlttal gazdagító kollégák bemutatkozását is szolgálja. Az időszakban megjelent publikációk jelzik, hogy e gazdagodási folyamat kétarcú. A növekvő számú írásos anyagok illeszkedése nem közös munkák eredménye, inkább az azonos szellemiség munkálta összhang terméke.

Mindazonáltal a jelzett tanévben a közös koncepció sarokpontjai jól kitapinthatók intézetünk keretei között született kutatásokban.

a) Az újszövetségi exegézis hermeneutikai kiterjesztése az applikáció alapelveinek kidolgozása felé (Prof. Dr. Almási Tibor gondozásában az írásmagyarázati teológia konzervatív hagyományainak tovább gondolása)

b) A dogmatikai koherencia hídfőállásainak kimunkálása, mint a konzervatív baptista teológiai hagyomány továbbvitelének identitást meghatározó eleme (Prof. Dr. Almási Mihály gondozásában)

c) Az evangélium etikai rendszerének feltárása és alkalmazása az oktatás tartalmi és a nevelés módszertani fejlesztésében különös tekintettel a lelkészképzésre (Dr. Urbán Gedeon)

tarthatjuk számon az önálló tudományként is fungáló pedagógiát, pszichológiát és metodikát. Ezek rendkívüli értékkel gazdagítható tudományok lennének a Biblia ilyen irányú értékeinek a felkutatásával, transzplantálásával és integrálásával.” (Dr. Almási T., 2001, 106. old)

1. Dr. Almási Tibor: Válogatott szakaszok exegézise, Budapest, BTA, 2013, 297-312. old

d) A baptista kegyesség és a missziológia kapcsolatának alakulása a XX. és a XXI. század fordulóján a baptista vallásosság vonatkozásában (*László Gábor* gondozásában)

e) A bibliai lélektannak, illetve bibliai pedagógiának, mint a teológia egyik segédtudományi ágának kidolgozása a világi pszichológia és pedagógia kínálta információk biblikus értelmezése útján (*Prof. Dr. Veres Sándor Péter*, illetve *Dr. Urbán Gedeon* gondozásában)

f) Az evangélium megjelenésének alakváltozatai a klasszikus és új zenei nyelvezet (Gospel, stb.) keretei között (*Dr. Almási Kornél Zsolt* alkotó munkája keretében)

REFERENCIÁK

Dr. Almási Kornél Zsolt: Örök ajándék; Szent az Úr; illetve Uram, itt vagyok (partitúrák)

Dr. Almási Tibor: Pál apostol galatákhöz írott levele I-II. Budapest, 2016.

Dr. Almási Mihály: Teológiai irányzatok formálódása a baptista misszióban, 2. rész. Megváltás és hitehagyás, Üdvbizonyosság, Megtartás, Budapest, 2016 (kézirat)

László Gábor – *íjf.* *László Gábor*: A baptista vallásosság Magyarországon I., A hagyományos baptista kegyesség és napjaink változásai, Baptista Levéltár, Rákospalota Béthel Alapítvány, Budapest, 2016; Igehirdetés, mint az alkalmazott teológia, Budapest 2016 (kézirat)

Dr. Urbán Gedeon: A gyülekezeti lelkipásztor képzés mai lehetőségei a Baptista Teológiai Akadémián, Budapest, 2016 (kézirat), illetve Bevezetés a pedagógiába, Budapest, 2016 (főiskolai jegyzet)

Dr. Veres Sándor Péter: Vezetélmélet bibliai nézőpontból, Budapest, 2016 (főiskolai jegyzet) illetve A biblikus lelkigondozás kompendiuma, Bp. 2016 (főiskolai jegyzet)

BTA INTERDISZCIPLINÁRIS TEOLÓGIAI KONFERENCIA ELŐADÓI

2017. MÁJUS 11.

Bacsó Benjámín: A fordulatok évtizede és a baptisták;

Balla Péter: Jézus etikája az Ószövetség tükrében;

Nemeshegyi-Horvát Anna: Az önfelmagasztalás, büszkeség kifejezései a Septuagintában és teológiai implikációik;

Marton Zsolt: Az újpesti zsinagóga kerítésén található holokausz emlékmű bemutatása és elemzése;

Várady Endre: Az identitás-elemzés megkerülhetetlensége a Kr.u. első század kortörténetének vizsgálatában;

ÚJSZÖVETSÉGI KUTATÓINTÉZETI KONFERENCIA ELŐADÓI
2017. JÚNIUS 1.

Az Újszövetség nehezen érthető helyeinek magyarázata.

Sipos Márk György: János 14,12;

Kondacs Gábor: Efézus 6,12;

ifj. Vas Ferenc: Máté 11,12;

Csuhai József: Lukács 17,21;

Megyesi Zoltán: 1Timóteus 2,15;

Papp Jonatán: János 14,1.

Prof. Em. Dr. Veres Sándor Péter

a BTA Kutatóintézet vezetője

II. TEOLÓGIAI TANULMÁNYOK ÉS SZAKDOLGOZATOK

1. OKTATÓK TEOLÓGIAI ÉRTEKEZÉSEI

Prof. Dr. Almási Tibor:
**Célorientáció és specializáció az interdiszciplinaritás
jegyében**

Gondolatok a teológiai oktatásról az ezredfordulón¹

Bevezetés

1. A TÉMA AKTUALITÁSA ÁLTALÁBAN A FELSŐOKTATÁSBAN

Mivel a közoktatásban – a tantárgyakat illetően – nem csupán több tudományág, hanem több tudományterület is érintett, ezért ezen a szinten a specializáció és ennél fogva az interdiszciplinaritás kérdésének felvetése talán még korai lenne. Bár például a történelem-földrajz, matematika-fizika, biológia-kémia esetében bizonyos tárgyközi kapcsolódó pontok tudatosítása itt is kívánatos.

Vitathatatlanul változik (de legalábbis erősödik) a specializáció és interdiszciplinaritás dominanciájának igénye a felsőoktatásban, amelynek csak a legkritikább esetben az a célja, hogy általában, például humán vagy reál értelmiséget képezzen. Sokkal inkább a speciális jellegű szakképzés kerül itt már előtérbe.

1. Theológiai Szemle – 2001. 44. évf. 2. sz. 97-106. p.

Ennélfogva egy-egy szakon belüli (többségükben egyetlen tudományághoz tartozó) tárgyak között – szakszerű, komplex és célorientált tanterv esetén – itt sokkal szorosabb az összefüggés, mint a középiskola, és még inkább az általános iskola tantárgyai között. Más szóval ezen a szinten lesz igazán elengedhetetlen követelménnyé a specializáció és interdiszciplináció dialektikus egyensúlyban tartása. Ennek a hallgatók gondolkodásmódjába történő tudatos beépülése – éppen előtanulmányaik ettől eltérő jellege miatt – nem történik meg automatikusan, hanem csak oktatóik szakszerű és konzekvens segítségével.

Bár nem rendelkezem a magyar felsőoktatás más területeire nézve sok évtizedes tapasztalattal – tudományegyetem bölcsészkarán, agráregyetemen és óvóképző főiskolán oktattam összesen alig tíz évig –, de úgy látom, hogy a célorientáltság gyakran megfigyelhető gyengeségének, illetve bizonyos mértékű hiányának egyik oka, hogy az interdiszciplinaritás a specializáció áldozatául esik.

Ezért azt remélem, hogy a következő – kifejezetten a teológiai oktatásnak a címben megfogalmazott problémájáról szóló – gondolataim (ha áttételesen is) más felsőoktatási intézmény oktatáselméleti koncepciójára nézve is tartalmazhatnak néhány átgondolandó és alkalmazható szempontot.

2. A TÉMA AKTUALITÁSA A TEOLÓGIAI OKTATÁSBAN

A teológiai tudományoknak az idők folyamán egyre több ága alakult ki. Ezzel együtt mindinkább tetten érhetővé vált az egyes diszciplínák egymástól való elkülönülése, és némelyeknek a Bibliától való eltávolodása. Ez a nemkívánatos folyamat már a felvilágosodás ideje óta veszélyeztette a teológiai tudományok egységét, vagyis a Bibliától való feltétlen és szoros függőségét. Így aztán nem meglepő, hogy ettől az időtől kezdve találkozunk e sajnálatos torzulás korrigálására irányuló kísérletekkel is. Ezek között tarthatjuk számon Karner Károlynak a teológiai tudományok egységéről és feladatáról szóló megállapításait:

„Mivel a teológia tárgya az Isten igéjébe foglalt kinyilatkoztatás, azért a teológiai tudományoknak is erre a középpontra kell irányulniuk s minden részlettudománynak kell, hogy erre a középpontra legyen vonatkoztatottsága.

A teológiai tudománynak a feladata tehát az, hogy Isten igéjét ismerje meg (bibliai exegézis), szólaltassa meg (bibliai teológia) és megmutassa, hogyan szólalt meg és munkálkodott ez az ige a történelem folyamán az egyházban (egyházttörténet vagy történeti teológia), végül pedig ma hogyan, milyen tanítással (rendszeres teológia) és milyen egyházi szolgálattal (gyakorlati teológia /missziológia/) szólaltatja meg az egyház ezt az ígét helyesen.” (Bevezetés a teológiába 87. old. – Evangélikus Egyház Sajtóosztály, Budapest, 1954).

A minőségbiztosítás érdekében (a folyamatos odafigyelés és a kisebb alkalmi korrekciók mellett) generációnként illetve teológiai intézményenként célszerű egy ilyen irányú átfogó önértékelés és – amennyiben szükséges – egy komplex reformprogram elkészítése, felvállalása és megvalósítása.

Önmagában már az is eredményt ígér, ha egy szakember – nemcsak saját tanszéke tárgyainak ilyen irányú áttekintésére vállalkozik /ami minden tanszékvezetőnek munkaköri kötelessége/, hanem – a teológiai oktatás egészét igyekszik megvizsgálni. Ennek persze tagadhatatlan hátrányai, de legalábbis nehézségei is vannak. Például az, hogy egy tudományág művelője kevésbé lehet jártas más tanszékek tárgyainak részleteiben, mint aki azok oktatója. Feltétlen előnye viszont az egy személy átfogó értékelésének például az, hogy ebben az esetben nagyobb az esély az interdiszciplináris relációk, a célorientáció, stb. sajátos szempontjainak szem előtt tartására (ami persze elvileg szintén minden egyes oktató feladata is).

A téma feldolgozása során felhasználok azokat a korábbi kutatási eredményeimet is, amelyeket az Amerikai Déli Baptista Szövetség egyik prominens vezetőjének, Dr. Oscar Romo-nak a kérésére Atlanta Georgiában (USA) 1981-ben személyes konzultáció keretében a Szövetség Oktatási Osztályának rendelkezésére bocsátottam.

Ha saját intézményünk (a BTA) mellett esetleg más társ- illetve testvérintézmények is hasznosíthatnak valamit munkám eredményeiből, akkor azért különösen hálás leszek Istennek.

Megjegyzés: A teológiai tudományok 4 klasszikus területe közül az elsőről, az írásmagyarázati teológiáról írok részletesebben (szinte minden szokásos tárgyat külön vizsgálva). Az egyháztörténetről, a rendszeres teológiáról és a gyakorlati teológiáról (missziológiáról) összefoglaló áttekintést adok, csupán felsorolva – de egyenként nem részletezve – a tárgyakat. Arra talán mégis elegendő lesz ez, hogy – az írásmagyarázati teológia tantárgyainak részletesebb kifejtését, és az adott tudománykörről általánosan megfogalmazott szempontokat valamiféle segítségnek tekintve – az egyes tanszékek oktatóinak részletező munkája révén egyre teljesebb és gyakorlatibbá válhassék ez a gondolatsor.

Emellett arra is lehetőség nyílik, hogy minden egyes tárgy oktatója az alábbiak figyelembevételével kidolgozzon tananyagából – először csak – néhány mintafejezetet. Ezt követően a kapcsolódó tárgyak oktatóival és a hallgatók képviselőivel együtt áttekinthetik és értékelhetik e munkát. A szükséges – akár elvi, akár gyakorlati – korrekció elvégzése után elkezdődhet az egyes tárgyak teljes anyagának a célorientáció vonulatába történő beállítása.

I. rész: Az írásmagyarázati teológia

1. A BIBLIAI SEGÉDTUDOMÁNYOK PROBLÉMAKÖRÉNEK ÖSSZEGZŐ ÁTTEKINTÉSE

A bibliai segédtudományok (más néven előkészítő tudományok) mindegyikére jellemző, hogy önállóan, azaz – főként – a társadalom-tudományokon belül „főtudományként” fungálnak elsősorban. A teológiai kutatók és oktatók részére ily módon rendelkezésre áll egy, az adott tudományág fő diszciplínájától elvárható részletességgel és teljességgel kidolgozott anyag. De mit kezdjünk ezzel, amikor ez önálló diszciplínának alázasos, segédtudományi szerepet kell betöltenie egy speciális (ez esetben teológiai /bibliai/) cél szolgálatában?

Ez a kérdés egyrészt elkerülhetetlenül vetődik fel azon óraszám differenciák és a hallgatói terhelhetőség miatt, amely például a történelemsz képzés esetén, illetve a teológiai képzés során jelentkezik az ókor anyagának tekintetében. Ez utóbbi esetben ugyanis nem egy történettudományi diszciplínaként, hanem egy teológiai tudományág előkészítő segédtudományaként kell foglalkoznunk az ókori történelemmel. Egy segédtudomány óraszama és az arányos hallgatói terhelhetőség határai miatt eleve fel kell adnunk azt az irreális maximalizmust, hogy a történelemsz képzés anyagmennyiségét egyszerűen (és globálisan) átemeljük a teológiai oktatás keretei közé. (Ezt egyébként magának az egyháztörténetnek az esetében sem szükséges és lehetséges megtenni!)

A fenti kérdésre eddig mennyiségi szempontok figyelembevételével kerestük a választ. Emellett azonban nem mellőzhetjük a minőségi aspektus vizsgálatát sem. Ha nem vagyunk képesek, s egyszersmind nem is tartjuk szükségesnek az önálló főtárgyi anyag teljes és érintetlen átemelését egy-egy segédtudomány anyagává, akkor egy újabb kérdés vetődik fel: Hogyan alakíthatjuk a (leginkább) bölcsészettudományi diszciplína anyagát a legszakszerűbben segédtudományi jellegűvé? Más szóval: Milyen szempontok alapján végezzük el a szűkítést illetve szelektálást, hogy ezáltal a mennyiségi csökkenés mellett megtörténhessen a teológiai főtárgy szolgálatát leginkább elősegítő specializálás, orientálás, integrálás, és mindez az interdiszciplinaritás jegyében.

Megjegyzés: Természetesen e munka során segítséget kaphatunk az ilyen nézőpontból elkészített és már rendelkezésre álló kiadványokból. Ez azonban nem helyettesítheti a kutatók és oktatók ilyen irányú tudatos és önálló munkáját!

Természetesen segédtudomány esetében is célszerű egy rövid, átfogó képet kialakítani a hallgatókban az adott tudományágról általában. Ez azonban az amúgy is alacsony számú kontakt órák előadásai nélkül is elérhető köte-

lező- illetve ajánlott irodalom kijelölésével. Az előadásokat (de legalábbis azok döntő többségét) érdemesebb meghagyni a készségfejlesztést is szolgáló – a Biblia értelmezésének elméleti és gyakorlati elősegítését munkáló – interdiszciplináris relációk kifejtésére, illetve – egy példatár elemzése által lehetséges – elmélyítésére.

Nem kell félnünk kimondani, hogy a bibliai exegézis egy-egy segédtudománya az érintett bölcsészettudományi körben általános profillal rendelkező tudományág specializált, sőt olykor egyenesen applikált anyagát jelenti már. Más szóval minden anyagrészében közvetlenül és konkrétan szolgálnia kell a Biblia tematikusan érintett locusainak ez irányú megértését. (Anélkül persze, hogy objektivitását prekoncepciózus „teológiai szubjektivizmussal” veszélyeztetnénk!)

Ennek érdekében a saját, standard főiskolai jegyzeteinknek is és még inkább a specifikumokat kiemelő és elmélyítő (metodikai példaként is rendkívül fontos szerepet betöltő) előadásoknak már ezt a jelleget kell hordoznia, és ezt a célt kell hatékonyan szolgálnia.

Szerkezetileg célszerűnek tűnik a segédtudományi jegyzetekben az a megoldás, hogy a folyamatos szövegen belül a maga logikai helyén illusztrációként szereplő biblia locusok integráns jelenléte mellett egy-egy paragrafus záradékaként olyan textuáriumot állítson össze a tárgy oktatója, amelynek problémás igéi éppen a fenti, példákkal is illusztrált paragrafus ismeretének birtokában, de plusz, önálló, kreatív, módszertani készségről is tanúságot tevő munka árán válnak érthetővé. E feladat lényegében nem más, mint a közvetlenül rendelkezésre álló paragrafus segítségével létrehozott „exegézis-szelet” megalkotása. Ezzel a metodikával már a segédtudományok tanulása idején jelentkezik a hallgató hasznára az az (igaz, hogy egyelőre csak részleges, de mégis csak) intellektuális élményt jelentő megértési hozadék, amely – nem utolsó sorban – a segédtudományok egyébként száraznak tűnő világában a tanulmányok folytatásában serkentőleg is hat.

Megjegyzés: Az exegézis majd ennek másik oldalról történő megközelítése lesz, amikor már nem a segédtudomány paragrafusaihoz keresünk szemléltető igéket, hanem fordítva, egy adott textusból kiindulva pásztázunk (a hermeneutika komplex módszertani segítségét igénybe véve) a különböző segédtudományi paragrafusok és adatok között. E kettős átkötés biztosíthatja annak a – tárgyak között egyébként gyakran tátongó – szakadéknak a sikeres áthidalását, amelybe tapasztalatom szerint gyakran beleesnek a hallgatók.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a teológiai segédtudományok esetében azok munkamódszerénél és még inkább eredményeinek értékelésénél teológiai elkötelezettséggel figyelembe kell vennünk a teremtő, a történelmet és az emberiség teljes életét irányító illetve irányítani szándékozó

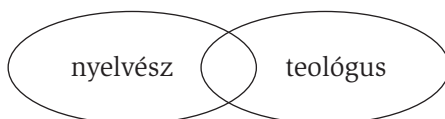
Isten egyedüli helyes nézőpontját. Ez utóbbi kritérium egymagában is elengethetlenné teszi (és egyben definiálni is segíti!) egy-egy segédtudomány specializálását.

2. A FONTOSABB BIBLIAI SEGÉDTUDOMÁNYOK EGYENKÉNTI ÁTTEKINTÉSE

2.1. A bibliai nyelvtudomány

A bibliai nyelvtudomány (philologia sacra) tárgya a Szentírás eredeti nyelve. Az Ótestamentum vonatkozásában a bibliai héber (és arám), az Újszövetség esetében pedig a görög (koiné) nyelv. E tárgyak oktatásának célja, hogy a hallgatók nyelvileg felkészüljenek az eredeti szöveg alapján történő bibliai (ó- és újszövetségi) exegézisre.

Természetesen a héber és görög nyelvre nézve is igaz, amit a segédtudományokról szóló összefoglaló fejezetben hangsúlyoztam, vagyis hogy a „nyelvtudomány” előtt álló „bibliai” jelző nemcsak a nyelvtörténeti és nyelvhasználati specifikumokra, ill. a nyelvoktatás szöveggönyvére hivatott utalni, hanem arra is, hogy nem szabad elfelejtenünk: nem nyelvészek képzése a feladatunk, hanem teológusoké. Ez egyrészt kevesebbet jelent, mint a nyelvészképzés, másrészt viszont többet, de mindenképpen mást. Talán így ábrázolhatnánk:

Ezt úgy kell értelmeznünk, hogy egyrészt a világi vagy akár hívő (de nem teológus) nyelvész még akkor sem lesz automatikusan teológus, ha történetesen a Biblia nyelvével foglalkozik, másrészt a teológus akkor sem lesz automatikusan és klasszikus értelemben nyelvész, ha a Biblia nyelvével foglalkozik. Ez a megállapítás azonban nem zárja ki azt, hogy megfelelő bibliai nyelvészeti ismeretek nélkül senki sem nevezhető teológusnak (és ez nemcsak a bibliai teológia művelőire nézve áll, hanem bármely más teológiai diszciplína művelőjére vonatkozóan is. Nem véletlenül vélekedett így Luther: „Theologia est grammatica”. Ez a megállapítás még akkor is sokatmondó, ha érezzük felrázást szolgáló hiperbolikus jellegét.

A bibliai nyelvek vonatkozásában számos kiváló, a speciális segédtudományi jelleg kialakítása érdekében többféle hatékony eszközt alkalmazó mű született az idők folyamán. Ezek egyrészt a Biblia szókincsére (gyakran egyenesen bibliai szövegekre) építenek az olvasási gyakorlatok összeállításánál, másrészt bibliai példákkal illusztrálják a hangtántól a mondattanig terjedő grammatikai paragrafusokat is.

Felvetődik a kérdés: ha így áll a helyzet a bibliai nyelvtudomány tekintetében, akkor szükséges-e ill. lehetséges-e ezen a szakterületen továbblépés a teológiai kutatásban és oktatásban?

Mielőtt erre megpróbálnánk választ keresni, örömmel állapíthatjuk meg, hogy a magyar protestáns teológiai intézményekben – összehasonlítva azokat a nyugat-európai és észak-amerikai teológiákkal – igen tisztes helyet foglal el a bibliai nyelvoktatás. Ezt jelzi a magas óraszám mellett az oktatás színvonala is. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy a hallgatók többsége már a kollokviumok és záróvizsgák akadályát sem veszi könnyen, nem is beszélve az eredeti nyelven folytatott exegézis nehéz feladatáról. Úgyannyira, hogy a tanulmányaikat befejező diplomások közül kevesen képesek olyan önálló exegetikai munkára, amely elvárható szintű eredményt hoz. Vajon mi lehet ennek az oka? Ez a kérdés – a fentiekén túlmenően – azért is nehéz, mert köztudott, hogy a keresztyén hallgatók nagy többsége odaszánt életű, elkötelezett és felelősségteljes ember. Vajon mi lehet hát a minőségi és mennyiségi elvek szerint is alaposnak minősíthető nyelvi képzés exegézisben megmutatkozó hiányosságának magyarázata?

Megjegyzés: Az így megfogalmazott kérdés persze nem akarja a bibliaértelmezés nehézségeinek okát kizárólag a nyelvoktatásra hárítani. A többi segédtudomány oktatását is építő kritika tárgyává kell tenni. Sőt a későbbiekben magának az exegézisnek az oktatása is vizsgálatot igényel e tekintetben.

Kíséreljünk meg két lehetséges választ megfogalmazni!

A) Ha belátjuk, hogy még ilyen óraszám és elvárható otthoni munka mellett is kevés az idő a hangtan, szótan és mondattan teljes áttekintésére (még inkább készségszintű begyakoroltatására) akkor elvileg két megoldás kínálkozik:

(a) Az óraszám további emelése (beleértve a mellérendelt otthoni munka idejének arányos növelését is).

(b) Megfelelő elvek (bár tagadhatatlan nyelvészeti- szakmai kompromisszumok) alapján súlyozni (beleértve akár a szelektálást is!) a tananyagot a segédtudományi jelleg megőrzése, sőt erősítése mellett.

Mivel az (a) pont felvetése a teljes komplex oktatási célkitűzést figyelembe véve nem tűnik megoldhatónak – tekintettel a jelenleg is aránylag magas óraszámokra –, ezért a (b) pontot vizsgáljuk meg részletesebben.

Tapasztalatból tudjuk – és természetesnek, sőt akár örömdetesnek is vehetjük –, hogy az oktatók nem örülnek tárgyaik anyagának „súlyozási” igényét hallva. Főleg, ha ez az eddig oktatott anyagmennyiség bizonyos mértékű csökkentésével jár együtt. Talán némi vigaszul szolgálhat, hogy ez a szűkítés, a szelektálás a segédtudományi szerep betöltését nem veszélyeztető

részletekre vonatkoznék (pl. görög hangsúly és rendhagyó alakok memorizálása, ritkábban előforduló szavak, szerkezetek emlékezetben tartása); illetve olyan ismeretanyagra, adatokra, amelyek különféle segédeszközök alkalmazásával (szótár, analitikus lexikon, nyelvtankönyv stb.) pillanatok alatt prezentálhatók. Persze jó lenne ezeket is naprakészen a hallgatók fejében tudni, de hát, ha mindenképpen választani kell, akkor inkább itt használnak segédeszközöket – ahol ez könnyebb, gyorsabb és eredményesebb –, mint hogy olyan területen maradjanak felkészületlenek, ahol sokkal nehezebben, vagy egyáltalán nem lesznek képesek az exegézis során egy-egy problémát észrevenni sem, nemhogy megoldani. (Egy-egy névszó- vagy igealak puszta felismerése önmagában a gyakorlati exegézis eredményességét nem szolgálja, viszont sok energiát igényel a megtanulása is, hát még a folyamatos emlékezetben tartása!) Ha már – kényszerű okok miatt – kompromisszumot kell kötnünk, akkor inkább engedjük (mi több, tanítsuk!) meg, sőt kérjük számon a segédeszközök gyors és szakszerű használatát, hogy az ily módon felszabadult időt és energiát a szintéziskészség és a kreativitás fejlesztésére fordíthassák. (Pl. hogy egy névszó- vagy igealak, egy akció, egy tagmondat jellegének felismerése milyen exegetikai eredménnyel jár.)

Így a specializáltság és célorientáltság alapelve érvényesülhetne egyre jobban a bibliai nyelvek oktatásában is. Vagyis e segédtudomány is előremutatna a fő tudományra – amelyet segítenie kell! – a bibliamagyarázatra.

B) Az említett hangtani és alaktani területen felszabadult otthoni idő arra is fordítható lenne, hogy a nyelvtani paragrafusok végére az oktató által ki-gyűjtött locus-tár példáit – éppen a fenti paragrafus anyagának gyakorlati alkalmazásaként – készség- és metodika-fejlettségről is tanúskodó – kreatív, az exegézis irányába ható munkával értelmezze a hallgató.

Ezzel nemcsak előkészítenénk a későbbi komplex exegézis nyelvi szeleiteit, hanem – nem utolsó sorban – a hallgatók többsége számára gyümölcstelennek tűnő nyelvtanulás exegetikai eredményeinek fel-felvillantása komoly pozitív motivációt adhatna nekik.

El kell ismernünk, hogy a fenti javaslatok erősen vitathatóak a Közép kelet-Európában jellemző, jelenlegi nyelvoktatási gyakorlat miatt. Mifelénk ugyanis gyakran kissé *l'art pour l'art* történik a segédtudományok kategóriájába tartozó nyelvek oktatása is. Így aztán nem csoda, hogy e segédtudomány interdiszciplináris orientációját nem érzékeli és ebből adódóan nem is érzékelteti eléggé az oktatók egy része. Véleményem szerint azonban az említett két területen végzett kutatói és oktatási munka nyomán elérhető lenne az az eredmény, hogy a héber, arám és görög nyelv a bibliamagyarázat segédtudományaként jobban illeszkedjék a teológiai oktatásba, azaz hatékonyabban szolgálja rendeltetését.

Természetesen nemcsak a bibliai nyelvek ismerete járul hozzá az exegézisen kívül több más teológiai tudományág pontosabb műveléséhez (dogmatika, apologetika, homiletika, misszótan stb.), hanem a bibliai nyelvtudomány is gazdagodik más teológiai tudományágak (archeológia, kortörténet, patrológia stb.) eredményei által.

2.2. A bibliai archeológia

A bibliai archeológia az az előkészítő jellegű exegetikai segédtudomány, amelynek feladata a Biblia értelmezéséhez és magyarázatához szükséges archeológiai ismeretanyag összeállítása és tudományos feldolgozása, ill. speciális alkalmazása. Mivel tehát a bibliai archeológia a Szentírás segédtudományainak egyike, ezért teológusoknak kell művelniük ezt is (mint minden más társát is), és ők sem művelhetik öncélúan, mint ahogy azt a bölcsészettudomány kutatóiként az archeológusok tehetik.

Itt is igaz, hogy egy rövid általános ismeretanyag felvázolása után specializált, alkalmazott archeológiára van szükség, amely jórészt az ásatások során feltárt emlékek és leletek segítségével derít fényt a Biblia tőlünk távol eső világára. Ezáltal segít megérteni a bibliai idők és szövegek tárgyait, eseményeit és személyeit, a komplex exegézis sajátos és nélkülözhetetlen szelétét biztosítva ezáltal.

A bibliai archeológiának kiemelten kell tehát kezelnie a Biblia és az archeológia azon tematikus kapcsolódó pontjait, amelyek a Szentírás megértése szempontjából különösen fontosak. A bibliai archeológia jegyzete és oktatója egy percre sem tévesztheti szem elől, a Biblia megvilágításának fő feladatát. Ennek érdekében úgy kell a rendelkezésére álló általános archeológiai anyagot kezelnie, szelektálnia és specializálnia, hogy az így létrejött bibliai archeológiai ismeretanyag a leghatékonyabban szolgálja az írásmagyarázat magasztos célját, a Szentírás lehető legpontosabb megértését illetve megérttetését.

Ennek érdekében a bibliai archeológia minden fejezetének, sőt paragrafusának is szorosan kell kapcsolódnia a Bibliához. E kapcsolódást az interlineáris igei példákknak is illusztrálniuk kell. Emellett azonban e segédtudomány feldolgozásában is rendkívül fontos a paragrafusok végén elhelyezett locus-gyűjtemény, amelynek otthoni, önálló feladatként elvégzett értelmezése az előző paragrafus ismeretanyagának elmélyítését és egyszersmind az önálló, kreatív alkalmazási készség kialakulását (és jelzését) is szolgálja.

Az ilyen, de csak az ilyen specializált archeológiai ismeretanyag, illetve oktatás viselheti méltán a „bibliai” jelzőt.

2.3. A bibliai földrajz

Néha a bibliai archeológia keretén belül, néha viszont önálló segédtudományi tárgykörként szokták tárgyalni a bibliai földrajzot. Fontos eszközei a térképek, amelyek a több mint félezer bibliai földrajzi helyet tartalmazzák.

Egyik legnehezebb feladat ezt a segédtudományt hatékony módon beállítani az exegézis érdemi szolgálatába. Talán ennek anyagát legnehezebb úgy feldolgozni, hogy az a bibliaértelmezést gyümölcsözőbbé tegye.

Ez lehet egyik fő oka annak, hogy nem is képez minden teológiai felosztásban önálló segédtudományt, hanem – mint említettem – sokszor a bibliai archeológia egyik fő tárgyköre csupán.

Mindezek ellenére nem kevés esetben segítheti a bibliai szöveg megértését (vagy akadályozza meg annak félreértését) a bibliai idők viszonyait kutató, helyesen művelt bibliai földrajz. Ezért az anyag feldolgozásánál itt is fontos az általános geográfiai ismeretanyag specializálása, illetve a bibliai kapcsolatok kiemelt kezelése, vagyis a földrajz és a Biblia összefüggéseinek állandó szem előtt tartása.

A bibliai földrajz segédtudományi jellegének kialakítása során szükséges – bár önmagában nem elégséges! – a lehető legtöbb ige beépítése a jegyzetbe és az előadásokba. A lábjegyzetbe tömörített földrajzi ismereteket igénylő igehely jegyzék otthoni feldolgozása itt is jelentős eredménnyel jár. Sőt érdemes a lehető legteljesebb névgyűjteményt összeállítani és azokat ige-helyhez rendelni. Ez a jegyzet végén elhelyezett gyűjtemény az átlag olvasó számára (beleértve a teológiai hallgatókat és lekipásztorokat is) másutt szinte elérhetetlen kuriózumot jelenthet.

Célszerű a hallgatókat odáig eljuttatni e stúdium során, hogy minden bibliai földrajzi nevet könnyedén és gyorsan megtaláljanak a megfelelő térképen. Úgynevezett vaktérképi gyakorlatok segítségével az is elérhető, hogy legalább a fontosabb földrajzi nevek olvasása vagy hallása esetén segédeszköz nélkül is rekonstruálni tudják azok topográfiáját (figyelembe véve a történelem során bekövetkezett változásokat is, pl. az „Izráel” név jelentés-tartalmának különbözőségét az egységes királyság korában és az ország kettészakadása utáni időkben).

Azt sem szabad elfelejteni azonban, hogy a földrajzi oktatás nem korlátozódhat a topográfiára. A bibliai segédtudományként szolgáló bibliai földrajzra nézve ez legalább annyira áll, mint az általános geográfiára vonatkozóan.

A bibliai földi történések térben játszódtak le. E tér lehető legpontosabb megértése nélkül maguk a történések és azok jelentése illetve jelentősége sem lenne megfogható.

Nemcsak a bibliai földrajz nyújt azonban segítséget a bibliamagyarázat-hoz illetve egy-egy történet homiletikai értékesítéséhez, vagy vallástörténeti

felismerésekhez, hanem ő maga is sokat profitál például a kortörténet, az összehasonlító nyelvtudomány vagy az archeológia kutatási eredményeiből.

2.4. A bibliai bevezetés (izagógika)

Ez írásmagyarázati segédtudomány tárgya a Biblia egyes könyveinek és a kánonnak a keletkezése és szövegének története. Általában ó- és újszövetségi bevezetésre (izagógikára) bontva jelenik meg a teológiai oktatás tantárgy-palettáján. Eredetileg igen szerteágazó, vegyes ismereteket tárgyaltak e címszó alatt (az utóbbi idők művei között újra megfigyelhető ennek a gyakorlatnak az érvényesülése). A XVIII. és még inkább a XIX. században, a történeti-kritikai szemléletmód eluralkodásával párhuzamosan alakult ki a ma is széles körben elfogadott jellege, anyaga és szemléletmódja a bibliai bevezetésnek. Eszerint – a múlt század történeti gondolkodásának hatására – az egyes iratok keletkezésére esett a fő hangsúly. Ezen belül az egyes bibliai könyvek íróinak megállapítása és a hitelesség kérdése lett a központi kérdés. Ez a szemlélet ahhoz az igényhez vezetett, hogy a korábban sokszínű és a bibliamagyarázat céljait alázatosan szolgáló izagógikát át kell alakítani – az ember Bibliát kritizáló tevékenységének fő színterévé, vagyis – ó- és újszövetségi irodalomtörténété. Akik ezt erőltették, azok nem számoltak azzal a kulcsfontosságú ténnyel, hogy a bibliai iratok a zsidóságnak illetve a korai keresztyénségnek nem a szokásos értelemben vett irodalmi termékei, hanem annak az ihletett Szentírásnak a darabjai, amely részeiben és egészében Isten ígéje. A bibliai bevezetés csak addig tekinthető teológiai tudománynak, amíg ezt a tényt képes illetve hajlandó szem előtt tartani.

A fentiekben vázolt, ilyen mértékben eltorzult ún. bibliai bevezetésről már egyáltalán nem volt elmondható, hogy a bibliamagyarázat segédtudománya. Mivel ebben az állapotában egyáltalán nem segíti, sőt – következetes alkalmazása – egyenesen akadályozza a helyes exegézist. Érdekes módon mégis megesk, hogy egy kommentár bevezetésében a szerző előszeretettel fitogtatja fenti szemléletmódból fakadó Biblia fölé kerekedő, kritikai jellegű izagógikai tételeit, azután viszont – mintha kicserélték volna – evangéliumi szemléletű (az előbbi megállapításoktól független, sőt azzal össze sem egyeztethető) értékes kommentáryanyagot ad közre. Érthetetlen az is, hogy egyes teológusok Bibliát kritizáló megjegyzéseket tesznek izagógikai megnyilatkozásaikban, viszont – homlok egyenesen ellenkezően – a Biblia minket kritizáló szerepét hangsúlyozzák (és ezt komolyan is gondolják!), amikor ígét hirdetnek. Szerintük persze nincs ellentmondás, még csak feszültség sem e kétféle szemlélet és értékrend között. A hallgatóság azonban ezt általában nem tudja elfogadni.

Ezekben az esetekben legfeljebb arról beszélhetünk, hogy „szerencsés” (értsd: Isten beavatkozása nyomán) esetben a rossz izagógikától függetlenül

is születhet jó exegézis. Ez esetben azonban természetesen már szó sem lehet arról, hogy az ilyenfajta bevezetést az exegézis segítő tudományának nevezzük. Az ilyen bevezetés ugyanis nemcsak hogy nem segíti, hanem nehezíti, sőt egyenesen gátolja – leginkább meg is akadályozza – a jó exegézis kibontakozását.

Mindez persze nem jelenti azt, hogy a bibliai bevezetés helyes művelése nem volna lehetséges, ill. hogy az ilyen módon született ismeretanyag nem segítené hatékonyan a bibliai exegézis munkáját. A fenti negatív jelenségek említésével csupán az volt a célom, hogy hangsúlyozzam: itt is – mint minden más esetben is – nagyon fontos, hogy a Biblia emberek általi kritizálása helyett a Bibliáról szóló műveket tegyük a Biblia általi kritizálás tárgyává, s csak ennek eredménye alapján fogadjuk vagy vessük el őket, ill. disztingváljunk pozitív és negatív megnyilvánulásaik között.

Néha e segédtudomány egyik fő ágának – máskor pedig önálló segédtudománynak – tekintik a „bibliaismeretet”, amely a Biblia szövegének megismertetése mellett áttekinthető tartalmi vázát is adja egy-egy könyvnek. Emellett feladatának tekinti a szövegrészletek közötti teológiai kapcsolat bemutatását is. Ennek exegetikai segítségértéke igen jelentős.

Az izagógika – helyesen művelve – egyrészt igen értékes módon járul hozzá a Biblia egészének és egyes könyveinek jobb megértéséhez, emellett azonban más teológiai diszciplínákat is gazdagíthat (kortörténet, egyházi-illetve bibliai archeológia, homiletika). Ő maga sem marad azonban érintetlen más, helyesen művelt teológiai tudományágaktól. Az előbb említett felsorolás valamennyi tagjával a kölcsönhatás jegyében is kapcsolatban áll. Vagyis maga is kamatoztatja azok kutatási eredményeit.

2.5. A bibliai kortörténet

Az exegézisnek ez a segédtudománya a bibliai idők és helyek tekintetében dolgozza fel az emberiség történelmének érintett anyagát azzal a céllal, hogy ez az ismeretanyag segítséget nyújtson elsősorban az ó- és újszövetségi írásmagyarázathoz. Tágabb értelemben ide tartozik Izrael ószövetségszövetségi történetének áttekintése mellett az érintkező területek és népek (az ókori kelet) történetének – a fenti célt szolgáló, specializált – feldolgozása is. Emellett az újszövetségi (görög-római) kor történetének azon része is e segédtudomány anyagába tartozik, amely elengedhetetlenül fontos – sarkalatos érintkezési pontjai miatt – az eredményes újszövetségi írásmagyarázathoz. Természetesen itt is lényeges annak a jellegnek céltudatos megteremtése, amely az egyetemes történelem anyagából való kiválasztás, szelektálás, tömörítés majd specializálás révén indokoltá teszi e segédtudomány nevének szóösszetételében is a „bibliai” jelzőt.

Emellett – sőt prioritását tekintve mindenekelőtt – fontos, hogy a zsidó-

ság és az őskeresztyénség vizsgálatán túl a pogányság históriájának elemzésénél is a bibliai történelemszemléletet és értékrendet érvényesítse. El kell kerülni azt a leselkedő veszélyt, hogy az egyetemes történelem anyagából tematikus alapon, változtatás nélküli transzplantálásra kínálkozó szakaszok mozaikszerűen széttöredezve, a fő cél szolgálatára alkalmatlan (specializálatlan és integrálatlan) állapotban kerüljenek bele a bibliai kortörténet anyagába. (Ez esetben – ebből származó – további hibaként elkerülhetetlenül jelentkeznék, a bibliai történelemszemlélet nézőpontjainak hiánya is.

Az eddigiekből egyenesen következik, hogy a jó kortörténeti jegyzet nem „összeállítás” (még kevésbé összeollózás), hanem „készítés” útján jöhet csak létre. E jegyzetekben és az előadásokban messzemenően tartózkodni kell attól, hogy csupán az említés szintjén érezzon valamiféle tematikus kapcsolatot a hallgató az emberiség korabeli és térbeli históriája, ill. Izrael és a keresztyénség története között. Ebben az esetben ugyanis segédtudományról semmiképpen sem beszélhetnénk. Az egyetemes történelemből szolgai módon átvett és feldolgozatlanul továbbadott anyagtöredékek inkább az értetlenség zavarát okozzák a hallgatókban, mintsem hogy a Biblia jobb megértését segítenék elő.

A kapcsolódó pontok szakszerű kidolgozottságának egyik jele az anyagban szereplő igei utalások kellő számú jelenléte, másik pedig ez igehelyek anyagának a segédtudomány általi megvilágítása.

A fentiekből világos, hogy aki csupán történész, az ezt a komplex feladatot nem oldhatja meg optimálisan. Teológus-történész itt az ideális oktató.

A bibliai kortörténet, mint az egyháztörténet előzménye – teológiai szemléletmódjában és vizsgálódásának módszertanában, valamint értékelésének alapelveiben közvetlenül kapcsolódik az egyháztörténeti teológiához, elengedhetetlen irányelveket bocsátva az egyháztörténész rendelkezésére. Indirekt módon azonban a gyakorlati teológia hasonló megtermékenyítése származhat belőle, mert megmutatja azt, hogy a bibliai korban milyen pozitív és negatív példák előzték meg Isten mai népének életét és gyakorlati szolgálatát. Természetesen mind az egyháztörténeti, mind a gyakorlati teológia aktuális témáit tekintve fel is hívja a figyelmet (a kölcsönhatás másik irányának jegyében) a bibliai kortörténet egyébként talán feledésre ítélt témáira, módszertanára és értékrendjére.

2.6. A bibliai vallástörténet

Az általános vallástörténetet általában két fő részre osztják: (1) a bibliai korban létező vallások története és (2) az ún. világvallások története. Így, komplexen természetesen nem sorolható az írásmagyarázati teológia segédtudományai közé. Fel kell azonban ismernünk, hogy a felosztás (1) pontjának (a bibliai korban létező vallások története) anyaga igen hatékony

segítséget nyújthat a Biblia megértésében. Persze csak abban az esetben, ha vállaljuk az általános vallástörténeti anyag tematikus válogatása mellett a specializáló átformálással járó fáradságot is.

Itt szintén folyamatosan szem előtt kell tartani a tárgy célját, és nem szabad – ennek híján – elkalandozni a „l’art pour l’art” jellegű gyümölcstelen általánosságok felé.

Az exegézis során sok-sok olyan ó-és újszövetségi szakasszal kerülnek kapcsolatba a hallgatók, amelyeknek értelmezése és magyarázata elengedhetetlenül igényeli – akár Izrael, akár a keresztyénség vonatkozásában – a környező népek által képviselt vallások gondolatrendszerének (azok hatás-ellenhatás és kölcsönhatás jegyében megnyilvánuló motívumainak) ismeretét.

E segédtudomány nélkül sokszor már maga a probléma-felismerés is lehetetlen, s ebből adódóan természetesen a megoldás keresésére sem kerül sor (nemhogy a megtalálására!). Számos írásmagyarázati munka árulkodik arról, hogy szerzője, aki – talán éppen tisztelete jeléül – kizárólag a zsidó-keresztyén vallási rendszerben gondolkodott – és emiatt – figyelmen kívül hagyta a pogány vallások Isten népére gyakorolt sajnálatos hatásait – nem volt képes megoldást adni a (terítékre sem kerülő, pedig nagyon is valóságos) problémákra. Pl.: éppen a filiszteusok vallásának hátterén kap különös hangsúlyt Izrael vallási szemléletének amazokétól elütő értékes specialitása (1Sám 5-6. f.). Vagy pl.: lehetetlen volna vallástörténeti segítség nélkül – az így sem könnyű! – a korinthusi gyülekezet életében a szünkretizmus megtévesztő csomagolásában veszélyeskető, előző pogány vallásukból átmentett, (de a zsidó-keresztyén gyakorlattal tematikusan érintkező, és emiatt legálisnak vélhető) vallási elemek exegetikai értelmezése, magyarázata, ill. alkalmazása is (1Kor 8-14. f.).

Bár néha a bibliai vallástörténet névvel fémjelzett anyag a bibliai archeológia segédtudományi diszciplínájának integráns részeként jelenik meg, úgy gondolom, hogy indokolt lenne a „bibliai vallástörténet” címszó alá gyűjteni a fent behatárolt ismeretanyagot és az önálló írásmagyarázati segédtudományok sorába állítani azt.

Természetesen, ha túllépünk az írásmagyarázati teológia körén, akkor a vallástörténet szokásos beosztás szerinti második része (az ún. világvalások története) is igen fontos segédtudományi szerepet tölt be például az apologetikában, polemikában illetve homiletikában, poimenikában, stb. Ugyanakkor ez utóbbi diszciplínák serkentőleg vissza is hatnak a vallástörténet ma is aktuális részleteinek exponálására, kutatására és értékelésére. Ebből adódóan még inkább indokolt, hogy teológus-vallástörténész legyen e tárgy oktatója.

3. A BIBLIAI HERMENEUTIKA

Maga a szó a görög *ερμηνευειν* igéből származik, amelynek jelentése: tolmácsolni, értelmezni, magyarázni.

Általános értelemben azt a tudományt nevezzük hermeneutikának, amely írásművek értelmezésének és magyarázatának a szabályait tartalmazza. Ilyen – tágabb – értelemben a hermeneutika a filozófiai tudományok egyik területének, a logikának az ága. Ilyen értelemben négy fő alkalmazási területe van: (1) a teológia, (2) a filozófia, (3) az irodalom, (4) a jog. Mind-egyik terület – a vizsgált dokumentumok eltérő, sajátos anyagának megfelelően – specializált hermeneutikát igényel.

A bibliai hermeneutika is lényegében csak tárgya miatt speciális. Ez a „csak” azonban – éppen e tárgyának a másik hárommal szemben hordozott, az isteni szerzőségéből eredő végtelen fölénye miatt – sok-sok specialitás forrása. Gyakran a bibliai segédtudományok közé sorolják be a bibliai hermeneutikát. Bizonyos értelemben jogos ez a kategorizálás, hiszen az exegézis szabályait, módszertanát tartalmazó diszciplína „segíti” az exegézis gyakorlati folyamatát. Ugyanakkor az összes segédtudomány felhasználásának módszertanát hordozva felülemelkedik az egy-egy részterület anyagát magában foglaló klasszikus segédtudományokon, hiszen generális fejezete épp ezek (írásmagyarázatban történő) felhasználásának szabályait gyűjti össze. A speciális (műfajokkal foglalkozó) fejezete viszont a többi klasszikus segédtudományon túlmutatva új nézőpontot és új témát vet fel azok anyagához képest.

A hermeneutika és az exegézis viszonyára nézve egyszerűen szólva azt mondhatjuk, hogy a kettő úgy kapcsolódik egymáshoz, mint a játékszabályok gyűjteménye magához a játszáshoz. A játékszabályok értelmetlenek lennének játszás nélkül, és a játék viszont értelmét veszítené (sőt kudarcba fulladna) játékszabályok nélkül. Ugyanez igaz a hermeneutika és az exegézis kapcsolatára nézve is.

Felvetődhet a kérdés, hogy miért szorgalmaztam már az önálló tudományág anyagának specializálását, s miért nem elégedtem meg annak a hermeneutikai oktatásban történő megvalósulásával. Vagy: egyáltalán hogyan lehet számon kérni a segédtudományokon a hermeneutika szabályai szerinti specializálást addig, amíg a tanmenetben nem kerül sor a hermeneutika oktatására? A felvetődött kérdésekre röviden az a válaszom, hogy a segédtudományok oktatóinak (megelőzve hallgatóikat) ismerniük és alkalmazniuk kell a logikai sorrendben később következő hermeneutikának (sőt írásmagyarázatnak!) azon szempontjait, amelyek nélkül semmiképpen sem vezethetik el hallgatóikat a segédtudományok útvonalaiban a hermeneutika segítségével az exegézis állomásához.

A segéd tudományok tehát a hermeneutika jegyében előremutatnak az írásmagyarázatra. A hermeneutika egyrészt visszanyúl a segéd tudomány anyagához a maga módszertanával, és továbbadja azt (persze még nem textus centrikusan) az exegézisnek, megvalósítva ezzel a maga célkitűzését. Az exegézis a hermeneutika módszertanával hasznosított segéd tudományok anyagának textus centrikus alkalmazásával végzi a maga feladatát.

A bibliai hermeneutikára nézve – ha lehet – még inkább igaz, mint a segéd tudományokra vonatkozóan, hogy – az írásmagyarázat szabályainak közreadása mellett – konkrét igék exegézisszeletét egymás mellé helyezve (bár egyelőre még nem integránsan és komplexen) mutatja és – készségfejlesztés céljából – gyakoroltatja be a hallgatókkal.

A bevezetésben említett 4 hermeneutikai alkalmazási terület közül eddig csupán az írásmagyarázati teológia összefüggésében szoltunk a hermeneutikáról. Emellett persze mivel a kinyilatkoztatás irodalmi keretben jutott el hozzánk, komoly segítséget nyújthat a hermeneutika a bibliai bevezetés kutatásaihoz, valamint általában a teológiai tudományok műveléséből származó óriási irodalom értelmezésének a területén is. Ugyanakkor a bibliai hermeneutika, mint összekötő kapocs a segéd tudományok és az exegézis, illetve a bibliai teológia között, egyrészt vissza is hat a segéd tudományok célorientált feldolgozására, másrészt maga az exegézis illetve a bibliai teológia (és továbbmenve minden bibliai érvelést igénylő egyéb tudományág) nemcsak gazdagodik e diszciplína által, hanem jótékonyan gazdagítja is azt. Elmondható tehát, hogy a bibliai diszciplínák közül az interdiszciplínaritási igénye talán a hermeneutikának a legnagyobb.

4. A BIBLIAI EXEGÉZIS

Ezzel elérkeztünk a teológiai tudományok centrumához (bár sokan a bibliai teológiát tekintik annak). A segéd tudományok a hermeneutika vezérletével ide irányulnak és minden ezután tárgyalt teológiai tudománynak ez az origója, illetve alapja. Itt már nem a segéd tudományok paragrafusai az irányadó kiindulópontok, és nem azokhoz keresünk a Bibliában pásztázva igei illusztrációkat. Ellenkezőleg! Itt a Biblia egy-egy szakasza, szövegrészelete, vagyis a textus áll az őt megillető méltó helyen, vagyis a centrumban, és a hermeneutika módszertanával ennek értelmezése és magyarázata érdekében pásztázunk a segéd tudományok paragrafusai között.

A bibliai exegézis célja a Biblia szövegének értelmezése illetve magyarázata. Erre utal maga az elnevezés is (ερμηνευομαι = kivezetek /a szöveg értelmére utalóan/).

Sajnos reménytelen próbálkozás lenne a Biblia (Ó- és Újszövetség) teljes szövegének ilyen mélységű magyarázata a teológiai oktatás során (pe-

dig ez lenne kívánatos). Meg kell tehát elégednünk azzal, hogy miután a hermeneutikában az exegézis elvi szabályaival és módszertanával (különböző műfajú könyvekre illetve szakaszokra külön hangsúlyosan kitérve) megismertettük a hallgatókat, most módszeresen kiválasztott, szelektált szakaszok gyakorlati exegézisét végezzük el. Méghozzá többnyire nem a szokásos, klasszikus előadási műfajban prezentálva az oktató által előre elkészített zárt anyagot, hanem inkább gyakorlati foglalkozási jelleggel, közösen (az oktató irányítása mellett) a hallgatók aktív bevonásával, együtt végezzük az exegézis munkáját.

A reális cél ugyanis – sajnos – nem lehet az, hogy a teljes Bibliára nézve, mindenre kiterjedő exegézis anyag elsajátítása által képezzük ki a hallgatókat. (Ennek anyaga akár 100.000 oldalt is kitehetne.) Ezért arra kell törekednünk, hogy a hermeneutikában megtanult elméleti szabályokat (amelyeket persze ott is gyakoroltatni kell) most az exegézis végzése során textus centrikusan, a gyakorlatban tanulják meg alkalmazni a hallgatók. Így intézményi tanulmányaik befejezése után esélyük lehet arra, hogy szolgálatuk végzése során a tanári segítséggel nem exegétált (a Biblia anyagának túlnyomó többségét kitevő) szakaszokkal is megbirkózhassanak.

Ismétlem, el kell tehát kerülnünk azt a helyzetet, hogy néhány tucat bibliai fejezet exegetikai „készételét” vigyék csupán magukkal hallgatóink a szolgálatba, anélkül, hogy megtanultak volna „főzni”.

A szükségszerűen kevés kiválasztható fejezet meghatározásánál célszerű figyelemmel lenni a fontosabb műfaji egységek exegetikai illusztrálására és az egyéb szempontokból is eltérő jegyeket mutató szakaszok preferálására.

A gyakorlat azt mutatja – az ideális, de megvalósíthatatlan maximalista elmélettel szemben –, hogy különböző (tehát nem mindig optimális) mélységű és részletességű exegetikai munka születik a körülmények kényszerű szorításában a szolgálat során. Bármennyire nem ideális az a gyakorlat, hogy az igehirdető exegézise alkalmával nem az elvárható maximális „mélyfúrást” végzi el, tudomásul kell vennünk, hogy az esetek többségében ez történik. Ezért ajánlatos lenne, ha a néhány példán bemutatott, és a hallgatók által is szakszerűen elsajátított exegetikai maximum mellett azt is megtanulhatnák, hogy a heti 4-6 igehirdetésre való felkészülés során milyen mélységű és metodikájú exegézis lenne számukra még megvalósítható (és egyben már gyümölcsöző!). Ha az oktatók elzárkóznak ettől a szakmai megalkuvásnak bélyegezhető segítségnyújtástól, akkor – a tapasztalat szerint – nem azt érik el, hogy volt hallgatóik mégiscsak (a hét óraszámát megduplázva!?) a lehető legmélyebb exegézissel alapozzák meg igehirdetéseiket. Ellenkezőleg! Hozzájárulnak ahhoz, hogy a szolgálatukat elkezdő lelkipásztorok – teljesen mellőzni kényszerülve a megtanult exegetikai

metodikát – megelégednek az exegézist illetve annak segédtudományait nélkülöző anyanyelvi szövegismeretre alapuló felszínes, laikus szintű írás-magyarázattal.

E felvetésem mellett is hangsúlyozom azonban, hogy mivel az exegézis a teológiai tudományok centrumaként a lehető legszélesebb és egyedül megbízható alapjául szolgál majd – anyagának bizonyos transzformációi révén – a soron következő teológiai tudományoknak, ezért rendkívül fontos a lehető legmagasabb szintű elsajátíttatása.

Az exegézis során felvetődő problémák megoldására a segédtudományok kutatási eredményeinek hermeneutikai alkalmazása révén nyílik lehetőség. Az interdiszciplinaritás ilyen irányú megnyilvánulása mellett persze észre kell vennünk egyrészt az exegézisnek a segédtudományok területén támasztott megtermékenyítő igényeit, másrészt azt, hogy az exegézis a bibliai fogalmak és témák későbbi feldolgozásában (rendszeres teológia) és alkalmazásában (gyakorlati teológia, missziológia) is perdöntő bizonyítékokat szolgáltat a kutatók és oktatók számára.

Megjegyzés: Az ókori keresztyénség legrégebb (és műfajában ma is virágzó) teológiai megnyilvánulásai voltak az egy-egy bibliai könyv folyamatos exegézisét tartalmazó kommentárok.

5. A BIBLIAI TEOLÓGIA

A bibliai teológia célja, hogy az ó- és újszövetségi exegézis hatalmas anyagát felhasználva és sajátos rendszerbe állítva megfogalmazza és megértesse a bibliai iratok által képviselt teológiai látásmódot és mondanivalót.

Néhol tanszékvezető tárgyként szerepel a teológiai oktatás rendszerében, másutt viszont az ó- és újszövetségi tanszék tárgyai közé integrálódik értelemszerű kettős bontásban.

Volt időszak, amikor a bibliai teológia szinte kizárólag arra korlátozódott, hogy a rendszeres teológia érveléséhez szolgáltatssa a bibliai bizonyítékokat. (Mára viszont a rendszeres teológia egyes művelői szinte egészen elszakították diszciplínájukat az exegetikai alapon álló bibliai teológiától.)

A bibliai teológiai művek jelentős része két sebből is vérzik. Az egyik az, hogy jó exegetikai alapokra épít ugyan a szerző, de teológiai megközelítése az evangéliumi szemléletmód számára részben vagy egészben elfogadhatatlan. A másik az, hogy helyes evangéliumi szemléletmódról tanúskodó szerzők a segédtudományok által megalapozott exegetikai eredmények helyett – bár jó szándékú, de – laikus szintű, anyanyelven elérhető szövegismereti alapokra építi fel szintetizáló anyagát. Márpedig a bibliai teológia nem az anyanyelvi szövegismeret, hanem az eredeti nyelvű exegézis foglatát hivatott prezentálni. Sűrgető feladat lenne ilyen jellegű művek írása.

A bibliai teológia történetében nagyszámú kísérlet történt már arra, hogy egy általánosan elfogadható nézőpontot illetve elvrendszert találjanak a kutatók az exegézis kánonikus rendben álló anyagának átfogó bibliai teológiát eredményező rendezésére. Ennek részleteibe itt nem bocsátkozhatom, csak annyit jegyzek meg röviden, hogy mind az ó- mind az újtestamentumi teológia esetében a diakronikus és szinkronikus kettős megközelítés adhatja talán a legjobb eredményt. Persze ezek alkalmazása esetében is sok mindenre figyelemmel kell lenni. Például arra, hogy a reveláció kontinuitása illetve progresszivitása nem minden esetben következetesen (= szolgáian) kronologikus (diakronikus), vagy például arra, hogy a szinkronikus megközelítésben nem lenne értelme egy csupán más címszavak alatt tárgyalni, de lényegét és anyagát tekintve (legalábbis részleges átfedést hordozó) „dogmatikai duplikáció”-nak.

A bibliai teológia interdiszciplináris jellegének szükségét belátni nem nehéz. Hisz minden előkészítő tudomány (segédtudományok, hermeneutika, exegézis) hozzá vezet, és minden alkalmazó tudomány (rendszeres teológia és gyakorlati teológia /missziológia/ minden tárgya) reá épít. A hatások azonban így sem egyirányúak, hiszen a bibliai teológia egyrészt az őt kiszolgáló diszciplínákra nézve jótékony és megtermékenyítő visszahatást is gyakorol (pl. egyes témák és kapcsolatok kifejezett exegetikai mérlegelésének igényét támasztva); másrészt a rendszeres teológia és gyakorlati teológia hasonló módon kér segítséget a bibliai teológiától, hogy feladatának végzése során egy-egy speciális kihívással, sikerrel nézhessen szembe.

6. AZ ÍRÁSMAGYARÁZATI TEOLÓGIA ÖSSZEGZÉSE

Az eddigiekben a bibliai segédtudományok, a hermeneutika, a bibliai exegézis és az összegző bibliai teológia felvázolásával eljutottunk az írásmagyarázati teológia áttekintésének végére.

A továbbiakban – bár már nem az eddigi részletességgel – a következő három fő kérdéscsoportra keressük a választ:

A) Hogyan sikerült az egyháznak történelme során megvalósítania az írásmagyarázati teológia eredményeit elvi és gyakorlati síkon? Ezt mutatja be az egyháztörténeti teológia (egyháztörténet) a keresztyénség történetének Bibliát követő és napjainkig tartó két évezredében.

B) Hogyan szükséges az írásmagyarázati teológia eredményeit alkalmazni az egyház mindenkori jelenében (de főként a mában) a felvetődő elvi (hitelvi) kérdésekre nézve? Erre a kérdésre keresi a választ a rendszeres teológia.

C) Hogyan lehetséges az írásmagyarázati teológia eredményeit alkalmazni az egyház (gyülekezet) jelenében a gyakorlati, missziós szolgálat területén? Erre a kérdésre keresi a választ a gyakorlati teológia (missziológia).

II. rész: Az egyháztörténeti teológia

Az egyháztörténeti teológiának (vagy – gyakrabban használt nevén – egyháztörténetnek) a teológiai tudományágak azon csoportját nevezzük, amelynek feladata, hogy a keresztyén egyház történetében mutassa be, hogy hogyan sikerült (vagy nem sikerült) Isten népének a bibliai értékeket megvalósítania illetve képviselnie az idők folyamán. Ennek a sajátos célnak a szem előtt tartását segítheti elő az „(egyház)történeti teológia” elnevezés, amely kifejezetten a teológia egyik (történeti) ágának tekinti az egyháztörténelmet.

Eszerint egyháztörténeti teológiáról nem akkor beszélhetünk, ha egy történész az egyházat választja a szokásos kutatás tárgyául, hanem akkor, ha egy teológus a maga hitével és bibliai történelemszemléletével vizsgálja az egyház múltbeli életét. Más szóval a klasszikus bibliai segédtudományokhoz hasonlóan – amelyek esetében az önálló tudományok teológiai orientációjává formált anyagának alkalmazása a feladat – az egyháztörténeti teológia esetében teológiai dominanciájú történelemkutatás és -oktatás folyik. Ennek kiindulópontja, eszköztára, szemléletmódjának meghatározója és célorientáltságának záloga a Biblia (teológia), terepe pedig a keresztyénség történelme.

Kronológiai-logikai nézőpont szerint besorolva az egymást követő teológiai diszciplínákat, azt mondhatjuk, hogy a bibliai teológia időben első gyakorlati terepe a bibliai kor zsidóságának és keresztyénségének élettörténete volt. Második közege a bibliai kort követő időszak egyháztörténelme, a harmadik pedig a keresztyénség mai küldetés-teljesítése (főként a gyakorlati teológia és missziológia által meghatározva).

A fent vázolt bibliai illetve teológiai nézőpont hiánya olykor tetten érhető az egyháztörténet kutatásánál és oktatásánál. Főként emiatt érezhetik a hallgatók úgy, hogy az egyháztörténet (az események és évszámok pusztá felsorolásával) nem kapcsolódik szervesen a teológia többi ágához. Ha több (igei idézettel és utalással is alátámasztott) bibliai kapcsolódó pont épülne bele az anyagba – és nem is csak az említés, hanem a teológiai igényű kifejtés, indoklás és értelmezés szintjén –, akkor a hallgatóknak ez az egyébként jogos hiányérzete csökkenhetne, vagy esetleg teljesen meg is szűnhetne.

Az egyháztörténeti teológia vizsgálódásának értékrendjét és metodikáját is messzemenően meghatározza tehát a kánonikus autenticitással rendelkező bibliai történelemszemlélet. Itt ez az interdiszciplináris szempontok legdominánsabb tényezője. Ugyanakkor a keresztyénség mai életének – a buktatókat lehető legnagyobb mértékben elkerülni képes – helyes vonalvezetése a bibliai útmutatás és példatár mellett a helyesen művelt egyháztörténeti teológia által bemutatott eredmények és kudarckok ismerete, elemzése és értékesítése által elősegíthető. Ez az összegző megfogalmazás magában foglalja az egyháztörténeti teológiának mind a rendszeres teológiára, mind a

gyakorlati teológiára (missziológiára) gyakorolt sokrétű hatását. Másrésről azonban a mai élet által felvetett elvi és gyakorlati kérdések reflektorfénybe állítják az egyháztörténet során jelentkező azonos témákat, problémákat, helyes és helytelen megoldásokat. Az interdiszciplinaritás nélkülözhetetlen fontossága és gyümölcsözősége így sem kétséges tehát.

Ez a szemléletmód (bár nem egyformán könnyen és nem azonos mértékben, de) alkalmazható az egyháztörténeti teológia minden ágában, amelyek közül a legfontosabbakat (Karnert követve) így sorolhatjuk fel:

1. Egyetemes egyháztörténet
2. Az egyháztörténet nemzeti és felekezeti elágazásai:
 - a) a keresztyénség története egyes nemzetek körében
 - b) egyes felekezetek története
3. Az egyház egyes életmegnyilvánulásainak története
 - a) dogmatörténet, patrológia (patrisztika) és teológiatörténet
 - b) missziótörténet
 - c) egyházi archeológia
 - d) egyházi művészettörténet.

III. rész: A rendszeres teológia

Rendszeres teológiának azon teológiai tudományágak csoportját nevezzük, amelynek tárgya a keresztyén tanítás, célja pedig ennek összefüggő rendszeres kifejtése.

Mint ahogy a bibliai teológia címszó alatt említettem, volt időszak, amikor a bibliai teológia célja szinte kizárólag a rendszeres teológia érveléséhez szükséges szentírási bizonyítékok szolgáltatása volt. A rendszeres teológia protestáns művelői között ma sem gyakori az a kísértés, hogy mellőzzék a Bibliát a keresztyén tanítás kifejtése során. Az azonban nem ritka, hogy a bibliai exegézis eredményei helyett olykor csupán felületes szövegismereti alapokra építi fel anyagát (illetve annak egy részét, esetleg egy-egy érvelését) e tudományág némely művelője. Nem mondhatunk le arról az igényről, hogy a rendszeres teológia az exegetikai alapokra épülő bibliai teológia (diakronikusan illetve szinkronikus szempontok szerint rendezett) anyagát szisztematikusan dolgozza fel, szem előtt tartva az egyháztörténeti teológia vonzó és riasztó illusztrációkat is tartalmazó élet-példatárát).

Viszont a rendszeres teológia is jótékonyan hat az előfeltételeként szolgáló írásmagyarázati és történeti teológia mellett a gyakorlati teológiára is, amennyiben mindhárom művelőit emlékezteti kutatásuk és oktatásuk tárgyának teológiai jellegére. A rendszeres teológia eme szolgálata nélkül ugyanis az írásmagyarázati teológia művelése során elhalványulna, esetleg el is veszne a Biblia lényege a csupán történeti-filológiai értelmezés folyamán;

az egyháztörténet viszont a világtörténelem egyik általánosságokban mozgó ágává szűkülhetne le; a gyakorlati teológia pedig a célállomás (a pillanatnyi feladat és az éppen most segítségre szoruló ember) túlexponálásával elveszíthetné teológiai illetve bibliai forrását, alapját és metodikáját.

Külön szükséges – kissé részletesebben – szólni az írásmagyarázati teológia és a rendszeres teológia kapcsolatáról. Ezt azonban aligha tehetnénk meg pontosabban és summásabban, mint ahogy Karner megfogalmazta (Teológiai bevezetés 167. oldal). Ezért érdemes minden megjegyzés nélkül őt idézni.

„Súlyos hiba, ha az írás értelmezését dogmatikai előfeltételek határozzák meg: az ilyen előfeltevések veszélyeztetik a helyes írásmagyarázatot, különösen is az Írás helyes, igaz értelmének a felismerését. Az írásmagyarázat során nyert felismeréseket azonban teológiailag ki kell aknázni... A teológiai kiaknázásnál már nélkülözhetetlenek azok a szempontok, melyeket a rendszeres teológia érvényesít. Amit az írásmagyarázat feltár, azt a rendszeres teológia által adott szempontok helyezik el a helyes összefüggésbe. Az Írás helyes értelmezéséhez szükség van annak a tárgyi tartalomnak a feltárásához, amelyet az írásmagyarázat ad elénk: ehhez is a helyes szempontot a rendszeres teológiából merítheti. Pl. az Újszövetségnek a keresztségre vonatkozó szakaszait az írásmagyarázatnak kell értelmeznie és e szakaszok tartalmát feltárnia: az írásmagyarázat mondja meg, hogy az egyes helyek „mit mondanak”, „mi a tartalmuk”. Amikor azonban ezeknek a helyeknek az alapján összefüggően akarjuk megállapítani, hogy az Újszövetség mit „tanít” a keresztségről és ennek érdekében teológiailag kell kiaknázunk az említett szakaszokat, akkor azonnal jelentkeznek „külső” szempontok: olyan kérdések, amelyeket az egyház élete vagy az egyházi tan fejlődése vet fel. Ha el akarjuk kerülni azokat a hibaforrásokat, amelyek ilyen „külső” kérdésekben rejtőznek, akkor szükségünk van a rendszeres teológiai útmutatásra: ez adja meg a helyes szempontokat, amelyek segítségével az újszövetségi szakaszok üzenet-tartalmát vagy „tanítását” helyes összefüggésben elrendezhetjük. Vagy egy másik példa: amikor a Szentírás szociális üzenetét akarjuk megérteni, nem elég az egyes számba jövő íráshelyeket és szakaszokat az írásmagyarázat segítségével feltárni. Szükséges az is, hogy az írásmagyarázat alapján adódó alapfogalmakat helyes összefüggésekbe állítsuk bele. Ezt az utóbbi feladatot ismét csak a rendszeres teológia segítségével tudjuk helyesen megoldani.”

Ha mindezt kiegészítjük azokkal a megjegyzésekkel, amelyeket az előző fejezetekben állapítottunk meg más tudományágak és a rendszeres teológia viszonylatában, akkor igen szemléletes és sokrétű kölcsönhatás bizonyítja az interdiszciplinaritás elméleti és gyakorlati szükségességét a rendszeres teológia vonatkozásában is.

Végül tekintsük át a rendszeres teológia klasszikusnak mondható felosztását:

1. dogmatika
2. etika
3. apologetika
4. polemika
5. ökumenika.

IV. Rész: A gyakorlati teológia (missziológia)

Az írásmagyarázati teológia kikutatja és összegzi a bibliai értékeket és normákat. Az egyháztörténeti teológia bemutatja, hogy az egyház hogyan vizsgázott az idők folyamán ezek vállalásából, megvalósításából és képviseléséből. A rendszeres teológia a Biblia elszórtan található témáit célszerű szisztematizálás révén még alkalmazhatóbbá teszi az egyház szolgálatára számára. Ezután nem marad más hátra, mint hogy a gyakorlati teológia (beleértve itt az utóbbi időkben néha önállóan emlegetett missziológiát is) vállalja, hogy a misszióparancs jegyében a bibliai alapelveket, értékeket, normákat képviselve és a pozitív meg negatív bibliai, illetve egyháztörténeti példákat hasznosítva, és – nem utolsósorban – a Biblia pedagógiai, pszichológiai és metodikai módszertanát is felfedezve, kutatva és érvényesítve segítse az egyházat tulajdonképpen céljának elérésében, azaz szolgálatának lehető legjobb ellátásában.

A fentiekből következik, hogy nem lehet jó gyakorlati teológus egyrészt az, akinek nincs interdiszciplináris teológiai szemlélete; aki a gyakorlatiaságot azonosnak érzi a tudománytalansággal; aki tárgyainak oktatásában a maga gyakorlatát tekinti kizárólagos, vagy akár csak fő etalonnak; aki bármely gyakorlati teológiai kérdés esetében nem kész vagy nem képes arra, hogy tudományos bibliai alapvetésre építve, az egyháztörténeti teológia vonatkozó példáit elemezve, értékelve és értékesítve, valamint a rendszeres teológia érintett eredményeit felhasználva fogalmazza meg a gyakorlati tenivalókat. Másrészt az is kizáró súlyú hiányosságnak minősülne, ha saját gyakorlati tapasztalat nélkül, könyvekből megtanult, de a maga szolgálatában soha ki nem próbált (mindenben kizárólag mások tapasztalatát felvultató) módszertant ajánlana hallgatóinak.

Azért áldoztam egy egész bekezdést a gyakorlati teológia oktatójától elvárható sokrétű felkészültség ecsetelésére, mert e diszciplínánál van talán leginkább szükség az elméleti és gyakorlati képességek és készségek komplexitására. Sokszor azonban még szakmai körökben is tartja magát az a lehetetlen nézet, hogy aki az oktatók közül tudományosan kevésbé képzett, az jó lesz gyakorlati teológusnak.

Megjegyzés: Persze amennyire fontos a gyakorlati teológus tudományos képzettsége (is), éppen annyira lényeges például az írásmagyarázati teológia oktatójának az őt praktikus jellegű exkurzusokra képessé tevő gyakorlati „véna” és felkészültsége. A teológiai oktatásban ez az egy-egy oktatóban jelenlévő szemléletbeli komplexitás az interdiszciplinaritás legmeghatározóbb (személyi!) próbaköve.

Míg a teológiai tudományok közül leginkább az írásmagyarázati teológiát éri – sokszor joggal – az a kritika, hogy nem eléggé praktikus, addig a gyakorlati teológiánál egyszerre kétirányú hiányosság is kialakulhat: egyrészt a tudománytalanság, másrészt a gyakorlatban tapasztalható alkalmazhatatlanság. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a gyakorlati teológia olykor – helytelen művelése miatt – sem nem eléggé tudományos, sem nem eléggé praktikus. Ez akkor következik be, ha nem fordul eléggé következetesen sem a forrása (a Biblia) felé, sem a célja (a megmentésre illetve megtartásra szoruló ember) irányába. Egyáltalán nem ellentmondásos az az elvárás, hogy a gyakorlati teológia legyen egyszerre tudományosabb (biblikusan megalapozottabb) és gyakorlatibb (alkalmazhatóbb).

Jól látható e kettős igény egyidejű indokoltsága például a homiletika (a gyülekezeti igehirdetés tudománya) esetében: nem jó irányba ösztönöznék hallgatóit az az oktató, aki az exegézis eredményeit figyelmen kívül hagyva – laikusok által is minden nehézség nélkül elérhető – szövegismereti sztereotípiákra építené fel (akár a legnagyszerűbb formai értékeket csillogtató!) igehirdetését. Másrészt viszont az igehallgatók személyiségét és élethelyzetét nem ismerő, vagy azt figyelmen kívül hagyó homiléta legszakszerűbb exegetikai alapokon álló fejtegetése sem érheti el az igehirdetés Istentől rendelt célját, az aktuális kérügma célba juttatását. Bizonyos módosulásokkal bár, de ugyanez érvényes a gyakorlati teológia minden résztudományára is.

Más tudományágaknál és e fejezetben is utaltunk már az interdiszciplinaritás természetes szükségességére. Summázva azt mondhatjuk, hogy „a teológiai tudományok koronája”-nak nevezett gyakorlati teológia nemcsak feladatait, hanem normáit, módszertanát és példatárát is az alapjául szolgáló írásmagyarázati-, egyháztörténeti- és rendszeres teológiából meríti. Ugyanakkor sürgető, aktuális, missziós kérdéseivel meg is szólítja, és sok tekintetben termékenyebbé és gyakorlat-orientáltabbá is teszi az egyébként elméletieskedésre hajlamos, említett diszciplínákat.

A gyakorlati teológiát a következő felosztásban szokás tárgyalni:

1. Az istentiszteleti szolgálat tudományágai
 - a) homiletika
 - b) liturgika
 - c) himnológia
2. Egyéb gyakorlati teológiai tudományágak
 - a) poimenika

- b) katechetika
- c) missziótudomány
- d) egyházjog

Megjegyzés: Leginkább a gyakorlati teológia segédtudományaiként tartjuk számon az önálló tudományként is fungáló pedagógiát, pszichológiát és metodikát. Ezek rendkívüli értékekkel gazdagítható tudományok lennének a Biblia ilyen irányú értékeinek felkutatásával, transzplantálásával és integrálásával. Másrészt ezeknek úgynevezett „világi” változata is segíthet a gyakorlati teológia célpontjának, az embernek jobb megértésében, tanításának elvi és gyakorlati módszertanának kialakításában. Ezek speciális feldolgozására, célorientáltságuk illetve interdiszciplináris jellegük kialakítására nézve értelemszerűen alkalmazható mindaz, amit a bibliai segédtudományokról szóló fejezetekben részletesen kifejtettem. A pedagógia, pszichológia és metodika ilyen elvek alapján történő segédtudományi jellegű feldolgozása a gyakorlati teológia tudományában tevékenykedő szakemberek égetően sürgős feladatai közé tartozik.

Prof. Dr. Almási Tibor

a BTA rektora

Bacsó Benjámín: A reformáció hatása a nevelés ügyére¹

Ahhoz, hogy a reformáció nevelésre gyakorolt hatását is értsük, először a reformáció előzményeit kell szemügyre vennünk. Csak nagyon vázlatosan ismertetem ezeket a lelki és politikai motivációkat, majd pedig a reformáció nevelésügyéről írok.

Ami összekapcsolja a humanizmust és a reformációt, az az egyházkritika. Erasmus, a kor legnagyobb humanistájának tartott tudós maga is bírálta az egyházat, azonban nem akarta, hogy szétszakadjon. A balgaság dicsérete (1511) munkájában ostorozza a papságot, püspököket, akik visszaélnek pozíciójukkal. A rossz egyházi felső vezetés hatása romlást okozott az alsópap-ság és a szerzetesség körében is. Általános felfogássá vált ebben az időben, amit a reformáció is kívánt, megújulás in capite et in membris (a főben és a tagokban). Ha ehhez még hozzávesszük, hogy a társadalom szélesebb réte-gében elterjedt volt az igény egy „igaz vallásosságra”, akkor közelebb kerü-lünk annak a megértéséhez, hogy melyek is voltak a reformáció elindulásá-nak főbb motivációi.

Sokan felteszik a kérdést, ahogy Jos Colijn neves egyháztörténész is meg-teszi, hogy nem lenne e célszerűbb egyházszakadásról beszélni, mint refor-mációról? Hiszen az eredmény végül is ez lett. Miért beszélünk akkor még-is reformációról?² A kérdésre a választ egyszerűen szoktuk megadni, hogy azok a visszaélések, ha úgy tetszik bűnök váltották ki a reformációt, ame-lyek ebben a korban megjelentek. Aki azonban ismeri az egyház történel-mét, tudja, hogy az egyházban mindig voltak olyan csoportok, akik visszaél-tek az egyházat körülvevő tisztelettel. Ez a sematikus válasz nem elegendő. Az okok mélyebbre vezetnek bennünket. Ezt csak alátámasztja, hogy ami-kor a XVII. században a katolikus egyház a problémák jelentős részét orvo-solta, a korábban protestáló felekezetek nem keresték a visszatérés útját.

Fontos megjegyezni, hogy sem az úgynevezett elő-reformátorok, sem Lu-ther nem akart elsőre új felekezetet alapítani. Éppen ellenkezőleg, azokat a visszaéléseket akarta megszüntetni, amelyek jellemezték az egyházat, sze-rették volna a bibliai tanításhoz visszatérni. Jól jelzi ezt, hogy Luther nem is igazán 1517-ben szakít a katolikus egyházzal, hanem 1519-ben a lipcsei dis-puta alkalmával.

1. Megjelent: Veritas et Vita – 2016. 24-31. o.

2. Colijn, Jos: Egyetemes egyháztörténet, Iránytű Alapítvány, Bp., 2001., 126.old

Miközben Lucien Febvre-nek igaza van, amikor azt mondja, hogy a vallási forradalomnak elsősorban vallási előzményei vannak¹, aközben a reformációnak, nem csak lelkeségi, hanem politikai okai is voltak. A terjedelmi követelmények csak említés szintjén adják meg a lehetőséget arra, hogy felhívjuk a figyelmet azokra a speciális motivációkra, amelyek a Lutheri, Kálvini, Anabaptista és az Anglikán reformáció kialakulásához vezettek.

A politikai motivációi

A pápaság a 11. század közepétől az európai hatalmi viszonyok egyik legfontosabb szereplője. A 15. századra ebből sülyedt vissza az itáliai fejedelmek hatalmi szintjére.² Ennek következtében a „reneszánsz pápák” gyakran tekintettek úgy magukra, mint fejedelmekre. Különbféle jogcímenek, az egyes európai államok továbbra is fizették a járadékokat (annata, pallium stb.). Az így befolyt jövedelmeinek nagy részét reneszánsz életvitelre és az itáliai fejedelmekkel folyó háborúra költötte a pápaság. Ennek megfelelően ebben az időszakban virágzott a simónia és a nepotizmus. Az egyszerű néptömegek szemében az erkölcstelen, fényűző életmód megütközést okozott. Nem véletlen, hogy többen követelik az egyháztól a szegénység, egyszerűséghez való visszatérést.

V. Károly, aki a Habsburg ház egyik legjelentősebb képviselője és Német-Római császár, politikájával jelentősen befolyásolja a reformáció ügyét. A török veszély³, amely egyre jelentősebb, arra kényszeríti, hogy egyensúlyozzon a katolikus és lutheránus fejedelmek között. Így nem csak azért türelmes Lutherrel szemben, mert Bölcs Frigyes szász választófejedelem a pártfogásába vette, hanem azért is, mert igyekszik a birodalom egységét megtartani.

Meg kell jegyezni, kedvezett a reformációnak, hogy a katolikus fejedelmek sem voltak egységesek, így nem tudtak kellően hatékonyan fellépni a reformációval szemben. A bonyolult szövetségi rendszerek és azok gyors változásai lehetőséget teremtettek a reformáció terjedésére. Némely fejedelmek éppen azért csatlakoztak a reformációhoz, mert így a pápával és Rómával szemben nagyobb szabadságra tudtak szert tenni.

Az állam és az egyház viszonya érdekes kérdése a reformációnak. Luther az 1525-ös parasztfelkelés után tartja egyértelműen szükségesnek a fejedelmek bevonását a reformáció ügyébe. Többek között népegyház jellege miatt ragaszkodik a gyermekkeresztséghez.

1. Orosz István: A reformáció. In: Orosz István, ifj. Barta János és Angi János (szerk.): Európa az újkorban, DUP, Debrecen, 2006. 353.old

2. Gergely Jenő: A pápaság története, Kossuth Kiadó, Bp., 1982., 192.old

3. 1529-ben egészen Bécsig vonulnak a török hadak

Sajátos reformáció zajlik le Angliában, ahol az állam és egyház viszonya válik feszültté. VIII. Henrik, aki korábban kiérdemli a leghűségesebb katolikus király megjelölést, hamarosan szakít a pápával, jórészt politikai okok miatt és igen sajátosan fejlődik tovább az anglikán egyház, amely jóval nyitottabb marad a katolikus tanítás iránt, mint a későbbi kálvinizmus vagy lutherán egyház.

A lelki motiváció

A reformáció politikai háttere igen jelentős, még nagyobb hatást kell tulajdonítanunk a lelki kiváltó tényezőknek. A XVI. század embere tapasztalatában, ott volt az előző évtizedek véres háborúinak és járványainak emléke. A XV-XVI. század fordulóját körbelengte a halál jelenléte és a bűnösség tudata. Nem véletlen, hogy ebben a korban erősödik fel a szentek kultusza, az ereklyék és a búcsúk jelentősége.

A reformáció előzményeként kell figyelembe venni azokat a tanokat, amelyeket a korábbi évszázadban eretnekségnek nyilvánított az egyház. John Wycliff akit 1377-ben pápai átokkal sújtottak és eretnekké nyilvánítottak, már akkor tiltakozott a fülbe gyónás, a szentek tisztelete és hasonló gyakorlatok ellen. Jan Husz, akit 1415-ben máglyán elégettek többek között a két szín alatti áldozást és az egyetemes papság elvét hirdette. A lipcsei vitában Johannes Eck azt próbálta bizonyítani, hogy Luther hasonló nézeteket vall, mint Husz és Wycliff. Luther ezt a vita kezdetén még tagadta, azonban a későbbiek során elismerte, hogy van azonosság a tanítások között.

Tanbelileg egyeseknek problémát okozott az egyre nagyobb teret nyerő Mária-kultusz, amely Krisztus egyedüli üdvösségszerző szerepét homályosította el. A búcsúval kapcsolatos tanítások a 10-12.században kialakult tisztítótűz (purgatórium) tanításához nyúlnak vissza. A szentek közösségére vonatkozó dogma alapján az egyház élő és elhunyt tagjai érdemeiket szerezhethetnek egymás számára Isten előtt. Ilyen módon a búcsú, érdemszerzés élő vagy már meghalt hozzátartozóik számára, akiket részlegesen vagy teljesen kiszabadíthattak a purgatóriumból. Ehhez kapcsolódott a búcsúcédulák gyakorlata, amelyeknek bevételeiből a Szent Péter templom építését is finanszírozták. A katolikus egyház üdvintézménnyé vált. A búcsúcédulák az egyház számára jelentős bevételi forrást jelentettek, míg a reformátorok számára komoly botrányozássá váltak. Luther nem véletlenül száll szembe, 1517-ben ezzel a gyakorlattal és lesz a tulajdonképpeni kiobbantó oka a reformációnak.

Már Wycliff-nél és a huszitáknál is előkerül a népnyelvű igehirdetés, aminek az oka, hogy a laikus tömeg a gépiesen ismétlődő liturgikus cselekményekből keveset értett. A nép nyelvén tartott igehirdetések mellett a nyomtatás elterjedésével lehetővé vált, hogy a Biblia elérhető legyen a mű-

velt emberek számára. Emellett a papi rend közbenjáró hatalmának megtörsére volt eszköz az, hogy a reformáció a nép kezébe adta a Szentírást.¹ Az ad fontes elv (vissza a forrásokhoz) jegyében Rotterdami Erasmus 1516-ban megjelentette nyomtatásban a nyelvészeti pontossággal összeállított görög nyelvű Újszövetséget. A későbbiekben ez képezte az anyanyelvi bibliafordítások újszövetségi részének alapját.

Luther hatása a nevelésre

A reformáció atyja, Luther Márton prédikációiban, írásaiban gyakran foglalkozik a nevelés kérdéseivel. A reformáció eszméjének terjesztéséhez ugyanis égető szükség volt nagyműveltségű prédikátor-hitújítókra, egyszerű plébánosokra és írni-olvasni tudó emberekre egyaránt. Éppen e hatása miatt különösen is fontos, hogy részletesen igyekezzünk megismerni gondolatait.

Az egyházi férfiak nevelése-képzése a városi-plébániai iskola és az egyetemek feladata. Luther a nevelést, úgy gondolta, hogy nincs szentebb emberi tevékenység a nevelésnél, melynek alaptényezője a család.² Szerinte csak az Isten által megajándékozott és az ő uralma alatt álló, felszabadított ember képes igazi közösségi életre, a mindenkinek való szolgálásra. Az Istentől kegyelmet kapott ember életcélját abban látja, hogy ami „szükséges, hasznos és üdvösséges”, azt cselekedje embertestvéreivel. Isten visszafordítja a hozzá megtérőt felebarátai felé a szeretet parancsában.³

A lutheri pedagógiai elképzelések nem mondhatók humanisztikusnak. Igaz ugyan, hogy ő is szorgalmazta a görög és a latin nyelv tanítását, de e törekvésében nem az antik kultúra iránti rajongás vezette, hanem az a meggyőződése, hogy a Szentíráshoz csak annak eredeti nyelvén lehet teljesen eljutni.⁴ Mindemellett természetesen szükséges volt a Biblia-fordítás, melynek munkáját Luther el is végezte.⁵ A népoktatásban a reformáció megjelenése után gyökeresen azért változhatott meg a helyzet, mert új motiváció, az Istenhez való közelkerülés lehetősége jelent meg, mely az embereket tanulásra ösztönözte.⁶

1. Csohány János: Reformáció és Biblia In: Collegium Doctorum. 2008, IV.évf.1. szám 46-54.old

2. Ottlyk Ernő: A pedagógus Luther, Bp., 1942

3. Ottlyk Ernő: 19. old.

4. Szontagh Pál: Luther Márton, a pedagógus, In: Credo, 1996, 2. szám, 19. old. http://epa.oszk.hu/02300/02357/00002/pdf/EPA02357_Credo_02_1996_1-2_019-024.pdf (utolsó letöltés 2016.06.29)

5. Fontos megjegyezni, hogy a közhiedelemmel ellentétben nem elsőként. A korábban született fordítások azonban nyelvezetükben alkalmatlanok voltak arra, hogy a köznép számára érthetőek legyenek.

6. Szontagh Pál: 20. old.

Luther Márton (1483–1546) prédikációiban, írásaiban gyakran foglalkozik a nevelés-művelődés kérdéseivel. A reformáció eszméjének terjesztéséhez ugyanis égető szükség volt nagyműveltségű prédikátor-hitújítókra és egyszerű plébánosokra egyaránt. az egyházi férfiak nevelése-képzése a városi-plébániai iskola és az egyetemek feladata.¹

„...Ha évenként annyit költünk puskákra, utakra [...] és számtalan más ilyen dolgokra [...], miért nem lehetne ugyanennyit költeni a szűkölködő szegény fiatalságra?”² Ez a gondolat is jól mutatja, mennyire nem marginális kérdés volt a nevelés kérdése számára. Ugyanakkor hamar fel kellett ismernie a humanistáknak, hogy a reformáció nem az ő ügyüket igyekszik elő segíteni. Sőt, a kolostorok felszámolásával az iskolarendszer is megingott. Jellemző adat, hogy a wittenbergi egyetemen, ahol azt megelőzően másfélezer hallgató tanult, 1526-ban már csak 12 új hallgatót iktattak be. Ebben az időszakban fogalmazta meg Erasmus – később sokszor félreértett – mondását: „Ahol csak lutheranizmus van, ott veszendőbe mennek a tudományok.”³ Melancthon szerepe, aki Luthernek nem csak a hitvitákban, hanem a nevelés ügyében is munkatársa volt, jelentős szerep jutott abban, hogy a reformáció által előidézett változások nyomán a legjelentősebb iskolákat éppen a tanítványai alapították meg.⁴

Luther szerint az iskolába járást államilag is kötelezni kell. Ahogyan 1530-ban írta: „A hatóság pedig kötelezve van arra, hogy kényszerítse alattvalóit, hogy gyermekeiket az iskolába küldjék. Ha alattvalóit arra kényszeríti, hogy az arra alkalmasak dárdát, puskát viseljenek, várfalakon futkározza őrkdjenek és a háború esetén mást is műveljenek: úgy annál is inkább kell, hogy kényszerítse alattvalóit arra, hogy gyermekeik az iskolába járjanak.”⁵

Nagyon jó összefoglalást ad a Luther féle nevelésről Pukánszky Béla és Németh András által írt Neveléstörténet, amely jól disztinkváltn mutatja be Luther elképzeléseit.⁶

1. A jövőendő teológusainak sokoldalú nyelvi képzésben kell részesülniük. Luther a latin és görög nyelv tanulását nem elsősorban a klasszikus irodalom iránti rajongása miatt sürgeti, hanem azért, hogy a tudós reformátorok („nagy tudású doktorok és magiszterek”) eredetiben olvashassák a

1. Pukánszky Béla: Pedagógiai eszmetörténet, Gondalt Kiadó, Bp., 2013., 37. old.

2. Fináczy Ernő: A reneszánsz kori nevelés története, Neumann kht., Bp., 2004., 212. old.

3. Fináczy Ernő: 208. old.

4. Mikonya György: Mikonya György: P. Melancthon, a tanító. In.: Magyar pedagógia 1998/3, 236. old.

5. Szebenyi Péter: Tagoltság és iskolaszervezet-tananyagszabályozás és iskolaszervezet. In: Magyar Pedagógia, 1997. 3-4. szám, 394. old.

6. Pukánszky Béla- Németh András: Neveléstörténet, Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1996. <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/05.htm#fn0>

Biblia, az Újszövetség könyveit. Az Ószövetség tanulmányozásához pedig a héber nyelv ismerete nélkülözhetetlen.

2. A leendő falusi plébánosoknak, igehirdető prédikátoroknak fölösleges a görög és héber nyelv tanulásával bajlódniuk. A latint kell minél alapsabban elsajátítaniuk. Az írás-olvasás készségének megszerzése után latin grammatikával, egyházi zenével, majd dialektikával, retorikával és poétikával kell foglalkozniuk. Írásműveket, prédikációkat szerkesztenek, verseket írnak, hogy szert tegyenek „a szavak gazdagságára”. Fontos, hogy a gyerekek az iskolában tanítójukkal és egymás között is minél hamarabb latin nyelven beszéljenek.

Luther erőiesen felszólítja az egyházi elöljárókat, hogy minden eszközzel szorgalmazza a rátermett, tehetséges fiúk iskoláztatását. A tehetősebb híveket pedig arra buzdítja, hogy adományokkal, alapítványokkal támogassák a szegény szülők gyermekeinek taníttatását.

3. A népnek, az egyszerű emberek többségének elegendő az anyanyelvi olvasás-írás készsége. A tömegek számára a betűtanulás új hullámát indította útjára Luther: az általa német nyelvre lefordított Bibliát mindenki saját maga olvashatta-értelmezhet, ha elsajátította az olvasás tudományát. Ennek érdekében minden helységben iskolát kívánt állítani külön a fiúk és külön a lányok számára. A jó nevelésre nemcsak a vallásosság érdekében van szükség, hanem – mint már említettük – a polgári erények kialakításához is.

A népoktatás lehetőleg minél szélesebb körre terjedjen ki. A német reformátorok jelentős tette az alsó fokú népoktatás – s benne a leánynevelés – ügyének fölkarolása. A leányiskolák tananyagában – az olvasás és írás tanításán túl – zsoltárok éneklése, Luther kis katekizmusa és egyszerűbb bibliai történetek olvasása szerepelt. Tanítóként általában egy tisztességes korú művelt és vallásos asszonyt alkalmaztak, aki „tud tanítani, s a leányakkal jól és okosan bánti”. A gyermekek szülei tandíjat fizettek, ez alól a legszegényebbek mentesültek.

Az anabaptizmus nevelésügye

„Az igazság halhatatlan” – írta Hubmayer Baltazár, az egyik legfelkészültebb anabaptista teológus. Amikor az anabaptistákra gondolunk, még mindig azt a kérdést kell feltenni: mi az igazság velük kapcsolatban? A reformáció emléknapiján nem igen szoktunk beszélni az anabaptistákról, pedig minél többet beszélünk róluk, annál közelebb kerülünk a vágyott igazsághoz. A hallgatás egyik oka lehet, hogy az anabaptisták széleskörű és sokrétű mozgalmának a köztudatban még mindig csak egy kicsiny része ismert, ez pedig a radikális, sőt forradalmi Münzer Tamáshoz (1490-1525) kötődik. Napjainkban e szűk ismeret alapján alakítanak ki, egy igen egyoldalú képet az

anabaptistákról, forradalminak, radikálisnak kikiáltva őket, sokan úgy emlékeznek rájuk, mint akik zűrzavart hoztak és felkeléseket robbantottak ki. Fel kell tenni a kérdést: ez az igazság vagy az igazságnak egy kis szelete? Valójában, az anabaptista mozgalom nem egységes, sőt az evangélium megértéséből táplálkozó irányzatok, egymástól függetlenül, több helyen jöttek létre, néhol egyszerű közemberek, másutt nagy felkészültségű tudósok által. Éppen ezért egy igen szerteágazó mozgalomról beszélhetünk. Ami mégis összeköti őket az a felnőtt, hitvalló keresztség gyakorlása. Továbbá legtöbbször jellemző, hogy az állam és az egyház szétválasztását fontosnak tartják.¹

Az anabaptizmus egyik ágát hutteritáknak nevezik. Kiváló iskolarendszert működtettek mely hatással lehetett az egyik legismertebb pedagógiai gondolkodóra, Comeniusra is. Úgy gondolták, hogy a mozgalom megmaradása a tanult emberektől függ.² Hamar megtanultak olvasni, majd pedig valamilyen szakmát tanultak.

W. R. Estep amerikai baptista történész idézi, Peter Riedemann hutterita vezetőt, aki az oktatásról a következőt mondta³:

„Mihelyt az anya elválasztja gyermekét, beadja az iskolába. Itt vannak nővérek, akiket a gyülekezet nevezett ki... és mihelyst beszélni tudnak, szájukba helyezik Isten bizonyoságtételének az Igéjét és imát mondanak nekik...”

Ebből jól látszik, hogy igen korán gondoskodnak a gyermek elhelyezéséről és rendkívül fontos szerepet tölt be a „hitre való nevelés”. Azonban a valósi buzgalom nem ment a tanulás rovására sokkal inkább elősegítette azt, elég, ha a neves hutterita orvosokra gondolunk, akik ez Erdélyi Fejedelemség területén is komoly elismerést vívtak ki.

A reformáció nevelésügyének hatása

Korábban a szülők gyermekeik iránti viselkedését általában a távolságtartás, a túlzott érzelmi kötődéstől való óvakodás jellemezte – ez érthető, hiszen járványok dúltak, óriási méretű volt csecsemőhalandóság, ahogy ezt fentebb már említettem. Így a kisgyermek életé állandóan veszélyben volt. A gyermekek elvesztését szüleik így könnyebben tudták érzelmileg feldolgozni. A XVII. században mindemellett már új eszközök rendelkezésre állnak: kialakul és fejlődik a gyermekgyógyászat, egyre elszántabb erőfeszítéseket tesznek az esendő gyermeki életek megmentésére.⁴ A gyermekre már egyre in-

1. Szebeni Olivér: Anabaptisták, Magyarországi Baptista Egyház, Bp., 1998., 23. old.

2. Estep, William R.: Az anabaptisták története, Magyarországi Baptista Egyház, Bp., 2004., 142. old.

3. Estep, William R.: im.

4. Orosz István: A tudomány forradalma. In: Orosz István, ifj. Barta János és Angi János (szerk.): Európa az újkorban, DUP, Debrecen, 2006. 389. old.

kább úgy tekintenek, mint önálló értékekkel rendelkező individuumra, aki figyelmet törődést érdemel. A verés viszont továbbra is a legelterjedtebb nevelési módszer, hiába szónokolnak ellene a moralista írók.¹

A felnőttek világa már egyre inkább érdeklődik a gyermeknevelés kérdései iránt, egyre több gyermeknevelési tanácsadó, útmutató kerül ki a nyomdákba. Mindemellett – főleg felsőbb körökben – megfigyelhető a gyermekek túlzott dédelgetése, babusgatása, játékszerként való kezelése is, ami ellen már a reneszánsz moralistái is felvették a harcot.

A reformáció egyik hatása hogy, megszorodnak az alapfokú képzést nyújtó kisiskolák, ahol már nemcsak vallási ismereteket, katekizmust tanulnak a gyerekek. Egyre több gyermek számára igénylik szüleik a műveltség alapvető elemeinek (anyanyelvi olvasás, írás, számolás) átadását.

A rákövetkező tizenhetedik század folyamán az iskola egészen belekerül a kiélesedett felekezeti küzdelmek sodrába, miáltal a humanizmus mind többet veszít egyetemességéből. Minden egyébnél fontosabbá válik, hogy a gyermek saját vallásos álláspontjában soha meg nem rendülő, öntudatos katolikus vagy protestáns emberré váljék.²

A magasabb műveltség tartalmai is kezdenek lassan átformálódni. A hagyományos klasszikus (mindenekelőtt latin) nyelvű stúdiumok mellett egyre határozottabban fogalmazódik meg a hétköznapi életben közvetlenül használható praktikus ismeretek, ezen belül is a természettudományos tudás iskolai oktatása iránti igény. A középkorból átörökölt, és a reneszánsz klasszicitás-kultuszával feldúsított nyelvi képzés azonban még mindig központi jelentőségű tananyag-alakító tényező.

Összegzés

A reformáció nem csak vallási, hitbeli megújulást hozott Európába, hanem az oktatás és a tudomány területén is jelentős változásokat. Luther hatása nem csak a hitújítás terén mérhető, hanem ahogy ebben a dolgozatban is igyekszem megmutatni, a nevelés területén is jelentős. Fontos alaptétel, hogy a nevelésre nem csak a vallásosság területén volt szükség, hanem a polgári erények kialakításához is.³

Bacsó Benjámin

a BTA tanársegédje

1. Fináczy Ernő: 214. old.

2. Fináczy: 3. old.

3. Pukánszky Béla: Pedagógiai eszmetörténet, Gondalt Kiadó, Bp., 2013., 39. old.

2. HALLGATÓI JELES SZAKDOLGOZATOK

Németh Beáta: Septuaginta

Témavezető tanár: Balla Péter óraadó tanár;

Opponens: Nemeshegyi-Horvát Anna óraadó tanár.

BEVEZETÉS

2Timótheus 3,14–16 „συ δε μενε εν οις εμαθες και επιστωθης ειδως παρα τινος εμαθες

και οτι απο βρεφους τα ιερα γραμματα οιδας τα δυναμενα σε σοφισαι εις σωτηριαν δια πιστεως της εν χριστω ιησου

πασα γραφη θεοπνευστος και ωφελιμος προς διδασκαλιαν προς ελεγχον προς επανορθωσιν προς παιδειαν την εν δικαιοσυνη”

„De te maradj meg azokban, amiket tanultál, és amik reád bízattak, tudván kitől tanultad,

És hogy gyermekégedtől fogva ismered a szent írásokat, melyek téged bölccsé tehetnek az üdvösségre a Krisztus Jézusban való hit által.

A **teljes írás Istentől ihletett** és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.”

Pál apostol nem sokkal 67-ben bekövetkezett halála előtt, levelet írt szeretett tanítványának és követőjének a görög-zsidó származású Timóteusnak. Az apostol levelében figyelmezteti Timóteust az idők változásaival együtt járó erkölcsi változásokra, a kegyesség álruhájában megmutatkozó hitehagyó, az isteni igazságoktól eltávolodó, tévelygő emberek megjelenésére, kiknek tanításaitól óva inti őt. Ezzel szemben felhívja figyelmét a gyermekkorától megismert Szent Íratokra, az Isten által ihletett írásra, melyekhez való ragaszkodás célszerűségét hangsúlyozza: „De, te maradj meg azokban”.

Melyik tehát a Timóteus gyermekségétől forgatott, Teljes (ószövetségi)¹ Írás, mely követi nem csak az ihletettséget, de a szerkesztés és rendezés isteni elvét, melyben „egyik (könyv) a másiktól el nem marad” (És 34,16), melyet az isteni mérték szabályai határoznak meg.

A „MENNYBŐL HULLOTT KÖNYV”

A „mennyből hullott könyv”, amelynek tökéletes állapota földre hullása pillanatában, és további földi sorsa csak a romlás és torzulás lehet.²

A Teljes Írás, melyet a „mennyei zsinagógában” találtak ki, Isten szava. Közvetítői és lejegyzői Isten emberei, a próféták. A népnyelv által mennyei iratgyűjteménynek titulált szent tekercsek gyűjteménye, Isten és ember között létrejött első szövetség kinyilatkoztatása, majd annak írásba foglalása az Ószövetség.

A szándék, mely örök érvényű, Mózes írásából átemeltetik az emberi értelem szintjéről az emberi lélek szintjére:

„Áldjon meg az Úr és oltalmazzon! Ragyogtassa rád arcát az Úr, s legyen hozzád jószágos! Fordítsa feléd arcát az Úr és szerezzon neked üdvösséget!” (4Mózes 6,24-26)

I. AZ ÓSZÖVETSÉG

Az ószövetségi kinyilatkoztatás időszaka, ilyenformán az iratok keletkezése i. e. XV. sz. és i. e. III. sz. közé tehető. Eredeti kéziratok nem maradtak fenn, csak későbbi másolataik, így az Ószövetség szövegét ezekből a kéziratokból ismerjük.

Az Ószövetség a protestáns kiadásokban 39, a katolikus kiadásokban 46 iratot tartalmaz.

Ma ide-oda lapozgatunk az Ótestamentum írásai között, azonban ez nem volt mindig így. A kinyilatkoztatás kezdeti időszakában kiváltság volt hozzáérni is az isteni gondolatokat tartalmazó Szent tekercsekhez, melyeket állatbőrből készített lapokra írtak az erre elhívott próféták. Ezeket a pergamen lapokat egymás mellé helyezték és laponként összevarrták. Ilyenformán a 30-40 lapból álló, két végén rúdhoz rögzített „összegöngyölődik, mint a könyv” (Ézs 34,4) lapfolyamból készített tekercsek (héb. megilla) gyűjteménye volt maga a Szent Iratok gyűjteménye, melyet a jeruzsálemi templomban erre elkülönített helyen őriztek és kizárólag a templomi felolvasások alkalmával vették elő.

1. Pál apostol életében egyetlen Szent irat létezett, az Ószövetség

2. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó, 21. l.

Az olvasás során a könyvekben nem lapozták, hanem azokat kigöngyölték, az olvasás végeztével pedig újra feltekerték és összekötötték. „Ezért a héber nyelven íródott Ószövetséget úgy kell magunk elé képzelnünk, mint a templomban és a zsinagógákban őrzött könyvtekercek gyűjteményét. Csak az i. sz. II. századtól jelentek meg az egymás mögé tett lapokat összefogó kódexek, melyek a III-IV. századtól terjedtek el, ezek már lehetővé tették, hogy nagyobb művek is egyetlen kötetben jelenhessenek meg. A könyvek gyűjteménye így egy könyvvé vált, és ettől fogva beszélhetünk a mai értelemben vett Bibliáról.”¹

„Keressétek meg majd az Úr könyvében, és olvassátok: ezeknek egy híjuk sem lesz, egyik a másiktól el nem marad, mert az Ő szája parancsolta, és az Ő Lelke gyűjtötte össze őket!” (Ézs 34,16)

A zsidók szent könyvtára 24 könyvtekercsset számlált: a Tóra öt tekercsét, a Nebiim 8 tekercsét, és a Ketubim 11 tekercsét.

A TÓRA – TÖRVÉNYEK KÖNYVE

Az Ótestamentum első könyve a Tóra,² Pentateuchus (öt tekercs), ma külön könyvekként kezeljük, de eredetileg egységes mű volt. A próféták és Jézus is ennek megfelelően hivatkoznak rá, mint a Törvényre. A zsidó szent-hagyomány alapja, az istentisztelet meghatározó útmutatója.

A NEBIIM – PRÓFÉTÁK KÖNYVE

A tekercek gyűjteményében a Tóra után a prófétai könyvek következnek, ez a Nebiim. A Tóra történelmi folytatása Józsué, Bírák és a Királyok könyve.

A királyokról szóló művet hosszúsága miatt négy könyvtekercsre bontották, így keletkezett Sámuel két könyve és a Királyok két könyve. A korai próféták könyveit a három nagy próféta Ézsaiás, Jeremiás és Ezékiel könyve követi, majd a tizenkét kispróféta könyve, melyek terjedelmüket tekintve elérték egyetlen tekercsen.

A KETUBIM – ÍRÁSOK

A Nebiim könyveit a Ketubim, az írások gyűjteménye követi. Három nagyobb terjedelmű könyvet, Zsoltárok, Jób, Példabeszédek és öt kisebb tekercsset, megillót³ tartalmaz, melyeket az öt nagy vallási ünnepen olvastak fel. Ezek: Rut, Énekek éneke, Prédikátor, Siralmak, Eszter. Ide került még Dániel

1. Forrás: http://www.pphf.hu/images/hallgatok/biblikum/altalanos_bevezeto_2014.pdf (2017.01.15.)

2. Héberül: Tóra: tanítás, intés, eligazítás, papi döntvény, szabály, törvény

3. Tekercsek, a megilla többes száma

és a Krónikák könyve, melyet a görög fordításban szintén két könyvre bontottak. Az utolsó ide tartozó könyv, Ezsdrás könyve, a későbbi Ezsdrás és Nehémiás könyve.

„A zsidóság a maga szentírását ma is a Tóra, Nebiim, Ketubim hármasságában nevezi meg, amikor a gyűjtemény egészére az ebből képzett mozaikszót használják: **TANAK**.”¹

A szent tekercsek gyűjteményéből készült egy görög nyelven összeállított fordítás az i. e. III. században, a **Septuaginta**.

A zsidó TANAK gyűjteménye csak az i. sz. II. századra alakult ki véglegesen, azonban terjedelmében és beosztásában is sok tekintetben eltért a görög nyelvű fordítás kánonjától.²

Alapjában véve a Septuaginta kánonja és a Tanak kánonja volt az ókor két meghatározó, szerkesztett iratgyűjteménye. A mai bibliafordításaink szövegalapja és kánoni sorrendje a Tanak alapján készült „textus massoreticus” gyűjtemény, míg az LXX³ az ortodox egyház ószövetségi gyűjteménye lett, néhány könyve azonban megtalálható a katolikusfordításokban is.⁴

AZ ÓSZÖVETSÉG KÖNYVEINEK KÁNONI RENDJE⁵

Septuaginta		Katolikus Szentírás	Protestáns Szentírás	Héber Biblia
1. Genesis		1. Teremtés	1. Mózes 1.	1. B ^c resit
2. Exodus		2. Kivonulás	2. Mózes 2.	2. S ^c mót
3. Leuitikon		3. Leviták	3. Mózes 3.	3. Vajjiqra
4. Arithmoi (Numeri)		4. Számok	4. Mózes 4.	4. B ^c midbar
5. Deuteronomion		5. Második Törv.kv	5. Mózes 5.	5. D ^c barim
6. Iesus			6. Józsue	6. J(ch)ósua
7. Kritai			7. Bírák	7. Sofétim
8. Ruth			8. Ruth (Rut)	17. Ruth (↓Ketubim)
9. Basileion A'			9. Sámuel 1.	8. Samuél
10. Basileion B'			10. Sámuel 2.	
11. Basileion Γ'			11. Királyok 1.	9. M ^c lakim
12. Basileion Δ'			12. Királyok 2.	

1. Forrás: http://www.pphf.hu/images/hallgatok/biblikum/altalanos_bevezeto_2014.pdf (2017.01.15.)

2. A kánon szó görög eredetű és „vesszőt”, „vonalzót”, „botot”, „mérővesszőt” jelent. Valószínűleg közös eredetű a héber kaneh szóval, amely „nád”, „sás”, „vessző”, „mérővessző” jelentésű. A kánon szó a bibliai iratokra alkalmazva a hit szabályát tartalmazó, az Istentől ihletett iratok együttesét, gyűjteményét jelenti.

3. Septuaginta

4. Forrás: http://www.pphf.hu/images/hallgatok/biblikum/altalanos_bevezeto_2014.pdf (2017.01.15.)

5. Forrás: http://www.pphf.hu/images/hallgatok/biblikum/altalanos_bevezeto_2014.pdf (2017.01. 16.)

					10. Jesaja(hu)
					11. Jirmijahu
					12. J ^h ezkél
					13. Kisprófétakönyv
				(prófétai könyvek) ↓	
13.	Paraleipomenón A'		13. Krónikák 1.		24. Dibré hajjamim
14.	Paraleipomenón B'		14. Krónikák 2.		
15.	<i>Esdras A'</i>				
16.	Esdras B'		15. Ezdrás	23.	Ezra
			16. Nehemiás		
17.	Esther (hosszabb)	19.	Eszter (hosszabb)	17. Eszter (rövidebb)	21. Ester (rövidebb)
18.	Judith	18.	Judit		
19.	Tóbit	17.	Tóbiás		
20.	Makkabaión A'	20.	Makkabeusok 1.		
21.	Makkabaión B'	21.	Makkabeusok 2.		
22.	<i>Makkabaión</i> Γ'				
23.	<i>Makkabaión</i> Δ'				
24.	Psalmoi (+1)	23.	Zsoltárok	19. Zsoltárok	14. Tehillim
25.	<i>Odai</i>				
26.	Paroimiai	24.	Példabeszédek	20. Példabeszédek	16. Mislé
27.	Eklesiastes	25.	Prédikátor	21. Prédikátor	19. Qohelet
28.	Asma	26.	Énekek éneke	22. Énekek éneke	18. Sir hassirim
29.	Iób	22.	Jób	18. Jób	15. Job
30.	Sofia Salómonos	27.	Bölcsesség		
31.	Sofia Sirakh	28.	Sirák fia		
32.	<i>Psalmoi Solomontos</i>				
45.	Esaías	29.	Izajás	23. Ézsaiás	— Nebiim
46.	Hieremias	30.	Jeremiás	24. Jeremiás	
47.	Barukh	32.	Bárúk		
48.	Threnoi	31.	Síralmak	25. Síralmak	20. 'Ekah
49.	Epistolé Hieremiou	– Bárúk 6. fejezete			– Nebiim
50.	Iezekiel	33.	Ezekiel	26. Ezekiel	
51.	Susanna			-----	-----
52.	Dániél	34. Dániel	27. Dániel (rövidebb)	22.	Dániél (rövidebb)

33	Osme	35	Ozeás	28	Ozeás	(13.) Hosea
34	Amós	37	Ámosz	30	Ámosz	Joel
35	Mikhaias	40	Mikeás	33	Mikeás	Amos
36	Ióél	36	Joel	29	Joel	Obadja
37	Abdiou	38	Abdiás	31	Abdiás	Jona
38	Iónas	39	Jónás	32	Jónás	Mikha
39	Naoum	41	Náhum	34	Náhum	Nahum
40	Abakoum	42	Habakuk	35	Habakuk	Habakuk
41	Sofonias	43	Szofoniás	36	Szofoniás	Zephania
42	Aggaios	44	Aggeus	37	Aggeus	Haggai
43	Zakarias	45	Zakariás	38	Zakariás	Zakharia
44	Malakhias	46	Malakiás	39	Malakiás	Maleakhi

II. A SEPTUAGINTA – AZ ÓEGYHÁZ BIBLIÁJA

„A fordítás, a fordítás – alázat.
 Fordítani annyit tesz, mint meghajolni,
 Fordítani annyit tesz, mint kötve lenni,
 Valaki mást, nagyobbát átkarolva,
 Félig őt vinni, félig vele menni. „
 Reményik Sándor: A fordító

„Az Ószövetség Septuaginta néven ismert görög fordítása azért érdekel bennünket, mert... ez lett az Egyház által elfogadott Ószövetség, és ezen keresztül kapcsolódott zsidó, izraelita szellemi gyökereihez.”¹

A Septuaginta² (Μετάφραση των Εβδομήκοντα) többnyire héber (kisebb arámi és görög) nyelvű Szent Iratgyűjtemény, az Ószövetség görög fordítása. Időszámításunk előtti III. században keletkezett az egyiptomi Alexandriában. A ma létező legrégebbi teljes ószövetségi iratgyűjtemény, mely a héber kánon minden iratát tartalmazza, kiegészülve Eszter, a Zsoltárok könyve, ill. Dániel könyvének a héber kánonban nem szereplő részleteivel és az un. deuterokanonikus³ írásokkal. Az első keresztények, így az apostolok által is használt iratgyűjtemény. A Septuaginta öt évszázadon keresztül volt az Egyházatyák és ókeresztény gyülekezetek Bibliája, azonban a fordítás megbízhatósága és az eredeti héber szöveghez való viszonya az évszázadok alatt kérdésessé vált. Vanyó László: Az Egyházatyák Bibliája című könyvében tökéletes képet fest a Septuaginta megítélésével kapcsolatos állásfoglalásról. „Az Ószövetség görög fordítása az ókeresztény egyház történetében elfoglalt alapvető jelentőségű helyéről a modern korban igen méltatlan helyre szorult, ennek a folyamatnak minden áldatlan következményével együtt... A Septuaginta viták tárgya volt már az ókorban. Csodálták a hellenista zsidók, elvetették a palesztinaiak, magukénak vallották az első keresztények mind Keleten, mind Nyugaton mindaddig, amíg a latinok Vulgátája el nem készült, amely aztán a nyugati egyház Ószövetsége maradt a középkoron át az újkorig. A 19. sz. végén és a 20. sz. elején uralkodott a német kritika, amely szinte minden felekezetet arra kényszerített, hogy a héber szöveget vegye a fordítás alapjául.”⁴ Nem csak a fordítás elutasítása, de a Septuagintában

1. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 27. l.
2. LXX római számokkal, görögül „Μετάφραση των Εβδομήκοντα”) Jelentése: „Hebdomékonta”, latinositva a „Septuaginta” (hetvenes, rövidítve LXX), a név utalás a fordítást végző 12 zsidó törzsből lévő 70 írástudó munkájára.
3. Második kánonhoz tartozó
4. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó, 28. l.

rejlő kutatás kiaknázásának elvetése is érthetetlen a tudományos világ részéről. „A Septuaginta kérdését felvetve M. Hengel – Goethét idézve – úgy jellemzi a helyzetet, hogy a filiszter a piacról bekukkant az ott álló gótikus katedrálisba, és megállapítja, hogy ott minden homályos és sötét, és ezzel tovább is folytatja útját. Ezzel jellemzi a biblikus tudomány magatartását a Septuaginta kérdésével kapcsolatban”¹

1. A FORDÍTÁS IGÉNYE – A HAZÁT VÁLTOTT ZSIDÓSÁG

Az egyiptomi zsidó kolónia kialakulása a babiloni fogság kezdetére és a fogság végét jelentő időszakra tehető.

Nabukodonozor, Babilónia királya i. e. 587-ben, uralkodásának 7. évében lerombolta Jeruzsálemet. A zsidók Jeremiás prófétával (2Kir 25,23-26; Jer 41-43) nagy számban menekültek Egyiptomba, ahol letelepedtek. I. e. 535-ben Nagy Kürosz király (i. e. 559-530) Isten eszközeként (Ézs 45,1-4) rendeletet adott ki, mely a babiloni fogság végét jelentette. „(Jeruzsálem városától) kezdve Assur és Susán városig... a Tigris folyón túl fekvő szent városokig, amelyek (isten) lakásait régen alapították, az isteneket, akik bennük laktak, helyükre visszavezettem, örök lakást adtam nekik. Az összes embert összegyűjtöttem, lakóhelyükre visszatelepítettem.”² A rendelet alapján minden kitelepített jogosan visszatérhetett hazájába. A hazatérők száma az elhurcoltakhoz képest elenyésző (Ezsdrás 2,64-65 számadatai alapján hozzávetőlegesen ötvenezer ember) sokan végleg letelepedtek a Perzsa birodalomban vagy Egyiptom városaiban, többek között Alexandriában. A zsidó közösségekben élők nem sajátították el az egyiptomi nyelvet, hanem görögül vagy arámul beszéltek. A városokon belüli politeumával,³ autonómiával rendelkeztek. A vallási életük az imádság házában folyt, amit egy 71 tagú gerúszia⁴ igazgatott. Hazájuk megváltozott, ám vallásuk, nemzeti identitásuk változatlanul megmaradt. Az Egyiptomban élő, több, mint félmillió görögül beszélő, alexandriai héber előmozdíthatta egy görög nyelvű fordítás megszületését.

2. FORRÁSOK A SEPTUAGINTA KELETKEZÉSÉRŐL

A Septuaginta keletkezésének körülményeit írja meg Philon,⁵ aki görög anyanyelvű, ismeri a Septuagintát, több elemző művet is írt a görög fordítás

1. Die Septuaginta zwischen Judentum und Christentum, Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 72, Tübingen, 1994, V. old.

2. Ókori keleti történeti chrestomathia

3. Közösséghez tartozás

4. Vének tanácsa

5. Alexandriai Philón i. e. 25/20 körül, görög nyelvű zsidó filozófus

alapján. A korabeli Pszeudo-Ariszteasz levelet¹ használja fel beszámolójában. E szerint a fordítást II. Ptolemaiosz Philadelphosz² (285-246) könyvtárosa, Démétriosz Phaleron indítványozta elsősorban II. Ptolemaiosz zsidó kultúra iránti érdeklődése miatt. A fordítás elvégzésére Ptolemaiosz összesen hetven zsidó bölcset kért fel mindegyik zsidó törzsből. A zsidó bölcsek megérkezését követően néhány nappal az alexandriai könyvtár igazgatója, Demetriosz Phelereusz „kivitte őket hét stadionnyira a tengerbe nyúló szigetre vezető töltésre, átment velük a sziget északi részébe, és bevezette őket egy tengerparti házba, ahol megfelelő csendben és magányosságban dolgozhattak. Azután felszólította őket, hogy fogjanak hozzá a munkához... Az öregek rendkívül nagy szorgalommal és lelkesedéssel hozzá is fogtak, hogy elkészítsék a pontos fordítást, s naponta a kilencedik óráig dolgoztak. Azután testi szükségleteikről is gondoskodtak, s ebben a tekintetben bőségesen rendelkezésükre állt minden szükséges élelmiszer... a király asztaláról. Minden reggel elmentek a királyi palotába, köszöntötték Ptolemaioszt, azután ugyanazon az úton visszatértek, a tengerben megmosták kezüket és megtisztulva hozzáfogtak a munkához. Mindent összevéve, a törvények leírása és fordítása 72 napig tartott. Akkor azon a helyen, ahol a fordítást elvégezték, Demetriosz összegyűjtötte mind a zsidókat, és a fordítók jelenlétében felolvasta munkájukat. A gyülekezet megéljenezte a fordítókat és megdicsérte Demetrioszt is a fordítás ötletéért... Azután megkérték, hogy adja át elmélyedésre előljáróiknak is a könyvet, s valamennyien, a papok és a legöregebb fordítók, valamint a közösség előljárói, kifejezték azt az óhajukat, hogy a fordítás, mivel ily pompásan sikerült, maradjon így, és ne változtatásnak rajta semmit.”³

Josephus Flavius⁴: A zsidók története című munkájában a keletkezés körülményeit hasonlóan írja le, ő is az Ariszteasz levél felhasználásával. Az ő megközelítésében a keletkezés oka Ptolemaiosz részéről nem a zsidó kultúra megismerése, hanem a diaszpórában élő, héber nyelvet már nem beszélő zsidóság érdekeinek szolgálata.

1. Pszeudo-Ariszteasz-levél az i. e. 2. században íródott, amely elbeszéli a Septuaginta keletkezését, szerzőjének célja, hogy bebizonyítsa a görög Septuaginta minden más héber változatnál fontosabb. Humphrey Hody (1659-1706) *Contra historiam Aristeae de LXX. interpretibus dissertatio* című írásában tanulmányt ír arról, hogy a levél valóban i. e. 170 és 130 közt keletkezett; egy hellenizált zsidó késői hamisítványa, amit azért terjesztettek, hogy növeljék a Septuaginta tekintélyét. Ezért ragadt rá később az Ál-Ariszteasz levél elnevezés.
2. A tudós hírében álló király annak az I. Ptolemaiosznak a fia volt, aki Nagy Sándor halála után négy részre osztott birodalomban Egyiptomot kapta. II. Ptolemaiosz nagy gondot fordított arra, hogy a híres alexandriai könyvtár számára az akkori világ valamennyi jelentős könyvét beszerezze, illetve lemásoltassa.
3. Alexandriai Philón: Mózes élete, Atlantisz, Budapest, 1994, Bollók J. fordítása
4. Iosephus Flavius (37 körül – 100 körül), zsidó történetíró és hadvezér.

„Ptolemaeus¹ király üdvözlét küldi Eleázár főpapnak. Országomban sok zsidó él... Tehát ezeknek, valamint a világ valamennyi zsidójának kedvére kívánok tenni, mikor arra határozom magam, hogy törvénykönyveteket héber nyelvből görög nyelvre fordítatom és könyvtáramba besorozom. Szívességet tennél nekem, ha minden törzsből hat meglett korú és törvénytudó férfiút küldetnél nekem, akik pontosan le tudnák fordítani a törvénykönyveket. Ha ezt megvalósítom, azt hiszem, nagy hírnevet szerzek vele.”² Miután Eleázár megkapta a király levelét, túlárado szívességgel válaszolt rá; „Eleázár főpap üdvözlét küldi Ptolemaeus királynak. Kívánok jó egészséget neked, Arsinoé. királynénak és gyermekeidnek. Leveled vétele után nagyon megörültem szándéknak és a levelet mindjárt felolvastam a nyilvános gyűlésben, hogy a nép is tudomást szerezzen istenfélelmedről. Megmutattam a népnek küldeményedet, a húsz arany és harminc ezüst csészét, az öt korszót, a fogadalmi ajándékoknak szánt asztalt, valamint az áldozatok bemutatására és a templom szükségleteire adományozott száz talentumot, amit a te bizalmas barátaid, a tiszteletre méltó, nemes, tudós és hozzád méltón erényes férfiak, Andréas és Aristaeus meghozták nekünk. Tudd meg tehát hogy; főmtől telhetőleg mindent szívesen megteszek, ami szándékaidat előmozdíthatja, hogy lerőjam a köteles hálát honfitársaim iránt tanúsított jótéteményeidért. Éppen ezért azonnal áldozatot mutattam be érted, húgodért, gyermekeidért és barátaidért, és a nép velem együtt imádkozott Istenhez, hogy minden kívánságod teljesüljön, országod békét élvezzen és törvényeink lefordítása oly szerencsés véget érjen, mint akarod. Kiválasztottam minden törzsből hat idős férfiút, akiket a törvénykönyvekkel együtt elküldök hozzád. Jámberságotól és igazságosságotól elvárom, hogy a fordítás elkészülte után a könyveket visszaküldöd és gondoskodik az én kiküldötteim biztonságáról. Isten áldjon. Ez a főpap válaszában szövege. Nem tartottam szükségesnek a hetven öreg nevét közölni, akiket Eleázár a törvénykönyvvvel elküldött, de a levélben bent voltak neveik is.”³

Abban tehát megegyezik a két beszámoló, hogy a fordításban *felhasznált iratok a jeruzsálemi templomból származó Szent Iratok voltak* melyeket a *főpap hozzájárulásával* szállítottak Alexandriába, ahol *palesztinai írnokok* fordították görög nyelvre. A fordítást az írnokok egymástól elkülönített helyiségekben végezték, az elkészült szövegeket pedig összevetették. Philón és Josephus Flavius munkájában e tényt kiemeli és hangsúlyozza a *fordítás*

1. Ptolemaiosz saját korának kiemelkedően művelt uralkodója volt, támogatta a tudományt, a művészeteket és általában véve a kultúrát. Kifejezetten szimpatizált az alexandriai zsidó diaszpórával is. Így egyes tudományos körökben is tartja magát az a nézet, hogy a fordítás elkészítésében valóban szerepe lehetett a királynak, a fordítás pedig a Museion-ban, a híres könyvtárban készült.

2. Josephus Flavius: A zsidók története, Európa könyvkiadó, Budapest, 1980. 486. l.

3. Josephus Flavius: A zsidók története Európa könyvkiadó Budapest 1980. 487. l.

Isteni vezetését, ihletését. A mű keletkezési ideje Ariszteasz levele alapján II. Ptolemaiosz Philadelphosz uralma i. e. 285-246. Josephus Flavius írásából az is megmutatkozik, hogy a szöveget mind a megbízó, mind a másolók *szentnek és megváltoztathatatatlannak tartották*, nem vettek el belőle és nem is tettek hozzá.

A Septuaginta Alexandriában a vallásos műveltség alapja lett, évről évre ünnepelték megalkotását, ez lett a törvény ünnepe. „Megígérte, hogy érkezésük napját ünnepnappá avatja és élete fogytáig évenként megünnepli;”¹

3. BIZONYTALANSÁGOK A PRÓFÉTÁK ÉS ÍRÁSOK FORDÍTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

Philón, Flavius és Aristeas levele azonban kifejezetten a törvénykönyvek fordításáról beszél, felvetődik tehát a kérdés, hogyan és mikor készült a többi könyv, melyeket az apostoli korra véglegesen összeállt LXX tartalmazott. Részletfordítások egységesítéséről van szó, vagy spirituálisan összehangolt, természetfeletti kéz által vezérelt alkotás eredménye a Septuaginta. A szövegkritikusok a Próféták és Írások fordításának keletkezését az i. e. 2-1. századra datálják. Néhány Septuaginta kutató-elemző munka azonban a tökéletes szerkezeti és egymáshoz illeszkedő kánoni sorrend sugallta egység miatt megkérdőjelezi, hogy a fordítás keletkezésében nagyobb, akár több évszázadnyi időbeli eltolódás lett volna. „A modern kutatás megkérdőjelezi az elbeszélésnek azt a részét, hogy ennyire egy lélegzetvételtre készült volna el a LXX-fordítás, és a hetven fordítás ennyire egybehangzó lett volna, hanem felvetik a lehetőséget: talán voltak részfordítások, és ezeket egyesítették később. Ezek a részfordítások azonban már zsinagógális használatban lettek volna, így a mai Septuaginta inkább „redactio”² mint „translatio”³ eredménye. *A LXX-fordítás azonban irodalmi műként ennél igényesebb, egységesebb, nem engedi meg ezt a feltételezést.*”⁴

4. TOVÁBBI FORRÁSANYAGOK A LXX KELETKEZÉSÉNEK MEGHATÁROZÁSHOZ

*Patrisztikus források*⁵ lényegében megegyeznek a fenti két beszámolóval, de csak Mózes öt könyvére szorítkozva.⁶

1. Josephus Flavius A zsidók története, Európa könyvkiadó Budapest 1980. 491. l.

2. Szerkesztés

3. Fordítás egyik nyelvről a másikra

4. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002.34. l.

5. Vanyó László: Az ókeresztény egyház és irodalma, 1980. Juszminosz 223. l, Euszebiosz 210 l 34. l.

6. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002., 34. l.

A *Rabbinikus* irodalom a II. században: utalnak a Philón által említett cellákra.¹ Hangsúlyozzák azokat az eltéréseket, melyeket a fordítók a ptolemaida uralkodók kedvéért tettek a szöveg változtatásaival. Megfigyelhető az alapvetően ellenséges hozzáállás a Septuagintával kapcsolatban. A gyűjteményt Mózes öt könyvére korlátozzák.²

I. e. 130-ban Jézus, Sírák unokája³ arról számolt be, hogy a Tórán kívül a próféták és a többi könyvek is ismertek voltak görög nyelven az Egyiptomban élő zsidó diaszpóra körében, ekkorra tehát már a **teljes kánon** összeállt.

Tertullianus⁴ írásában említi, hogy „napjainkban mutogatják a Ptolemaidák könyvtárában a Serapaeumban, magukkal a **héber művekkel**.”⁵

Ariszteasz levelében a Tórát „**ho nomosz**” az alexandriai könyvtárban őrizték. Az Alexandriai könyvtárban a könyveket osztályozták és tíz tábla (retorika, történelem, filozófia, orvostudomány, **törvények**, egyéb)⁶ alapján besorolták.

Irodalmi hivatkozás a Tórára Pseudo-Longinus⁷ A fenségről című műben. A szerző munkájában ezt írja: „a **törvények** legelején”, a Kallimakhosz féle katalógusban szintén a „**törvények**”, vagyis többes szám szerepel.

Qumránból⁸ előkerült leletek között sok i. e. 200 – i. e. 150 Tóra részlet a Septuaginta szövegváltozatot tartalmazza.

Szamaritánusok Pentateuchusa i. e. II. században sok hasonlóságot mutat a görög fordítással.

Az állami hatóságok is generálhatták a fordítást a zsidó joggyakorlat megismerése miatt, mivel II. Ptolemaiosz Philadelphosz 275 körül új törvénykezést⁹ vezetett be, így a helyi hivatalnokoknak a görög és a helyi jogszabályokat alkalmazniuk kellett.

A Tóra olyan kifejezéseket használ, amelyek a Ptolemaidák kormányzatára jellemzőek, ilyenek a földrajzi nevek (Gézem földje, Héliopolisz Ter 41,45). A thíbis, papiruszkosár kifejezés csak a LXX-ben és i. e. 3-2. századi papiruszokon szerepel.¹⁰

Josephus Flavius, A zsidók története című munkájában idéz egy kérelem kapcsán született levélből, melyben Óniás pap templomszentelési engedé-

1. A fordítók számára emelt 72 cella olvasható ezekben a munkákban is. 34. l.

2. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002. 34. l.

3. Jézus, Sírák fia könyve, Prológus

4. i. e. 160 – i. e. 220 laikus teológus

5. Vanyó László: Az ókeresztény egyház és irodalma, 1980. 12, 95. l.

6. Kalimakhosz könyvtáros osztotta fel a könyvtárat táblákra (pinakhesz) i. e. 260-240

7. I. században keletkezett irodalmi alkotás

8. Holt tengeri régészeti leletek 1947-ben kerültek feltárássra.

9. J. Reá Papyrus no. 3285 Hist. VII. 87. l.

10. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002., 36. l.

lyének válasza található: „Ptolemaiosz király és Kleopátra királyné köszönti Óniást. Olvastuk kérvényedet, amelyben engedélyt kérsz, hogy a heliopoliszi területben a Leontopolisz mellett lévő Budastis parasztistennőnek szentelt, omladozó templomot helyreállíthasd. Csodálkozunk, hogy Istennek kedves lehet olyan templom, amelyet ilyen szent állatoktól hemzsegő és elvadult helyen építenek. Mivel azonban azt mondod, hogy ezt már nagy idővel ez előtt megjövendölte Ézsaiás próféta, megadjuk neked az engedélyt azonban azzal a feltétellel, hogy mi nem vagyunk azok, akik ezzel az Isten ellen vétkezünk.”¹ A történetből kiderül, hogy **i. e. 78-77-ben** az egyiptomi uralkodó tudott arról, hogy léteznek **prófétikus iratok, (Nebiim)**, el is fogadja a próféciára való hivatkozást, bár diplomáciailag elhatárolódik, ha még sem ezt jelentené a próféciái, ne őt terhelje a felelősség a zsidó Isten esetleges haragjával szemben.

Eupolemos **i. e. II. század** Septugintából a **Királyok és Krónika könyve alapján** állítja össze Júda királyairól szóló elbeszélését.²

A Qumranban (lentebb elemezve) előkerült töredékek azt bizonyítják, hogy a Zsoltárok könyvét Palesztinában fordították, és „exportálták” a diasporába.³

Eszter könyvének kolofonjában⁴ szerepel (csak a Szent István fordítás tartalmazza): Eszt 10,i Ptolemeusz és Kleopatra uralkodásának 4. évében Dosziteus, aki papnak és levita származásának mondta magát, valamint fia, Ptolemeusz hozták ezt a purimra vonatkozó levelet. Azt állították róla, hogy hiteles és a jeruzsálemi közösségből való Lüzimachosz fordította le, Ptolemeusznak a fia. Eszerint XII. Ptolemaiosz és V. Kleopátra 78-77 uralkodásának idején Jeruzsálemben fordították le Eszter könyvét görögre, majd vitték Egyiptomba.

5. A FORDÍTÁS FÖLDRAIZI LEHETŐSÉGEI

- Tóra fordítása Alexandriában készült;
- Jézus, Sírák fia Egyiptomba megy fordítani;
- Eszter könyve Palesztinából érkezett Egyiptomba;

Az LXX fordítása főképp Egyiptom, de vannak benne Jeruzsálemből származó részek is.

-
1. Josephus Flavius: A zsidó nép története, Európa könyvkiadó, Budapest, 1980. 337. l.
 2. R. Doran: Pszeudo-Eupolemos forrás: http://www.academia.edu/15288012/_Pseudo-Eupolemos_LBD_2015_
 3. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002., 45. l.
 4. Vége, befejezése.

6. EGYES KÖNYVEK KELETKEZÉSI HELYE

Az egyes írások keletkezési helyének meghatározására következtetni az erre utaló ókori írásos dokumentáció, fordítási jellegzetességek, nyelvi sajátosságok elemzése, jellegzetesen egyiptomi vagy héber kifejezések használatának vizsgálata után lehet.

Eszerint: *Alexandriai fordítás*: Tóra 5 könyve, Bírák könyve, Királyok könyve 1-4, Krónikák könyve 1-2, Makkabeusok könyve 3, Példabeszédek könyve, Jób könyve, Sírák fia könyve, Jeremiás könyve, Báruk könyve, valószínű Ezékiel könyve, Józsué könyve és Jeremiás levele.

Palesztinai eredetű: Énekek éneke, Sirmak, Ruth könyve, Eszter könyve, Prédikátor könyve.

A többi könyv fordítási helye bizonytalan.

7. SEPTUAGINTA KÁNONI SORRENDJE

1.A Törvény Könyvei	
1)	Teremtés Könyve
2)	Kivonulás Könyve
3)	Leviták Könyve
4)	Számok Könyve
5)	Második Törvénykönyv

2.Történeti Könyvek	3. Bölcsességi Könyvek	4. Prófétai Könyvek
Józsué Könyve	Zsoltárok Könyve és a 151. Zsoltár (ez utóbbit a Vulgata nem tartalmazza)	A 12 Kispróféta Könyve:
Rút Könyve	Manasszé Imája (a Vulgata nem tartalmazza)	Ózeás
Királyok 1. Könyve (1Sámuel)	Jób Könyve	Ámosz
Királyok 2. Könyve (2Sámuel)	Példabeszédek Könyve	Mikeás
Királyok 3. Könyve (1Királyok)	Prédikátor Könyve	Joel
Királyok 4. Könyve (2Királyok)	Énekek Éneke	Abdiás
Krónikák 1. Könyve	Salamon Bölcsességei	Jónás
Krónikák 2. Könyve	Sírák Fia Bölcsessége	Náhum

Ezdrás 1. Könyve	(Salamon Zsoltárai)	Habakuk
Ezdrás 2. Könyve (Nehemiás)		Szofóniás
Tóbiás Könyve		Aggeus
Judit Könyve		Zakariás
Eszter Könyve		Malakiás
Makkabeusok 1. Könyve		Nagypróféták
Makkabeusok 2. Könyve		Ézsaiás Könyve
Makkabeusok 3. Könyve (a Vulgata nem tartalmazza)		Jeremiás Könyve
Makkabeusok 4. Könyve (a Vulgata nem tartalmazza)		Báruk Könyve
		Síralmak Könyve
		Jeremiás Levele (Báruk 6.) Ezékiel Könyve
		Dániel Könyve

A fenti sorrendet meghatározó szerkesztési elv:

Törvény könyvei – az isteni örök törvény, az örökkévalóság idősíkjá;

Történeti könyvek – a már megtörtént események bemutatás a múlt;

Bölcsességi könyvek – útmutatás a jelenre vonatkozóan;

Prófétai könyvek – a jövő időben bekövetkező események.¹

8. A LXX ÉS A DEUTEROKANONIKUS IRODALOM

A Septuaginta tartalmazza a későbbi palesztinai héber kánon elfogadott könyveit, annak néhány iratát kiegészítve, Eszter könyvének kiegészítő részei; Dániel 3. fejezetében Azarja imádsága és a három ifjú éneke, 13, 14. fejezetként Zsuzsanna és a vének, Bél és a sárkány története. A Zsoltárok kiegészítéseként a 151. zsoltárt. Ezen kívül még további hét könyvet: Tóbiás könyve, Judit könyve, Makkabeusok könyve 1-2, Bölcsességek könyve, Sírak fia könyve, Báruk könyve benne a 6. fejezetben Jeremiás levelével.

Témájuk szerint a héber kánonból kimaradt részeket az alábbi módon lehet csoportosítani:

Történelmi témájú: Makkabeusok 1-2.

Vallásos témájú: Tóbit, Judit, Eszter kiegészítő részei.

Tanítói témájú: Salamon Bölcsessége, Jézus Sírak fia, Báruk, Jeremiás Levele, Dániel 13,14.

Költői művek: 151. zsoltár, Dániel 3. 24-90.

1. <http://andronikosz.blogspot.hu/2015/01/az-oszovetseg-konyvei.html> 2017.02.10.

9. MIÉRT NEM KANONIKUS?

A Septuaginta fordítás elvetésének és negatív megítélésének egyik oka volt, hogy a héber kánonnal szemben megbízhatatlan forrású és tartalmú könyveket is tartalmaz. Dr. Szalai András a szövegkritika álláspontját képviselve a LXX-ről készített tanulmányában¹ írja: „a LXX deuterokanonikus szövegeiből egyszer sem idéztek; az Újszövetségben ezekre a szövegekre csak utalást, vagy hasonló mondatokat találunk.”

A deuterokanonikus² irodalom tanulmányozása közben azonban előtűnik, hogy nem csak sok kapcsolódási ponton találkozunk a kanonikusnak elfogadott ószövetségi könyvekkel, de az Újszövetség apostolai és Jézus Krisztus is számtalan helyen idézik, sokszor szó szerint a LXX héber kánonból kimaradt könyvek szövegét.

A DEUTEROKANONIKUS (MÁSODLAGOSAN ELFOGADOTT) ÉS HÉBER KÁNONBÓL KIMARADT KÖNYVEK ELEMZÉSE

Eszter könyvének többletkönyvei 1, 1a, 4, 17 a-17 z, 5 a-f, 5,2b, 10, 3a-31

Szerzője és keletkezése: Szerzője Eszt 9,20 szerint: „Mardokeus írásba foglalta ezeket az eseményeket” (?) zsidó származású, aki jól ismeri a perzsa szokásokat, így a keletkezés helye valószínűleg a perzsa diaszpóra. Görög nyelvű, arám eredetű betoldásokkal, a keletkezés ideje: i. e. V-IV. század.

Eszter könyve egy azok közül a könyvek közül (öt tekercs), melyeket zsidó vallási ünnepeken felolvastak. Ez a könyv a forrása az egyik jelentős ünnepnek, a zsidó purim³ (Eszt 9,26) ünnepének.

Célja, mondanivalója: a könyv sok tekintetben kapcsolódik a diaszpóra zsidósághoz. A kiszolgáltatott nép bizonytalan sorsa Isten kegyelme által megerősödik. Eszter története mindenkor erőt és bátorítást ad a népnek.

A maszoréta szöveg és a Septuaginta szövege nagyon sok eltérést mutat egymástól.

Igék, melyekkel szervesen kapcsolódik az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Eszt 10,i „Isten akkor megemlékezett népéről, s igazságot szolgáltatott örökségének.”

- Dán 7,22 „míg el nem jött az Ősereg, és igazságot nem szolgáltatott

1. Dr Szalai András: Septuaginta, Deuterokanonikus irodalom 4. l.

2. Katolikus Szent István kiadás deuterokanonikus könyvfordításai felhasználásával készült Folio VIP (Katolikus)

3. Sorsvetés és megmenekülés ünnepe: Hámán ki akarja irtani a zsidókat, de terve saját magára fordul vissza

a Fölséges szentjeinek, s míg el nem érkezett az idő, és a szentek el nem foglalták a királyságot.”

- 1Sám 7,16 „Minden évben végigjárta Bételt, Gilgalt és Micpát, és ezeken a helyeken igazságot szolgáltatott Izraelnek.”
- 1Krón 18,14 „Dávid királyként uralkodott egész Izrael felett, s jogot és igazságot szolgáltatott népének.”
- 2Krón 26,21 „és ő szolgáltatott igazságot a föld népének.”

Újszövetségi hivatkozás:

Esz 10,h „S ezek a sorsok beteljesedtek minden népen az ő terve szerint a meghatározott órában, időben és napon.”

- Lk 12,46 „akkor ennek a szolgának az ura olyan napon érkezik meg, amikor nem várja, és olyan órában, amikor nem gondolja. Kegyetlenül megbünteti, és a hűtlenek sorsára juttatja.”

Dánel könyve 3,24-90 Azarja imája (24-45) és a három ifjú éneke (45-90)

Szerzője és keletkezése: szerzője Dániel próféta, a fogság időszakában i. e. 605-532, héber, arámi és görög nyelven íródott.

Héber 1-2,4a; 8,1-12,3

Arám 2,4b -7,28

Görög 3,24 -50,51-90; 13; 14

A másodlagosan kanonikusnak elfogadott részek eredetileg is görög nyelvűek.

Célja, mondanivalója: Az Istenben bízókát Isten még a legreménytelenebbnek látszó körülmények közül is képes megmenteni. Mondanivalója túlmutat az ószövetségi koron, kapcsolódik Dániel végső időkre vonatkozó jóslataihoz. A végső idők megpróbáltatásait Istenben való feltétlen hit nélkül lehetetlen túlélni.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Dán 3,36 „Megígérted nekik, hogy megsokasítod utódaikat, mint égen a csillagokat, s mint a tenger partján a fövényt.”

- 2Móz 10,22 „Hetven lelket számláltak atyáid, amikor Egyiptomba átvándoroltatok, most pedig úgy megsokasított az Úr, a te Istened, mint égen a csillagokat.”
- Neh 9,23 „Megsokasítottad fiaikat, mint égen a csillagokat.”

Dán 3,57; Zsolt 103,22 „Áldjátok az Urat, művei, mind, uralmának minden helyén!”

- Zsolt 103,22 „Áldjátok, az Úrnak minden művei az Urat”

Dán 3,88 „Mert kiragadott minket a holtak országából”

- Zsolt 16,10 „Nem adod lelkemet a holtak országának”

Újszövetségi hivatkozás

Dán 3,88. „Mert kiragadott minket a holtak országából”

- Róm 10,7 Vagy: „Ki száll le az alvilágba?” Azért tudniillik, hogy Krisztust a holtak országából felhozza.

Dániel könyve 13-14. fejezet Zsuzsanna és a vének 13. fejezet, Bél (14.1–22); és a kígyó története 14. 23-45

Szerzője: Dániel, görög nyelven íródott.

Célja, mondanivalója: 13: a bűnre hajló emberi természet Isten általi büntetése; 14: a bálványimádás hiábavalósága.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Dán 14,5 A király egyszer szóvá tette: „Miért nem imádod Bél?” Azt felelte neki: „Nem imádok kéz alkotta bálványt, csak az élő Istent (imádom), aki az eget és a földet teremtette, és akinek hatalma van minden élőlény fölött.”

Dán 14,7 Dániel nevetve mondta: „Ne ess tévedésbe, király! Ez ugyanis belül agyag, kívül meg réz borítja, se nem ehetett, se nem ihatott sohasem.”

- Ézs 41,29 „Bizony, ezek mind semmik, műveik is csak semmiségek. A bálványaik meg: szél és hiábavalóság.”
- Jer 10,3 „csupa hiábavalóság az, amitől a pogányok félnek; csak fa, semmi más,”

Újszövetségi hivatkozás

- 1Kor 10,7 Ne legyetek bálványimádóvá
- ApCsel 14,15 „Emberek, mit csináltok? – kiáltották. – Mi is emberek vagyunk, akárcsak ti, és éppen azt hirdetjük nektek, hogy ezektől a bálványoktól forduljatok az élő Istenhez.”
- Jel 9,20 „A többi ember, aki nem halt meg a csapások alatt, mégsem tért meg gonosz tetteiből, hanem továbbra is imádta a démonokat és az aranyból, ezüstből, bronzból, kőből és fából készült bálványokat, amelyek nem látnak, nem hallanak, és nem járnak.”

151. zsoltár – Dicsőítések gyűjteményének utolsó fejezete

Szerzője és keletkezése: Dávid i. e. 1040-970 (?) szerzeménye, héber nyelven íródott.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

- 151,1 „Ő pásztorrá tett engem nyája fölött, és uralkodóvá bárányai fölött.” (Dávid, mint előkép.)
- Ez 34,23 „Egyetlen pásztort rendelek föléljük, aki majd legelteti őket: szolgámat, Dávidot.”
 - És 40,11 „Mint a pásztor, úgy legelteti nyáját. Karjaira veszi bárányait, az ölében hordozza őket, és nagy gonddal vezeti az anyajuhokat.”

Újszövetségi hivatkozás

- Ján 10,11 „Én vagyok a jó pásztor.”

Judit könyve

Szerzője és keletkezése: szerzője ismeretlen, keletkezése i. e. III-II. század, héber nyelven keletkezett.

Célja, mondanivalója: Lehetetlen helyzetből való menekülés Isten segítségével.

Athanasziosz 367-ben kiadott Húsvéti körlevelében három csoportba sorolja a könyveket, héber kánon, pszeudoepigráf, kárhozatos és a többi könyv. Judit könyvét a többi könyv kategóriájába sorolja. Origenész már a kárhozatos műveknél említi.¹

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

- Jud 8,24 „Most tehát, testvérek, mutassuk meg testvéreinknek, hogy tőlünk függ az életük, ránk támaszkodik a szentély, a templom és az oltár! Ezért adjunk hálát az Úrnak, Istenünknek, aki próbára tesz minket, éppúgy, mint atyáinkat.”
- Sír 4,17 „Kanyargós utakon vezet először, hagyja, hogy félelem s rettegés szállja meg. Addig fegyelmezi, míg megbízhat benne, és próbára teszi törvényei révén.”
- Dán 12,10 „Sokat kiválasztanak, megtisztítanak és próbára tesznek,”

1. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó 2002., 132. l.

Újszövetségi hivatkozás

Jud 11,19 „Úgy terelem majd őket, mint a pásztortól maradt juhokat,”

- Mt 9,36 „Amikor látta a tömeget, megesett rajta a szíve, mert olyan volt, mint pásztortól maradt juhok”

Jud 8,6 „Özvegysége óta minden nap böjtölt, kivéve a szombat előestéjét, a szombatot, az újhóld előestéjét, az újhóld napját, valamint Izrael házának örömmünnepeit.”

- 1Tim 5,5 „Aki azonban valóban özveg, és magára maradt, bízzék az Istenben, imádkozzék kitartóan és könyörögjön éjjel-nappal.”

Jud 8,24-25 „Ezért adjunk hálát az Úrnak, Istenünknek, aki próbára tesz minket, éppúgy, mint atyáinkat.”

- 1Kor 10,10-11; 13 „Ne is zúgolódjatok, mint néhányan zúgolódtak, ezért lesújtott rájuk a pusztító angyal. Mindez előkép a számunkra, a mi okulásunkra írták meg, akik a végső időkben élünk... Eddig emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Hűséges az Isten, erőtkön felül nem hagy megkísérteni, hanem a kísértéssel együtt a szabadulás lehetőségét is megadja, hogy kibírájátok.”

Makkabeusok könyve1-2

Szerzője és keletkezése: szerzője ismeretlen, a szerző i. e. 188. évet jelöli meg munkája készítéseként, a szövegből kiderül, hogy jól ismerte a történelmi helyzetet. Görög nyelven íródott.

Célja, mondanivalója: a zsidó nép története a hellenisztikus korban.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

2Mak 8,17 „a szent hely ellen elkövetett gyalázatot”

- Zsolt 137,8 „Bábel leánya, te pusztító, áldott, aki megfizeti neked, ami gonoszságot velünk tettél!”
- Dán 8,13 „a pusztító bűn”

Újszövetségi hivatkozás

2Mak 8,17 „a szent hely ellen elkövetett gyalázatot”

- Mt 24,15 „Amikor majd látjátok a szent helyen a pusztító utálatosságot”

1Mak 4,59 „Júdás, testvérei és Izrael egész közössége elhatározta, hogy az oltár fölszentelésének napjait minden esztendőben megünneplik öröm és ujjongás közepette ugyanabban az időben, Kiszlev hónap huszonötödik napjától kezdve nyolc napon át.”

- Jn 10,22 „A templomszentelés ünnepét ülték Jeruzsálemben. Tél volt.”

2Mak 12,44 „Ha ugyanis nem hitt volna az elesettek föltámadásában, fölösleges és értelmetlen dolog lett volna a halottakért imádkozni.”

- 1Kor 15,29 „Különben mi értelme van annak, hogy a halottakért megkeresztelkednek? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel, miért keresztelkednek meg értük?”

Salamon bölcsességei

Szerzője és keletkezése: a dátum is, a szerzőség is bizonytalan, a szerző királynak titulálja magát, lehetett akár Salamon is, görög nyelven íródott.

Célja, mondanivalója: igazak halhatatlansága, bölcsesség dicsérete.

Ígék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Bölcs 16,13 „Mert hiszen neked hatalmad van élet és halál fölött, levegelsz az alvilág kapujához és újra felhozol onnét.”

- Jób 38,17 „Mutatták már neked a halál kapuit, s láttad-e már az alvilág kapusát?”
- Ézs 38,10 „Így szóltam: Életem napjainak közepén kell alászállnom az alvilág kapuihoz.”

Újszövetségi hivatkozás

Bölcs 16,13 „Mert hiszen neked hatalmad van élet és halál fölött, levegelsz az alvilág kapujához és újra felhozol onnét.”

- Mt 16,18 „az alvilág kapui sem vesznek rajta erőt.”

Bölcs 2,18 „Mert ha az igaz az Isten gyermeke, akkor az Isten pártjára kel, és kiszabadítja ellenségei kezéből.”

- Mt 27,43 „Az Istenben bízott. Mentse hát meg, ha akarja. Hisz azt mondta: Isten Fia vagyok.”

Bölcs 9,1 „Atyáim Istene, irgalomnak Ura, aki a szavaddal teremtetted mindent”

- Jn 1,1 „Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige,”

Bölcs 8,8 „előre tud a jelekről és a csodákról, a korok és időszakok végéről.”

- Jn 4,48 „Jézus azonban így szólt: Hacsak jelet és csodákat nem láttok, nem hisztek.”
- ApCsel 5,12 „Az apostolok keze sok jelet és csodát művelt a nép között.”

Bölcs 13,10 „De boldogtalanok voltak és holt dolgokba vetették reményüket, akik emberi kéz műveit nevezték isteneknek; aranyat, ezüstöt, műtárgyakat, állati alakokat vagy haszontalan köveket, régi idők keze munkáját.”

- ApCsel 17,29 „Ha tehát az Isten fiai vagyunk, nem szabad azt gon-

dolnunk, hogy az istenség aranyhoz, ezüsthöz, kőhöz vagy a művészet, az emberi elme valamilyen alkotásához hasonló.”

Bölcs 13,1 „Mert természettől balgák voltak mind az emberek, híjával voltak Isten ismeretének, s a látható tökéletességekből nem tudták felismerni azt, aki van, sem művei szemlélésekor nem ismerték fel a művészt,”

- Róm 1,20 „Mert ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtese óta műveiből következtethetünk.”

Bölcs 14,23-24 „Amikor gyermekgyilkos áldozatokat, titkos szertartásokat, vagy vad tivornyákat tartanak furcsa szokásokkal, nem ügyelnek sem az életre, sem a házasság tisztaságára, hanem az egyik orvul megöli a másikat, vagy házasságtöréssel keseríti. Különbség nélkül mindenütt uralkodik a vér és a gyilkosság, a lopás és csalás, a meggyalázás és a hűtlenség, a lázadás és az esküszegés, a jók zaklatása, a jótétemények elfeledése, a lelkek fertőzése, a nemek fölcserélése, a házasságok szétzüllesztése, a házasságtörés és a kicsapongás.”

- Róm 1,25 „Isten igazságát hamissággal cserélték fel, s inkább a teremtmény előtt hódoltak, mint a Teremtő előtt, aki mindörökké áldott. Ezért szolgáltatta ki őket Isten a saját gyalázatos szenvedélyeiknek. Asszonyaik a természetes szokást természetellenessé váltották fel. A férfiak hasonlóképpen abbahagyták az asszonnyal való természetes életet, egymás iránt gerjedtek vágyra, vagyis férfi férfival űzött ocsmányságot. De meg is kapták tévelygésük megszolgált bérét.”

Bölcs 19,7 „Felhő jelent meg, és árnyékával beborította táborukat, és szárazföld bukkant elő, ahol azelőtt víz volt – nyitott út a Vörös-tengerből és zöldellő mező az örvénylő áradatból.”

- 1Kor 10,1 „Nem szeretném, ha elkerülné figyelmeteket, testvérek, hogy atyáink mind ott voltak a felhő alatt, mind átkeltek a tengeren, s mind megkeresztelkedtek Mózesre, a felhőben és a tengerben.”

Bölcs 7,7 „Ezért könyörögtem, és megkaptam az okosságot; esdekelttem, és leszállt rám a bölcsesség lelke.”

- Ef 1,17 „Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene, a dicsőség Atyja adja meg nektek a bölcsesség és a kinyilatkoztatás lelkét, hogy megismerjétek.”

Bölcs 5,18 „Mellvértnek az igazságosságot ölti fel, sisaknak meg fölteszi a csalhatatlan ítéletet.”

- Ef 6,14 „Így készüljétek föl: csatoljátok derekatokra az igazság övét, öltsetek magatokra a megigazulás páncélját,”

Bölcs 16,13 „Mert hiszen neked hatalmad van élet és halál fölött, levezetsz az alvilág kapujához és újra felhozol onnét.”

- Jel 1,18 „Nálam vannak a halálnak és az alvilágnak a kulcsai.”

Bölcs 2,24 „A sátán irigysége révén azonban a világba jött a halál, és akik vele tartanak, azok megtapasztalják.”

- Róm 5,12 „Amint tehát egy ember által lépett a világba a bűn, majd a bűn folyományaként a halál, és így a halál minden embernek osztályrésze lett, mert mindnyájan vétkeztek...”

Bölcs 15,7 „A fazekas azon fárad, hogy az agyagot gyúrással képlékennyé tegye, és sok mindent készít belőle használatunkra. De ugyanabból az agyagból olyan edényeket is formál, amelyek tisztos célra szolgálnak, és olyanokat is, amelyek az ellenkező célra valók, mind ugyanolyan módon. Ám, hogy milyen célra szolgáljon, azt a fazekas dönti el.”

- Róm 9,21 „Vagy nincs-e hatalma a fazekasnak, hogy ugyanabból az anyagból az egyik edényt díszesre, a másikat közönségesre formálja?”

Tóbiás könyve

Szerzője és keletkezése: szerzője ismeretlen, a száműzetés utáni időszak, i. e. IV-III. század, héber nyelven keletkezett.

Célja, mondanivalója: a száműzetést követő zsidóság vallási élete, angyali közreműködés, gondviselés (Csak néked adatott láthatóan tudnod Ézs 45,5) nyilvánvalósága.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Tób 7,17 „Az ég Ura fordítsa örömmre szomorúságodat.”

- Dán 5,23 „Sőt inkább felfuvalkodtál az ég Ura ellen”

Újszövetségi hivatkozás

Tób 4,15 „Amit magadnak nem szeretnél, azt másnak se tedd”

- Mt 7,12 „Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük! Ez a törvény és a próféták.”

Tób 7,17 „Az ég Ura fordítsa örömmre szomorúságodat.”

- Mt 11,25 „Abban az időben Jézus ezeket mondta: Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura,”

Tób 12,15 „Ráfael vagyok, egy a hét angyal közül, aki mindig készen áll arra, hogy az Úr fölséges színe elé lépjen.”

- Jel 1,4 „Kegyelem és békesség nektek attól, aki van, aki volt és aki eljő, meg a hét lélektől, aki trónja előtt áll,”

Tób 12,12 (Ráfael angyal) „Tudjátok meg hát, hogy amikor imádkoztatok, te meg Sára, kérésedeket az Úr fölséges színe elé vittem és felolvastam.”

- Jel 8,4 „Az angyal kezéből a tömjén füstje a szentek imádságával felszállt az Isten elé.”

Tób 13,16 „Hiszen Jeruzsálem újra fölépül, és az ő háza is minden időkre. Boldog volnék, ha nemzetségemből valaki megérné, megláthatná dicsőségedet és magasztalhatná az ég Királyát. Zafírból és smaragdból épülnek majd Jeruzsálem kapui, drágakőből a falaid. Aranyból lesznek Jeruzsálem bástyái és színaranyból a falaid.”

- Jel 21,19 „A város falainak alapjait mindenféle drágakő díszítette. Az első alapkö jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd,”

Sírak fia könyve

Szerzője és keletkezése: szerzője Jézus, Sírak fia, aki az egyik LXX fordító unokájának mondja magát, ideje i. e. II század.

Célja, mondanivalója: „akik idegenben bele akarnak mélyedni, és akik föltették magukban, hogy a Törvény szerint élnek”. Sír fia 0,34

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Sír 35,12 „Az Úr igaz bíró: nem nézi az ember személyét,”

- Zsolt 7,12 „Igazságos bíró az Isten. Fékezi haragját, de bosszúja bármely nap fellobbanhat,”

Újszövetségi hivatkozás

Sír 40,15 „A gonoszok sarjának nem sok a hajtása, mert az istentelen sziklába ereszti gyökerét.”

- Mk 4,5 „Más szemek köves talajra hullottak, itt nem volt elég a föld.”

Sír 35,12 „Az Úr igaz bíró: nem nézi az ember személyét,”

- Róm 2,11 „Isten ugyanis személyválogatás nélkül ítél.”

Sír 44,19 „Ábrahám egy sereg népnek híres atyja, nincs, aki dicsőségben versenyezhet vele.”

- Róm 4,17 „Isten előtt, ahogyan az Írás mondja róla: Sok nép atyjává rendeltelek.”

Sír 29,11 „Kincset a Fölséges törvénye szerint gyűjts, az minden aranynál többet használ neked.”

- Mt 6,19 „Ne gyűjtsetek magatoknak kincset a földön”

Sír 27,6 „A fák gyümölcse szerint becsülik a kertet, az embert szavai szerint ítélik meg.”

- Mt 7,16 „Gyümölcseikről ismeritek fel őket.”

Sír 5,11 „Amikor hallgatásról van szó, légy fürge, s csak megfontoltan adj feleletet.”

- Jak 1,19 „Értsétek meg, kedves testvéreim: Legyen minden ember készen a hallgatásra, de késedelmes a szólásra, késedelmes a haragra.”

Sir 16,12 „Amilyen nagy az irgalma, annyira fenyít is, a tettei szerint ítél meg mindenkit.”

- 1Pét 1,17 „Ha Atyának hívjátok azt, aki részrehajlás nélkül ítél meg mindenkit a tettei alapján,”

Sir 1,8 „Csak egyetlen bölcs van, s roppant félelmetes, ahogy a trónján ül, és onnan országol”

- Jel 5,7 „A (Bárány) odament, és átvette a trónon ülő jobbójából a könyvet.”

Báruk könyve

Szerzője: Báruk; (Jer 36,4 Jeremiás ezért magához hívatta Nerija fiát, Bárukot, aki aztán Jeremiás diktálására mind leírta a könyvtekercsre azokat a szavakat, amelyeket az Úr a prófétahoz intézett. Báruk Jeremiás börtönévei alatt is írt a Szent tekercsekhez, majd saját maga is: Bár 1,1 Báruk könyve Báruk és a babiloni zsidó közösség. Ezek annak a könyvnek a szavai, amelyet Báruk Babilonban írt meg) keletkezése: a babiloni fogság időszaka; keletkezés helye: Babilon; célja, mondanivalója: Istentől való elszakadás, bűnbánat majd újbóli felemeltetés.

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Bár 5,5 „Kelj föl, Jeruzsálem, állj a magaslatra, és tekints keletre! Nézd, mint gyűlnek egybe fiaid, napkelettől napnyugatig a Szentnek szavára, és ujjonganak, mert Isten megemlékezett róluk.”

- Ézs 51,17 „Ébredj föl, ébredj föl, kelj föl, Jeruzsálem!”

Újszövetségi hivatkozás

Bár 4,37 „Nézd, visszatérnek fiaid, akiknek láttad távozását. Visszajönnek, s összegyűlnek kelettől nyugatig a Szentnek parancsára, ujjonganak, mert az Isten megdicsőült.”

- Lk 13,29 „Jönnek majd keletről és nyugatról, északról és délről, és helyet foglalnak az Isten országában.”

Bár 3,29 „Ki száll fel az égbe, hogy megragadja, és lehozza a felhőkből?”

- Jn 3,13 „Senki sem ment föl a mennybe, csak aki alászállt a mennyből: az Emberfia (aki a mennyben van).”

Bár 4,7 „Teremtőtöket ingereltétek haragra: démonoknak áldoztatok, nem az Istennek.”

- 1Kor 10,20 „Amit a pogányok áldoznak, azt nem Istennek, hanem a sátánnak áldozzák. Igazán nem óhajtom, hogy közösségre lépjete a gonosz lélekkel.”

Jeremiás levelei (Báruk könyvének 6. fejezete)

Szerzője és keletkezése: Jeremiás próféta, a babiloni fogság kezdetén, héber nyelven keletkezett.

Célja, mondanivalója: Bálványimádástól való tartózkodás

Igék, melyek szervesen kapcsolódnak az Ószövetség többi könyvének tartalmához:

Bár 6,50 „Mivel fából vannak, s arannyal és ezüsttel vonták be őket, azért végül is kitudódik, hogy csak hamis képek. Minden nép és király előtt nyilvánvaló lesz, hogy nem istenek, hanem emberi kéz művei, és nincs bennük isteni erő.”

- 2Móz 4,28 „Ott emberi kéz faragta fa vagy kőbálványoknak fogtok szolgálni, amelyek se nem látnak, se nem hallanak, nem is esznek, nem is éreznek.”

Újszövetségi hivatkozás

Bár 6,50 „Mivel fából vannak, s arannyal és ezüsttel vonták be őket, azért végül is kitudódik, hogy csak hamis képek. Minden nép és király előtt nyilvánvaló lesz, hogy nem istenek, hanem emberi kéz művei, és nincs bennük isteni erő.”

- Jel 9,20 „A többi ember, aki nem halt meg a csapások alatt, mégsem tért meg gonosz tetteiből, hanem továbbra is imádta a démonokat és az aranyból, ezüsből, bronzból, kőből és fából készült bálványokat, amelyek nem látnak, nem hallanak, és nem járnak,”

10. AZ ÖGYHÁZ ATYÁINAK ÍRÁSAI - A SEPTUAGINTA GYÖKEREI ÉS ÁGAI

A korai egyházatyák gondolkodása, exegetikai módszerei aligha érthetőek a Septuaginta ismerete nélkül, hiszen az ő szellemi gyökereik még a görög fordításból indultak, az exegetika ágait a Septuaginta megértéséből eredeztették. A görög fordítás olvasása jelentette számukra az isteni gondolkodáshoz való felemelkedést. Szövegelemzéseik evidens módon, az ihletettség vitatása nélkül tartalmazznak hivatkozásokat a Septuaginta szövegéből.

A deuterokanonikus műveket éppúgy az isteni eszköztár tanító, nevelő egységének tekintették, mint az Ótestamentum többi könyvét. A görög Szentírás apostoli egységéről tanúskodnak az alábbi Apostoli atyáktól származó idézetek.¹

1. Miben hittek az Egyházatyák Forrás: <http://www.depositum.hu/egyhazatyakhite.html> (2017.02.10.)

Barnabás (I. sz. eleje) levele 6.

VI. 1. Ha egyszer parancsot adott, miért mondja: Ki ítél nekem? Álljon ki velem! Vagy ki az, aki igaz előttem? Járuljon az Úr szolgájához! 2. Jaj, nektek, mert mindannyian, mint a ruha, ócskává fogtok válni, és moly fog megemészteni benneteket (vö.: Iz 50,8-9). És a próféta ismét ezt mondja: Miatán így erős kőként helyzetetett el ő az összetöretésre: Íme, követ vetek le Sionra, az alapvetésben kiválasztottat, értékeset, szegletkövet (vö.: Iz 28,16; Róm 9,33; 1Pét 2,6). 3. Mit mond még? Aki benne hisz, mindörökké élni fog (vö.: Iz 28,16). A kőben van hát reménységünk? Távol legyen! Ez inkább annyit jelent: „Erős sziklává tett engem” (vö.: Iz 50,7). 4. A próféta ismét ezt mondja: „A kő, melyet az építők elvetettek, szegletkövé lett” (vö.: Zsolt 117,22), másutt így szól: „Ez a nagy és csodálatos nap, melyet az Úr alkotott” (u. o.). 5. Egyszerűbben írok nektek, hogy megértsétek, én, szeretetetekre nem is méltó. 6. Mit mond még a próféta? Körülvett engem a gonoszok gyülekezete, mint a méhek a lépet, és, köntösömre sorsot vetettek” (vö.: Zsolt 21,19; és Zsolt 117,12). 7. Mert testben akarta kinyilatkoztatni magát és szenvedni, így előre kinyilatkoztatta a szenvedést is. A próféta ugyanis ezt mondja Izraelnek: „Jaj azok lelkének, akik gonosz tanácsot tartottak önmaguk ellen, ekképpen szólva: „Kötözzük meg az igazat, mert terhünkre van” (vö.: Iz 3,9-10; Bölcs 2,12). 8. Mit mond nekik Mózes, a másik próféta?” Íme, ezt mondja az Úr Isten: „Menjetek be a jó földre, melyet az Úr esküvel ígért Ábrahámnak és Izsáknak és Jákobnak, és osszátok fel az országot, mely tejjel-mézszel folyó”¹

Szent Kelemen (Kr. u. 88-96) Római levele

4. A Felséges Igéjében alkotott meg mindent, és Igéjében megteheti ő azt is, hogy mindezeket megsemmisíti. 5. „Ki mondhatná azt neki: – Mit tettél? Ki állhatna ellent hatalma erejének? (Bölcs 9,1). Úgy tesz mindent, ahogyan ő akarja, és amikor ő akarja.

Semmi sem múlhat el abból, ami felől rendelkezett. 6. Minden szeme előtt van, szándékai elől semmi sem rejtőzhet el, 7. mert az egek elmondják Isten dicsőségét, az ő kezének alkotásait hirdeti az égboltozat, nappal a napnak adja tovább a szót, éjszaka az éjszakának mondja tovább a tudást, nincsenek oly szavak, sem beszédek, melyek ne hallatnák hangjaikat. (Zsolt 19,2-4) Kelemen, Róma A Corinthians 27: 5 (c. AD 80).

1. Vanyó László: Apostoli atyák: A Barnabás-levél, Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK) 117. l.

Didakhé (Kr. u. 70-90) 4,3-5

Szakadást ne okozz, békítsd ki a szembenállókat! „Ítéld igazságosan” (MTörv 1,16.17; Péld 31,9), ne légy személyválogató, fedd meg az elbukottakat! Ne kételkedj, meglesz vagy nem! „Ne legyen kezed kinyújtva akkor, amikor kapsz, összeszorulva viszont, amikor rajtad a sor, hogy adj.” (Sir 4,31).

Szent Polikárp (Kr. u. 135-150) Levél a Filippiekhez, 10.

Álljatok erősen mindezekben, kövessétek az Úr példáját, szilárdan és megingathatatlanul a hitben, az egymás iránti testvéri szeretetben (vö. 1Pét 2,17; 3,8; Jn 13,34; 15,12; Róm 13,8), egyesülve az igazságban, szolgáljátok egymást az Úr szelídségében, senkit meg ne vessetek. Ha jót tehettek, el ne mulasszátok, mert „az adakozás megment a haláltól” (Tób 4,10; 12,9). Vessétek alá magatokat egymásnak (1Pét 5,5), „legyen kifogástalan életformátok a pogányok előtt” (1Pét 2,12), hogy jó tetteitekért dicsérjenek titeket, és ne káromolják az Urat köztetek. Jaj, annak, aki miatt az úr nevét káromolják (Iz 52,5)! Józanságra tanítsatok mindenkit, melyben magatok is éltek.

Tertullianus (Kr. u. 200) Pergátló kifogás az eretnekekkel szemben

7. A mi tanításunk Salamon csarnokából származik (vö. ApCsel 5,12) – az a része is, amely azt tanítja, hogy Istent a szív egyszerűségében kell keresni [Bölcs 1,1].

Római Szent Kelemen (Kr. u. 88-96) Levél a korinthusiakhoz 27,4-7

„A Felséges Igéjében alkotott meg mindent, és Igéjében megteheti ő azt is, hogy mindezeket megsemmisíti. Ki mondhatná azt néki: – Mit tettél? Ki állhatna ellent hatalma erejének?” (Bölcs 12,12; 11,22). Úgy tesz mindent, ahogyan ő akarja, és amikor ő akarja; semmi sem múlhat el abból, ami felől rendelkezett. Minden szeme előtt van, szándékai elől semmi sem rejtőzhet el, mert az egek elmondják Isten dicsőségét, az ő kezének alkotásait hirdeti az égboltozat, nap a napnak adja tovább a szót, éjszaka az éjszakának mondja tovább a tudást, nincsenek oly szavak, sem beszédek, melyek ne hallatnák hangjaikat.” (Zsolt 19,1-3)

Didakhé (Kr. u. 70-90) 1,1-2

Két út van, egy az életé, egy a halálé, a két út között pedig nagy különbség van. Az élet útja ez: először, „szeresd Istenedet, aki teremtett téged”, másodszor, „szeresd felebarátodat, mint önmagadat.” (MTörv 6,5; Lev 19,18;

Mt 22,36-39; Mk 12,30-31). „Te se tedd azt másnak, amit nem akarsz, hogy neked tegyenek.” (Sir 7,30)

Didakhé, (Kr. u. 70-90) 4,3-5

Szakadást ne okozz, békítsd ki a szembenállókat! „ítélj igazságosan” (MTörv 1,16.17; Péld 31,9), ne légy személyválogató, fedd meg az elbukottakat! Ne kételkedj, meglesz vagy nem! „Ne legyen kezed kinyújtva akkor, amikor kapsz, összeszorulva viszont, amikor rajtad a sor, hogy adj.” (Sir 4,31).

Athénagorasz (Kr. u. 177) Kérvény a keresztények ügyében, 10.

Eléggé bizonyítottam nektek, hogy istentelenek nem vagyunk, valljuk az egy, keletkezés nélküli, örök, láthatatlan, szenvedélyektől mentes, felfoghatatlan, fénnel és szépséggel, Lelkével és kimondhatatlan hatalmával körülvelt Istent, aki a tőle származott Ige által rendezte el és tartja fenn a világmindenséget. Azt is gondoljuk, hogy Istennek Fia van. Senki ne tartsa nevetséges beszédnek, hogy Istennek Fia van. Mi ezt nem úgy gondoljuk, ahogyan a költők mítoszai elbeszélik, melyek szerint az istenek sem bizonyulnak jobbaknak az embereknel, nem így gondolkodunk az Atyáról és a Fiúról. Ezzel szemben: a Fiú Isten Fia, az Atya Igéjének formájában (idea) és tevékeny erejében, az ő hasonlatosságára és általa lett minden, mert egy az Atya és a Fiú. Mivel a Fiú az Atyában van és az Atya a Fiúban, a Lélek egységében és erejében, Isten Fia az Atya értelme és gondolata. Ha nagy bölcsességekben tudni szeretnétek, hogy mit jelent a „Fiú”, kifejtem röviden. Az Atya első szülöttét, nem a keletkezés értelmében, (hiszen Isten az örök értelem, akiben megvan a gondolat, az Ige kezdettől fogva, mivel öröktől fogva értelmes lény), hanem azért jött elő, hogy mint mintaszerű forma és tevékeny erő legyen... A prófétai Lélek is összhangban van ezzel a tanítással: „Az Úr alkotott engem útjai kezdetén műveire.” (Péld 8,22) S valóban, a prófétai megnyilatkozásokban Isten kiadásának mondják a Szentlelket (vö. Bölcs 7,25), aki kiad és visszatér, mint a Nap sugara. Ki ne csodálkozna, hogy istenteleneknek mondanak minket, akik Atyaistenről, Fiúistenről és Szentlélekről beszélünk, bizonyítva az egységben a hatalmat és a különbséget a rangban?

Athénagorasz (Kr. u. 177 körül) Kérvény a keresztények ügyében 9,1-3

Ha ilyenfajta gondolatokkal megelégednénk, bárki emberi tannak tartatná tanításunkat. Mivel azonban a próféták szavai erősítik meg érveinket, s gondolom Ti is, hiszen igen tanultak vagytok, és igen buzgólkodtok a tudományok terén, nem ismeretlen előttetek, amit Mózes, Izaiás, Jeremiás,

vagy a többi próféta írt, akik elragadtatásban mondták ki azokat a gondolatokat, amiket az isteni Lélek sugallt nekik, a Lélek pedig eszközként használta őket, ahogyan a furulyás szokta fújni furulyáját. Mit mondtak hát ők? „Az Úr a mi Istenünk, mást ne hasonlítsanak hozzá!” [Bár 3,36]. Ismét: „én vagyok az Isten, az első és utolsó, rajtam kívül nincs Isten” [Iz 44,6; 41,4]. Hasonlóképpen mondja: „Nem volt más Isten, sem előttem, sem utánam nem lesz; én Isten vagyok és nincs más rajtam kívül” [Iz 43,10-11]. Nagyságáról pedig: „Az ég az én trónom és a föld lábam zsámolya. Milyen hajlékot építenének nekem, vagy miféle hely nyugalmam helye?” [Iz 66,1]. Rátok hagyom, alaposabban is kutassátok a jövődöléseket a könyvekben, hogy kelendő megfontolással magatok vessetek véget az ellenünk elkövetett jogtalanságoknak.

Tertullianus (Kr. u. 205) A skorpiócsípések ellenszere, 8,5–6

Figyelmeztették őket a nekik szóló jeremiási sorok, melyek a fogság elviselésére intettek: „Mostantól látni fogjátok a babilóniaiak arany, ezüst és fa isteneit, ahogy azokat vállukon hordozzák az emberek. Félelmeteseknek mutatják a nép előtt. Ti azonban vigyázzatok, nehogy kövessétek az idegeket! Félelem fogjon el benneteket, amikor látjátok, hogy a tömeg előttük vagy mögöttük imádásra leborul, akkor ezt mondjátok lelketekben: Téged kell imádnunk, Urunk.” (Bár 6,3)

11. JÉZUS, AZ APOSTOLOK ÉS A SEPTUAGINTA

Nem csak a deuterokanonikus irodalomból, de a LXX kánon többi részéből is sokszor idéznek az Apostolok, és Jézus Krisztus is. A Holt- tengeri barlangokból előkerült (ld. Qumrani barlangok titkai c. rész) tekercsek bebizonyították, hogy a görög fordítás használatban volt Palesztina területén i. e. II. századtól. Az alábbi néhány idézet bizonyítja, hogy Jézus Krisztus ismerte a Septuagintát, elfogadta ihletett írásnak, sokszor idézte vagy hivatkozott rá.

1,TM: Hós 6,6 Mert szeretetet kívánok, és nem áldozatot, Isten ismeretét, és nem égőáldozatokat.

- LXX: „, διوتي ελεος θελω – irgalmat akarok.
- Mt 9,13 Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot.

2,TM: Ézs 29,13 Így szól az Úr: Mivel ez a nép csak szájával közeledik hozzám, és ajkával dicsőít engem, de szíve távol van tőlem, istenfélelme pedig csupán betanult emberi parancsolat, (hiányzik a szövegből a tanítás szó).

- LXX: ανθρωπων και διδασκαλιας – emberi tanítás.
- Mt 15,9 De hiába tisztelnek engem, ha olyan tanításokat tanítanak.

- 3,TM: Zsolt 8,3 Gyermekek és csecsemők szája által is építet hatalmadat ellenfeleiddel szemben, hogy elnémítsd az ellenséget és a bosszúállót.
- LXX: εκ στοματος νηπιων και θηλαζοντων κατηρτισω αινον – gyermekek szája által szereztél dicséretet.
 - Mt 21,16 és így szóltak hozzá: „Hallod, mit mondanak ezek?” Jézus pedig így válaszolt nekik: „Hallom. Sohasem olvastátok: Gyermekek és csecsemők szája által szereztél dicséretet?”
- 4,TM Zsolt 78,24 Mannaesőt hullatott rájuk eledelül, mennyei gabonát adott nekik.
- LXX: και αρτον ουρανου εδωκεν αυτοις – mennyei kenyeret adott nekik (Jézus pontosan idézi a Septuaginta szövegét, hozzátéve: ahogyan meg van írva (!))
 - Jn 6,31 „Atyáink a mannát ették a pusztában, ahogyan meg van írva: Mennyei kenyeret adott nekik enni.”
- 5,TM: Ézs 53,1 Ki hitte volna el, amit hallottunk, ki előtt volt nyilvánvaló az ÚR hatalma?
- XXL: κυριε τις επιστευσεν τη ακοη ημων και ο βραχιων κυριου τινη απεκαλυφθη – Uram, ki hitt a mi beszédünknek, az Úr karjának ereje ki előtt lett nyilvánvalóvá?
 - Jn 12,38 hogy beteljesedjék Ézsaiás próféta szava, amely így hangzik: „Uram, ki hitt a mi beszédünknek, és az Úr karjának ereje ki előtt lett nyilvánvalóvá?”
- 6,TM: Ézs 6,10 Tedd kövérré e nép szívét, tedd süketté a fülét, és kösd be a szemét, hogy szemével ne lásson, fülével ne halljon, szívével ne értsen, és megtérve meg ne gyógyuljon.
- XXL: επαχυνθη γαρ η καρδια του λαου τουτου και τοις ωσιν αυτων βαρεως ηκουσαν και τους οφθαλμους αυτων εκαμμυσαν μηποτε ιδωσιν τοις οφθαλμοις και τοις ωσιν ακουσωσιν και τη καρδια συνωσιν και επιστρεψωσιν και ιασομαι αυτους – Megvakította a szemüket, és megkeményítette a szívüket, hogy szemükkel ne lássanak, és szívükkel ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket.
 - Jn 12,40 „Megvakította a szemüket, és megkeményítette a szívüket, hogy szemükkel ne lássanak, és szívükkel ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket.”
- 7,TM: Ézs 53,8 A fogságból és ítéletből ragadtatott el, és kortársainál ki gondolt arra, hogy kivágotott az élők földéből, hogy népem bűnéért lőn rajta vereség?!
- LXX: εν τη ταπεινωσει η κρισις αυτου ηρθη – megaláztatásában az ő ítélete elvétel.
 - ApCsel 8,33 Az ő megaláztatásában az ő ítélete elvétetett, az ő nemzetségét pedig kicsoda sorolja el? Mert elvétetik a földről az ő élete.

TM: Zsolt 2,7 Kihirdetem az Úr végzését. Ezt mondta nekem: Az én fiam vagy! Fiammá fogadtalak ma téged!

- LXX: συ εγω σημερον γεγεννηκα σε – ma nemzettek (szültek) téged
- ApCsel 13,33 Ahogyan meg van írva a második zsoltárban is: Fiam vagy te, ma nemzettek.

12. A SEPTUAGINTA HATÁSA AZ ÓKORI VILÁGBAN

A zsidóság életében sokféle változást generált a babiloni száműzetés. Csekély számarány jellemezte a hazatérőket, viszont jelentős volt a Mezopotámia térségében megtelepedett zsidó lakosság aránya. Vonzóak voltak a kereskedelmi útvonalak mentén fekvő városok, így Rómában, Alexandriában, Tarsusban, Athénban alakultak ki nagy lélekszámú zsidó kolóniák. A Septuaginta elkészültekor nem csak Alexandriában élt ötszázezer zsidó, de jelentős diaszpórában élő zsidósághoz szól Pál apostol Római levele, melynek keletkezésekor (55-57) Rómában körülbelül ötvenezer zsidó élt. Philón 12 római zsinagógáról¹ számol be az I. században.

A Földközi-tenger keleti medencéjében élő nagyszámú, hellenizálódott, görög nyelvet beszélő zsidó diaszpóra számára tehát nagy jelentőségű volt a görög fordítás megjelenése.

Az i. e. III. századig a bibliai iratokat csak azok értették, akik tudtak héberül olvasni, azonban a görög nyelvű fordítással a Szentírás kilépett az egy nyelvűségből. A görög fordítás könyvei egymáshoz illeszkedtek, egymással különleges egységet alkottak, így a LXX lett az első, és sokáig egyetlen ószövetségi kánon.

Az anyaországban élő zsidók fenntartásokkal voltak a görög fordítással kapcsolatban.

Egyrészt az Alexandriában Óniás pap által felszentelt leontopoliszi templom, majd az ott bemutatott áldozati rendszer miatt kialakult feszültségből adódóan, ami ellentmondott a Tóra szabályainak, másrészt, az egyre terjedő keresztény közösségekben való használata miatt.

A zsidó diaszpórában élők a görög fordításból ismerték meg teljességében az Ószövetséget, a Törvényeket és a Prófétákat. Úgy használták a Septuagintát, mint egyedüli szent iratot, ez Pál apostol leveleiből kiderül. A Rómában élő zsidóknak említi Ézsaiás próféciáit: „Jól beszélt a Szentlélek Ézsaiás próféta által atyáitokhoz.” (ApCsel 28,25) Több levelet is ír az egyre terjedő zsidó térítő missziók hatására kialakuló visszahátrálás gondolata miatt a római, galáciai gyülekezetekhez, melyekben hivatkozik a törvényre és az írásokra.

1. Philón: In Flaccum 43. l.

Az ókori világ az első században már ismerte a Septuagintát, s ezen keresztül a zsidók Istenét, és a mózesi törvényeket. A Teremtés történetét idézi Pszeudo-Longinosz: A fenségről című írásában: „Ehhez hasonlóan a zsidók törvényhozója is, e nem mindennapi ember, miután az istenség lényegét méltóan felfogta, és mindjárt törvényei elején kinyilatkoztatta, így ír: „Mondta Isten” – mit? – „legyen világosság és lőn, legyen föld és lőn.”¹

Izrael Istene, Pál apostol megközelítésében az addig „Ismeretlen Isten” (ApCsel 17,23) kilépett az ismeretlenség homályából és széles körben megismerhetővé vált.

A görög fordítás, mint az istenismeret alapja, felbecsülhetetlen értékűvé lett a keresztény egyház kezdeti szakaszában és a kereszténység terjedésében.

13. A SEPTUAGINTA IHLETETTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Fontos kérdés, a LXX vizsgálatánál, hogy valóban ihletettnek tekinthető szövegről és Isten által inspirált kánonról beszélhetünk-e. Már maga a fordítás ténye is okozhat szövegbeli eltéréseket, bármennyire is célja, hogy az olvasók előtt ugyanaz a szöveg, ugyanaz a képi világ elevenedjen meg, mint az eredeti írásokban. Képesek voltak-e a fordítók a szavak lényegén túl, megérezni az isteni alapelveket, nem csak tolmácsolni a szavak jelentését? A fordítás magában rejtje a változtatás lehetőségét, hiszen ahány nyelv, annyiféle kultúra, annyiféle emberi megfogalmazás. Gondoljunk például a héber Teremtés könyvének kezdeti rövid tőmondataira, „És mondta Isten... És úgy lőn... És látá Isten, hogy jó.” A héber kifejező, gyakorlatias nyelv, ugyanakkor a görög, a hellén, az akkori világfelfogást tükröző, filozofikus, költőibb, tágabb művészi eszközökkel bíró nyelv. Megszülethet-e egy másik nyelven mégis ugyanaz a tartalom?

Mi volt Isten terve a Septuagintával? S ha volt vele terve, születhetett-e nem ihletett fordítás? Tekinthető-e ihletettnek, ha a nehezen kifejezhető héber szavak helyett a görög szó egy más árnyalatot kifejező jelentése kerül a szövegbe?

A fordítás a görög nyelv standard koine (közösségi nyelv), egyszerűbben fogalmazva a köz nyelven szólalt meg, nem elvont irodalmi nyelven. A Bibliában az európai nyelveket, köztük a görögöt is Jáfet nyelvének tartják, s ha összefüggéseiben vizsgáljuk Noé áldását „tág határt (πλατύνω)² adjon az Isten Jáfetnek” (1Móz 9,29), valóban a görög nyelvű Szentírás megszületése kiszélesítette az Isteni kinyilatkoztatás megismerhetőségének addigi határait.

Jézus Krisztus megváltó munkája ökumenikus. Túllép a zsidó nép, túl Ázsia, Európa határain. Törekvése kiterjed az egész földre, minden emberre. Lehetett-e ennek a törekvésnek előkészítése egy akkori világnyelven

1. Pszeudo-Longinosz: A fenségről, ford. Nagy Ferenc, Akadémiai, Budapest, 1965.

2. Szélessé tesz, kiszélesít

megszólaló Szentírás? Elképzelhető, hogy ez a törekvés az óegyház alapjainak letételére irányult? Az út megnyílt, a Septuagintát lelkesedés fogadta, s bár a palesztinai zsidók elvetették, a szétszórásban élő zsidók és a pogány világ elfogadta sugalmazott, Szent iratgyűjteménynek. Ilyenformán vált lehetsége Timóteusnak¹ és kortársainak „akik idegenben bele akarnak(tak) mélyedni” (Sírak fia 0,34), megismerni az írást. „És hogy gyermekségedtől fogva tudod a szent írásokat, melyek téged bölccsé tehetnek az Üdvösségre a Krisztus Jézusban való hit által” (2Tim 3,15), hogy ezen felnevelkedve, majd Jézusba vetett hittel kiegészítve válhassanak a hit úttörőivé és megalapozóivá szerte a világban.

„A modern kutatás sajátossága a ragaszkodás az „eredetihez”, a fordítás lenézése, holott a kinyilatkoztatástól az írásig vezető út verziók, translatiók sorozata maga is, a kinyilatkoztatás „visszhangzása” különféle kultúrkörökben. A mi teológiai megközelítésünkben az „eredeti”, ilyen „eredeti fordítás”, amelyet a Lélek hívott életre és tart létben ma is. Isten „nyelvét” ugyanis csak „fordításban” foghatja fel az ember.”²

III. A TANAK

1. KIS KITEKINTŐ – A HÉBER NYELV

Nyelv változásainak áttekintése fontos és elengedhetetlen a Septuaginta hitelességének vizsgálatánál. Támpontot ad a mintaszövegek, szövegtanúk sokféleségének megértéséhez, a közöttük való eligazodáshoz. Közelebb visz az egyes szövegek keletkezésének, földrajzi, történelmi elhelyezésének, s ezzel együtt az ószövetségi szerzők gondolatvilágának megértéséhez. A nyelv változásai tulajdonképpen a zsidó nép társadalmi, kulturális, gondolkodásbeli változásainak együtthatója. A nyelv változásai útmutatók a történelemhez, egy nemzet útjelzői. A héber nemzet születése, mély vallási elkötelezettsége, Istenhez való ragaszkodása, vagy épp tőle való eltávolodása, minden nemzeti identitás gyökere. A kimondott szó, mely az isteni önkifejezés eszköze, a megértés, istenszeretet eszköze, ilyenformán a szent iratok lejegyzésének eszköze.

2. A HÉBER NYELV KEZDETEI

AZ ŐSI HÉBER BETŰTÍPUS, A PROTOHÉBER BETŰTÍPUS

A föníciai írásból alakult ki a protohéber írás is, amelyet az első szentély korában (a babiloni fogság előtt) használtak a héber lejegyzésére. „A

1. Szül. Lystra i. sz.17.

2. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó 2002. 2. l.

hébereknél használatban volt írás sémi eredetű, ami mellett szól az a körülmény, hogy a feníciai és óhéber írásban 22 betű közül legalább 13 azon tárgynak kezdetleges ábrázolása, amelyet a betűnek neve jelent. Az óhéber írás eredetét az i. e. XIV. században helyezhetjük, mert ekkor az egyiptomi királyoknak Szíriában és Palesztinában levő hűbéres fejedelmei még ékiratos agyagtáblákon leveleztek, amint ezt a Tell al-Amarnában talált leletek bizonyítják. Ez az óhéber írás az izraelitáknál, feníciaiaknál és a Jordántól keletre a moabitáknál volt használatban. Zsidó pénzekben még a Kr. u. II. sz. első felében is előfordul (a Bar Kochba felkelő vezértől vert pénzekben), a szamaritánusok pedig megtartották és csak igen csekély mértékben módosították.”¹

3. AZ ARÁMI HÉBER

A zsidó nyelvhasználaton kikerülhetetlenül nyomot hagytak a zsidó népet érintő politikai változások. A környező népek bálványimádó szokásainak átvétele természetesen a nép és Isten közötti kapcsolat meggyengülését eredményezte, melyet gazdasági és társadalmi változások követtek. Felvultak a térségben az egyiptomiak, asszírok, babiloniak, perzsák, görögök, rómaiak. Háborúk, ki és betelepítések nehezítették a zsidó nép életét.

Az i.e. 9-7.században az Új-Asszír birodalom közvetítő nyelve az arám volt, mely megmaradt a birodalom bukása után is a térségben, s mivel az asszírok és a babiloniak is ki és betelepítésekkel gyengítették a leigázott népek hatalmát, (ld. Izrael elhurcolása Babilonba, vagy a szamaritánus etnikum betelepítése az Izraeli királyság területére) így az arám nyelv szerepe egyre erősödött.

A babiloni fogságba kényszerített zsidóság írása a fogság után megváltozott, nyomokban még fennmaradt a protohéber használata, de a köznyelvben már az arámi nyelv dominált.² „A szentírás héber példányaiban használt négyzetes írása (ketháb assúri v. ketháb merrubbá) az arameus írásból fejlődött. Ezen írás legrégebb emlékeit Szendsirliben találták 1892-ben. A legrégebb felirat, amelyen a négyzetes írást találjuk, valószínűleg az i. e. I. sz.-ból való. A zsidó hagyomány szerint Ezrá (V. sz.) hozta be az arameus írásjelek használatát, de ez valószínűtlen, mert akkor az óhéber írás aligha maradt volna meg a zsidóknál még hat századon át. A négyzetes írásból fejlődött ki később a rabbinikus írás.”³

Táblázat: A szamaritánus írás. Balról az első oszlop az arámi írásból ki-fejlődött héber kvadrátírás betűit tartalmazza, majd az I. számozású oszlop a protohéber írás megfelelő betűit mutatja be. Ez utóbbi leszármazottja osz-

1. Forrás: http://www.kislexikon.hu/zsidó_nyelv (2017.02.15.)

2. Forrás: <http://www.biroth.hu/publications/seminyelvek/> 2017.02.12.

3. Forrás: http://www.kislexikon.hu/zsidó_nyelv 2017.02.12.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
א	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	á'lať
ב	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	י	bit
ג	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	י	י	gá'mán
ד	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	י	י	י	dá'lať
ה	ה	ו	ז	ח	ט	י	י	י	י	י	iy
ו	ו	ז	ח	ט	י	י	י	י	י	י	bá
ז	ז	ח	ט	י	י	י	י	י	י	י	zén
ח	ח	ט	י	י	י	י	י	י	י	י	it
ט	ט	י	י	י	י	י	י	י	י	י	řit
י	י	י	י	י	י	י	י	י	י	י	yüt
כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ	כ	kóf
ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	lô'bát
מ	מ	מ	מ	מ	מ	מ	מ	מ	מ	מ	mím
נ	נ	נ	נ	נ	נ	נ	נ	נ	נ	נ	nún
ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	ס	sin'gót, sin'kót
ע	ע	ע	ע	ע	ע	ע	ע	ע	ע	ע	in
פ	פ	פ	פ	פ	פ	פ	פ	פ	פ	פ	fi
צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	צ	šá'diy
ק	ק	ק	ק	ק	ק	ק	ק	ק	ק	ק	qóf
ר	ר	ר	ר	ר	ר	ר	ר	ר	ר	ר	riš
ש	ש	ש	ש	ש	ש	ש	ש	ש	ש	ש	šan
ת	ת	ת	ת	ת	ת	ת	ת	ת	ת	ת	táf

lopokban található szamaritánus írás.¹

A héber köznyelvet tehát a babiloni fogság után egyre inkább kiszorította az arámi, a betűjelölést is felváltotta a kvadrát² arámi betűtípus.

A mai köztudatban elterjedt kvadrát betűs héber írás valójában az arámi kvadrát betű meghonosodása volt Palesztinában.

Bibliai tekercsek ebből az időből nem maradtak fenn, ezért teljes bizonyossággal nem lehet megállapítani, mely iratok íródtak még az eredeti protohéber írással és lettek lefordítva később kvadrát héber-arámi betűkre.

A korai keletkezésű tekercsek kormeghatározása azért is ütközik nehézségekbe, mert sok esetben a tudomány eltérő álláspontot képvisel az egyes tekercsek keletkezési idejének és szerzőségének meghatározását illetően. Mózes öt könyvének keletkezését³ sok vallástörténész az i. e. XV. századra datálja Mózes szerzőségével az V. könyv 34. részétől Józsué feljegyzésével. A történetkritika viszont i. e. IX-V. századra teszi a keletkezést, a szerzőséget pedig négy feltételezett forrásanyagból eredezteti: Jahvista, Elohista, Papi és Deuteronomista iratok.⁴

A Mózes szerzőség tekintetében a Biblia állásfoglalása, János 5, 46 „Mert ha Mózesnek hinnétek, nekem is hinnétek. Mert hisz rólam írt.” Amennyiben János evangéliumának ihletettségét elfogadjuk, Mózes könyveinek tekintetében felmerülhet, hogy az eredeti tekercseket protohéber írással öröközték meg, és azokat később átírták héber-arámi kvadrát betűkkel. A fogság előtt született ószövetségi könyvekkel kapcsolatban reális feltételezés, a protohéber írásjelek használata.

A nyelvi sajátosságok vizsgálata, elemzése az ősi szövegek módosulásá-

1. Forrás: <http://www.mystae.com/reflections/messiah/scripts/alphabet.html>. 2017.02.14.

2. Négyzetes

3. Reisinger – Vankó: Bevezetés a Biblia tanulmányozásához, Bibliaiskolák közössége, 1993. 79. l.

4. Reisinger – Vankó: Bevezetés a Biblia tanulmányozásához, Bibliaiskolák közössége, 1993. 80. l.

nak megértésében támpontot adhat. A héber-arámi átírás egyik indoka lehet a szövegben végbemenő változásoknak, az egymástól eltérő szövegvariációk kialakulásának. A tudományos elemzések feltételezik, hogy fogság ideje alatt Babilonban keletkezett egy arámi nyelvű szöveg (a kutatás a későbbi Tanak eredetének jelöli), és az izraeli királyság területén is használtak liturgiai célokra Szent iratokat, (Septuaginta ősi szövege) azonban a két írás egymástól jelentős mértékben eltér. (ld. Qumráni lelték elemzéséről szóló rész).

4. RABBINIKUS HÉBER

A héber nyelv történetében újabb jelentős változás az i. sz. 1-2. századra, a rabbinikus héber megjelenésére tehető. A szerzőknek már nem a héber az anyanyelve, hanem a térségben beszélt görög és arámi. „A misnikus irodalom nyelvét joggal nevezzük új-héber nyelvnek. Az u. n. talmud-midrászi irodalom nyelve, amelynek legfontosabb termékei a II. és IX. sz. közt keletkeztek, részben új-héber, részben pedig keleti, illetve nyugati arameus.”¹

5. FARIZEIZMUSBÓL RABBINIZMUS

A babiloni fogságból (i. e. 597-536-ig) hazatérő zsidóság közösségi élete újrászerveződött. A vallásgyakorlás központja továbbra is az újjáépített templom, a vallási élet vezetője a főpap, a liturgia pedig a Tóra alapjaira épült. A papság mellett egyre nagyobb teret nyert a vallási elitet képviselő farizeusi² réteg, mely a később kialakult rabbinizmus³ előfutárává vált. A farizeusok nagy hangsúlyt fektettek a zsinagógára, az írott és szóbeli hagyományokra. Mereven követték a Tóra útmutatásait. A makkabeusi háborúk idején tanúsított vallási hűségük miatt befolyásuk megnövekedett, megbecsülést és politikai hatalmat szereztek. A társadalmi-vallási élet vezetőivé, a templom elpusztulása után pedig i. sz. 70-ben a zsidó közösség egyedüli vezetőivé váltak.

A római háborúk végérvényesen eltüntették a szélsőséges esszéus és zélóta szektákat, de a templom lerombolásával jelentőségét veszítette a szaduceus, templomszolgálatot végző vallási irányzat is. Az első században megszületett a kereszténység, egyre jobban növekedett a kereszténnyé váló zsidók száma. A görög nyelv lett a térség meghatározó nyelve az addig használt arámi mellett. Héber nyelven a köznép nem beszélt.

A templom lerombolása után, i. sz. 70-től a kereszténységgel szembehelezkedő zsidó vezetők elkezdtek újjászervezni a vallási közösséget és liturgiát. A zsidó identitását mentő rabbinikus judaizmus, mely farizeusi gyöke-

1. Forrás: http://www.kislexikon.hu/zsidó_nyelv.html (2017.02.19.)

2. Elkülönülő

3. „nagyom”

rekből növekedett, minden módon szembehelyezkedett a kereszténységgel, és azokkal a tanításokkal, amelyeket az irányzat képviselt. A rabbinikus judaizmus legjelentősebb iskolája Jamniában volt, a hagyomány azt tartja, hogy itt folytatták le a kanonizációval kapcsolatos vitákat, majd itt született a héber iratok végső kánonja és a könyvek szövegállományának rögzítése.

Az évszázadok alatt a Tórát leszámítva helyi közösségenként eltérő volt a tekercsek ihletettségének megítélése és liturgikus használata. Az egyes könyvek egymástól eltérő szövegváltozatokban is előfordultak, de nem csak a szövegbeli eltérések okoztak problémát, hanem a könyvek ihletettségének megállapítása is. Leginkább azokkal a könyvekkel kapcsolatban merültek fel kérdések, amelyek valamilyen tekintetben ellentmondtak a Tórának, mint a Prédikátor könyve, az Énekek éneke, Ezékiel könyve, Példabeszédek könyve.

Végül a 2. sz. közepe-vége felé egységesítették az addigi szövegváltozatokat. A kanonizáció pontos helye és ideje nem ismert, de valószínűsíthető, hogy egy jamniai zsinat adott ennek teret a 2. században.

6. A SZENT HAGYOMÁNY – A TALMUD

A kanonizált szövegek mellé megjelent a szóbeli kommentár (szóbeli tan), amiből később az írásbeli tan fejlődött ki. Jézus korában a szóbeli tan még csak szellemiségében volt jelen – Mt 15,1 „A farizeusok hagyománya” –, azonban a héber szöveg kanonizációjával csaknem egy időben megszületett a hagyományok írásbeli rögzítése, a Talmud.

„A Tóra csak akkor lehetett és maradhatott az élet irányadó vezérének, ha a viszonyok legújabb alakulása között sem hagyta tájékozatlanul a híveket, és megfelelt minden kérdésre, amelyet az élet felvetett. Fel kellett tehát kutatni a szavak mélyebb értelmét, s kellő magyarázat útján kideríteni, ami homályosnak vagy kétesnek látszott. Ezt a feladatot az írástudók végezték, kiknek ebbéli tevékenysége a Midrás nevet viseli, mely szó tulajdonképpen „kutatást, búvárlatot” jelent... Az írott tan beható tanulmányozásának eredménye a hagyomány, a szóbeli tan. A hagyomány tehát a vallásos kútfőkben foglalt törvény kiegészítése, folytatása, s mint ilyen, a zsidóság történetében rendkívül nagy jelentőséggel bír. Hozzájárult Izrael vallásos életének gazdagításához és tökéletesítéséhez éppen úgy, mint a szent könyvek, melyekben a próféták hirdették a vallás nagy eszméit és örök érvényű igazságait... Ami az eredményekben gazdag és sokoldalú tevékenységből a vallási gyakorlatra nézve törvényül megállapított, az a Haláchá. Ez a szó jelzi általában a hagyomány irodalmának amaz alkotórészeit, amelyek a vallásos törvényre vonatkoznak. A szellemi munkásságnak másik irányát az Agádá vagy Haggádá tünteti fel... És ez lényegesen gazdagítja és gyakran a kor szükségleteihez képest is átdolgozza a Szentírás tartalmát... A szóbeli tan szállt nemzedékről nemzedékre. Szigorú tilalom gátolta az évszázadokon át írásba foglalását...

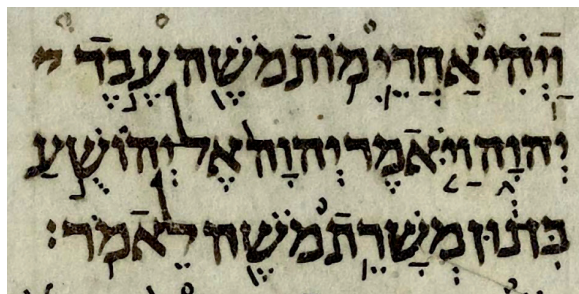
Csak a nagy válságok készítették a zsidóság vezéreit arra, hogy e tilalmat felüggyessék.”¹ A templom lerombolásával a zsidó egzisztencia alapjaiban ingott meg. „A palesztin zsidó éppoly hazátlaná vált, mint a szétszórásban élő testvére. A keleti szórvány zsidósága és a palesztinai zsidóság ekkor megalkotta 'hordozható hazáját' a Talmudot.”²

Az írástudók „Mózes székébe ülve” (Mt 23,3) oly tudományokat kezdtek tanítani, melyek ember által kreált tudományok voltak.

7. MASZORÉTA SZÖVEGPONTOZÁS

A mai fordításaink alapja a rabbinikus judaizmus által készített maszoréta szöveg, a „textus massoreticus”.

A rabbinikus héber nyelvben nem szerepeltek magánhangzók, csak mássalhangzók, a mondatokat szóhatárok

nélkül írták, ez volt a scriptio continuá. A zsinagógákban az adott térség dialektusában ejtették ki a szavakat, ezért a szöveg pontos értelmét a szóbeli hagyomány őrizte. A 2. században kánonba rögzített szövegek kizárólag mássalhangzókból álló szövegek voltak, így az ekkori kanonizáció a mássalhangzós szöveg lezáródását jelentette, ami egyben a szóbeli szövegtagozódás átörökítését is jelentette.

„A pontos hagyományozás igénye azonban nem jelentette azt, hogy az írástudók a helyes szövegértelmezés érdekében bizonyos apró módosításokat ne végezhetek volna el a mássalhangzós szövegen. E javítások célja nyilvánvalóan az lehetett, hogy a bibliai szövegből egyfajta eufemizmusként kiiktassanak olyan kijelentéseket, melyeket megbotránkoztatónak ítélték Istennel, egy helyen pedig Mózzsal kapcsolatban”³ Javítás lehetett a szórend felcserélése, a toldalékozás, vagy a szavak megváltoztatása... A szóbeli hagyományozás rögzítése csak az 5. századtól kezdett formailag is megjelenni a szövegben, bizonyos grammatikai rendszer szerint.

1. Dr. Neumann Ede: A zsidók története az állami élet megszűnésétől az újkorig, Budapest, 1931. 6-8. l.
2. Vanyó László: Az ókeresztény egyház és irodalma, Szent István Társulat, Budapest, 1980. 953. l.
3. Kustár László: A héber Ószövetség szövege. A maszoréta szöveghagyományozás, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2010. 30-31. l.

A maszoréták¹ azután a 6. és a 10. század között magánhangzó- és hangsúlyjelekkel látták el a szövegeket, kidolgozták a másolás szabályait, rögzítették azt a massorahi hivatalos szövegformát, amely végleges rögzítésre került a zsidóság körében. A pontozás után a további szövegverziók kialakulásának megakadályozása érdekében a kéziratokat megsemmisítették, un. genizákban.²

„A bibliai kéziratok másolásával és gondos hagyományozásával foglalkozó írástudók is tisztában voltak azonban azzal, hogy a kanonikus szövegforma nem tökéletes, hanem bizonyos helyeken tartalmi vagy nyelvtani okok miatt pontosításra, illetve korrekcióra szorul. Azt is világosan látták, hogy a szent szövegnek kisebb-nagyobb részletkérdésekben még mindig egymástól eltérő változatai léteznek. Nemcsak a héber szöveg használatban lévő görög, szír és arám fordításai feltételeztek helyenként eltérő héber szöveget, de a Talmud bölcsei is gyakran eltérő változatban idézték ugyanazt a bibliai igehelyet, vitáztak egymással a helyes szövegváltozatról (lásd pl. bab Abóda-Zara 24b), vagy éppen arról, hogy a mássalhangzós szöveget hogyan kell helyesen magánhangzókkal kiolvasni. A bibliai kódexek végén hagyományozott variáció-gyűjtemények e téren szintén a hagyomány ingadozását, illetve sokszínűségét bizonyítják. Hogyan lehet azonban a kanonicitás igényének, valamint a hibás, illetve eltérő változataiban élő szöveg tényének a szöveghagyományozásban együttesen is megfelelni? A zsidóság megoldásként a következő utat választotta: a kanonikus mássalhangzós szövegben szereplő, de javításra szoruló szót arámul ketívnek (= /így/ van írva) nevezte, annak helyét gondosan számon tartotta, de magát a hibát a bibliai kéziratokban semmilyen formában nem javította. Ehelyett a zsinagógai felolvasás során, amikor elértek az adott szakaszhoz, a javításra szoruló szó helyett hangosan annak a szerintük helyes formáját olvasták. Ezt a kijavított formát arámul qeré'nek (= /így/ olvasd, /így/ olvasandó) nevezték... Így a bibliai kódexekben a kanonikus mássalhangzókat utólag ellátták magánhangzókkal, a helyes szövegtagolást és a kantilláló „Sprechgesang” dallamívét is jelölő akcentus-jelekkel, illetve a bibliai szöveg mellett a kódexek széles margóin olyan megjegyzéseket is tettek, melyekkel a pontos másolást, illetve a helyes felolvasást igyekeztek biztosítani. E jelek és megjegyzések összességét az arám masszóráh „tradíció” szó alapján masszórának nevezzük, azok összeállítóit, és az így kiegészített bibliai kéziratok hagyományozóit pedig masszorétáknak hívjuk. E változások lehetővé tették, hogy a mássalhangzós szövegben végzett javításokat az írott masszóra részeként immár írásban is elvégezhessek. A szokásról az i. sz. 500 körül lezáródott Talmud még nem tud, de a korabeli zsidóság szokásaiban járatos Hieronimusz sem tesz sehol

1. Hagyományozók

2. Kézirattemető

említést róla. A 7. századtól kezdve azonban a rendszer fokozatosan megjelent a bibliai kéziratokban. A hibás és a javítandó szóalak korábbi elnevezéseit megőrizve a szövegjavításnak e rendszerét ketív – qeré’ rendszernek nevezzük, a héber bibliai szövegen végzett javítást pedig qeré’nek hívjuk.

A „mélyebb értelem” elmélete: A babiloni Talmud szerint bizonyos ige-helyek kétféle olvasata (tehát még nem a margóra jegyzett ketív – qeré’ rendszer), akárcsak az írástudók egyéb javításai, a Sínai-hegyi kijelentés részei, s magára Mózesre vezethetők vissza (Nedarím 37b). „Mindig is voltak szerzők, akik a Szentírás inspirációjának tradicionális értelmezése miatt ragaszkodtak e hagyományhoz, s a ketív – qeré’ olvasatot egyaránt helyes, egyenrangú, mózesi eredetű olvasatnak tartották. E kettősséget azzal magyarázták, hogy a ketív az adott bibliai szakasz mélyebb, titokzatos, sőt „misztikus” értelmét rejt, míg a qeré’ a mindenki számára kinyilvánított könnyebb, az adott szakasz verbális megértése szempontjából szükséges szövegváltozatot kínálja.”¹

A hagyományozódás egyfajta szövegromlást is eredményezett, melyek lehetnek véletlenül vagy szándékosan elkövetett hibák pl. sortévesztés, rossz emlékezetből adódó másolási problémák, (hosszabb szöveg írása közben a másoló elfelejtette a szöveget), szórendi változtatások, helyesírási, nyelvtani hibák, melyek megváltoztatták a szavak jelentését. Kiegészítések, bővítések, dogmatikai nézetek miatti változtatások.

A maszoréta szövegeknek két változata ismert, a nyugati, sor alatti pontozású és a keleti, sor fölötti pontozású. Az „i. sz. 14. századra kialakult textus receptus e két hagyomány keveredéséből állt elő”²

Két maszoréta család folytatta hosszú időn keresztül a pontozásos rendszer kidolgozását, Tibériásban Ben Asherek és Ben Naftali családja.

A legrégebbi teljes massorahi kézirat az Aleppói-kódex, i. sz. X. század első éveiből származik.

A maszoréta szövegek elkészülte után szinte egységessé vált a héber szöveg, ez az egységesség azonban mesterségesen jött létre. A maszoréta magánhangzó jelölés a szájhagyomány útján fennmaradt kiejtési mód alapján született, éppen ezért pontatlan. Adam Clarke, a 18. században élő anglikán hittudós kinyilvánítja, hogy a maszoréták munkája nem volt más, mint a Szentírás magyarázatokkal való kiegészítése. Clark rámutatott arra a tényre is, hogy a Maszoretikus szövegek héber nyelve már sokban eltér attól a pátriárkák által használt óhéber nyelvtől, amellyel az eredeti ószövetségi írásokat lejegyezték. Az 1810-ben kiadott, a Szentíráshoz fűzött kommentárjainak előszavában ekként ír: „A maszoréták a legterjengősebb zsidó kommentáto-

1. Kustár Zoltán: Hibátlan-e a Biblia szövege? Adalékok a héber nyelvű Ószövetség hagyományozásának történetéhez, Debreceni Szemle 16 (2008/3), pp. 320-334.

2. Kustár László: A héber Ószövetség szövege. A maszoréta szöveg-hagyományozás, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2010. 99. l.

rok, akik valaha is léteztek e nemzetben. A pontozási rendszert valószínűleg ők találták fel, ami folyamatos glossza a Törvényhez és a prófétákhoz; ahogy a magánhangzók pontozásai, a prózai és versmértékes hangsúlyjelek, stb. olyan különleges értelmet adnak minden szónak, amit nagy részük a maga eredeti állapotában egyáltalán nem hordoz magában. Önmagukban csak a magánhangzó pontok egy teljes konjugációt adnak a nyelvhez. Ez a rendszer a legmesterségesebb, legkülönösebb és legterjedelmesebb kommentár, amit valaha is az Isten Szavához írtak; hiszen ennek hatására nincs olyan szó a Bibliában, amihez ne lenne hozzáadva egy bizonyos glossza.”¹

A zsidó rabbik által összeállított Tanak, majd az abból készült maszoréta pontozásos szöveg alapja lett a Szent Jeromos féle latin Vulgátának, (lentebb), majd minden mai protestáns és katolikus fordításnak.

8. A HÉBER KÁNON IHLETETTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

A középkori kereszténység az Óegyház Atyáinak döntését félretéve a rabbinizmus szöveghagyománya mellett döntött a Septuagintával szemben. Ez kétféle kérdést is felvet. Az egyik, hogy képes volt-e valójában megítélni az ihletettség kérdését a kereszténység a III. század után, a másik, hogy Istentől jövő szellemi rálátással rendelkezett-e a judaizmus az I. századtól, amelynek fényében Szent iratait összeállította és magánhangzó jelöléssel látta el.

9. A KERESZTÉNYSÉG HELYZETE A III. SZÁZADTÓL - ÁLLAM ÉS EGYHÁZ ÖSSZEOLVADÁSA

„Amikor én, Constantinus császár és én, Licinius császár, kedvező előjelektől kísérve Mediolanumba érkeztünk, és mindent fontolóra vettünk, ami a köz hasznára és javára szolgál... úgy döntöttünk, hogy megadjuk a keresztényeknek és mindenkinek azt a szabadságot, hogy azt a vallást kövesse, amelyiket akarja...”² Nagy Theodosius császár 380-ban kiadott vallási rendeletével megpecsételte a Constantinusi irányvonalat és az addig üldözött kereszténységet államvallássá tette. A császárság nem titkolt szándéka az volt ezzel a történelmi lépéssel, hogy az egyre nehezebben irányítható nagy területekre kiterjedő birodalmi egységet stabilizálja egységes politikával és egy szintén egységes ideológiai-vallási rendszerrel. Az így létrehozott vallásnak nem volt célja megszüntetni az eddigi pogány vallási elemeket, melyek a birodalom nagy részén elterjedtek voltak, mint például a Sol Invictus (Legyőzhetetlen Nap kultusza). Rómát egyébként is nagy vallási tolerancia jellemezte (a te istened az én istenem elve), így inkább létrehozott egy erősen

1. Forrás: <http://churchofgod.hu/content.php?act=szeptuaginta-maszoreta> (2017.02.22.)

2. Eusebius X. 5. (Részlet a milánói ediktum szövegéből) forrás: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/313_februar_3_a_milanoi_ediktum_kiadasa (2017.03.10.)

szinkretikus rendszert, meghagyva a pogány elemeket,¹ beleötvözve a kereszténység stabil, jó felépítésű szerkezeti-szervezeti egységét. Az állam és kereszténység összeolvadása elsősorban gazdasági érdekeket hivatott szolgálni. A korai középkorban a kereszténység egy hamis eszmerendszer szolgálatában tévelyegve szellemileg egyre inkább eltávolodott Istentől.

IV. TÁMADÁSOK A SEPTUAGINTA ELLEN

A rabbinizmus hozzáállása a Septuaginta megítélésével kapcsolatban negatív volt. Leginkább a targumok² szintjére degradálták. A kereszténység terjedésével párhuzamosan, egyre több kritika érte a Ptolemaidák által megrendelt fordítást, mivel a zsidó rabbik állítása szerint a fordítók az uralkodó igényeinek kedvezve bizonyos beavatkozásokat alkalmaztak a szövegben. Éppen ezért törekedtek bizonyítani, hogy a szövegek nem jók, javításra, revízióra szorulnak. Ennek a támadásnak lett kézzel fogható eredménye az új és új szövegrevíziók, fordítások megjelenése, melyek igyekeztek a LXX szövegét a héber szöveghez igazítani.³ Felmerül azonban egy kérdés a revíziókkal kapcsolatban, melyet Vanyó László is feszeget a Septuagintáról írt tanulmányában: „Miért kell korrigálni a szöveget, ha a rabbik úgy sem olvassák?”⁴

1. ZSIDÓ SZÖVEGJAVÍTÁSOK

A recensiones: szövegjavítást, helyreállítást jelent. A judaizmus az egyre terjedő kereszténységgel szembehelyezkedve próbálta visszaállítani egykori tekintélyét és státuszát.

1. Őszi-téli napforduló ünnepe Jézus születésévé vált; Húsvét fogalma keveredett a pogány termékenység ünnepével (locsolás aktusa); Pünkösdből pünkösd királyválasztás pogány ünnepe lett, stb.
2. Tolmácsolás, fordítás, magyarázás pl. Ex 33,6-7: Az izraeliták a Hóreb hegyétől kezdve letették díszeket. Mózes ekkor fogta a sátrat, felállította az I számára a táboron kívül, és elnevezte a találkozás sátrának. Aki meg akarta kérdezni az Urat, annak ki kellett mennie a találkozás sátrához, amely a táboron kívül állt. Targum: Izrael fiai megváltak tehát felszerelésüktől, amelyekre teljesen ki volt írva a nagy Név, amely ajándékként nekik adatott a Hóreb hegyétől fogva. Mózes fogta és elrejtette a maga törvénytárait sátrában. De fogta a sátrat és elvitte onnan és felállította a táboron kívül. Eltávolodott a nép táborhelyétől, amely kétezer könyöknyi távolságra volt. A sátrat a tanítás házának nevezte el. És ha valaki teljes szívből megtért Jahve előtt, kiment a tanítás házának sátrához, amely a táboron kívül volt; megvallotta vétkeit és imádkozott a vétkeiért, és imádkozva bocsánatot nyert.
3. I. sz Proto-Lukianoszi recenzió, Kaige revízió
4. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002. 55. l.

A Septuaginta kiszorításával saját hagyományrendszerét igyekezett érvényre juttatni, s mivel a görög köznyelv jelen volt a zsinagógákban is, a Septuagintát pedig nem akarta használni, így megfogalmazódott a héber szövegek görög fordításának igénye.

Fordítási hibákat javítani igyekvő görög nyelvű fordítások voltak az első két században Theodotion (30-50), Aquila (130) Szümmakhosz (165) munkái, melyek véglegesen megpróbálták kiszorítani a Septuagintát a használatból. A kereszténység ószövetsége a szövegrevíziók és javítások következtében egyre inkább elveszítette eredeti szövegformáját és átvette a rabbinizmus által használt mintaszövegek jellegzetességeit.

A kor egyik alkotása megfogalmazza azokat a problémákat, melyek felmerültek a keresztények és zsidók vitáiban a szövegek megítélése kapcsán: Jusztinus¹ Párbeszéde a zsidó Trifónnal „LXX. 1. Én nem bízik a ti tanítóitokban, akik nem fogadják el helyes értelmezésnek azt az Írást, amelyet Ptolemaiosz, Egyiptom királya alatt az a hetven vén fordított, mert ők maguk akarják azok értelmét megmondani. 2. Szeretném, ha ti is elismernétek, hogy megannyi szövegrészlet, melyek a Ptolemaiosz idejéből való véneknek hűséges fordításából valók, világos szavakkal beszél őröla, mint megfeszítetttről. Hirdetik róla, hogy ember, akit keresztre szegeznek és meghal. De én tudatában vagyok annak, hogy mindezeket a ti nemzetetek nem fogadja el, így tehát ezekről nem is kérdezlek benneteket, hanem inkább én magam is arra törekszem, hogy az általatok is elismert dolgokkal kapcsolatban tegyem fel kérdéseimet... 5. Akkor megszólalt Trifón: – Te azt állítod, hogy az Írásokban van olyan, amit a nép vezetői elferdítettek; az Isten ennek a tudója, mindenesetre én nem hiszek ebben. 6. Elég baj az – válaszoltam –, hogy te nem hiszel ebben. Rettenetes volt egykor az (arany) borjú készítése azoktól, akik a földre hullott mannával elteltek, majd gyermekeket áldoztak fel a démonoknak, sőt magukat a prófétákat is megölték. Így tehát engem sem hallgattok meg – folytattam –, amikor az Írásoknak ezek keze általi megcsonkításáról beszélek. Ennek a ténynek az igazolására éppen elég az, ami csak a kérdések során felmerül, melléjük véve azokat a szövegeket is, amelyeket, mint töletek megtartottakat, ti magatok idéztek.” Jusztinus írásában egyenesen a görög kánon megcsonkításának titulálja a rabbinizmus törekvéseit a Septuaginta szövegek elhagyását illetően és élesen bírálja a szövegrevíziók, szövegjavítások hitelességét. A párbeszédből kitetszik a két eszme antagoniztikája, a közöttük feszülő feloldhatatlan ellentét. A zsidóság teljes mértékben magáénak tekinti a jogot az egyistenhit Jahvéjára, nem fogadja el, hogy a kereszténység ugyanazokat a vallási alapokat egy teljesen más rendszer alá próbálja helyezni, miközben személyes hidat épít Isten irányába, feloldva az évezredek tradíciókat és szabályokat.

1. Jusztinus mártír, római születésű, II. századi keresztény vértanú

Theodotion fordítása: Valószínűleg prozelita pogány volt. 30-50 közötti a fordítás ideje. Stílusában legjobban közelít a Septuaginta szövegéhez.

Aquila fordítása: Aquila pogány származású, prozelita,¹ Rabbi Akiba tanítványa volt. Rabbi Akibát a talmudista judaizmus alapító atyjának, a bölcsenek fejének tekinti a Talmud.²

Az Aquila féle recensiones a rabbi megbízásából készített fordítás volt, melynek nem titkolt célja, a judaizmus hagyományrendszerének visszaállítása és a Septuaginta lejárata. A szövegrevízió 128-129 környékén született. Aquila azonban létrehozott egy merev, szó szerinti fordítást, mely nem ért fel az elvárásokig, inkább lett belőle szótár, mint irodalmi alkotás, megítélésében pedig a targumokhoz vált hasonlónak. Kevés, töredékes rész maradt fenn belőle.

Szümmakhosz fordítása: 160-180 (?) közé tehető a fordítás készítése. Használhatóbbnak bizonyult, mint az Aquila féle verzió. Jeromos Vulgátán végzett javításokhoz a Szümmakhosz féle fordítást vette alapul.

2. KERESZTÉNY SZÖVEGJAVÍTÁSOK

A zsidó szövegrevíziók hatására születtek a keresztény szövegjavítások, melyek célja a görög szöveg kapcsán felmerült kritikák kivédése volt.

Origenész és a hexapla: A hexapla³ elkészítése körülbelül 30 évet vett igénybe (215-245), Origenész valószínűleg csak felügyelője volt a hatalmas munkának. Hat hasábján hasonlított össze különböző fordításokat (héber szöveg héber betűkkel, héber szöveg görög betűkkel átírva, Aquila revíziója, Szümmakhosz fordítása, a Septuaginta és Theodotion szövege).

Kérdés az, hogy valójában mit akart bizonyítani Origenész ezzel a nagy volumenű munkával. Be akarta mutatni milyen sokféle szövegvariáns létezik? Rá akart mutatni a szövegvariánsok során keletkezett eltérésekre? Origenész kísérlete megfelelő kommentár híján kudarcba fulladt, a Septuaginta védelme a visszájára fordult, mivel nem fűzte hozzá, az eltérés okát, miszerint más alapja van a Septuagintának és más a rabbinikus szövegeknek, csak feltárta az eltéréseket. Emiatt további kérdőjeleket sorakoztatott a LXX megbízhatósága mellé, s hozzájárult a Septuaginta szövegének végső elvetéséhez.

1. Zsidóvá lett pogány

2. Forrás: <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/1674-aquila-akv-lac-foreignchars-v02p034001-jpg-foreignchars> (2017. március 1.)

3. Hatoszlop

3. LATIN FORDÍTÁSOK

Vulgata:¹ Az első latin nyelvű fordítás a III. században még a LXX alapján készült fordítás volt, a Vetus Latina (rég latin) egy afrikai (Afra) és egy itáliai (Itala) változatban. A következő latin nyelvű fordítás Szent Jeromos 20 éven át tartó munkájának eredménye, a Vulgata. Jeromos a görög fordítás helyett a maszorétikus szöveget vette fordítási alapul, mely a szövegkritika álláspontja szerint az eredeti szövegnek háromszor átdolgozott változata. Fordításában Aquilához hasonlóan, Akiba rabbi irányvonala volt meghatározó, ő is szolgáiban követte a héber szöveget. Szent Ágoston több levelében bírálta, amiért elszakadt az egyháznak szánt, ihletett szövegtől.² „A fordítást némelyek lelkesen üdvözölték és biztatták, míg mások értetlenül álltak a vállalkozás előtt, így Rufinus és csoportja, maga Szent Ágoston is, azt vetve a szemére, hogy ez azonos az Egyház Bibliájának feladásával, és Jeromost rabul ejtette a héber felfogás. Szent Jeromos azzal a gyenge érveléssel válaszolt, hogy az Újszövetség pontatlanul idézi a Septuagintát. Az érvelés azért nem áll meg, mert az Újszövetség soha nem nyúl vissza a héber szövegre, az apostoli idézetek többnyire inkább a Septuagintával egyeztek.”³ A Vulgata lett a katolikus fordítások alapja. Az egyházban való meghonosodásával a Septuaginta végérvényesen kikerült a keresztény egyházi gyakorlatból.

Schütz Antal,⁴ a Vulgata hitelességével kapcsolatban írja: „A hiteles értelmezést gyakorolta az Egyház akkor is, mikor a tridenti zsinaton kimondta a Vulgata hitelességét. A szentzsinat fontolóra vette, hogy nem csekély hasznára lesz Isten Egyházának, ha köztudomásra jut, vajon a Szentkönyveknek forgalomban levő latin kiadásai közül melyik a hiteles. Ezért határozza és megállapítja, hogy ép ezt (az előző határozatban említett) ősi és közzismert (Vulgata) kiadást, melyről annyi század egyházi használata kezeskedik, kell hitelesnek (authentica) tekinteni a nyilvános fölolvasásokban, vitákban, igehirdetésben és írás-értelmezésben, és senki semmi ürügy alatt ne merészelje elutasítani.”

1. Vulgatus (latin kif.) jel: elterjedt

2. Forrás: <http://andronikosz.blogspot.hu/2015/01/a-hetvenes-forditas.html> 2017.03.04.

3. Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó 2002. 180. l.

4. Piarista szerzetes 1880-1953 <http://www.karizmatikus.hu/noha/olvasnivalo/3300-schuetz-antal-eleteesmunkai.html> (2017.02.10.)

V. A HÉBER ÉS GÖRÖG SZÖVEG ELTÉRÉSEI

1. TERJEDELEMBEN

Mózes 2. könyve: 35-40. rész nagy különbségeket mutat, a Septuaginta szövege rövidebb. Hiányzik belőle a 35,8; 37,25-28; 40,6; 8; 11.

Mózes 5. könyve: A Septuagintában a 6,4 (Halld Izrael...) megelőzi a 4,45-öt. Mózes éneke 32,43 után hat verssel hosszabb a Septuagintában, mint a textus massorétikus szövegben.

Józsua könyve: A Septuagintában a 20,4-6 hiányzik, ellenben a 21,36-37 a héber szövegben nincs meg.

Királyok 1-2. könyve: A Septuaginta és a héber szöveg sok eltérést mutat. 1Kir 2,8-9 nincs Septuagintában; 10 rész 6 verssel több a héber szöveghez képest; 1Kir 17-18 (Góliát története) 50 verssel rövidebb, mint a textus massoretikus. A LXX-ben nincs benne: 1Kir 17,55-18,5; 1Kir 18,10-11 és 17-19.

Királyok 3-4. könyve: Salamonnak, Jeroboámnak és Ákábnak szentelt fejezetekben sok az eltérés. A textus massoretikusból hiányzó részek: 3Kir 2,35 a-o, 46 a-l; 3Kir 16,28 a-h; 22,41-50; 4Kir 1,18 a-d.

Krónikák könyve: LXX-ből hiányzik: 1Krón 1,11-16 többlet 2Krón 35,19 a-d; 36,2a-5d.

Ezsdrás könyve: 21-22 fejezet hosszabb a Septuagintában.

Eszter könyve: hosszabb a Septuaginta (ld. Deuterokanonikus résznél)

Zsoltárok könyve: más a számozás a Septuagintában, többlet 151. zsoltár.

Példabeszédek könyve: 24-25. fejezet elrendezése más.

Jób könyve: 389 verssel rövidebb a görög fordítás, mint a textus massoretikus.

Jeremiás könyve: a görög szöveg 2700 szóval rövidebb a hébernél. Jelenlős eltérések a 10. és 23. fejezetben.

Ezékiel könyve: lényeges eltérések a héber és görög szövegben.

Dániel könyve: kb. 20 százalékkal több a görög szöveg (ld. Deuterokanonikus résznél)¹

2. „MESSIANIZMUS” KAPCSOLATBAN

A „messiás” kifejezés héber-arámi eredetű, összesen kétszer fordul elő az Újszövetségben, (Jn 1,41 Keresztelő János, Jn 4,25 samariai asszony), használata nem terjedt el az ókori egyházban. Az Újszövetség írói a Septuagintából gyűjtötték ki a megváltóra vonatkozó igehelyeket, azonban a Septuaginta fordítói nem írtak többletet a szövegbe, hogy ezáltal na-

1. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002. 72-76. l.

gyobb hangsúlyt nyerjenek bizonyos igék. A görög fordítást nem jellemzi a messianizálás.

A Septuaginta a *χρίω* (khrió) felken, megken¹ igét, melléknévként a *χριστός* (khrisztosz) fölkent melléknevet² használja. Az Újszövetségben is így jelölték 'Felkent' vagy szóátiratban Krisztosz.

A Textus massoreticus ezt a kifejezést kikerüli, helyette az azonos jelentésű 'alejfejn' és 'élejmmenosz' szavakat használja. Aquila például (később átvette Eusebius is) a Zsolt 45,7-ben lévő „Trónod Istentől való” mondatszerkezetet „trónod Isten” kifejezéssel fordítja, összemosva a felkent és Isten fogalmát.

Véletlen vagy akaratlagos fordításbeli eltérés az Ám 4,13-ban: ami Septuagintában „Az, aki kinyilvánítja az embereknek az ő messiását”, a Textus Massoreticusban: „mi az ő terve”. A „mah-seho”-t azonosították a „mashiho”-val.³

Ézs 9,5 „csodás tanácsadó, erős Isten, örökkévalóság Atyja, béke fedelme” a Textus Massoreticusban „a nagy tanács angyala, mert én békét adok a fedelmeknek, békét és üdvöt neki.” A massoréta szöveg itt is a messiás istenségét igyekszik előtérbe helyezni.

Dániel 2,22 a Textus Massoreticus ezt írja, „a világosság Isten előtt van” (messiás Isten előtt van), a Septuaginta azonban világosság helyett „nyugalmat” fordít.

Ám 4,13 A Textus Massoretikus szerint: „Mert íme... (ő az), aki kinyilvánítja az embereknek a gondolatait” a Septuaginta viszont: „Mert íme, én vagyok az, aki kinyilvánítom az embereknek az ő Felkentjét”. Aquila a felkent kifejezés helyett a gondolat szót használja.

Ézs 42,1 a Textus Massoreticus szerint: „Íme, az én szolgám, akit támogatok, választottam, akit felkarol a lelkem” A LXX: „Jákob az én szolgám, akit támogatok, Izrael választottam, akit felkarol a lelkem. A héber szöveg választottja Kürosz, a görögé Küriosz.

A Septuagintában megtalálható „ho profétész”, „ho Krisztosz” kifejezések, nincsenek a Textus Massoreticusban.

Az Ézsaiás 7,14-ben szereplő *παρθένος* (parthenosz)⁴ a Textus Massoreticusban fiatal lány. A zsidók elutasították a szüzesség fogalmát, későbbi szövegjavításokban már a szűz kifejezés szerepel.

1. TheWord program Bír 9,7

2. TheWord program 3Móz 4,14, Szómagyarázat: fölkent, Krisztus; A szó Jézusra alkalmazva már tulajdonnévvé válik. Erre utal a névelő hiánya pl. a Mk 1,1-ben. Eredetileg a héber /Hj'yvèim;/H = fölkent (Messiás) görög megfelelőjeként a felkenés által méltóságukba beiktatott személyek (király, pap) címe.

3. Vanyó László: Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története, Jel könyvkiadó, 2002., 78. l.

4. Szűz

Ézsaiás 11,10-ben a görög és héber szöveg eltér egymástól, a Textus Massoretikus szerint: „És lesz ama napon, hogy Isai gyökeréhez, a ki a népek zászlója leszen, eljönnek a pogányok, és az ő nyugodalma dicsőség leszen.” A Septuaginta szövegében ἀνίστημι (anisztéma)¹ kifejezés szerepel, ami megegyezik az újszövetségi hivatkozással is: Róm 15,12 „Ézsaiás pedig így szól: Hajtás sarjad Isai gyökeréből, és felkel, hogy uralkodjék a népeken; benne reménykednek a pogányok.”

A Textus Massoreticus fordításában az Ézsaiás 40,5: „És megjelenik az Úr dicsősége, és minden test látni fogja azt; mert az Úr szája szólt.” A Septuaginta fordításában ugyanez az ige: „És megjelenik az Úr dicsősége, és megjelenik a minden testet üdvözítő, mert az Úr szája szólt.” A szövegben szereplő többlet a σωτήριον (szótérion), üdvözítő kifejezés a héber szövegből hiányzik. Lukács 2,30-ban: „Mert látták az én szemeim a te üdvösségedet (szabadításodat)” a Máté 1,21-ben szintén a szótér, üdvösség kifejezés szerepel: „Szül pedig fiat, és nevezd annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg (üdvözíti) az ő népét annak bűneiből.”

Alig érthető a Textus Massoreticus megközelítésében a 4Móz 24,7 „Víz ömledez az ő vedreiből, vetését bő víz öntözi; királya nagyobb Agágnál, és felmagasztaltatik az ő országa.” A Septuaginta megközelítésében: ἐξέρχουμι (exerkhomain),² vagyis „kimegy az ember utódja, hogy uralkodjon sok nemzeten...”³

3. AZ ISTEN NEVÉNEK ÁTÍRÁSBAN

János 17:6 „Nyilvánvalóvá tettem a nevedet azoknak az embereknek, akiket nekem adtál a világból...”

A héber ószövetségi írásokban 21 féle módon találhatjuk leírva Isten nevét. Ezt sok kommentár azzal magyarázza, hogy könnyebbséget jelent az embernek megérteni az isteni lényeket, ha azok emberi tulajdonságokat jelölő fogalmak mögött (erős, oltalmazó...) jelennek meg.⁴ Ez a fajta antropomorfizmus eltűnik a Septuaginta szövegéből. A Septuaginta fordítói nem használnak tulajdonságokat jelölő fogalmakat, az istenneveket az Úr κύριος (küriosz), és az Isten θεός (theosz) kifejezéssel fordítják. A tény, hogy a LXX minden fordítója következetesen így fordít, egységet alkotva, akár magát az isteni ihletettséget is bizonyíthatja. A fordítók zsidó tudósok lévén ugyanis

1. Felkel, feltámad

2. Kimegy, kijön

3. Forrás: <http://www.or-zse.hu/resp/szecs-textus-mtud2008.htm> Szécsi József, katolikus teológus: Jegyzetek a Textus Massoreticus és a Septuaginta szövegeltéréseiről (2017. március 6.)

4. Forrás: http://www.istenkereso.hu/letoltesek/tanitasok/Raj_Tamas-Istennevek_a_Bibliaban.pdf 2017. március

jól ismerték a héber szavak jelentését, tudták, hogy a Saddai jelentése: Mindenható, az Elohim: Égből jövő, (Oltalom), Adon Ólám: a Világ Ura, Eljon: Magasságos, az Él pedig Erőt jelent, képesek lettek volna a tökéletes fordításra. Amennyiben elfogadjuk a Septuaginta ihletettségét, számolnunk kell azzal, hogy a fordítás során, akár csak az ihletettség tekintetében, itt is az isteni akarat érvényesült. Vagyis, oka van annak, hogy a Septuaginta szövegében nincsenek Istennevek.

Ok lehet a különféle istennév elhagyására, hogy a görög fordítás a világ minden népe számára elérhető és megérthető szöveget közvetít, ezért a zsidók Istenétől is elvonatkoztat az egyetemesség Istene irányába. Egy másik lehetséges magyarázat, a szöveg redukálására az, hogy ószövetségi Istennevek sok esetben angyali tevékenységek jelzői.

Zsid 2,2 „Mert ha az angyaloktól hirdetett beszéd erős volt”, írja a szerző, 5Móz 27,1 „ha pedig hallgatsz az Úr hangjára (κύριος,) az Isten (θεός) megőriz téged”, mivel Isten akaratának közvetítői és megnyilatkoztatói az Ótestamentum időszakában az angyalok voltak. A Septuaginta e tekintetben leegyszerűsíti a szöveget, így a fordításban sokkal jobban elkülönül egymástól a megbízás és végrehajtás gyakorlata. Ahol a megbízó szerepel, ott a fordításban megjelenik a Theosz, ahol a végrehajtás történik, ott pedig többnyire a Küriosz. Ettől eltérhet a szöveg olyan helyeken, ahol kifejezetten az isteni princípium kinyilatkoztatása történik, (2Móz 3,14 égő csipkebokornál, bár közvetítő általi az üzenet, még is így fordítja a szöveg: „az atyák Istene (theosz) aki jelenvaló (van, vagyok).

A Septuaginta semlegességéből kiemelkedik, majd az Újszövetségben nyer végső értelmet az Isteni valóság és lényeg, mely nem közelíthető meg a matéria szintjéről, kizárólag a menny látószögéből. János 17,6 „Nyilvánvalóvá tettem a nevedet”, (nyilvánvaló tettem azt, hogy te vagy, a Jelenvalóságot) mondja Jézus Krisztus, vagyis az Isten nevének nyilvánvalóvá tétele, Jézus Krisztus általi isteni természet, Isten tulajdonságainak (szeretet, öröm, békeesség...) bemutatása, megnyilatkoztatása, Jézus Krisztus természete általi tükröz.

VI. LÉTEZIK-E EGYETLEN ŐSIRAT? - A QUMRANI BARLANGOK TITKAI

1. A TEKERCSEK EREDETE, RÉGÉSZETI JELENTŐSÉGE

A fordításból, későbbi szövegpontozásból adódó különbségek a kisebb szövegbeli eltérésekre adnak csak magyarázatot, azonban nem magyarázzák a görög fordítás és a Héber szöveg közötti nagyobb differenciákat, mint például Jób könyvének 389 versnyi különbsége.

A Qumráni barlangokban lévő iratok felfedezése nem csak a keresztény-

ség és judaizmus gyökereinek megismerésében adott többletet, de alapvetően megváltoztatta a Septuaginta eddigi megítélését, fordítások között elfoglalt státuszát és a Textus Massoreticushoz való viszonyát. Új távlatot nyitott a szövegek mélyebb megismeréséhez, a fordítási különbségek feltárásához.

Qumrán tudományos története 1946-ban kezdődött, amikor egy beduin pásztorfiú véletlenül különleges bőrtekerceket talált a Holt-tenger északnyugati partvidékén található egyik barlangjában.

Ez a barlang lett később az egyes számú, miután még tíz további barlang feltárására került sor. Az előkerült iratokból arra lehet következtetni, hogy az írások egy esszénus szekta iratgyűjteményét képezték, maga a barlangrendszer pedig spirituális-vallási célokat szolgált.

Az írások között fellelhető a szekta eredetéről szóló beszámoló is. Egy önmagát „Igazság tanítójának” nevező szellemi vezető leírja a gyülekezet alakulásának történetét. Elmondásában a száműzetésbe kényszerített közösség a „gonosz pap” haragja elől menekült a pusztába, hogy ott részese legyen az Úr visszajövetelének és annak, hogy a gonosz elnyeri végső büntetését. A leírásból kiderül, hogy a „gonosz pap” valószínűleg egy Makkabeus főpap, az akkori zsidó vallási vezető.

A rómaiak i. sz. 68-ban megtámadták Qumránt, így elképzelhető, hogy a szekta vezetői ekkor rejtették el a barlangokban irataikat. Annyi bizonyos, hogy a közösség tagjai az első században eltűntek és közülük senki nem ment vissza az elrejtett tekercekkért.

A leletek kora a Második Templom utolsó időszakára, az i. e. III. század végétől az i. sz. I. századig (70-ig) tartó időszakra tehető. A 11 barlangból előkerül 11 bőrtekercs és egy bronzra írott tekercs, valamint sok kisebb-nagyobb papirusztöredék. A kéziratok között több, mint nyolcszáz irat található, teljes vagy töredékes változatban. A tekercek többnyire héber nyelvűek, de vannak arámi nyelven és görög nyelven íródott tekercek is. A görög nyelvű szövegek a Biblia ma létező legrégebbi görög nyelvű változatát őrzik.¹

Eszter könyvének kivételével az Ószövetség valamennyi könyvéből találtak iratokat, a Septuaginta deuterokanonikus iratai közül is, Tóbit könyvének héber és arámi töredékes részét, ill. a Dávid kiválasztásáról szóló 151. zsolttárt.

Az esszénus szekta gnosztikus-vallásos irodalmából is maradtak fenn iratok, ezekből kiderül, hogy a barlangok egy részét beavatási szertartásaikhoz használták. A közösség szokásai és hitvilága eltért a megszokott zsidó vallási irányzatoktól. Legérdekesebb és egyben legnagyobb érdeklődést kiváltó könyveik közé tartozik Énok könyve, és a Jubileumok könyve.

Az esszénus hitvilág dualisztikus képet mutat, szembeállítja a sötétség fiait a világosság fiaival, s nem csak a világot osztja ketté, hanem egyfajta

1. Vermes Géza: A qumráni közösség és a holt tengeri tekercek története, Osiris kiadó, Budapest, 1988. 1-20. l.

kozmikus dualizmust is képvisel, így a sötét angyalok és segítő angyali rendek egymással szembenálló érdekeket képviselnek.

Az ezoterikus irodalmukban szereplő sötét angyali rendek vezetője megjelenik az ószövetségi iratokban is (a Septuaginta anomiosznak, törvénytelenységnek fordítja) és az újszövetségi irodalomból is ismert (2Kor 6,15) Béliál¹ alakja, aki, a világkorszakok, többek között a végső idők uralkodója. „Béliál három kelepcejéről” ír a barlangokban talált un. „Damaszkuszi irat” (CD 4,14-18), ezekkel ejti csapdába Izrael népet. A szöveg (Ézs 24,17 versének értelmezése) szerint ezek a csapdák a paráznaság (zenut), a vagyon, vagy jogtalan nyereség (hon) és a Szentély megrontása, beszennyezése (tame ha-mikdas).²

„A talált leletek jelentősége páratlan. A qumráni leletek a bibliai szöveggel és kánonnal kapcsolatos korábbi nézeteinket is megváltoztatták. A hagyományos, más szóval a maszoréta szöveget őrző nagyszámú középkori héber szentírási kézirat jelentősége éppen abban rejlik, hogy az általános egységet tükrözik. A hagyományos héber szöveg, valamint annak görög, latin vagy szír fordításai között található, gyakran igen jelentős eltérésekkel összehasonlítva a maszoréta bibliai kéziratok néhány eltérő olvasata, figyelmen kívül hagyva az írnokok által vétett hibákat, elsősorban a szavak helyesírását érinti. Ezzel szemben a bibliai szövegeket tartalmazó tekercsek, és főként a töredékek, szélsőséges változatosságot mutatnak: időnként nemcsak a megszokott szóhasználat tekintetében találunk eltéréseket, hanem a több példányban előforduló bibliai szövegek példányonként is tartalmaznak variánsokat. Vannak olyan töredékek, amelyek éppen a később maszoréta szöveggé ismert változatot mutatják; egyes töredékek a görög Septuaginta mögötti héberről tanúskodnak; de olyanok is vannak, amelyek a Szamaritanus Tórára/Pentateuchusra, a Bibliának a szamariai zsidók által Szentírásnak elfogadott részére emlékeztetnek. ...Röviden tehát, a bibliai könyvek tartalmát nagyrészt változatlanul hagyó qumráni iratok teljesen új korszakot nyitottak meg a Héber Szentírás szövegtörténetében.” (28-29.l.)³ Mivel a talált iratok között ott a görög fordítás, ez azt bizonyítja, hogy Palesztina területén is használatban volt a fordítás az i. e II. századan. „A különbségek jellege erőteljesen abba az irányba mutatott, hogy a protomaszoréta szövegtől jelentősen eltérő héber szöveg szolgált a görög fordítás forrásául.” (230.l.)⁴

1. Belijaal: hiábavalóság, gonoszság

2. Forrás: http://www.ookor.hu/archiv/cikk/2006_2_tamasi.pdf 2017.03.10.

3. Vermes Géza: A qumráni közösség és a holt tengeri tekercsek története, Osiris kiadó, Budapest, 1988. A Qumráni leletekről szóló elemzések Vermes Géza magyar származású brit tudós a Holt-tengeri tekercsek elismert szakértője munkájának felhasználásával készült. Lentebb csak a hivatkozás oldalszáma szerepel.

4. Vermes Géza: A qumráni közösség és a holt tengeri tekercsek története, Osiris kiadó, Budapest, 1988, az elemzés Vermes Géza munkája alapján készült, a következő részeknél a feldolgozott irodalom oldalszámai szerepelnek.

A holt tengeri leletek feltárása előtt arra lehetett következtetni, hogy a LXX szövegét szándékosan megváltoztatták, betoldással, bizonyos szövegrészek kivágásával.

A Septuaginta ezzel a felfedezéssel a szövegtanú rangjára került, kiderült, hogy régebbi szövegváltozatot őriz, mint a maszoréta szövegkiadás, így egy praemassoreticus szövegnek mondható, és több egyezést mutat a korabeli héber nyelvű szövegváltozatokkal, mint a 250-350 évvel, vagy még annál is később összeállított palesztinai kánon szövege. A görög fordítás egyedül őrzi az ősi szöveg akrosztikus jellegét, melyben a szöveg a héber ábécé sorait követi. (30. l.)

2. A LXX HITELESSÉGÉT ALÁTÁMASZTÓ LELETEK

A 4-es és 7-es barlangban találtak görög nyelvű írásokat, melyek a Septuaginta hagyományosan elfogadott szövegét képviselik. Ezek a Pentateuchus, A 4-es barlangból két Leviticus-tekercs (4Q119, 120), egy Numeri-tekercs (4Q121) és egy Deuteronomium-tekercs (4Q122) került elő, amelyek mindegyike az i. e. II. vagy I. századra datálható. A 7-es számú barlangból előkerült tizenkilenc kisebb töredék közül kettő az Exodus szövegét (7Q1) és a Jeremiás-levelet (deuterokanonikus irodalom) (7Q2) őrzi. Mindkettő i. e. 100 körül íródhatott. A 4-es barlangból előkerült Tóbit könyvének 4 arámi és egy héber változata, melyek szövege szintén megegyezik a görög fordítás szövegével. (110.l)

4Q196, 2. töredék (Tóbit könyve) „(ii,1) És Esarhaddon [ki]rály napjában, amikor visszatértem otthonomba, és visszakaptam a feleségemet, Hannát, és a fiamat, Tóbiást, a Het[ek] ünnepének napján kiváló lakomán vett[em] részt, és ledőltem az [ev]éshez. (2) És egy asztalt állítottak elé, és megpillantottam az asztalra helyezett sok ínycsésget, [és én] azt mondtam a fiamnak, [Tóbjás[nak]: „Fiam, menj és hívj ide testvéreink] közül mindenkit, [akivel] találkozt[ol]...” (110.l)

A fenti szöveg a Septuaginta fordításában: Tób 2.1-2

Asszarhaddon uralkodása idején visszatértem házámba, és visszakaptam feleségemet, Annát, meg fiamat, Tóbiást. Pünkösdkor (a hetek ünnepén) jó ebéd volt. Leültem enni. Elém tették az ételt, különféle fogásokat hoztak. Azt mondtam Tóbiásnak, a fiamnak: „Eredj, gyermekem, aztán ha nélkülözőre akadsz a testvérek körében, akiket ide hurcoltak Ninivébe, hozd ide, s ha derék ember, neki is jut az ételből. Megvárlak fiam, amíg visszatérsz!”

4QProto-Eszter: Egy arámi irat töredékes állapotban Eszter történetének egy részletét meséli el: „abban az órában nem jött álom a király szemére (szó szerint: lelke kinyújtózott), és azt a parancsot adta, hogy atyjának könyveiből olvassanak fel neki. És volt a könyvek között egy tekercs, amelynek

(a száját atyja, Dárius pecsétgyűrűjének a hét pecsétje zárta le), és amelynek a címe... (Dárjius király a királyság előjáróinak: Béke.)” (113.l)

212 bibliai kéziratot találtak a barlangokban, ebből négy majdnem teljesen ép tekercs, kettő Ézsaiás, egy Jób és egy Zsoltárok könyve tekercset. Az Ézsaiás kézirat nem igazolja a három különböző írótól (Proto, Deutero és Trito-Ézsaiás) való keletkezést, ebben összhangban van a Septuagintával, ami szintén úgy kezeli, mintha az egész szöveg egyetlen szerzőtől származna. Dániel könyvének töredéke szintén azt mutatja, hogy az irat már i. e. 100-ban tartalmazta az arámi betoldásokat (2,4; 7,28), (1:1-2:4a és 8:1-12:13)

A (4QSamb) tíz olyan szövegrészt tartalmaz, amelyekben a Septuaginta szövege a héber szövegtől eltér. A 4-es barlangban talált töredékek közül tízből nyolcszor a görög fordítás szöveg alapját őrzi és csupán két esetben egyezik a maszoréta szöveg változattal. A 4-es barlangban talált Sámuel töredék szintén a hosszabb görög szöveget őrzi Sámuel könyvének két változata közül.

Az 5-ös barlangban talált Mózes 5. könyvéből lévő töredék szintén a Septuagintával azonos szöveg változat olvasható. (229.l)

Habakuk könyvének töredéke, a 2,16 vers, szintén a Septuaginta szöveg-típussal azonos: „Igyál és tántorogjál” (hera’el), ezzel szemben a maszoréta: „Igyál és mutasd meg előbbörödöt” (he’arel). (236.l)

„Mózes énekében található, hogy a világ országait Isten vagy „Izrael fiainak” (maszoréta szöveg), vagy „Isten angyalainak” (Septuaginta), vagy „Isten fiainak” száma szerint hozta létre. Mivel az „Isten angyalai” és az „Isten fiai” kifejezések egymás szinonimái, joggal vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a Septuaginta a qumráni típusú hébert képviseli.” (235.l)

„Az adott körülmények között tehát egyáltalán nem meglepő, hogy első sorban az aggodalmaskodó keresztény hívőket megnyugtató szándékozó bibliatudósok a tekercseknek az ószövetségi tudományokra gyakorolt legszembetűnőbb hatását abban látták, hogy azok a maszoréta szöveget igazolták. Millar Burrows, az első qumráni szövegek kiadásának szerkesztője 1955-ben a következőket írta: A tekercsek nélkül is tudtuk, hogy a szöveg nem változatlan formában jutott el hozzánk... A Bibliában feltárt legalapvetőbb isteni igazság és isteni akarat... a szöveg hagyományozásának vizsgálatának ellenére megőrződött számunkra. (The Dead Sea Scrolls, 320. o.)” (233.l)¹

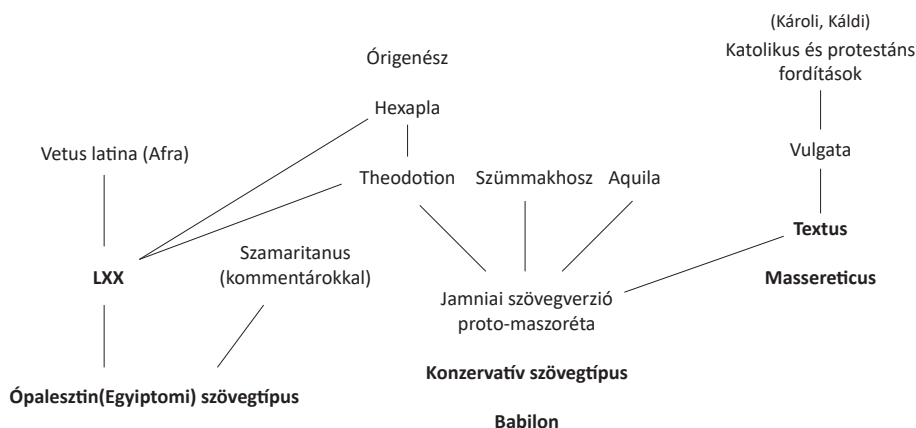
A Holt-tengeri leletek között található proto-maszoréta, maszoréta szövegtípust igazoló, szamaritánus Pentateuchus, Septuaginta szövegtípus. Eb-

1. „Biztosak lehetünk abban, hogy a héber biblia mássalhangzós szövege... olyan pontossággal maradt fenn, amely valószínűleg páratlannak tekinthető a közel-kelet irodalmi művek viszonylatában.” (W.F. Albright idézi H.H. Rowley, OTMS, 25.l)

ből kiderül, hogy az intertestamentális korszakban különböző szöveghagyomány élt együtt. A kérdés az, mivel magyarázható ez a sokféleség.

A magyarázó teóriák közül elgondolkodtató Frank Moore Cross¹ elmélete. Ő alapvetően három szövegfajtát különböztet meg, az első Ópalesztinai (magyarázó szövegekkel, glosszákkal) ez a qumráni és samaritánus Tóra szövegtípusa, a második az Egyiptomi szövegtípus, mely Jeruzsálemből származik, hasonlít a samaritánushoz és a Septuaginta fordítás héber alapja, a harmadik Konzervatív szövegtípus, ez a jamniai maszoréta szövegek alapja, ennek a szövegnek az eredetét a tudós nem Palesztinába, hanem Babilonba helyezi.

Amennyiben elfogadjuk ezt a felvetést, azzal a kiegészítéssel, hogy a samaritánus Pentateucusnak a történelmi helyzetből adódóan valószínűleg ugyanazok a szöveggyökerei, mint a Septuagintának, csak a szöveget a saját vallási nézeteikhez és világnézetükhöz alakították (ezt mutatják a kiegészítések és kommentárok), akkor a következő ábrával lehet szemléltetni a qumrani leletek alapján előkerült szövegverziókat:

Összegzésként elmondható, hogy a Holt-tenger barlangjaiból előkerült szövegek alátámasztják, hogy a *Septuaginta* egy ősi szövegverziót képvisel, mely korábbi a maszoréta szöveg alapján áll. Ennek alapján elmondható, hogy a görög fordítás szövegében páratlan kutatási lehetőségek vannak.

1. Héber és keleti nyelvek professzora Qumráni és a története a bibliai szöveg 1975.

VII. A VATIKÁNI KÓDEX

A görög fordítás legértékesebb kézírata. 1457-től őrzik a Vatikánban. A LXX legrégebbi szövegtanúja¹ a Sínai Kódex 4. sz. és az Alexandriai Kódex 5. sz. mellett. Egyiptomban nagy valószínűséggel Alexandriában keletkezett, az Újszövetséget is tartalmazza. A kódex nagybetűs, pergamenre írták, egy-egy lapon három kolumnával,² Mindegyik oszlop 40-44 sor, a sorok 14-18 betűből állnak. Az oszlopokat folyamatosan írták. Valószínűleg kisebb tekercekből lett összeállítva.

Nem található meg benne Manasse imája, a Makkabeusok könyvei. Az Ószövetségből néhány lap elveszett (Genezis részei). Az eredeti szöveg rekonstruálásával a szövegkritika foglalkozik. A Septuaginta kritikai kiadása a Rahlfs-féle Septuaginta-kiadás. A legkevésbé revideált, eredeti fogalmazáshoz legközelebb álló a kódexek között. „A görög Biblia hiteles szövegei (szó szerint: tanúi, bizonyágai) között a Vaticanus (B) páratlan helyet foglal el, s ez különösen érvényes az Ószövetségre, amely kevesebb ősi tanúval rendelkezik.”³

ÖSSZEZÉS

„Ha van eszünk, ebben senki másra nem hallgatunk és nem támaszkodunk, csak az ősi tanácsadóra: ilyesmikben minden nép ősi tanácsadója az isten, aki a föld köldökén ülve ad útmutatást.”⁴

A görög fordítás kutatása a Holt-tengeri tekercsek hatására az elmúlt évtizedekben felerősödött.⁵ A teológia oktatásában azonban továbbra sincs helye, annak ellenére, hogy az őskeresztény egyház a Septuagintát hagyta a kereszténységre, nem a héber szöveget. „a keleti Egyház a Septuagintát tekintti a kereszténység kanonizált Ószövetségének, miközben a nyugati Egyházban minden új fordítás a héber szöveg alapján készült. Teológiánk és liturgiánk nem a Textus Massoreticuson, hanem a Septuagintán és a Vetus Latinán nyugszik. Ez mindenekelőtt a tanfejlődésre érvényes állítás. Az óke-

1. Kódex, amely valamely szövegformát képviseli.

2. Oszlop

3. Tarjányi Béla: A Vatikáni kódex, 3-22.l forrás: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vatikani.pdf> 2017.03.12.

4. Platon: Állam IV. 427 C, A vallás forrás: <http://mek.niif.hu/03600/03629/03629.htm> (2017.03.10.)

5. Sorbonne-on M.Harl: Mózes öt könyve kommentárral „La Bible d’Alexandrie” 1994. Ancien M.Harl, G.Dorival, O.Munnich, Cerf, Septuaginta-introductio „La Bible Grecque des Septante du Judaïsme Hellénistique au Christianisme Paris, 1988. , Initiation au Christianisme Ancien” ; Biblia Gentium, Giancarlo Rinaldi Roma,1989.

resztény egyház Bibliája nem a Textus Massoreticus, hanem a Septuaginta, még akkor is, ha a 4. században számos keresztény szerző a zsidó kánont tartotta, amely a Septuaginta kánon leszűkítését jelentette.”¹

S mi hasznokra volnék, – teszi fel a kérdést Pál apostol –, ha nem a kinyilatkoztatás, a tudás szavait intézném (1Kor 14,6). A kinyilatkoztatás szavainak tehát súlya van, elhatárolódik a profántól, az emberitől, utat nyit egy transzcendens valóság irányába és értelemmel tölti meg azt. Isten kinyilatkoztatásának közvetítő eszköze a betű. Az Írott szöveg megértése, feldolgozása teszi az olvasót alkalmassá arra, hogy belépjen a hit világába, Isten világába. Ilyenképpen az írás a transzcendencia fontos eszközévé válik. Az ószövetségi kinyilatkoztatás az Újszövetség népének adatott, „Mindezek pedig példaképen estek rajtok; megíratlak pedig a mi tanulságunkra, akikhez az időknek vége érkezett.” (1Kor 10,11) Isten népének tehát feladata az írás tanulmányozása és értelmezése. Az exégeszthai (kifejtés, megvilágítás) ige a LXX ősi szövegekének értelmezésének lehetőségével még izgalmasabb feladattá válik, kiváltképp akkor, ha az ihletadó világosítja meg a szöveg értelmét.

A Septuaginta szövegének elemzése ma még nyitott terület az exegetika számára. Épp ezért sok lehetőséget rejt magában. A görög nyelven megszólaló Szentírás szövegében és kánonjában is a kinyilatkoztatás különleges közege és Lélek általi eszköze Isten gondolatainak feltárásához. A másodlagos kánon ’elvetett’ szövege teljesen ismeretlen a mai teológia számára. A LXX szövegeltéréseinek kutatása és értelmezése a jelenlegi szövegfordításokhoz képest új vetületeket, új árnyalatok nyithat az értelmezésében, ezért rendkívüli kihívást is jelent. „Keressétek meg majd az Úr könyvében, és olvassátok” (Ézs 34,16) írja 2700 év időtlenségében Ézsaiás próféta. Mert a keresés és az olvasás kiváltság. S Isten a „föld köldökén ülve” várja, hogy az ember gondolatainak elévülhetetlen mozaikjait összeillesztgesse.

BIBLIOGRÁFIA

Alexandriai Philón: Mózes élete, Atlantisz, Budapest, 1994, Bollók J. fordítása

Die Septuaginta zwischen Judentum und Christentum, Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 72, Tübingen, 1994, V. old

Dr Neumann Ede: A zsidók története az állami élet megszűnésétől az újkorig Budapest, 1931.

Dr Szalai András: Septuaginta, Deuterokanonkus iratok, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.2. 2016.11.23.)

1. Forrás: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vanyo.htm>

Doran: Pszeudo-Eupolemus forrás:

http://www.academia.edu/15288012/_Pseudo-Eupolemus_LBD_2015

Forrás: http://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/FactsHungarian.pdf (2017.02.25.)

Eusebius X. 5. (Részlet a milánói ediktum szövegéből) forrás: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/313_februar_3_a_milanoi_ediktum_kiadasa (2017.03.10.)

Forrás: http://www.pphf.hu/images/hallgatok/biblikum/altalanos_bevezeto_2014.pdf (2017.01.10.)

Forrás: <http://andronikosz.blogspot.hu/2015/01/az-oszovetseg-konyvei.html> (2017.02.10.)

Forrás: http://www.kislexikon.hu/zsido_nyelv (2017.02.15.)

Forrás: <http://www.biroth.hu/publications/seminyelvek/> (2017.02.12.)

Forrás: <http://www.mystae.com/reflections/messiah/scripts/alphabet.html> (2017.02.14.)

Forrás: <http://churchofgod.hu/content.php?act=szeptuaginta-maszoreta> (2017.02.22.)

Forrás: <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/1674-aquila-akvlac-foreignchars-v02p034001-jpg-foreignchars> (2017. március 1.)

Forrás: <http://andronikosz.blogspot.hu/2015/01/a-hetvenes-forditas.html> (2017.03.04.)

Forrás: <http://www.karizmatikus.hu/noha/olvasnivalo/3300-schuetz-antal-elete-es-munkai.html> (2017.02.10.)

Forrás: http://www.ookor.hu/archive/cikk/2006_2_tamasi.pdf 2017.03.10.

Forrás: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vanyo.htm>

Josephus Flavius: A zsidók története Európa könyvkiadó Budapest 1980.

Kustár László: A héber Ószövetség szövege. A masszoréta szöveg hagyományozás 2010. Kálvin János Kiadó, Budapest.

Kustár Zoltán: Hibátlan-e a Biblia szövege? Adalékok a héber nyelvű Ószövetség hagyományozásának történetéhez, Debreceni Szemle 16 (2008/3), pp. 320-334.

Miben hittek az Egyházatyák Forrás: <http://www.depositum.hu/egyhazatyakhite.html> (2017.02.10.)

Platon: Állam IV. 427 C, A vallás, Forrás: <http://mek.niif.hu/03600/03629/03629.html> (2017.03.10.)

Pszeudo-Longinosz: A fenségről, ford. Nagy Ferenc, Akadémiai, Budapest, 1965.

Reisinger -Vankó Bevezetés a Biblia tanulmányozásához Bibliaiskolák közossége 1993.

Szécsi József: Jegyzetek a Textus Massoreticus és a Septuaginta szövegeletéréseiről Forrás: <http://www.or-zse.hu/resp/szecsi-textus-mtud2008.html> (2017. március 6.)

- Raj Tamás Istennevek a Bibliában pdf Forrás: <http://www.istenkereso.hu/letoltesek/tanitasok> (2017. március 8)
- Tarjányi Béla A Vatikáni kódex pdf Forrás: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vatikani.pdf> (2017.03.12.)
- Tények Izraelről Szerkesztette: Quality Translation Forrás: http://mfa.gov.il/MFA_Gra79phics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/FactsHungarian.pdf
- Vanyó László Egyházatyák Bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története Jel könyvkiadó 2002.
- Vanyó László: Apostoli atyák: A Barnabás-levél Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
- Vanyó László. Az ókeresztény egyház és irodalma Szent István Társulat, Budapest 1980.
- Vermes Géza: A qumráni közösség és a holt tengeri tekercsek története Osiris kiadó, Budapest 1988.

Uzonyiné Kola Magdolna: Az iskolai hitoktatás és a vasárnapi iskola összehasonlítása

Témavezető tanár: Dr. Urbán Gedeon tanszékvezető főiskolai docens;

Opponens: Bacsó Benjámin óraadó tanár.

Bevezetés

1. A TÉMA RELEVANCIAJA

Szakdolgozatom témája az iskolai hitoktatás és a vasárnapi iskola összehasonlítása. Jelen korunkban egészen új lehetőségek nyíltak előttünk az iskolai hitoktatás terén. Tekinthetünk erre a jelenlegi helyzetre és nyitottságra úgy, mint elődeinknek könyörgéseinek egyik imameghallgatására. Nagyon fontos a jelenünk és a jövőnk szempontjából is, hogy be tudunk-e menni ezen a nyitott kapun.

Dolgozatom során szeretném megvizsgálni, hogy mi fogad minket a kapun belépve, hogyan tudunk eredményes munkát végezni és élni azokkal a lehetőségekkel, amiket kaptunk az iskola hitoktatás által. Hálásak lehetünk viszont azért is, hogy ezt nem minden tapasztalat nélkül kell végeznünk, hiszen egyházunk történetében a vasárnapi iskola már szinte a kezdetektől jelen volt hazánkban. Így sok évtizednyi tapasztalat gyűlt össze gyülekezeteinken belül. Dolgozatomban célom megvizsgálni, hogy ezek a tapasztalatok mennyire hasznosíthatóak az iskolai hitoktatásban, milyen hasonlóságok és milyen különbségek vannak a kettő között, s hogyan lehet applikálni a gyülekezeti életünkben kialakult gyakorlatokat.

Senki számára sem kérdés, hogy mennyire fontos a gyerekek között végzett munka. Meggyőződésem, hogy ez nem csupán a jövőnk kérdése, hanem már a jelenünké is. Korunkban sok más égető és veszélyeztető kérdés felmerül, s talán fennállna a veszély, hogy megfeledkezzünk ezek miatt a gyermekeinkről. Az evangéliumoknál láthatunk egy példát arról, amikor Jézus egy nagyon komoly kérdés, a válasz témájában tanított, s a tanítványok nem akarták hozzá engedni a gyermekeket, nehogy zavarják a Mestert. Egészen megdöbbenő Jézus reakciója. Nem helyeselte, hogy a tanítványok akadályozzák a gyermekeket, sőt, megharagudott rájuk e miatt. Megállt és megszakítva ezt a fontos témát magához hívta a gyermekeket, mondván:

„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltsátok el tőlem

őket, mert ilyeneké az Isten országa. Bizony, mondom néktek: aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy kisgyermek, semmiképpen sem megy be abba.”¹

Majd kezét rájuk téve megáldotta őket. Úgy hiszem, egyik legfontosabb feladatunk, hogy a gyermekeinket Jézushoz vezessük. Ebben van nagy szerepe mind a vasárnapi iskolának, mind az iskolai hitoktatásnak.

Már az Ószövetségből is jól láthatjuk, milyen fontosnak tartja az Úr a következő generáció, a gyermekek nevelését, tanítását:

„Tanítsátok meg ezeket a fiaitoknak is, beszélj róluk, ha otthon vagy, és ha úton jársz, ha lefekszel, és ha felkelsz. Írd fel azokat házad ajtófélfáira és kapuidra, hogy hosszú ideig éljete, és éljenek fiaitok is azon a földön, amelyről megesküdött az ÚR atyáitoknak, hogy nekik adja, amíg csak ég lesz a föld fölött.”²

Parancsunk erre nézve, beszélnünk kell az Úrról és az Ő csodáiról, a gyermekeknek. Nem tarthatjuk magunkban az Ő ismeretét, a gyermekeink nem fogják maguktól megtanulni, a mi feladatunk átadni, megtanítani nekik az Isten ismeretét. Dr. Pálhegyi Ferenc a Keresztény házasság című könyvében kitér a gyermeknevelés fontosságára. Nagyon találónak találok azt a megfogalmazást, amit ő adott a gyermeknevelés céljával kapcsolatban: „Mi a célunk? Válgék a gyermek Istennek tetsző felnőtté, aki tőlünk független, önálló ember.”³ Ebben a folyamatban természetesen a szülőknek van a legnagyobb felelősségük, majd ezt követi a gyülekezeti környezet, s végül mai korunkban egyedülálló lehetőséget kaptunk arra nézve, hogy az iskola keretein belül is folytatódjon a gyermekek keresztény nevelése, tanítása.

Hogy mennyire fontos a gyermekek nevelését, tanítását korán, jó időben elkezdni, jól mutatja egy statisztika: „a pszichológiai tanulmányok szerint gyermekünk felnőtt személyiségének 85%-a kialakul a hatodik születésnapja körüli ideig. Tehát az első néhány kritikus év alatt van legnagyobb esélyed a sikeres fegyelmezésre és szeretetre.”⁴ A vasárnapi iskolában kis korban elhintett drága magoknak talán hosszabb idő kell, hogy látványos gyümölcsöt hozzanak. Gyakran hallható bemelegítési bizonyágtételeknél, hogy habár 15-20 évesen történt meg az újjászületés és a bemelegítés melletti döntés, mégis az első érintések visszanyúlnak egészen kicsi korba, a vasárnapi iskolában eltöltött évekre.

Sinichi Suzuki, egy japán hegedűművész nagyon fontosnak tartotta, hogy a hegedűoktatást minél korábban, minél fiatalabb korban elkezdje egy gyermek. Külön módszert fejlesztett ki arra nézve, hogy kisgyermeket tanítson meg hegedülni. A mottója ebben így szólt: „A kezdő fejében sokféle

1. Márk evangéliuma 10:14-15

2. 5 Mózes 11:19-21

3. Pálhegyi, 112

4. Taylorné, 6

lehetőség van, a szakértő fejében kevés.”¹ A kisgyermekekben sok lehetőséget látott. Így van ez a hitoktatás terén is. A gyermekben rengeteg lehetőség van, amik elképzelhető, hogy látható eredményük majd csak évek, évtizedek múlva jelennek meg, de a magokat kiskorukban kell elhinteni.

2. SZEMÉLYES MOTIVÁCIÓ

Mind a vasárnapi iskola, mind az iskolai hitoktatás közel áll a szívemhez. Egyrésztől azért látom ennek kulcsfontosságát, mivel én is még fiatal gyermekként hallottam először az Úr kegyelméről és fogadtam el a bűnbocsánatát. Másrésztől pedig én is bekapcsolódtam a gyülekezetünkben folyó vasárnapi iskolai szolgálatba, valamint a helyi iskolában végzett hitoktatásba is. Így a kettőt egymás mellett látva szeretném kutatni, hogy miként tudná egyik a másikat segíteni, és milyen lehetőségek vannak előttünk a fejlődés tekintetében.

Szüleim révén református neveltetést kaptam, így gyerekkoromtól kezdve a református gyülekezet tagja voltam. Középiskolai tanulmányaimat viszont katolikus gimnáziumban folytattam, így a református gyülekezeti szokások után a katolikus gyakorlatokba is bepillantást nyerhettem. Házasságkötésünk óta pedig baptista gyülekezetben élek és szolgálók.

Házasságkötésünk után ötödik évben született meg első gyermekünk, aki mostanra két éves lett. Az ő életét látva még inkább felerősödött bennem a hitre nevelésnek fontossága. Minden, amit ő Istenről, hitről tud, azt tőlünk, felnőttektől hallja, tanulja. Nagyon nem mindegy, hogy milyen módon tudjuk bemutatni neki Istent.

Jól ismerjük, mit tanít a Biblia a gyermekek neveléséről: „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el tőle.”² Éppen ezért láttam szükségét annak, hogy ezt a témát kutassam, vagyis hogy mit is jelent a „neki megfelelő mód.” Ezért szeretném megvizsgálni a múlt tapasztalatai és a jövő lehetőségei alapján, hogy hogyan tudjuk ezt megvalósítani a vasárnapi iskolában és hogyan az iskolai hitoktatás keretein belül.

Végül azért is fontos számomra ez a téma, mivel én magam is nagyon fiatalon, 12 évesen tértem meg. Ez egy gyerekmissziós szolgálathoz, az Awana clubhoz köthető, amit a helyi baptista gyülekezet szervezett. Ez a gyerekmisszió minden pénteken iskola után volt megtartva, ahová eleinte csak osztálytársaim hívása miatt vettem részt, de hamar megszerettem és itt érthettem meg az örömhír üzenetét személyesen. Már ez előtt is jártam református hittanra, de ott még nem érintett meg mindez. A történetem folytatása

1. Karyn, 13

2. Példabeszédek 22:6

jól mutatja azt, amit majd a későbbiek során is látni fogunk, hogy a gyermekeken keresztül a szülők és így az egész család elérhető. Megtérésem után rövidesen öcsém is elkezdett járni az Awana clubba, majd unokabátyám és unokahúgom is.

Idővel édesanyám felé is tudtam tolmácsolni az evangélium üzenetét, aki nagyon nyitott volt rá, mivel mindig is fontos volt életében a vallás, de egészen eddig nem élte át személyesen még a megváltás csodáját. Keresztény kazetták, filmek segítségével egyre többet tudott ő is meg a hívó élet alapjairól. Hamarosan ő is átadta életét az Úrnak, ő megmaradt a református gyülekezetben és aktív tagjává vált a helyi református közösségnek. E miatt személyesen is tapasztalhattam, hogy Isten hogyan tud belépni egy család, vagy még tágabb rokonság életébe egy kis gyermek megtérésén keresztül.

3. KUTATÁSOM FELÉPÍTÉSE, MÓDSZERTANA

Dolgozatom első fejezetében szeretném először megvizsgálni a gyermekek hitbéli nevelésének, tanításának bibliai alapját. Azért szeretném ezzel kezdeni dolgozatomat, mert úgy vélem, ez mindennek az alapja, erre tudunk utána építkezni. A vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás céljait nem nekünk kell kitalálnunk, hiszen Isten igéjéből sok alapot, célkitűzést megtalálhatunk, amelyek irányítani fognak minket. Ezután a múlt tapasztalatait fogom előhozni, vagyis a magyarországi baptista vasárnapi iskola kialakulását és történetét fogom bemutatni. Biztos vagyok abban, hogy sokat tanulhatunk a múltunkból, hitelődeinktől, akik a saját korukban harcolták meg az akkor aktuális harcokat. Ugyanígy szeretném az iskolai hitoktatás történelmi áttekintését felvázolni hazánk viszonylatában eljutva egészen a legújabb rendeletekig, amelyek szélesre tárták az ajtót előttünk az iskolai hitoktatás terén.

A következő fejezetben a két terület közti hasonlóságokat és a különbségeket fogom sorra venni. Ezen belül kitérek a tananyag kérdésére, a résztvevők, célközönség, jutalmazási rendszer, a tanítás kerete és más egyéb szempontokra. A végső fejezetben, a konklúzióban pedig összegezni fogom az eredményeket és javaslatokat teszek a jövőre vonatkozóan.

Kutatásomban segítségemre lesznek gyermekneveléssel kapcsolatos szakkönyvek, baptista vasárnapi iskola kialakulásával kapcsolatos írások, cikkek, melyek a Békehírnökben jelentek meg, valamint a hitoktatást segítő egyéb könyvek, cikkek, tanulmányok. Ezenfelül interjúval fogom olyan vasárnapi iskolatanítók véleményét, meglátásait és tapasztalatait begyűjteni, akik a vasárnapi iskola mellett jelenleg is aktívan szolgálnak az iskolai hitoktatásban is. Úgy remélem, hogy az ő meglátásaik sokat segíthetnek a téma nagyobb perspektívában való szemléletében, mivel egyszerre szolgálnak a vasárnapi iskolában és az iskolai hitoktatásban is.

Zárásként szeretném összegezni a fejezetek tanulságait, meglátásait és végül szeretnék javaslatokat tenni a jövőre nézve. Azt remélem, hogy az áttekintések után, a különbségek és hasonlóságok megtalálása által, végül olyan lehetőségeket fogunk találni, melyek mind a vasárnapi iskolai munkára, mind az iskolai hitoktatásra fejlesztően hatnak.

I. Bibliai alapok

Azért szeretném a bibliai alapelvek megvizsgálásával kezdeni, mivel ez a központi tananyag mindkét területen, valamint ez a végső alapja a nevelésnek, tanításnak, hitoktatásnak. Ki más tudhatná jobban megmondani, hogyan kell eredményesen végezni ezt a szolgálatot, ha nem Isten, aki Teremtőnk és mennyei Édesatyánk, legfőbb Tanítónk. Először az ószövetség tanításait mutatom be röviden, majd az újszövetségre fogok áttérni utána. Az igéket a teljesség igénye nélkül mutatom be azzal a céllal, hogy mégis láthassuk, hogy mik a legfontosabb alapelvek, melyeket tudunk alkalmazni jelen aktuális helyzetünkben.

1. GYERMEKEK NEVELÉSE ÉS TANÍTÁSA AZ ÓSZÖVETSÉGBEN

Az ószövetség legtöbb tanítása a gyermekek tanításával kapcsolatban érthetően a szülőkkel kapcsolatos, hiszen az otthon az a hely, ahol a gyermekek nevelésének elsődlegesen történnie kell. Viszont olyan alapelveket láthatunk itt, amik természetesen vonatkoznak akár a gyülekezetben, akár az iskola keretein belül történő hitoktatásra is.

„Szeresd azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből! Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked. Ismételd azokat fiaid előtt, és beszélj azokról, akár a házadban vagy, akár úton jársz, akár lefekszel, akár fölkelsz!”¹

Itt azt láthatjuk, hogy Isten fontosnak tartotta azt, hogy a hívő zsidó szülő a gyermeke előtt gyakorolja hitét. Sőt, nem csak látnia kellett ezt a gyermeknek, hanem a szülőnek beszélnie kellett hitéről, Istenéről a gyermeknek. A gyermekeknek hallaniuk kellett, ahogy a szülő ismételteti Istennek igéit. S ez vonatkozott az élet minden területére: akár házadban vagy, vagyis otthon, pihenés közben; akár úton jársz, vagyis munka közben; akár lefekszel, akár fölkelsz, vagyis reggeltől estig, egész nap.

Mennyire fontos lenne, hogy ez megtörténjen a keresztyén családokban! Hogy a gyermek ne csak vasárnap délelőtt lássa szülei hitét, hanem a mindennapoknak része legyen természetesen ez. Ha ez nincs meg, a vasárnapi

1. 5Mózes 6:5-7

iskola tanító vagy a hitoktató nagyon nagy hátránnyal indul, hiszen nincs meg az az alap, amit a szülőknek kellett volna otthon lefektetni.

Fontos megjegyezni ezzel az ígéresszel kapcsolatban még azt, hogy sok szülő úgy értelmezte ezeket a mondatokat, mint amik az otthon való tanításról szólnának a közoktatással szemben.¹ Az a meglátásom, hogy ez az ígérés nem a közoktatással kapcsolatban beszél, hanem inkább csak a hitbeli dolgok, megtapasztalások tanításáról, átadásáról.

Mózes könyveinél máshol is találkozunk azzal a momentummal, hogy a gyermeknek a felnőttek felelőssége továbbadni az ismereteket, az Isten csodáival kapcsolatos történeteket: „És ha majd megkérdezi egykor a fiad, hogy mit jelent ez, akkor mondd el neki: Erős kézzel hozott ki bennünket az ÚR Egyiptomból, a szolgaság házából.”² Vagy ugyanebből a fejezetből egy másik példa: „És mondd el fiaidnak azon a napon: Amiatt történik ez, amit az ÚR cselekedett velünk, amikor kijöttünk Egyiptomból”.³

Egy másik nagyon érdekes példát is láthatunk Mózes ötödik könyvének utolsó fejezeteiben: „Gyűjtsd össze a népet, a férfiakat, a nőket és a gyermekeket, meg a lakóhelyeiden élő jövevényeket, hogy hallják meg, és tanulják meg, és féljék Isteneteket, az Urat, megtartván és teljesítvén ennek a törvénynek minden ígését. Fiaik is, akik még nem ismerik, hallgassák meg, és tanulják meg, hogy féljék Istenüket, az Urat mindenkor, amíg csak éltek azon a földön, ahová most átkeltek a Jordánon, hogy azt birtokba vegyétek.”⁴

Ebben az Igében arra találunk utasítást, hogy a nép életének következő szakasza nagy részben attól fog függni, hogy mennyire értik meg és tartják meg a Törvényt. Ehhez nélkülözhetetlen az, hogy össze kell gyűjteni a népet, férfiakat és nőket, de érdekes, hogy a gyermekeket is külön kiemeli az Úr. Különösképpen azokat a gyermekeket, akik még nem ismerik, még nem hallották az Úr nagy dolgait kell erre megtanítani. Ebben az egész folyamatban a cél az istenfélelem, hogy az egész nép ismerje és kövesse az Urat. Ebben a tanításban pedig kulcsszerepe van azoknak a felnőtteknek, akik már ismerik és már hallották a Törvényt és az Úr minden ígését. Ezt az ismeretet nem tarthatják meg maguknak, hanem felszólítást kapnak arra, hogy adják tovább, tanítsák meg azoknak, akik számára ezek még ismeretlenek.

Egy természetes és egészséges körforgást eredményez a nép életében az, ha a felnövekvő új nemzedék először megtanulja az Úr ismeretét és parancsait, majd később ők maguk is továbbadják a következő nemzedéknek.

Nem csupán Mózes könyveiben olvashatunk olyat, hogy tovább kell adni a következő nemzedéknek a múlt nagy eseményeit, ismereteit, hanem a Zsoltárok könyvéből is láthatunk felhívást erre: „Amiket hallottunk és tudunk,

1. MacDonald, 188

2. 2Mózes 13:14

3. 2Mózes 13:8

4. 5Mózes 31:12-13

mert őseink elbeszélték nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől, elbeszéljük a jövő nemzedéknek: az ÚR dicső tetteit és erejét, csodáit, amelyeket véghezvitt.”¹ De talán még egy ennél is tudatosabb és érthetőbb felhívást olvashatunk Jóel könyvéből: „Beszéljétek el fiaitoknak, fiaitok meg az ő fiaiknak, azok pedig a következő nemzedéknek!”²

Ézsaiásnál is találkozunk azzal a felhívással, hogy az apák feladata a gyermekek tanítása az Isten hűségéről: „Az élő, csak az élő magasztalhat téged, akárcsak én most. Az apák tanítják fiaiknak, hogy te hűséges vagy.”³ Vagyis azt láthatjuk ebből is, hogy a gyermekeknek szükségük van arra, hogy egy felnőtt, ez esetben az édesapa, megtanítsa nekik az Isten hűségét. Nem tudják maguktól még, meg kell tanítani nekik. Szükségük van valakire, aki már ismeri az Istent, hogy elvezesse őket az Isten igaz ismeretére. A felnőtt nem képes helyettük dönteni, az a gyermek saját döntése lesz, mégis szükség van egy felnőttre ahhoz, hogy helyes tanítást, ismereteket kapjon a gyermek.

Eddig arról néztünk meg ószövetségi ígéket, amik a tanítás, ismeretek továbbadásáról szóltak. A következő ószövetségi vers, amit szeretnék idézni, a gyermek értékéről, Isten szerinti fontosságáról szól:

„Bizony, az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse, jutalom.”⁴ Ebből az Igéből nyilvánvaló lesz számunkra, hogy Isten hogyan tekint a gyermekekre. Először is nem a véletlennek köszönhető egy gyermek születése. Isten jutalma minden egyes gyermek. Máshol is olvashatunk arról, hogy Isten különös gonddal formált mindnyájunkat: „Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.”⁵

Otto Schau de a *Pedagógia felfedezések a Bibliában* című könyvében nagyon érdekes módon fogalmazza meg, hogy mit is jelent az, hogy a gyermek Isten ajándéka: „A legnagyobb a földi ajándékok a gyermekek. Ők Isten kezéből való ajándékok. Egy ember Isten iránti szeretete abban is megmutatkozik, hogy az ajándékaival hogyan bánik. Aki a Teremtőt tiszteli, az tiszteli az Ő ajándékait is... Ahogy Isten ajándékaival bánunk, úgy bánunk végül is Istennel.”⁶

Tehát Isten ajándéka a gyermek. Ezt legfontosabb a családban megérteni, főleg a szülőknek, de hatalmas felelősség van a vasárnapi tanítókon és a hitoktatókon is ezen a területen, hogy hogyan nevelik és tanítják Isten ajándékait. „Amit a gyerekekről mond, előre feltételezi, hogy olyan családban

1. Zsoltárok 78:3-4

2. Jóel 1:3

3. Ézsaiás 38:19

4. Zsoltárok 127:3

5. Zsoltárok 139:15-16

6. Otto, 47

nőnek fel, ahol tisztelik az Urat és engedelmeskednek Neki. Az Úr fegyelmében és tanításában nevelték őket.”¹

A Zsoltárok könyve után szeretnék idézni a Példabeszédek könyvéből is a gyermekek nevelésével kapcsolatban: „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.”² Talán az egyik legismertebb igevers az Ószövetségből a gyermekneveléssel kapcsolatban ez. Azt az alapelvet látjuk ebből, hogy Isten fontosnak látja azt, hogy a gyermekek különbözőek, így kulcskérdés az, hogy a gyermekeket a „neki megfelelő” módon tudjuk nevelni, tanítani. Ezzel az igével kapcsolatban nagyon találóan jegyzi meg Henry Ward Beecher: „Nem nehéz elérni, hogy egy gyerek vagy egy fa egyenesen nőjön, ha még kis korban neveljük, de nem könnyű kiegyenesíteni az után, ha hagytuk, hogy rosszul menjenek a dolgok.”³

A „neki megfelelő” mód értelmezése kérdéses lehet a gyakorlatban. A Biblia alapján és az eddigi szülői tapasztalataimra visszatekintve nagyon közel áll hozzám az a megfogalmazás, hogy „a vers nem a gyerek saját akaratát, hanem egyénisége és elhivatottsága iránti tiszteletre tanít.”⁴ Tehát a „neki megfelelő” mód nem egyenlő azzal minden esetben, ami éppen tetszik a gyermeknek, vagy azzal, amire a gyermek épp vágyik.

Hatalmas a felelőssége mindazoknak, akik a gyermekek nevelésével, tanításával foglalkoznak. Hitünk szerint különösen nagy azoknak felelősségük, akik az Isten ismeretére tanítják a gyermekeket. Hiszen az örökkévalóság a tét, ami fontosabb, mint bármilyen világi tananyag. „A vers nem ígéret, hanem figyelmeztetés a szülők számára, hogy ha úgy nevelik gyermeküket, hogy hagyják arra menni, amerre ő akar, a saját kívánságai szerint (engedékenység), így ne várjuk tőle, hogy felnőtt korában meg akar változni. A gyerekek bűnösnek születnek, és ha hagyjuk, hogy saját kívánságaikat kövessék, bűnös válaszokat alakítanak ki, amelyek szokásokká válnak. Az alapgondolat itt az, hogy ha ezek a szokásminták a gyerekek első napjaitól kezdve belevésődnek, meg is gyökereznek.”⁵

Dr. Nagy József 1943-ban érintette ezt a témát, és különösen fontosnak tartotta azt, hogy még fiatalon, gyermekkorban elérjük a gyermekeket az evangélium üzenetével: „A gyermekkorban szerzett hatások öntudatlanul vésődnek ugyan bele a lélekbe, de nagyon sokszor igen döntő jelentőségűek az élet későbbi szakaszai szempontjából. Ha ebben a korban nem alapozzuk jól meg a nevelést, ha itt elhibázzuk a tennivalókat, később nagyon nehéz rendbe hozni és helyreállítani az ifjúság ügyét is.”⁶

1. MacDonald, 677

2. Példabeszédek 22:6

3. MacDonald, 761

4. MacDonald, 761

5. MacDonald, 762

6. Nagy József, Gyülekezet, szülők, gyermekek, Budapest, 1943, 16.

2. GYERMEKEK NEVELÉSE ÉS TANÍTÁSA JÉZUS TANÍTÁSÁBAN

Az ószövetségi ígékről áttérve az újszövetségre, először Jézus gyerekekkel kapcsolatos tanításaira, tetteire szeretnék rátérni. Jézus a házasságról tanított, miközben gyermekeket akartak hozzá vinni, hogy megáldja őket. A tanítványok azonban ezt akarták akadályozni. Igazából érthető a tanítványok reakciója, hiszen épp egy igen kényes témáról beszélgettek a felnőttek, ahol a gyerekek csak zavartak volna.

Nagyon érdekes viszont Jézus reakciója. Nem megdicsérte a tanítványokat, hogy segítették távol tartani a gyermekeket, hanem megharagudott mondván: „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermekeket, és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa. Bizony, mondom néktek: aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy kisgyermek, semmiképpen sem megy be abba.”¹ Utána megölelte és megáldotta őket.

Ebből az látható, hogy Jézus nem nézte le a gyermekeket, hanem különösen fontosnak tartotta őket. Nem zavarták a gyermekek. Sőt, a helyett, hogy elküldte volna őket, pont a gyermekeket helyezte példaként a felnőttek számára. Ez azért is fontos számunkra, hogy azontúl, hogy mi tanítjuk a gyermekeket, nem szabad elfelejteni, hogy mi magunk is sokat kell, hogy tanuljunk tőlük. Tehát a gyermekek nevelése nem egy egyirányú folyamat, hanem a tanítás közben mi magunk is tanulók kell, hogy legyünk.

Egy másik helyzetben is előtérbe kerültek a gyermekek Jézus tanításánál. Amikor a tanítványok arról kérdezték Jézust, hogy ki a nagyobb a Mennyeik országában, Ő ismét egy gyermeket állított példaként: „Bizony, mondom néktek, ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát megalázza magát, mint ez a kisgyermek, az a nagyobb a mennyek országában. És aki befogad egy ilyen kisgyermeket az én nevemben, az engem fogad be. Aki pedig megbotránkoztat egyet e kicsinyek közül, akik hisznek bennem, jobb annak, ha malomkövet kötnek a nyakába, és a tenger mélyébe vetik.”² Majd kitér a botránkoztatás kérdésére, és visszatér a gyermekekre mondván: „Vigyázzatok, hogy egyet se vessetek meg e kicsinyek közül, mert mondom nektek, hogy angyalaik mindenkor látják a mennyben az én mennyei Atyám arcát.”³

Itt ismét azt láthattuk, hogy Jézus a gyermekeket példaként állította a felnőttek elé. Fontos kérdés számunkra, hogy mit értett Jézus az alatt, hogy olyanná kell lennünk, mint egy kisgyermek. Nyilvánvalóan nem a gyermekekre néha jellemző naivitásra gondolt, hanem valami egészen másra. „A királyságról annak belső valóságában beszélt; azért, hogy valaki valódi hívő lehessen, el kell hagynia a személyes nagyravágás gondolatait, és el kell

1. Márk 10:14-15

2. Máté 18:3-6

3. Máté 18:10

foglalnia egy kis gyermek alázatos helyzetét. Ez akkor veszi kezdetét, amikor elismeri bűnös voltát és méltatlanságát, és elfogadja Jézus Krisztust, mint egyetlen reménységet. Ez a magatartás folytatódjon egész keresztény életében.”¹

Egész hívő életünkben kulcskérdés az alázat és a benne való feltétel nélküli bizalom. Ezt láthatjuk a kisgyermek életében, ahogyan szüleikre tekintenek, bízhatnak bennük. Úgy vélem, Isten ilyen bizalmat és engedelmességet kíván az Őt követőktől. Jézus nem nézte le a gyermekeket, különös szeretettel vette őket körül, sőt, példaként állította őket a felnőttek elé.

3. GYERMEKEK NEVELÉSE ÉS TANÍTÁSA AZ ELSŐ GYÜLEKEZET ÉLETÉBEN

Jézus tanításait természetesen megőrizték és továbbadták az első keresztények, így nem láthatunk mást, mint az előző alfejezetben. Viszont néhány pontban részletesebb tanítást adtak az apostolok a Szentlélek által, mint például a család működésével kapcsolatban:

„Gyermekek! Engedelmeskedjete szüleiteknek az Úrban, mert ez a helyes. „Tiszteld apádat és anyádat”: ez az első parancsolat, amelyhez ígéret fűződik, mégpedig ez: „hogyan jó dolgod legyen, és hosszú életű légy a földön.” Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.”²

Itt Pál apostol nem újat ír a tisztelet és az engedelmisség kapcsán, hanem az ószövetségből idéz, csupán kiegészíti, továbbfűzi az édesapákra vonatkozó résszel. Az ószövetségi idézet a tízparancsolatból való, az ötödik parancsolat ez: „Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess azon a földön, amelyet Istened, az ÚR ad neked!”³

Ezekből is láthatjuk, hogy Isten számára nagyon fontos az engedelmisség, és ezt nem csak közte és teremtményei között tartja fontosnak, hanem a gyermekek és szülei között is. Érdekes azt is látnunk, hogy ez az első ígéret, melyhez ígéret kötődik. Mintha Isten meg is akarná jutalmazni azt az engedelmisséget, amit elvár a gyermekektől a szülők irányába.

Pál apostol kiegészítése az édesapákra vonatkozik. Először is tilt egy valamit, majd helyette javasol valamit. A tiltás a gyermekek ingerléséről szól. Mit is jelenthet ez a kifejezés a gyakorlatban? „A gyermekeknek szóló utasításokat most kiegyensúlyozzák az atyáknak szóló tanácsok. Ne ingereljék gyermekeiket haragra oktalan követelményekkel, indokolatlan nyereséggel, állandó akadékoskodással. Inkább neveljék gyermekeiket az Úr tanítása és intése szerint. A nevelés fegyelmezést és helyreigazítást jelent, és ez lehet szóbeli vagy testi. Az intés figyelmeztetést, dorgálást, feddést jelent. A

1. MacDonald, 110

2. Efézus 6:1-4

3. 2Mózes 20:12

gyermeknevelés legyen „az Úrban” vagyis az Úr akaratának megfelelően, az Ő képviselőjeként kell végezni, ahogyan azt a Biblia kijelenti.”¹

Ebből is láthatjuk, hogy Isten fontosnak tartja azt, hogy az édesapák neveljék és tanítsák gyermekeiket az Úr útjára. Dr. Pálhegyi Ferenc az apák mai szerepéről ír és nagyon szomorú, de valós képet fest a mai társadalomról:

„Ma a gyerekek többsége apahiányban szenved. A jó nevű pszichoanalitikus, Mitscherlich szerint európai társadalmunk ma: apátlan társadalom. Sok mai gyerek csak látásból ismeri az apját. Kitől tanulhatná meg, hogy milyen a férfi? Nem lát férfi-mintát az óvodában, az iskolában is alig-alig.”² Ez történik akkor, amikor az édesapák nincsenek a helyükön és nem töltik be azt a szerepet, amit Isten nekik adott a gyermekek nevelésében.

Úgy vélem, sokkal több férfi állhatna be gyülekezeteinkben a vasárnapi iskolatanítók közé és az iskolai hitoktatásba is. Pont azért, hogy a gyermekek lássanak maguk előtt jó mintát, példát a férfi szerepre. A Biblia azt fogalmazza meg az édesapáknak, hogy neveljék gyermekeiket az Úr tanítása szerint fegyelemmel és intéssel.

Pál apostol Timóteushoz írt levelében is találhatunk témánkhoz kapcsolódó ígérést:

„Hálát adok az Istennek, akinek őseimhez hasonlóan tiszta lelkiismerettel szolgálók, amikor szüntelenül, éjjel és nappal megemlékezem rólad könnyörgéseimben, és könnyeidre emlékezve látni kívánlak, hogy öröm töltson el. Eszembe jutott ugyanis a benned élő képmutatás nélküli hit, amely először nagyanyádban, Lóisztban és anyádban, Eunikében lakott, de meg vagyok győződve arról, hogy benned is megvan.”³

Itt nem egy nevelési elvet, tanácsot láthatunk, mint az Efezusi levél kapcsán, hanem egy konkrét példát Timóteus életén keresztül. Egy nagyon érdekes szellemi láncot láthatunk, egy olyan öröklődést, amely Timóteus nagymamájától, Lóisztól indult, majd édesanyjánál, Eunikénél folytatódott, s most Timóteus élvezheti lelki áldásait ennek.

Ezért a lelki örökségért igazából Timóteus semmit sem tehetett. A folytatásban Pál apostol sok gyakorlati tanácsot, parancsot ad Timóteusnak a levél további szakaszaiban (gerjeszd fel, ne szégyelld, szenvedj velem...), de ezért az örökségért semmit sem kell tennie. Ebből az fontos számunkra, hogy láthatjuk, hogy milyen csodálatos áldást és nagy hatást adhat egy hitteli közeg, melyet nagymamák, édesanyák és akár hitoktatók teremhetnek nevelésük, tanításuk által.

Otto Schaude ezt írja ezzel kapcsolatban a „Pedagógiai felfedezések a Bibliában” című könyvében: „Timóteus története azt is mutatja, hogy szülők, vagy nagyszülők nem tudnak mindent megtenni, de nem is kell nekik.

1. MacDonald, 265

2. Pálhegyi, 99

3. 2Timóteus 1:3-5

A szülői háznak az alapot kell megadnia. Isten felhasználhat másokat, akik folytatják. Ő azt akarja, hogy mi, szülők kezdjük; de vannak olyan küldöttei is, akik majd továbbviszik. Ezek lehetnek személyek a családon kívül, természetesen a helyi gyülekezetben vagy közösségen kívül is. Istennek sok lehetősége van arra, hogy gondoskodjék más helyeken is a szellemi továbbfejlődésről. Nem egy embernek kell mindent megtennie.”¹

Felfoghatatlan áldást jelent egy gyermek számára a hívő édesanya, édesapa, nagyszülők. De vajon mi történik akkor, ha ez nem adatik meg egy gyermeknek? Úgy vélem, hogy a vasárnapi iskolatanítók és az iskolai hitoktatókon keresztül valamilyen szinten pótolni lehet a hívő felmenők hiányát. Egy tanító megtaníthatja és elmondhatja azokat, amiket egy hívő szülő hiányában egy gyermek még nem hallott.

Azt is fontos viszont leszögeznünk, hogy Timóteusnak is újjá kellett születnie, s ezt nem tehetette meg helyette sem nagymamája, sem édesanyja, ez az ő saját döntése volt. Vagyis igyekeznünk kell minden tőlünk telhetőt megtenni azért, hogy a lehető legjobb közeget és lelki áldásokat adjuk át a gyermekeknek, de tudnunk kell, hogy a döntés az ő kezükben van minden esetben.

4. ÓEGYHÁZI OKTATÁS

A bibliai példák után csupán néhány szó erejéig megemlíteném az ógyház életében jelenlevő gyakorlatot az oktatás terén. Itt kulcsfontosságú a katekumenátus intézménye. Az elnevezés a görög „hitújonc” szóból származik. „A pogányságból vagy a zsidóságból megtérő felnőttek keresztségre fölkészítő intézménye a 2. század közepétől. Az ősegyházban a hívő közösségek szervezésével párhuzamban jött létre, fénykora a 2-3. században volt. Hyppolitus 215 körül foglalta össze lényegét és tartalmát. Eszerint a katekumenátus 3 évig tartott, katekéta vezette, aki általában laikus volt. Ha egy felnőtt ember kereszteni akart lenni, jelentkezett a püspöknél néhány kezessel (sponsor), akik igazolták az illető jó szándékát.”²

Ennek időtartama változó lehetett. Zsidó megtérők esetében megelégedtek 9 hónappal is, mivel ők ismerték az ószövetség tanításait. Pogány megtérők esetén azonban gyakran 2-3 évig is elhúzódott az oktatás ideje. Már az egyház kezdeti éveiből láthatjuk, mennyire fontosnak tartották az új megtérők alapos, minden területre kiterjedő képzése. Az is látszik, hogy nem csupán letudni akarták ezt, hiszen az olykor 2-3 évig tartó képzés nagy komolyságra utal.

Egy plébánia mai napi megfogalmazása a katekumenátus fogalmát és mai gyakorlatát: „A katekumenátus a felnőttkorban megtért, vagy az Egyháztól

1. Otto, 34

2. <http://lexikon.katolikus.hu/K/katekumen%C3%A1tus.html> 2017.06.15.

eltávolodott és oda visszatérni vágyó fiatalok bevezetésének módja az Egyházba. Mindazokhoz szól, akik fiatal vagy felnőtt korban keresik a hitet, többet szeretnének megtudni Istenről, kíváncsiak a keresztények életmódjára és be akarnak kapcsolódni a keresztény közösségbe. Ezek a fiatalok kis csoportokban kapnak meghívást a keresztény katekézis életre váltására, a megtérés elmélyítésére.”¹

II. Történelmi visszatekintés

Ahhoz, hogy előre tudjunk tekinteni, először érdemes megállni és visszapillantani. A prédikátor tanításából ismerjük, hogy „ami volt, ugyanaz lesz majd, és ami történt, ugyanaz fog történni, mert nincs semmi új a nap alatt. Ha van is olyan dolog, amiről azt mondják, hogy új, az is megvolt már régen, megvolt már jóval előttünk. Nem emlékszünk az elmúltakra, de ami ezután következik, arra sem fognak emlékezni, akik majd azután lesznek.”²

Ha tanulunk elődeink életéből, gyakorlataiból, nagy segítséget meríthetünk a most aktuális kihívásokra nézve. A visszatekintésünkben nagy segítséget ad a „Krisztusért járva követségben”³ című gyűjtemény, valamint a Békehírnökben megjelent és e témával kapcsolatban publikált írások, cikkek, korabeli beszámolók.

1. A KEZDETEK

Mielőtt rátérnénk a baptista vasárnapi iskola kezdeteire, először meg kell említeni, hogy 1850 után Magyarországon skót misszionáriusok, Rudolf König és András Moddy alapították az első vasárnapi iskolát. Ez a vasárnapi iskola azonban még német nyelvű volt. A protestáns felekezetek óvatosan közelítettek a vasárnapi iskola kérdéséhez, leginkább evangélikus egyházi iskolákban kezdték el alkalmazni.⁴

Az egyházunkon belüli vasárnapi iskola megjelenése Rottmayer János nevéhez fűződik, aki Erdély falvait, városait járva árulta az olcsó Bibliákat, ezzel is elérve, hogy számos emberhez eljusson az evangélium, az írott Ige. Missziójának egy fontos célja volt az, hogy a szegényebb réteg is Bibliához jusson, sőt a gyerekeknek külön Újszövetséget lehetett vásárolni. S mivel ezt nagy bölcsességgel és körültekintéssel tette, Kolozsváron lehetőséget kapott, hogy felekezetközi vasárnapi iskolát tartson. Erről a munkáról, az Emléklap-

1. <http://orszagutiferencesek.hu/kozossegek/katekumenatus/> 2017.06.15.

2. Prédikátor könyve 1:9-11

3. Baptista kiadó, Budapest, 1996, megjelent a magyar baptista misszió elindulásának 150. évfordulójának alkalmából

4. Kiss, 20

ok című füzetből tudhatunk többet. „Maga köré gyűjtötte a gyermekeket vasárnapi iskolára, a bibliaraktárban. Azután következett az istentisztelet a felnőttek számára.”¹

Ez a gyakorlata azért is annyira fontos számunkra, mivel láthatjuk, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított Rottmayer János a gyermekek közt végzett munkának.

„A baptisták mindenütt meggyőződtek arról, hogy a rendes istentiszteletek mellett a gyermekek vallásos és hitbeli neveléséről is kell gondoskodni. Ez kötelessége minden gyülekezetnek. A nevelést pedig a vasárnapi iskolák létesítésével különösen előmozdíthatják.”²

A vasárnapi iskola így már a baptista misszió kezdeteinél szorosan összekapcsolódott a misszióval, a gyülekezet életével. Amikor maga köré gyűjtötte a gyermekeket a legnagyobb hangsúly mindig a Szentíráson volt, a Biblia tanulmányozása volt a fő motívuma. Így a magyarországi vasárnapi iskola megszervezése is az ő nevéhez fűződik. Ennek kezdete 1860-ra datálható. 1885-ben Rottmayer János jelentéséből megtudhatjuk azt is, hogy a baptista vasárnapi iskola nem csupán baptista családok gyermekei számára volt nyitott, hanem más felekezetekből is nagy szeretettel fogadták és a hívták a gyermekeket és készségesen tanították őket: „Nálunk, még az a szokás, hogy nem érdeklődünk a gyermek felekezeti hovatartozása felől. Mindegyiket szívesen látjuk, ennél fogva nem csak protestáns, hanem többnyire római katolikus, és néhány román (az ortodox egyházhoz tartozó) gyermek is jár hozzánk.”³

A Biblia oktatásán és tanításán felül még énekes könyvet is szerkesztett a vasárnapi iskola tanulóinak. Ebben a könyvben 39 ének volt található. Az ő általa készített énekeskönyv azért is volt mérföldkő az egyház életében, mivel ez volt az első magyar nyelvű gyerekeknek szóló énekeskönyv, melynek címe „Énekek a keresztyén vasárnapi iskolák számára.”⁴

Rottmayer János után meg kell említeni Meyer Henriket, aki szintén nagyon meghatározó személye lett egyházunk történelmének. Az ő nevéhez fűződik a vasárnapi iskola szervezett formában történő megszervezése. Missziójának központjában szintén a Biblia terjesztése volt a sok más egyéb szolgálattal kibővítve. Ő legalább annyira szívén viselte a gyermekek sorsát, mint elődje, Rottmayer János. Tudta azt, hogy ha a gyermekeket eléri az evangéliummal, akkor nagy eséllyel a szülők felé is út nyílik, s így egész családokat lehet elérni, kezdve a gyermekek között végzett misszióval. Így érthető, hogy a missziós tevékenységét előszeretettel vasárnapi iskola létrehozásával kezdte.

1. Bereczki, 28

2. Kiss, 21

3. König-Moody Victor beszámolója, Ráday könyvtár 2-13844 jelzet

4. Bereczki, 29

Amikor 31 évesen Magyarországra került Horvátországból, letelepedése után szinte azonnal vasárnapi iskolát indított házaknál. „Visszaemlékezése szerint hamarosan 200 gyermek sereglett köréje, akik közül 60 rendszeresen járt. Ezek az utcáról összeszedett – főként katolikus – gyermekek voltak.”¹

Megtérések, látható gyümölcsök is követték ezeket a tevékenységeket. Tudhatunk olyan történetet is ebből az időből, amikor egy tanító az utca szegény gyermekei között vonatozásba kezdett, s a hozzá csatlakozó gyermekeket így vezette be a vasárnapi iskolába. Ezek mind olyan eredményeket szültek, hogy a későbbi missziós törekvések elválaszthatatlanok lettek a gyermekmissziótól.

Hogy ez a gyakorlat mennyire jellemző volt a későbbi időkben is, jól mutatja Victor János, a magyarországi vasárnapi iskolai szervezet létrehozójának egy 1911-ben feljegyzett mondata: „a baptisták, ahol csak gyülekezetük támadt, azonnal vasárnapi iskolát alapítottak.”²

A későbbi évek során is kulcsfontosságúnak tekintették egyházunk meghatározó emberei a vasárnapi iskolát. Jó példa erre Dr. Nagy József, aki 1943-ban így vélekedett a vasárnapi iskola fontosságáról: „A vasárnapi iskolát jobban részévé kell tenni a gyülekezeti életnek. Foglalja el méltó helyét misszióinkban a gyermekmisszió munkája is, ha azt akarjuk, hogy már a gyermekkorban megalapozzuk ifjúsági munkánkat. Arra kell tehát törekednünk, hogy már gyermekkorban vezessük vissza a lelkeket, Jézust Krisztus által Istenhez.”³

Fontos kérdés a vasárnapi iskolával kapcsolatban a tananyag. Visszatekintve azt láthatjuk, hogy a tananyagot leginkább német nyelvről fordított anyagok képezték. A vasárnapi iskola misszióját szintén szíven viselte Balog Lajos, aki folyóiratok kiadásával segítette ezt a munkát. Az ő nevéhez köthető a „Vasárnapi tanító” mely a tanítók számára volt hasznos. A „Hajnalcsillag” című képes gyermeklap, és az „Osztálykönyv és Vezérfonal” című folyóiratok.⁴

Említésre méltó még az az információ, hogy az 1885-ben induló első baptista magyar nyelvű folyóiratban is voltak külön vasárnapi iskolai tanítók és tanulók számára hasznos olvasmányok.⁵ Mindezekből világossá válik számunkra, hogy mind a vasárnapi iskolatanítók képzését, mind a vasárnapi iskolában levő gyermekek tanítását nagyon fontosnak tartották elődeink. Mindkét területbe sok energiát fektettek be, ami láthatóan megtérült.

Olvashatunk még korabeli beszámolókat a vasárnap iskola ünnepélyeiről

1. Kiss, 23

2. Bereczki, 82

3. Nagy József, Gyülekezet, szülők, gyermekek, Budapest, 1943, 17.

4. Bereczki, 98

5. Bereczki, 98

még, amik akár szabadtéren is megrendezésre kerültek. Ezek az alkalmak volt, hogy szorosan összekapcsolódtak az istentisztelettel, de volt, hogy különálló alkalmak lettek. Egy visszaemlékezés néhány sora segítségével el tudjuk képzelni, milyen lehetett egy ilyen ünnepélyes alkalom:

„A budapesti újpesti, kispesti és erzsébetfalvi gyülekezetek vasárnapi iskolái együttesen tartották meg az évben a szokásos nyári gyermekünnepélyt, melyen igen sok felnőtt ember is részt vett. A felsorolt gyülekezetek vasárnapi iskola tanítóinak közös elhatározásából augusztus 15-én az újpesti, úgy nevezett Szűnyoghszigeten tartatott meg az ünnepély. A budapestiek már reggel 7 óra előtt gyülekeztek össze a Sion-udvarban (Kistemplom utca 12) és az után zászlósan és jelvényekkel ellátva Csopják Attila vezetése mellett a Boráros térre indultak, hol letelepedvén a parton, énekelve várakoztak a hajóra. 8 óra felé megérkezett a szép fehér hajó, ekkor szám szerint vagy 150-en a hajóra szálltak. Midőn a hajóról kiszálltunk, a parton sorakoztunk. Egy oldalon a budapestiek, kispestiek és erzsébetfalviak, más oldalról az újpestiek állottak és megcsendült ez az ének: 'Hová mentek vándortársak...' A hídon át a szigetre vonultunk, hol legelőször is hálát adtunk az Úrnak kegyelmes vezérletéért. A reggeli étel után megkezdődött a gyermekekkel való ártatlan játék. Közben énekeltek és később működött az énekkar és a zenekar. Egész napon át igazi testvéri egyetértés, szeretet, vidámság, öröm és békesség honolt a helyen. Az összegyűlték száma lehetett vagy 500. Nagyon kevés idegen volt ott, az egész tömeg majdnem mind testvérek és vasárnapi iskolások. Beszédet tartott Grewich Gy. prédikátor testvér Újpestről magyarul és németül, melyet Csopják Attila tolmácsolt. Az után beszédet tartott a wieni (bécsi) gyülekezet egyik előljárója: Rottmayer testvér, aki szintén jelen volt. Este fél 8 órakor újra az újpesti Duna parton sorakoztunk és az újpesti testvérektől elbúcsúzva a hajóra szálltunk, hangosan énekelve a távozáskor: 'Isten áldjon, míg viszont látunk!'”¹

A visszatekintésből láthatjuk, hogy milyen erős közösségformáló és építő szerepe volt a vasárnapi iskolának nem csupán a gyermekek számára, hanem a családok, sőt az egész gyülekezet életében is.

1905 vízvázlasztó pillanat volt egyházunk életében, ugyanis „a 77092. számú a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletben törvényesen elismeri a baptista vallásfelekezetet.”² Fontos dátum számunkra még 1907, amikor is megalakult a magyarországi baptisták országos vasárnapi iskolai szövetsége. E munkának más hatása is volt, hiszen ezt az eredményes szolgáltatást látva, más felekezetek is elkezdtek gyermekmunkáikat.³ 1908-ban már 229 vasárnapi iskola működött az országunkban, amelyben 576 vasárnapi

1. Béke hírnök, 1905/16, szám, augusztus 30, 247-248, Vasárnapi iskolai ünnepély

2. Frittmann, 88

3. Bereczki, 150

iskolatanító szolgált a 4834 tanuló felé. Ekkorra már 87 gyermek életében történt a feljegyzések szerint igazi megtérés.¹

Gerwich György, a vasárnapi iskola pénztárosa, 1908-ban, látva a szép és eredményes munkát és gyümölcsöket, arra hívta fel a testvériséget, hogy tartsák fontosnak és igyekezzenek anyagilag is támogatni ezt a missziót: „Ha nem akarjuk, hogy ifjúságunk, dacára műveltségének és tudományának, – úgy az életben, mint az élet után – hajótörést szenvedjen, szükséges, hogy megismertessük vele Isten Igéjét, miáltal megismerje azt, aki biztos kormányosa lehet neki az élet zajló tengerén, tudni illik: Jézus Krisztus. Vezzünk tehát gyermekeinket, mint legdrágább kincseinket, Megváltónkhoz, nagy bűnösök és gyermekek barátjához. Mert egyedül Ő képes őket a társadalom hasznos tagjaivá, és egyszersmind mennyei polgárokká kiképezni. Ez pedig a vasárnapi iskolának magasztos feladata és célja. Ezért elvárjuk, hogy a testvérek nagyobb érdeklődéssel viseltesse a szent ügy iránt. Adjátok meg az Úrnak fogadásteleiteket.”²

2. VASÁRNAPI ISKOLA ÉS AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

A történet folytatása sajnos nehezebb időkre vezet el minket, hiszen ezt az áldásos munkát próbálta megszakítani a világháború. Helyenként olyan kevés tanító maradt a gyülekezetben, hogy nem lehetett tovább folytatni a vasárnapi iskolai foglalkozásokat, így sok helyen megszűntek azok.³ Hogy milyen problémákkal és kihívásokkal küzdöttek ekkor a vasárnapi iskola tanítók, jól mutatja a következő idézet:

„A mostani háborús idő hatása szemmel látható a vasárnapi iskolában. Én rendkívül szomorú lennék, ha majd hazajönnek a katonáink és kérdezik tőlünk: Hát a vasárnapi iskola hogy van? És azt kell majd felelni: Te elmentél, mi nem folytattuk. Gondoltuk, majd visszajössz. Újságot olvastunk, háborúról beszélgettünk, s mivel jó ára volt mindennek, sokat dolgoztunk. A gyermekek pedig a szélrózsa minden irányában szétszéledtek. Ne hagyjuk el a szent munkát! Építsük Isten országát, míg időnk van, míg nem szűnik szívünk dobogni!”⁴

3. VASÁRNAPI ISKOLA A VILÁGHÁBORÚK KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

Az első világháború utáni korszak sem volt könnyebb a vasárnapi iskola életében. „A trianoni békeszerződés után pedig tudomásul kellett venni azt,

1. Kiss, 28

2. Béke hírnök, 1909/3. szám, február 15, 40. old, Misszió jelentések, vasárnapi iskoláink ügyében

3. Kiss, 33

4. Béke hírnök, 1916/10. szám, 186. oldal, Nagy Pál írása

ami van, újjá kellett szervezni a közösség életét, új stratégiákkal elindulni a munkamezőre, hogy legyen mit megáldani rajtunk a Mindenható Istennek.”¹ „A trianoni béke után kialakult új Magyarországon a korábban 24000-nél több baptista gyülekezeti tagból mindössze 8000 maradt.”² Az elcsatolt területek miatt sok tanító került távol. Egy 1920-as adat szerint a korábbi (1908-as évben) 229 vasárnapi iskola helyett már csak 107 bejelentett vasárnapi iskola volt, s az 576 tanító helyett 400 tanító. Míg 1908-ban 4834 tanuló volt, addig 1920-ra már csak 2481 maradt.³ A munkát azonban minden nehézség ellenére is próbálták újrakezdeni, folytatni nagy erővel. A háborúnak sajnos más következménye is volt, nagyon sok gyermek veszítette el szüleit, s így árvává lett. A vasárnapi iskolákban próbálták ezeket a gyermekeket is felkarolni és tanítani.

A kemény munka és a kitartás meghozta az eredményét, számos tanító képzést szerveztek vezetőink, sok helyen tartottak gyermek evangélizációkat is. Egy 1937-es adat jól tükrözi ennek a gyümölcseit: a vasárnapi iskolák száma 1920-hoz viszonyítva 107-ről 335-re növekedett, a tanulók száma 4834-ről pedig 7133-ra duzzadt.⁴ A mai szám sajnos nagy visszalépést mutat, ugyanis 2879 vasárnapi iskolás van gyülekezeteinkben.⁵

Az első világháború sok pusztítást hagyott maga után. Sokan nem tértek haza a frontról, így sajnos sok gyermek lett árva. Hitelődeink ezen a területen is igyekeztek helytállni. Például Bankovics János „gyermektelen ember volt, de vállalta egyszerre 12 árva gyermek felnevelését a maga erejéből. Ott-hona valóságos árvaház volt, és még agg napjaiban is szívesen megosztotta az árvákkal a kenyerét.”⁶

4. VASÁRNAPI ISKOLA ÉS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁNI IDŐSZAK

A második világháború is borzalmas romokat hagyott maga után. Megszűnt a Hajnalcsillag, majd a Kürt című lap is. A bombázások során a Margit rakparti szeminárium, az árvaházban levő gyermekeket vidékre kellett vinni.⁷ Az 1949-től uralmon lévő kommunista hatalom sokban megnehezítette a tanítás folyamatát. Ugyanis e hatalom is igen előtérbe helyezte a gyermekekkel való foglalkozást, s effajta törekvések nem engedhették meg a hit útját sem a gyermekeket tanítók, sem a tanulók életében. Ezek a törekvések hatást gyakorolt a vasárnapi iskola alakulásának történetére is. Egészen a

1. Bereczki, 135

2. Bereczki, 193

3. Kiss, 37

4. Kiss, 40

5. Közgyűlés. 32

6. Bereczki, 158

7. Bereczki, 200

40-es évekig aktívan működött a baptisták gyermekmissziója, ám néhány változtatásra szükség volt. Vasárnapi bibliakör lett a neve, s a bizottság is Vasárnapi Bibliaköri Bizottságra változott. Majd később más változások is követték ezeket, ugyanis csak gyermek istentiszteleteket lehetett tartani, de csak papírral rendelkező pásztnak.

1961-től még nagyobb lett a nyomás és az állami beleszólás. „Az állam ebben az időben nem segítette, hanem sorvasztotta az egyházakat. Bizott abban, hogy hamarosan minden templomot be lehet zárni, és akkor nem lesz egy vallásos, vagy hívő ember sem. Az egyházak életébe való beleszólás is ezt szolgálta. Tiltva és akadályozva volt minden gyermekmunka. Volt, ahol csak gyermek istentisztelet címszó alatt tudtak foglalkozni a hívő szülők gyermekeivel is.”¹

Ám számos gyülekezet ettől sem riadt vissza. Látva a célt, folytatták a gyermekek közti küldetést. De voltak szomorú példák is, amikor az adott gyülekezet nem folytatta e munkát, sőt a családot vonta felelősségre e tekintetben. Egy idő után ez még több gyülekezetben megjelent, hiába voltak helyreállító vagy segítő szándékú törekvések. Így sajnos nagyon sok helyen megszűnt a gyermekek tanítása, ami azt eredményezte, hogy „nemcsak a kívülről való megtérések szűntek meg, hanem a hívő szülők gyerekei is csak ritkán tértek meg”.²

„Istené legyen azonban a dicsőség, hogy a legnehezebb időkben is voltak testvérek és nőtestvérek, akik a veszélyt és a meg nem értést is vállalva, hordozták minden következményével a gyermekekért érzett és vállalt felelősséget. Ez a munka teljes elszigeteltségben folyt.”³

Ebből még inkább láthatjuk, hogy a két fronton is nagy jelentősége volt a vasárnapi iskolának. Egy részről a kívülről való megtérések területén, hiszen egy jól működő vasárnapi iskola fel tudta kelteni egy kívülálló gyermek figyelmét, akin keresztül, ahogy fentebb már láttuk, a szülőket és az egész családot el lehetett érni. Más részről pedig a gyülekezet családjai között is nagy jelentősége volt a vasárnapi iskolának, hiszen amikor ez megszűnt a gyülekezetekben, akkor a gyülekezeti családokban felnövekvő gyermekek ritkán tértek meg.

Frittman Lászlóné a „Tanítási segédanyagok vasárnapi iskolai tanítók részére” című munkájában így ír erről a korszakról: „Az elnyomás évei alatt nem lehetett kiadni gyermekmissziós újságot és más tananyagot. Ez az időszak a vasárnapi iskolai munka fekete foltja. Csak a lelkes és áldozatvállaló vasárnapi iskola tanítóknak köszönhető, hogy megmaradt a gyülekezetekben a vasárnapi iskola. Ebben az időben erős mozgalom indult az Egye-

1. Kiss, 45

2. Bereczki, 150

3. Közgyűlés beszámoló a VIB munkájáról, 1990, március 30

sült Államok nagy létszámú baptista közösségeiből, hogy a hiányainkat pótolják. Képes és módszertani kiadványaikkal segítették a vasárnapi iskolai munkát.”¹

Ám Isten nem hagyta veszni e munkát, hanem új eszközöket hasznát, e terület újjáélesztéséhez. E munka elkezdése Magyarországon, John Rück nevéhez kötődik, aki német származású misszionárius volt, s aki az 1930-ban megalakult CEF (Child Evangelism Fellowship) Gyermek evangélizációs közösség munkáját tette ismerté közöttünk. Munkájához tartozott a szemléltető anyagok fordítása is.

Az első alkalmat egy budafoki családnál tartották, amelytől a misszió fő munkatársa országunkban Margaret Bash lett. Társaival együtt hozzáfogott a gyermekmisszió munkások képzéséhez, mely fontos momentum volt a gyülekezeti gyermekmisszió újjáéledésében. Az uralkodó politika enyhülését jelezve, még gyermekhét szervezésére is lehetőség volt Tahiban, ahol sok gyermek hitre juthatott.

5. A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

„1989-ben – a politikai fordulat évében – a baptista Vasárnapi Iskolai Bizottság munkája is újjáéledt Győri Lajos vezetésével. A CEF is létrehozta magyarországi szervezetét a Vasárnapi iskola Szövetséget (VISZ). Pécelen székházat építettek, ahol rendszeresen folyik a vasárnapi iskolai tanítók képzése.”² A rendszerváltás után egyre nagyobb szabadság jellemezte a vasárnapi iskolai munkát és a gyülekezetek más egyéb misszióit is.

„A rendszerváltás óta töretlenül és akadálytalanul működik a vasárnapi iskolák rendszere, hiányos felszereléssel ugyan, reformra szoruló tanügyi vezetéssel, kidolgozandó tanítási segédletekkel, de komoly hitélettel munkálkodó testvérek áldott munkájával.”³

Azóta egészen napjainkig teljes szabad kezet kaptak a gyülekezetek a vasárnapi iskolai munkában. „A rendszerváltozás után az egyházak visszakapták a szabad vallásgyakorlatot, ami sok változást hozott a korábbi tiltó rendelkezésekkel szemben. Az egyházi intézményeket, iskolákat, öregek otthonát stb.-t visszakapták az egyházak. Új alapítású és régi egyházi iskolákat működtethetünk, s azokban az iskolákban taníthatunk hittant a gyermekeknek. A nem egyházi iskolában tanuló gyermekek a templomban meghirdetett hittanórákon tanulhatnak. Mire a rendszerváltozás megtörtént, a nagy egyházak nyomdakész tankönyvsorozatokkal rendelkeztek. Heteken belül a gyermekek kezében volt az új hittankönyvek valamelyike. A jól képzett

1. Frittmann, 92

2. Bereczki, 241

3. Frittmann, 92

hittan tanárok beálltak a munkába és próbálták lelkesedéssel és tudással pótolni az elvesztett évtizedeket.”¹

A lehetőségek viszont még ennél is tovább bővültek az iskolai hitoktatás lehetőségének megjelenésével. Már majdnem három évtizede a rendszerváltás után vagyunk, és szabad kezünk van a tananyagok, képzések, tankönyvek terén. Egyházunkban ennek a területnek a fejlődése a hazánkban levő nagy egyházakhoz képest talán lassúnak tűnhet.

Frittman Lászlóné 2012-ben még így írt a baptista hitoktatás kapcsán: „Ez a látványos változás nálunk nem következett be. De lehetőség nyílt baptista hittan tanítására. A legtöbb egyházi iskolában azonban az iskolát működtető egyház vallásának megfelelő hittanórán vesznek részt. Ez a tény mozdította el a hagyományos vasárnapi iskola mérlegének nyelvét. Ha egy gyermek 8 vagy 12 évig tanulja valamely egyház hitelveit, nagy valószínűséggel abban az egyházban fog maradni. A hátrányt a tankönyvek hiánya és a szakképzett hittan tanárok felkészültsége okozza.”²

Ő 2012-ben már megfogalmazta a hatékony hitoktató képzés szükségességét, valamint az egységes tantervet és a követelmények pontos meghatározását. 2013-ban szeptember elsejétől hatályba lépett köznevelési törvény szerint:

„(1) Az állam, a helyi önkormányzat vagy a nemzetiségi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézményben a szülő, tanuló kérésére szervezett és nem a kötelező tanórai foglalkozások részét képező hitoktatást (a továbbiakban: fakultatív hitoktatás) és az erkölcsan óra helyett választható hit- és erkölcsanoktatást egyházi jogi személy szervezhet az e törvényben meghatározott keretek között. (2) A fakultatív hitoktatás az óvodában az óvodai foglalkozásoktól elkülönítve, az óvodai életrendet figyelembe véve – a nyitvatartási időn belül, de nevelési időnek nem minősülő időkeretben –, az iskolában a kötelező tanórai foglalkozások rendjéhez, a kollégiumban pedig a kollégiumi foglalkozások rendjéhez illeszkedően szervezhető. (3) A hit- és erkölcsan óra az iskolában a tanórai foglalkozások rendjéhez illeszkedik. (4) A nevelési-oktatási intézmény és az egyházi jogi személy a fakultatív hitoktatással és a hit- és erkölcsanoktatással kapcsolatos feladatok ellátása során egymással kölcsönösen együttműködik. 35/A. §2 Az állami iskola 1-8. évfolyamán az erkölcsan óra vagy az ehelyett választható, az egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcsan óra a kötelező tanórai foglalkozások része. 35/B. §3 (1) A fakultatív hitoktatásnál és a hit- és erkölcsanoktatásnál az egyházi jogi személynek a feladata a hit- és erkölcsanoktatás megszervezése, ennek keretében különösen a) a fakultatív hitoktatás és a hit- és erkölcsanoktatás tartalmának meghatározása, b) a fakultatív hitoktatásra és – jogszabályban meghatározottak szerint az állami fenntartású isko-

1. Frittmann, 95

2. Frittmann, 96

lával közösen – a hit- és erkölcsstanoktatásra való jelentkezés lebonyolítása, c) a fakultatív hitoktatásban és a hit- és erkölcsstanoktatásban közreműködő személy alkalmazása és ellenőrzése és d) a foglalkozások ellenőrzése.”¹

Ebből láthatjuk, hogy a hitoktatás a tanórai foglalkozások rendjéhez illeszkedik, és egyben kötelező tanórai foglalkozásnak számít (vagy helyette az erkölcsstan oktatás). Amiről Frittmann Lászlóné még 2012-ben írt a könyvében, az egy év elteltével megvalósulhatott országunkban. A képzések terén is nagy fejlődéseknek lehetünk tanúi jelenleg is. A Baptista Teológiai Akadémián elmúlt évek során indult teológiai mesterszak képzés olyanok számára is kaput nyitott a tanulásra és a képzésre, akik már felsőoktatásban alapképzést végeztek.

Más részről konferenciákon is gyarapíthatják tudásokat és megoszthatják tapasztalataikat, úgy, mint például a 2015. március 7-én megrendezésre került Hit és Pedagógia Konferencián. A tankönyvek készítése és nyomtatása terén is sok előrelépést láthatunk. Papp János a 2017-es országos közgyűlés anyagában így írt erről: „Az elmúlt évek során elkészült az Életrevaló című könyvsorozat, mely az 1-8 évfolyam összesen 16 baptista hittankönyvét jelenti. Ennek a felelőse a BOK volt, melyen belül ezt a területet (is) az oktatási szaktitkár irányította. Jelenleg a középiskolai 1-4 évfolyam hittankönyveinek az elkészítése van folyamatban. Ezek a segédeszközök egyrészt a törvényi kötelezettségnek megfelelően szükséges, hogy rendelkezésre álljanak, másrészt segédanyagként a gyülekezeti vasárnapi iskola során is felhasználhatók.”²

Mészáros Kornél, egyházunk főtitkára is kiemelte a hitoktatásban rejlő lehetőségeket: „A hitoktatás, vagyis a bibliaismeret oktatása óriási lehetőség sok lelkipásztor, hitoktató számára. Nem csak baptista fenntartású intézményekben, hanem államiakban is a törvényi előírás nyomán van lehetőségünk részt venni e nagyszerű szolgálatban. Folyamatosan készült el az „Életrevalók” sorozat minden évfolyam számára, hogy ennek segítségével megismerjék a bibliai történeteket, tanításokat a diákok. Jó, hogy ennek finanszírozására is van mód, és missziós eszközként is rendelkezésünkre áll a hitoktatás. Nem az a célunk, hogy a más felekezethez tartozó diákok baptistává legyenek, de az igen, hogy az Igét jobban megismerjék, és befogadják a szívükbe az Úr Jézust. Ha megszeretik közösségünket, annak természetesen örülünk.”³

Jelenleg 96 hitoktató végez szolgálatot az országunkban állami iskolákon belül. Ők összesen 510 csoportot vezetnek, amelybe 1152 tanuló jár.⁴

1. http://www.kozepkerti.hu/wp-content/documents/kozepkerti_hit_es_erkolcsan_jogszabalyi_hatter_20160901.pdf – 2017.06.07.

2. Közgyűlés, 16

3. Közgyűlés, 29-30

4. Közgyűlés, 95

Ebből a számból jól látható, hogy a legtöbb csoport igen kis létszámú, sok az egy-két tanulóból álló csoport. Viszont nagy öröm és hála ok számunkra, hogy most már beszélhetünk nem csupán állami iskolákban folyó baptista hitoktatásról, hanem beszélhetünk baptista fenntartású iskolákról is. A 2016/2017-es tanévben a Magyarországi Baptista Egyházban összesen 54 köznevelési intézmény van baptista fenntartás alatt. Így az előbbi számhoz még hozzákerülnek azok a gyermekek, akik baptista fenntartású iskolákban tanulnak: 3589 gyermek.¹

Paróczy Zsolt, egyházunk oktatási szaktitkára így írt a jelenlegi kihívásokról és örömeiről: „Ezen intézmények nagysága és összetettsége igen eltérő, de öröm látni, hogy növekednek és erősödnek szakmailag és létszám tekintetében is. Az egyik legnagyobb nehézség a szakképzés területén alakult ki a folyamatosan változó jogszabályi környezet miatt. Nagyon szeretnénk, ha ez a probléma a következő tanévre megoldódna és folytatódhatna az intézményeinkben a magas színvonalú szakmai munka. 2013-ban megalakult a Baptista Pedagógiai Intézet, de a teljes körű állami elismerés még nem történt meg. Ennek érdekében szeretnénk mindent megtenni, mert a teljes intézményrendszerünknek szüksége van a Pedagógiai Intézet munkájára.”²

III. Összehasonlítás

A történelmi áttekintés után ebben a fejezetben rátérek a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás fogalmának tisztázására, majd a két terület összevetésére a hasonlóságok és különbségek bemutatása alapján.

1. A FOGALMAK MEGHATÁROZÁSA

Először is szeretném bemutatni, hogy mit is értünk vasárnapi iskola alatt. A pontos meghatározás segítségünkre lesz abban, hogy mit értünk és mit nem értünk vasárnapi iskola alatt. Így jobban tudunk arra koncentrálni, ami valóban ehhez a területhez tartozik.

Egy 1948-as meghatározás így definiálja ezt a szolgálatot: „A gyermekmisszió Isten országáért folytatott szolgálat, melyet a gyülekezetben elhívott és önkéntes munkások végezhetnek azért, hogy a gyermek Jézus Krisztust megismerhesse, megszerethesse, és az Ő követése által a gyülekezet, tehát Jézus Krisztus testének élő tagjává lehessen. A meghatározásból nyilvánvaló, hogy a gyermekmisszió nem csupán emberbaráti és szociális munka, nem gyermekvédelem csupán, hanem Isten országáért folytatott szolgál-

1. Közgyűlés, 95-96

2. Közgyűlés, 96

lat, hogy az eredendő bűnben született gyermek megtérését és megmentését munkálja.”¹

Az iskola hitoktatás megfogalmazásához szintén egy régebbi definíciót idéznék, mely már majdnem száz éve lett kimondva: „Hittan alatt azon tanítmányt értjük, mely az üdvösségre nézve a hívés tárgyát képezi, melynek felfedezése és megismerése a hittanulmány keretébe tartozik. Hogy mily fontos ez a tárgy, bizonyítja azon körülmény, hogy az a teológiában foglal helyet. Ennek felkutatása és megfigyelése azon feladat, melyet a hittanulmány kitűzött magának.”²

Jól látható, hogy a két definíció nagyban hasonlít egymáshoz. A különbségek sokkal inkább a megvalósítás és a keret megvizsgálásakor fognak előtérbe kerülni.

2. A CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

Ez a közel 70 éves megfogalmazás mai napig aktuális maradt. A vasárnapi iskola célja nem változhat az idő múlásával. A vasárnapi iskola fogalmához szorosan kötődik a pontos cél meghatározása. Mivel minden misszió, így a gyermekek felé végzett misszió is Istentől indult, így a cél meghatározását is Nála kell, hogy keressük. „Ugyanígy mennyei Atyátok sem szeretné, hogy akár egy is elveszen a kicsinyek közül.”³

Tehát a legfontosabb cél az evangélium átadása oly módon, hogy a gyermekek megérthessék és dönthessenek mellette. Ezentúl fontos cél kell, hogy legyen a gyermekek hitbeli nevelése, építése, alapok lerakása, hogy megtanuljanak a keskeny úton járni. Timóteus életében láthatunk erre egy jó példát, hiszen már gyermekként megismerte és megtanulta az igét. „De te maradj meg abban, amit tanultál, és amiről megbizonyosodtál, tudván, kiktől tanultad, mivel gyermekségedtől ismered a szent írásokat, amelyek bölcsé tehetnek téged az üdvösségre a Krisztus Jézusba vetett hit által. A teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre; hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített.”⁴

Ugyancsak Timóteussal kapcsolatban láthatunk egy másik fontos célkitűzést az Igében. Pál apostol négy generációban gondolkodott, amikor Timóteusra tekintett: „Te azért, fiam, erősödjél meg a kegyelemben, amely a Krisztus Jézusban van. És amit tőlem hallottál sok tanú előtt, azo-

1. Gyermekmissziói munkások tankönyve: „Legeltesd az én bárányaimat”, Budapest, 1948, 7. oldal

2. Keresztyén hittan, 1

3. Máté 18:14

4. 2Timóteus 3:14-16

kat add át megbízható embereknek, akik mások tanítására is alkalmasak lesznek.”¹

Azt láthatjuk itt, hogy az első generációt képviseli Pál apostol, aki átadta Isten igéjét és ismeretét Timóteusnak, vagyis a második generációnak. Arra biztatja Timóteust, hogy ő is adja majd ezeket át másoknak, akik a harmadik generációt jelentik, de olyan módon és olyanoknak, akik majd a későbbiekben szintén tovább tudják majd adni egy másik generációnak, vagyis a negyediknek.

De fontos megemlítenünk, hogy van egy olyan cél, amely minden más cél előtt kell, hogy szerepeljen minden egyes misszió, így a gyermekek felé végzett misszió területén. Ez pedig Isten magasztalása, dicsőítése. Az Ige tanítását vizsgálva tudhatjuk, hogy sok mindennel szerezhetünk dicsőséget Atyánknak, mint például azzal: „az lesz az én Atyám dicsősége, hogy sok gyümölcsöt teremtek, és akkor a tanítványaim lesztek.”² Tehát a gyümölcs-terméssel tudjuk dicsőíteni Atyánkat, akár úgy, hogy a gyermekek felé végzett misszióunk gyümölcstermő, de akár úgy is, hogy a gyermekek életében segítjük a gyümölcstermést.

Amikor Jézus bevonult Jeruzsálembe a gyermekek szája által lett Isten megdicsőítve: „Amikor pedig a főpapok és az írástudók látták azokat a csodákat, amelyeket tett, és a gyermekeket, akik a templomban ezt kiáltották: „Hozsánna a Dávid Fiának!” – haragra lobbantak, és így szóltak hozzá: „Hallod, mit mondanak ezek?” Jézus pedig így válaszolt nekik: „Hallom. Sohasem olvastátok: Gyermekek és csecsemők szája által szerezteél dicséretet?”³

Tehát fontos célunk legyen, hogy a gyermekek szája által Isten neve dicsőíttessék, hiszen erre lettünk megváltva: „Őbenne lettünk örököseivé is, mivel eleve elrendeltettünk erre annak kijelentett végzése szerint, aki mindent saját akarata és elhatározása szerint cselekszik; hogy dicsőségének magasztalására legyünk, mint akik előre reménykedünk a Krisztusban. Őbenne pedig titeket is – miután hallottátok az igazság igéjét, üdvösségetek evangéliumát, és hívőkké lettetek – eljegyzett pecsétjével, a megígért Szentlélekkel, örökségünk zálogával, hogy megváltsa tulajdon népét az ő dicsőségének magasztalására.”⁴

Ezen az ígén belül kétszer is olvashattuk, hogy megváltásunk és teremtésünk egyik fő célja Isten nevének magasztalása, dicsőítése. Ha a gyermekek felé végzett missziót jól tudjuk végezni, azzal Isten nevének szerzünk dicsőséget: gyermekek szája által szerezteél dicsőségét!

A vasárnapi iskola kifejezéssel nem fogunk találkozni a Bibliában, de a Biblia tanítását megvizsgálva láthattuk, hogy mennyire fontosnak tartja az

1. 2Timóteus 2:1-2

2. János 15:8

3. Máté 21:15-16

4. Efezus 1:11-14

Úr a gyermekek tanítását, nevelését. Ezeket az elveket gyakorlatba ültetve eljutunk a vasárnapi iskola gyakorlatához és céljaihoz. Újváriné Szabó Anikó szerint az iskolai hitoktatásnak több célja is van. Így ír erről:

„A hitoktatás lényege a bibliaismeret alapjainak letétele bibliaolvasásra nevelés, az olvasottak alkalmazásképes ismerete. Cél továbbá, hogy az adott egyház múltját, jelenét, dogmatikáját legalább felismerés, s az adott közösséghez tartozás tudatának azonossága szintjén magukévá tegyék a gyermekek.”¹

Emmanuel Jung a vasárnapi iskola céljaival kapcsolatban így fogalmazott: „A vasárnapi iskolai munka célkitűzését jól ismerjük. A gyülekezeti munkakezdése ez a keresztség fundamentumán. A gyermek későbbi életére rendkívül nagy hatással van. Ha elmarad, nehéz pótolni. A gyermekhez Isten üzenetét viszi korához mérten és kibontakozó adottságainak, képességeinek megfelelően. Nem csupán tanítás, hanem tulajdonképpen igehirdetés. Vasárnap van és a gyermekhez, aki bizony nem sokat ért a felnőttek istentiszteletéből, a vasárnapi iskolában szól az Isten.”²

Az iskolai hitoktatás célja a tanító szempontjából pontosan ugyanaz, mint amit az előbbieknél a vasárnapi iskola céljainál láttunk. Viszont mivel egy iskoláról van szó, akár egyházi, akár állami fenntartásban is legyen az, más célokkal, elvárásokkal is találkozhatunk.

3. A TANÍTÓ SZEMÉLYE

Számos célt felsoroltunk az előző fejezetben, melyek nagyon fontosok az Isten dicsőségét szolgáló gyermek misszióban. Viszont ezek mellett nagyon fontos megemlítenünk missziónk személyi feltételeit is. Első az Isten, akiért és aki által működhet ez a munka, második az általa elhívott tanító, harmadik pedig az általuk tanítottak, vagyis a gyermekek.

Ebben a fejezetben a tanító személyére és feladatkörére térnék ki részletesebben.

Mi is a feltétele annak, hogy valaki vasárnapi iskolai tanító vagy hitoktató legyen? Úgy gondolom ezekben a szolgálatokban az első és legfontosabb feltétel az Isten elhívása. Nagyon fontosnak tartom az elhívást, hiszen ez az, ami később kitartást, lendületet, bátorítást ad. Jézus elmondta a tanítványainak, hogy „nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki, és rendelvelek titeket arra, hogy elmenjeteek és gyümölcsöt teremjeteek, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek.”³ Tehát a kiválasztás nem az ember oldaláról indul, hanem Isten a kezdeményező, a kiválasztó.

1. Frittmann, 5

2. Emanuel, 29

3. János 15:16

Azért is kulcsfontosságú ez a kérdés, hiszen ha nem Istentől kaptuk elhívásunkat, akkor mi az, ami majd a nehézségek közepette kitartásra szólít fel minket? Ezen a ponton nem látok különbséget a között, hogy vasárnapi iskolai tanítóról, vagy iskolai hitoktatóról van szó. Mindkét területen ugyanaz a cél, így az elhívás ugyanúgy meg kell, hogy legyen a szolgáló életében.

Az elhívás után a második terület, amit kiemelnék, az a felelősség. Saját erőmből csak korlátozott ideig tudnám elvezetni a gyermekeket az Isten útján, de ha ezen az úton maga az Isten vezet és az Ő erejéből táplálkozom, akkor biztos lehetek abban, hogy ahogy az ige is írja: „éppen ezért meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi Krisztus Jézus napjára.”¹

Tehát mindkét gyermekmissziós terület elengedhetetlen feltétele az Istentől való elhívás, amelyet természetesen megelőz az újjászületés, s a lelki gyümölcsök termése annak teljes felelősségében. Csak az ilyen tanító tudja hitelesen megismertetni az Isten munkáját, tervét a gyermekekkel. Szükséges ehhez az Úrral való személyes és állandó kapcsolat ápolása. Pál apostol azt tanácsolta az ifjú Timóteusnak, hogy „Legyen gondod önmagadra és a tanításra, maradj meg ezek mellett, mert ha így cselekszel, megmented magadat is, hallgatóidat is.”²

Fontos itt látnunk, hogy Pál apostol először arra bátorítja Timóteust, hogy legyen gondja önmagára. Úgy vélem, hogy itt nem a mai divatos önmegvalósításra gondolt Pál, hanem Timóteus személyes kapcsolatára az Úrral, valamint testi, lelki egészségére. Miért fontos ez egy tanító számára? Ha saját életében, az Úrral való kapcsolatában gyenge pilléreken áll az élete, akkor nem fogja tudni jól végezni szolgálatát a gyermekek között. Második tanácsa Pál apostolnak, hogy Timóteusnak legyen gondja a tanításra. Nagyon érdekes az ehhez fűzött ígéret is, önmagának és a hallgatóknak megmentése. A gyermekek felé szolgálatot végző tanítónak is kulcsfontosságú tehát, hogy legyen gondja önmagára, vagyis az Úrral való kapcsolatára, a jellemére, az egészségére, s ez után legyen gondja a tanításra is, vagyis ismerje és értse az Igét, jól hasogassa és oktassa a gyermekeknek. Ha ezt és ebben a sorrendben teszi, akkor megmenti magát és a hallgatóit is, ez esetben a gyermekeket.

Az Isten személyes tanítása mellett hasznos, ha képzi önmagát a tanító. Olyan képzéseken vesz részt ahol hasznos információkkal, ötletekkel gazdagíthatja tudását, ezzel is azt elősegítve, hogy az Isten üzenete még hatékonyabban érje el a gyermekek szívét. Erre számos lehetőség adódik, hiszen egyházunk is szervez különböző konferenciákat a tanítóknak, vagy akár a Pécelen működő Vasárnapi Iskola Szövetség is lehetőséggént szolgál, de a

1. Filippi 1:6

2. 1Timóteus4:16

Baptista teológiánkon indított hitoktatói szakirány is hatalmas lehetőség a tanítók számára. Utóbbi lehetőség az iskolai hitoktatásnak feltétele, mely fontos alapot biztosít a tanítóknak.

Erre is bátorította Pál apostol Timóteust, pontosan az imént idézett ige előtti mondatban: „Ezekkel törődj, ezekkel foglalkozz, hogy előrehaladásod nyilvánvaló legyen mindenki előtt.”¹ Pál fontosnak látta, hogy Timóteusnak legyen előrehaladása. Sőt, azt is megjegyezte, hogy ez az előrehaladás legyen nyilvánvaló mindenki előtt. Így a Bibliából is láthatjuk, hogy fontos önmagunk képzése, hogy fejlődjünk a szolgálatunkban, s így mindig a lehető legtöbbet adjuk át és a lehető legjobb módon a gyermekeknek.

Visszafelé haladva Pál tanácsaiban, az ezt megelőző igeversből láthatjuk, hogy mit értett Pál apostol az „ezekkel törődj” kifejezés alatt: „Senki meg ne vessen ifjú korod miatt, hanem légy példája a hívőknek beszédben, magaviseletben, szeretetben, hitben, tisztaságban. Amíg megérkezem, legyen gondod az Írás felolvasására, az igehirdetésre, a tanításra. Ne hanyagold el a benned levő kegyelmi ajándékot, amelyet prófécia által kaptál a vének kézrátételével.”²

Itt egy részről a jellemről olvashatunk, más részről, a kegyelmi ajándékról. A kegyelmi ajándék az elhívás kategóriájába tartozik abban az értelemben, hogy nem az embertől függ. Ahogy Isten az elhívó, ugyanúgy Ő az, aki a Szentlelken keresztül akarata szerint osztogatja ajándékait: „De mindezt egy és ugyanaz a Lélek munkálja, aki úgy osztja szét kinek-kinek ajándékát, amint akarja.”³ Tehát Isten Lelke saját akarata szerint és döntése szerint osztogatja ajándékait. Fontosnak tartom, hogy aki a gyermekek tanításának szolgálatában foglalatoskodik, az tudja felismerni és használni azokat az ajándékokat, amiket Isten erre a területre ajándékozott.

Mindezek mellett a tanár jelleme is nagyon fontos, hiszen ez hozzásegíti őt az eredményes munkához. Ahogy a fenti igeversből láthattuk: „légy példája a hívőknek beszédben, magaviseletben, szeretetben, hitben, tisztaságban.”⁴ A tanítónak példának kell lennie nem csupán beszédében, ismereteiben, hanem életvitelében is. A tisztaságával, szeretetével, hitével és magaviseletével alá tudja húzni mindazokat a dolgokat, amiket beszéde segítségével átad a gyermekeknek.

Kiss Tibor megfogalmazása nagyon jól összefoglalja ezt: „A tanító legyen Istennek áldott életű, példaadó, keresztyén egyénisége, aki alkalmas a tanításra. Öltözködésben, viselkedésben, az életben, bármiben lássák úgy a gyermekek, mint aki Krisztusnak hűséges követője. Aki tanít, attól elvárják, hogy magatartása tanításával összhangban legyen. Tudatában kell lennie,

1. 1Timóteus 4:15

2. 1Timóteus 4:12-14

3. 1Korintus 12:11

4. 1Timóteus 4:12

hogya maga is gyarló, bűnbocsánatra szoruló, kegyelemből élő ember. Őszinte és állhatatos szándéka teheti példává. A gyermekek iránti nagyfokú szeretet, türelem, megértés, kedvesség olyan vonások, melyek nem hiányozhatnak jelleméből. A tanító legyen határozott, következetes, vezető egyéniség. Azonban munkájához elengedhetetlen a humorérzék is.”¹

Szint Pál apostol tanított arról, hogy az Isten szolgája nem viselkedhet akárhogyan. Életében látszódnia kell, hogy kihez tartozik és kit képvisel: „De az Úr szolgája ne viszálykodjék, hanem legyen barátságos mindenkihez, tanításra alkalmas és türelmes.”² Majd ugyanezt olvashatjuk Titusznak írt tanácsiból: „te magad légy példaképük a jó cselekedetekben, mutass nekik a tanításban romlatlanságot és komolyságot.”³

Stephen Kaufman a „Kezdjük az alapoknál” című könyvében az keresztény iskolai oktatás legfontosabb építő elemeivel foglalkozik, és külön ír arról, hogy mennyire fontos tényező a tanító személye és az, hogyan végzi ezt a kiváltságos szolgálatot: „A keresztyén pedagógus szíve vágya, hogy munkájával dicsőséget szerezzen istennek és tisztelettel közelítsen az Általa teremtet világhoz. Ezek a pedagógusok tudják, hogy a gyermekek nevelése micsoda kiváltság és megtisztelő feladat. Nem a saját dicsőségüket keresve tanítanak, hanem Isten iránti engedelmségből arra törekсенek, hogy diákjaikat felkészítsék az Általa teremtet világban való életre és munkálkodásra.”⁴

S mindezeket a tulajdonságokat körül kell, hogy fogja a benne égő feltétel nélküli krisztusi szeretet, mely elengedhetetlen egy keresztyén életében. Néhány igeverset megvizsgálva megláthatjuk, hogy a tanító munkája igen nagy felelősséggel jár, s nem csak építhet, hanem sajnos rombolhat is tanításával, rossz példájával.

A Példabeszédek könyvében olvashatunk arról, hogy mennyire fontos az ember életében a tanítás. Olyan szerepet tölthet be, mint egy lámpás, mely jelzi a helyes utat az életben: „Mert lámpás a parancs, világosság a tanítás, az élet útja a figyelmeztető intés.”⁵ Majd ugyancsak a Példabeszédek könyve ír arról, hogy „A bölcs tanítás az élet forrása a halál csapdájának kikerülésére.”⁶

Mindaz, amit a gyermekeknek megtanítunk, életet eredményezhet, örök életet megváltónkkal. A tanítások, nevelések pedig világosságot gyújthatnak életükben. Ezek által elkerülhetik a halálos csapdákat, amik akár életük későbbi szakaszában leselkedhetnek rájuk.

1. Kiss, 52

2. 2Timótheus 2:24

3. Titusz 2:7

4. Stephen, 10

5. Példabeszédek 6,23

6. Példabeszédek13,14

Viszont, a következő igeversből azt is láthatjuk, hogy nem elég az igazságot tanítani, a tanítónak magának is az igazság útján kell maradnia, hiszen a helytelen tanítása bukáshoz vezethet, mely rombolja Isten országát. Nem lehet félvállról venni az Isten országáért végzett munkát:

„De ti letértetek erről az útról, és tanításotok miatt sokan elbuktak. Megrontottátok Lévi szövetségét – mondja a Seregek Ura.”¹ Nagyon félelmetes azt olvasni, hogy tanításuk miatt sokan elbuktak. De ez is hozzátartozik a teljes képhez. Ahogy a helyes tanítással és a helyes példánkkal sokaknak segíthetünk, ugyanúgy sajnos ennek ellenkezőjével sokat árthatunk.

A helyes tanítás és a Krisztusnak való jó szolgálat közötti kapcsolatról ír Pál apostol Timóteusnak: „Ha ezeket tanítod a testvéreknek, jó szolgálja leszel Krisztus Jézusnak, hiszen a hit és az igaz tanítás ígéivel táplálkozol, amelynek követőjévé lettél.”² Itt kiemelném még, hogy Timóteus azért taníthatja jól a testvéreket, és azért tud jó szolgálja lenni Krisztusnak, mivel közben a hit és az igaz tanítás ígéivel táplálkozik. Ez a gondolat visszautal a korábbiakban bemutatott elvekre, „legyen gondod önmagadra és a tanításra.”³

Fontos, hogy szolgálatunk végzése ne menjen az Úrral való személyes kapcsolatunk rovására. Fontos, hogy önmagunkra is fordítsunk időt, s ne feledkezzünk bele szolgálatunkba. Csupán megemlíteném Márta és Mária példáját: „Amikor továbbhaladtak, betért egy faluba, ahol egy Márta nevű asszony a házába fogadta. Volt ennek egy Mária nevű testvére, aki leült az Úr lábához, és hallgatta beszédét. Márta pedig teljesen lefoglalta magát a sokféle szolgálattal. Ezért előállt Márta, és így szólt: „Uram, nem törődsz azzal, hogy a testvérem magamra hagyott a szolgálatban? Mondd hát neki, hogy segítsen!” Az Úr azonban így felelt neki: „Márta, Márta, sok mindenért aggódsz és nyugtalankodsz, pedig kevésre van szükség, valójában csak egyre. Mária a jó részt választotta, amelyet nem vehetnek el tőle.”⁴

És amit szintén szükséges megemlíteni, magunk építése mellett, hogy mindaz amivel megtöltjük magunkat, az igaz legyen, a krisztusi tanítással megegyező „aki ragaszkodik a tanítással megegyező igaz beszédhez, hogy az egészséges tanítással tudjon bátorítani, és meg tudja győzni az ellenszegülőket.”⁵ S majd: „Te azonban azt hirdesd, ami egyezik az egészséges tanítással.”⁶

Mindezeket összefoglalva, a tanítónak Isten elhívásának engedelmes, a Lélek gyümölcseit gazdagon termő, tiszta jelemmel rendelkező, egészséges

1. Malakiás 2:8

2. 1Timóteus4:6

3. 1Timóteus4:16

4. Lukács 10,38-42

5. Titusz 1,9

6. Titusz 2,1

tanítást birtokló és gyakorló személynek kell lennie. Ezek nélkül a tanítása hosszútávon nem lesz igazán építő, sőt, ahogy láthattuk, még árthat is másoknak.

Nem kétség, nagy feladat ez, s mindezt tudatosítva talán lehetetlennek tűnik ilyen személyt találni, de „ami az embernek lehetetlen, az az Istennek lehetséges.”¹ Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak arra, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, „a mi alkalmasságunk Istentől van.”²

Mielőtt rátérnénk a tanulókra, szeretném röviden bemutatni a szülők és a pedagógusok kapcsolatát a gyermekek nevelésében és tanításában. Pálhegyi Ferenc a „Pedagógiai kalauz – útmutató a család-orientált pedagógiai gondolkodáshoz” című művében kitér arra, hogy kinek a feladata legyen a gyermekek nevelése. Ennek taglalásánál bemutatja, hogy a történetelem során volt olyan korszak, amikor a tanítást és a nevelést teljes egészében az intézményre akarták bízni.

Nagyon érdekes, amit a totális diktatúrák nevelési stratégiájáról ír: „valószínűleg nem véletlen, hogy a totális diktatúrák mindig arra törekedtek, hogy az intézményes nevelést elébe helyezzék a családi nevelésnek. Az ókori Spártában is elvette a gyerekeket a szülőktől az állam, hogy jó katonákat faragjon belőlük.”³ Rátér utána a magyar helyzetre is: „A gyerekekkel való foglalkozás terhét levette a szülők válláról a 'gondoskodó' szociális állam. Ezek az emberek születésüktől felnőtt korukig alig voltak 'otthon'. Szüleiktől aligha kaphatták meg a harmonikus lelki fejlődéshez szükséges biztonságot, de nem tanulták meg (mert nem volt lehetőségük rá) a szülői szeretetközlés viselkedésmintáit sem.”⁴

A teljes intézményi nevelés után a következő állomás az a helyez, amikor a nevelés még mindig az intézmény kezében van, de megjelenik a szülő, mint egy eszköz a pedagógus kezében. „A szülőket a nevelésből nem lehet teljesen kirekeszteni, de fel lehet használni a segítségüket. A költő Zrínyi Miklós jelmondatát így lehetne erre az esetre 'ferdíteni': Ha rövid a karod, toldd meg egy szülővel! A nevelés felelőse és végrehajtója tehát változatlanul az intézményt képviselő pedagógus, de elfogadja, sőt felhasználja a szülőt. A szülőt néha partnernek deklarálják, de a valóságban jól-rosszul felhasználható eszköz.”⁵

Ezek után a végső állomás, ami egy jól működő megoldás lehetne: a szülő és a pedagógus együttműködése. Pálhegyi Ferenc így fogalmazza meg ezt: „Ehhez egyrészt fel kell ismerni a szülői szerep és felelősség elsődlegességét

1. Lukács 18:27

2. 1Korintus 3:5

3. Pálhegyi, 58

4. Pálhegyi, 59

5. Pálhegyi, 60

a nevelésben, másrészt fel kell ismerni azt is, hogy mai világunkban valóban nélkülözhetetlen a hozzáértő szakember is. De a szülő nem a pedagógus eszköze, hanem inkább fordítva: a pedagógus (illetve az intézmény) a szülő megbízottja. Mindkét félnek (pedagógusnak és szülőnek) rá kell jönnie, hogy nem lehet eléggé eredményes a munkája a másik fél nélkül.”¹

Ez az a megoldási javaslat, amit helyesnek és eredményesnek látok a hit oktatásában is. A szülő és az oktató együttműködése még eredményesebbé és hatékonyabbá teheti mindazt, ami az órán történik. Nehezíti a helyzetet az, ha a gyermek szülei nem hisznek Istenben. Talán vasárnapi iskolában vagy az iskolai hitoktatás során olyan szülőkkel nem igen találkozhatunk, akik erőteljesen ellene lennének a hit dolgainak, hiszen akkor nem engednék gyermeküket se vasárnapi iskolába, se az iskolai hitoktatásra.

Olyan inkább előfordulhat, hogy semlegesek, nem ellenzik, de nem is bátorítják a gyermeket. Ebben az esetben még inkább megnő a tanító felelőssége, hiszen egyedül tőle kap ilyen esetben a gyermek Istenről való tanítást. Ha esetleg az egyik szülő támogatja, a másik számára semleges a kérdés, akkor érdemes a támogató szülővel együttműködve végezni a gyermek tanítását.

4. A TANULÓK

A tananyag, vagyis a Biblia mindennek az alapja a hitoktatásban. Viszont egyáltalán nem mindegy, hogy ezt kiknek kell átadnunk. Egészen más eszközöket és megközelítést használunk akkor, ha ugyanazt az információt egy gyermeknek adjuk át, vagy ha egy idős embernek.

Úgy vélem teljesen helytálló a következő megfogalmazás: „A vasárnapi iskolai munkát akkor végezhetjük céltudatosan és akkor leszünk képesek megtalálni a munka helyes módszereit, ha igyekszünk megismerni a munka alanyát, a gyermeket. Ezért szükséges, hogy amennyire a lehetőségek megengedik, legalább érintőlegesen foglalkozzunk a gyermek megismerésével.”² Az eredményes és hatékony munka érdekében alapvető fontosságúak ezek az információk.

A gyermekek tanításának bibliai alapját már megvizsgáltuk korábban, de most néhány szóban szólnék magukról a gyermekekről a Biblia alapján. A Zsoltárok könyvében olvashatjuk az ismert ígét: „Bizony, az ÚR ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.”³ Ebből láthatjuk, hogy a gyermek az Isten ajándéka. Otto Schaudé ezzel kapcsolatban ekképpen ír: „Ez a világos felismerés határozza majd meg a gyermekkel szembeni magatartását is. Az ajándékozó fontosabb, mint az ajándék. Ennek megfelelően a

1. Pálhegyi, 60-61

2. Kiss, 53

3. Zsoltárok 127:3

sorrend: 1. Isten, 2. a gyermek. Anna sokat tett az ő Sámuel fiáért, mindazonáltal egy időre szóló ajándék volt ő az anya számára. Milyen másképpen volt ez Élinél! Isten ezekkel a szavakkal hirdeti meg az ítéletet: „Fiadat többre becsülöd, mint engem” (1Sám 2,29). Itt a sorrend: 1. a gyermek, 2. Isten. Mennyire elterjedt ez a magatartás manapság: (‘Mindent a gyermekünkért teszünk’).¹

Tehát a gyermek, áldás és ajándék, de e közben nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy az ajándék nem lehet fontosabb, mint az ajándékozó, ez esetben Isten. A gyermekáldás a Biblia egész történetén végigvonnul, mint öröm és Istentől való áldás. Amikor valakinek nem születhetett gyermeke, nagy fájdalmat érzett és könyörgött az Úrhoz, hogy vegye el róla ezt a csapást. Gondoljunk akár Sámuel édesanyjára, Annára, aki valahányszor az Úr házába ment nem evett semmit, csak sírt, sőt azt olvashatjuk, hogy „lelke mélyéig elkeseredve könyörgött az Úrhoz, és keservesen sírt.”² Sámuel születése utáni hálaéneke is arról tesz bizonyosságot, hogy Isten áldása és kegyelme volt számára, hogy gyermeke születhetett.

Viszont a teljes írás alapján tudhatjuk, hogy a bűneset következtében a gyermekek is a bűn hatása alá kerültek. Dávid a bűnbánati zsoltárában megvallja az Úr előtt, hogy „Lásd, én bűnben születtem, anyám vétekben fogant engem.”³ Vagyis már a gyermekek is bűnben születnek. A római levél tanítása ezt még világosabbá és egyértelműbbé teszi: „Mi tehát az igazság? Különbek vagyunk? Egyáltalában nem! Hiszen előbb már kimondtuk azt az ítéletet, hogy zsidók is, görögök is mind bűnben vannak, amint meg van írva: „Nincsen igaz ember egy sem, nincsen, aki értse, nincsen, aki keresse Istent. Mind elhajlottak, valamennyien megromlottak, és nincsen, aki jót tegyen, nincs egyetlen egy sem. Nyitott sír a torkuk, nyelvükkel ámítanak, kígyóméreg az ajkukon; szájuk átokkal és keserűséggel van tele. Lábuk gyors a vérontásra, romlás és nyomorúság jár a nyomukban, és a békesség útját nem ismerik: Isten félelmével nem törődnek.”⁴

Bármennyire is aranyos és ártatlannak tűnik egy gyermek, fontos tisztán látnunk és értenünk, hogy amíg Istenben nem tapasztalják meg a kegyelmet, addig ők is a bűn alatt elveszett emberek, akiknek szükségük van Jézus Krisztus ingyenes kegyelmére. Egyházunk tanítása alapján nem kereszteljük meg a gyermekeket csecsemőkorukban, hiszen hisszük, hogy a bemeztetés saját, tudatos és önkéntes döntésen kell, hogy alapuljon. Ezért a gyermekeknek el kell jutniuk a fő alapigazságok felismerésére és kérniük kell a bűnbocsánatot. Ebben van nekünk, tanítóknak hatalmas feladatunk és felelősségünk.

1. Otto, 15-16

2. 1Sámuel 1,10

3. Zsoltárok 51,7

4. Róma 3:9-18

Dr. Wallace Emerson mondta: „Ha emberekkel foglalkozunk, akkor meg kell értenünk őket. Mivel az emberekkel való kapcsolatunk az élet legfontosabb területe, bármi, ami segít megérteni őket, nagy fontossággal bír.”¹ Az iskolai hitoktatásunk során 1-8 osztályos gyermekekkel foglalkozunk. A vasárnapi iskoláinkban a korcsoportok különbözőek lehetnek, más és más gyakorlat lehet a gyülekezetekben. A péceli gyülekezetben, a vasárnapi iskolában 3-4 éves kortól 13-14 éves korig vannak a gyermekek.

A gyermekek csoportosítása korosztály szerint így néz ki: 0-1,5 év csecsemőkor – amivel mi tanítók nem tudunk még igazán foglalkozni. Ez idő alatt a gyermek a szülei közelében van és az alapvető szükségletei betöltése és az egészséges növekedése a legfontosabb. Ez után következik a bölcsődéskor 1,5-3 éves korig. Ez a korosztály még mindig kívül esik attól a körtől, amire koncentrálnunk. Ebben a korban az a lehető legjobb, ha a gyermek egy istenfélő családban nevelkedik, ahol megkapja az első alapokat, magokat a hitbeli növekedéséhez. A bölcsődéskor után következik az óvodáskor 3-6 év között. Ez a korcsoport már aktív része a vasárnapi iskolának. Utánuk következik az iskoláskor 9-13 éves kor között. Ez a csoport az, amire az iskolai hitoktatás fókuszálódik. A serdülőkor 13-16 éves kor között már kikerül általában a vasárnapi iskolából, jó esetben átkerül a tini ifjúsági körbe a gyülekezeten belül. Iskolai hitoktatás terén is lehet még további munka a középiskolai hitoktatás terén.

Stephen Kaufmann így vélekedik a gyermekekről: „Isten képmásának hordozóiként 'több dimenziós' személyiségek. Nem üres edények, amelyeket fel kell tölteni információval, hanem aktív, felelős tanulók, akik kapcsolatban állnak a teremtet világgal és egymással, mint esztétikai, társas, erkölcsi és racionális lények. Az iskola akkor adja meg diákjainak a nekik Isten teremtményeiként kijáró tiszteletet, ha olyan óraterveket, tananyagot és programokat állít össze, amelyek fejlődési lehetőséget kínálnak minden Istenről kapott képességükben.”²

Ebből is levonhatjuk azt a következtetést, hogy nagyon fontos ismernünk tanított gyermekeinket általánosságban is korcsoportjukra értve és személyesen egyénekre tagoltan. Alábbiakban ezeket a fontos információkat fogjuk megnézni.

Hattól tizenegy éves korig

Erikson szerint ezek az évek igen kritikusak, ugyanis a szorgalom és a kisebbségérzés érzés ebben az időszakban alakul ki. A 6-11 éves gyerme-

1. Kiss, 54

2. Stephen, 31

kek igen produktívak, céljuk az eredményes cselekedetek végzése. Ha ezeket észrevesszük és pozitívan megerősítjük, a szorgalom alakul ki bennük.¹

Viszont ha ezeket a produktív törekedéseket rosszul kezeljük, azt közvetítjük a gyermek felé, hogy ő erre képtelen, vagy nem olyan jól végzi a feladatot, mint mi vagy akár mások, akkor a kisebbségi érzését alakítjuk bennük. Ez az a kor, amikor igazán várják a gyermekek a visszajelzéseket. Ha ezzel az időszakkal jól sáfarkodunk, olyan jellembeli értéket adhatunk gyermekeinknek, tanulóinknak, amit későbbi életük során is kamatoztatnak. Viszont ha a negatív oldal erősödik, akkor olyan nehézségekkel állnak majd később szemben, amit nehéz lesz korrigálniuk.

Emellett ez az időszak hit szempontjából a történeti szakasz, amikor a gyermekek a hitünket alkotó történetekre igen fogékonyak. Így a gyermekmisszióban a történetekre hatékonyan építhetünk. Piaget szerint ez a „konkrét műveleti” szakasz tizenkét éves korig. Ilyenkor már képesek logikus okfejtésre, amelyek még csak a konkrét dolgokra terjednek ki. Az erkölcs fejlődését tekintve ekkor fejlődik ki a jó és a rossz közti különbségtétel. Érzékenyek lesznek arra, ha a szabályokat valaki nem tartja be, vagy ha nem igazságos valami. „Gyakran kettős mércét alkalmaznak: igazságot mindenkinek, kegyelmet nekem.”²

Tizenkettőtől tizenkilenc éves korig

Ez alatt a serdülőkort értjük. A korszak vége a fiatal felnőtté válás, amely során önálló személyiségük kialakul. Ez is itt a fő feladat, a bennük lévő helyes identitás kialakítása. Hatalmas felelősség van a szülő és a tanár reakcióiban, hiszen a helyes identitás kialakításához szükséges a serdülő bátorítása, szabadsága a kérdésésre, illetve az egyre nagyobb önállóság jogának megadása.

A hit szempontjából ez a személyessé tétel időszaka. Számos hatás éri őket melyek mind-mind befolyásolják hitüket, másokhoz való viszonyukat. „A tinédzser Istent olyan személynek szeretné látni, aki ismeri és elfogadja őt. Ezért a hite alapot kell, hogy teremtsen identitásának és kilátásának.”³

Ezért nagyon fontos ez életszakaszban, hogy az Úrnak ezeket a tulajdonságait mutassuk meg nekik, erősítsük bennük. Tanulják meg, hogy kik is ők Krisztusban. Piaget szerint ez a „formális műveleti” szakasz, amikor is az elvont és hipotetikus fogalmakat is megérti, gondolkodik rajta. Viszont Kevin Huggins szerint hiába meg van már ez a képessége, nem szereti használni, ugyanis ez a formális gondolkodás, sokszor a problémákon, fájdalomokon keresztül fejlődik. Ez kevésbé kedvelt számukra akár a stressz miatt,

1. Karyn, 53

2. Karyn, 58

3. Karyn, 60

akár a kellemetlen érzések miatt. Viszont fontos, mert érett gondolkodáshoz vezetnek.¹

Erkölcünk „konformista erkölcs”, mivel az elfogadás a cél. Annak fényében dönt a jó és a rossz között, hogy hogyan reagál majd az általa kiválasztott fontos embercsoport, akikkel idejének nagy részét tölti. Ezért is olyan fontos, hogy fiataljaink milyen baráti társaságot tartanak számukra fontosnak. Hiszen ha ott a krisztusi értékrend uralkodik, akkor annak fényében döntenek majd.²

A különböző korcsoportok megvizsgálásánál meg kell jegyeznünk azonban, hogy ezeket az általános jellemzőket nem lehet minden egyes gyermekre tökéletesen kivetíteni. Mivel minden egyes ember más, így a gyermekek közt is különbségek vannak ugyanazon a korcsoporton belül is. „Bár a tanulóknak vannak közös jellemzőik, Isten az Ő bölcsességében mindegyiküket különbözőnek teremtette. Csodálatos és egyedi módon alkotott meg minden embert, mégis mindannyiunkat a maga képére formált. A személyiség, a gondolkodás, az érzelmi habitus mindenkinél máshogy épül fel, és emiatt mindenki másképpen is tanul. Az óratervezés során figyelembe kell vennünk a különböző tanulási stílusokat.”³

Ezekből az információkból nagy vonalakban láthatjuk, hogy mik is azok a dolgok, amelyekre nagyon oda kell figyelnünk a gyermekek tanítása közben, hogy egészséges jellem, identitás formálódjon kezeink között.

5. A TANANYAG

Egyértelműnek tűnhet, hogy mind a vasárnapi iskolában, mind a hittan órán az első számú tananyag maga a Biblia üzenete. Hisszük, hogy „a teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.”⁴ Pál azt parancsolja az ifjú Timóteusnak, hogy „hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, feddj, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással.”⁵ Úgy vélem, hogy mind a hitoktatásban, mind a vasárnapi iskolában jelenleg élvezhetjük az „alkalmas” idő áldását. Minden eszköz, körülmény adott ahhoz, hogy eredményesen végezhessük a munkánkat. Tudjuk jól, hogy Isten Igéje a legfontosabb tananyagunk, és jól ismerjük a parancsot arra nézve, hogy hirdessük azt.

De közel sem ilyen egyszerű tartalmának az átadása. Ha nincs rendszerezve, logikusan felépítve, amit a gyermekek könnyen megérthetnének, elsajátíthatnának, akkor keveset tudunk érdemben átadni a gyermekeknek.

1. Karyn, 61

2. Karyn, 61-62

3. Stephen, 29

4. 2Timóteus 3,16

5. 2Timóteus 4,2

Frittmann Lászlóné könyvét olvasva hasznosnak találnám én is egy központi egységes tanterv összeállítását a vasárnapi iskolák számára, mely egységesítené és követhetőbbé tenné a tanítók munkáját.

„A tanterv jellemző ismérve, hogy előírja a kötelező tudásanyagot, ezenkívül rendszerezi is a tananyagot. A rendszerezés a gyermek életkori sajátosságaihoz igazodik, és a könnyebbről a nehezebbre, a kevésről a többre, a kézzel fogható ismeretről az elvont ismeretig a fokozatosság elvét követi.”¹

Állami iskolákban egy más tantárgyból, például matematikából egy jártassági és készségi szintet el kell érnie a gyermeknek. Tehát a tantervben lévő anyagot el kell sajátítania. Ezt a tudás szintet osztályzattal értékeli a tanító. Csak akkor mehet a tanuló magasabb szintre, ha a minimum követelményt magáénak tudhatja.

Ez a vasárnapi iskolában nehezen megvalósítható, hiszen nincs ilyen szigorú számonkérési mód, a másik csoportba lépés sem tudáshoz van kötve, inkább életkorhoz. Ez így nem teszi lehetővé a tanterv ilyen jellegű alkalmazását. Viszont előnyt jelentene olyankor, amikor elhívás, költözés miatt a gyermeknek más gyülekezetbe, így más vasárnapi iskolába kell járnia és ott is ugyanazzal a rendszerrel, felépítéssel találkozhatna.

A tanmenet a tantervhez szorosan kötődik, hiszen az előbbiben értelmezzük az utóbbit. „A tanmenetből látjuk, hogy mikor, mennyi ideig és mit tanítunk.”² Mit is tartalmaz még a tanmenet? A tanítási óra anyagát, a bibliai szöveg helyét, a tanítási célt, igei üzenetet, megtanítandó fogalmakat, szemléltetés módját, tanítandó ének címét, háttér-információt.

A tanmenet az adott évre vonatkozó tudásanyagot tartalmazza, amit mi vázlatokban szűkíthetünk le az adott órára. Ez mind olyan hasznos segédanyag a tanító számára, amely segítségével tudja tartani a kitűzött cél, célok eléréséhez szükséges feladatok megoldásának sorrendjét.

Sajnos ez a vasárnapi iskoláinkban még nem megoldható, hiszen nincs az a kötöttség, ami egy iskolai tanítási óra keretén belül van. Viszont mivel ma már lehetőségünk van a baptista hitoktatásra, így belekerülve az iskolai rendszerbe, szükségszerű hitoktatásunkhoz egy átlátható és egységes rendszer.

Jelenleg így néz ki a magyarországi baptista hitoktatás tanterve, tanmenete osztályokra bontva, 1-8 osztályig.

Viszont, hogy a gyermek előtt is legyen egy vizuális tananyag, szükségszerű a tankönyv. Mondhatnánk, hogy hiszen a Biblia a fő tankönyvünk, így nincs szükség másokra. Viszont, ahogy figyeljük a gyermek fejlődésének menetét láthatjuk, hogy fontos az is, hogy saját életkorának megfelelő szinten mondjuk el a történetet, és életkorának megfelelő feladatokkal, szemléltető eszközökkel tegyük azt még érthetőbbé.

1. Frittmann, 7

2. Frittmann, 8

Vasárnapi iskoláinkban nincs egységes tankönyvünk. A tanítók saját maguknak állítanak össze tanmenetet, s az alapján tanítanak. Esetenként a gyülekezet lelkipásztorával egyeztetve alakítják ki a vasárnapi iskola témáinak menetét. Illetve vannak olyan tanítók, aki a baptista hitoktatásban használt Életrevalók című tankönyvet, munkafüzetet használják.

„A vasárnapi iskolai tanítás és a lehetőségek szerint hittanoktatás egyházunk jövőjét biztosítja, ezért szükséges a szakszerű és átfogó tanterv használata. A tanítás pedagógiai bizottság felügyeletével és segítségével működik, ezért a jó cél érdekében a tanítók, tanárok együttműködésére feltétlenül számítunk. Csak összefogással és egyetértéssel oldható meg a többi protestáns egyház hittanoktatásához való felzárkózás. Kíváncsú, és ezen az úton haladunk, hogy a vasárnapi iskolai tanítókat és a hittanárokat teológiai képzéssel lássuk el, a képzés folyamatosságát biztosítsuk.”¹

Ezt 2012-ben írta Frittmann Lászlóné. S azóta lendületes fejlődésnek indult ez a terület egyházunkban. Ugyanis ahogy a történeti részben már kitértem rá, lehetőségünk van állami és számos saját egyházi fenntartású iskoláinkban a hitoktatásra. Ehhez teológiánk színvonalas hitoktató képzést folytat, s a hitoktatáshoz elengedhetetlen tankönyv is elkészült, melyet egységesen használnak a hitoktatók.

Szükséges megemlítenünk még a tananyagnál, hogy a Bibliai ismeretek mellett sokan úgy gondolják és én is egyetértek vele, hogy egyházunk történelmét is fontos átadnunk a gyermekeknek, hogy elődeink munkáiból, sikeriből, bukásaiból tanulhassanak.

6. SZÁMONKÉRÉS, JUTALMAZÁS

Előbbiekből láthatjuk, mik voltak a szükségek és mik ma a szükségek, s hogy mik azok a hiányok, amelyek betöltettek vagy hiányként állnak még fenn jelenleg is. De mi lehet az oka annak, hogy amit a hitoktatásban meg tudunk valósítani, azt a vasárnapi iskolában nem vagy csak részben?

Míg a hitoktatásunk ma már egy központilag irányított átlátható rendszer, hiszen tantervvel, tanmenettel, s tanítói kézikönyvben leírt vázlattal rendelkezik, addig a vasárnapi iskolák foglalkozásainak menetét az adott gyülekezet vezetése, tanítói határozzák meg. Persze ez nem probléma még magában, hiszen az Isten ígését tanítják a gyermekeknek. Az átjárhatóságot viszont akadályozza. Mind a gyülekezetek között, mind a hitoktatás és a vasárnapi iskola között. Hiszen így lehetséges, hogy a gyermek többször találkozik ugyanazzal a történettel, viszont az is megeshet, hogy egyszer sem találkozik egy fontos történettel, ígérettel.

1. Frittmann, 11

Különbség még, hogy míg hittanórán értékeljük a tanuló munkáját szöveges (írásban) vagy jegybeli értékeléssel, addig a vasárnapi iskolában a szóbeli dicséret mellett más eszközt nem igen használunk. A jutalmazásban viszont mindkét területen a tanító kreativitása a fő mérvadó. Lehet matrica, nyomda, kis igés kártyák, vagy más életkornak megfelelő jutalom.

Ezek a számonkérést is meghatározzák. Míg hittan órán a tudás leméréséhez valamilyen formában számon kérjük a megtanulandó dolgokat, addig a vasárnapi iskolában a tanítás lezajlása a fontos. Kevésbé mért a tudás. Erről az ismételtskor próbálunk visszajelzést kapni, nem felelet vagy dolgozat formájában. Talán nem akarjuk, hogy a gyermekek számára iskola jellegű legyen a vasárnapi foglalkozás, elkerülve a stresszt, vagy, hogy kedvét vegye a gyermeknek a foglalkozástól.

Sajnos az is lehet ennek a következménye, hogy vasárnap a gyülekeze-teinkben a gyermekek felé végzett misszió, szolgálat elveszti célját és egy egyszerű gyermekfelvigyázás lesz belőle. A felnőttek, a szülők talán megelégednének ezzel, hiszen a gyermekek nem zavarják az istentisztelet menetét, talán a gyermekek is örömmel vehetnek részt egy gyermekfelvigyázáson, mert talán egy mese, egy film, egy játék leköti őket. De így sajnos messze nem lesz kihasználva a gyermekek felé végezhető misszió lehetőségeinek nagy része. Ugyanis nem az a fő cél a vasárnapi iskolában sem, hogy a gyermek csupán jól érezze magát. Nyilvánvalóan fontos, hogy a gyermekek szeressék a vasárnapi iskolát, de a célok ismertetésénél már láthattuk, hogy sokkal fontosabb célok vannak, melyek Isten megismerésével és az örök élettel kapcsolatosak.

Ez a fajta engedékenységgel, viszont néha gondot is jelenthet idővel. Frittmann Lászlóné így fogalmazta meg: „nagyobb gondot jelent, hogy a vasárnapi iskolához való viszonyulásból kimaradt a kötelesség gyakorlása, a felelősség érzése. Talán ennek is tudható be, hogy néha indokolatlanul elmaradnak a fiatalok a közösségtől.”¹

Személyes véleményem, hogy nekünk, baptistáknak nehéz az egészséges szigor kivitelezése, hiszen nálunk a vasárnapi iskola volt előbb, ahol hozzászoktunk az engedékenységgel. Nem kértük olyan szigorúan számon a történeteket, aranymondásokat. Vagy inkább azt mondhatnám, hogy a gyermekek sokszor nem saját érdekükben, a saját lelki egészségük miatt tanulták meg az üzenetet, hanem valami jutalom, elismerés miatt. Persze tudjuk, hogy a motivációnak különböző szinterein különböző életkorban más és más szintre fejlődnek.

Én fontosnak látom azonban, hogy megtanítsuk a gyermekekkel, hogy ezekre a történetekre, igeversekre, amiket megtanítunk, nekik van szükségük. Az ő lelki épülésükre szolgálnak, s hogy kiváltság számukra ez a fajta

1. Frittmann, 29

tanulási mód. Érezzék ők is értéknek mindazt a tudást, amit mind a vasárnapi iskolában, mind a hittan órán megszereznek. Így a vasárnapi iskolában sem tartanám rossz dolognak a tudás számonkérését.

Szakedolgozatom írása közben számomra is nyilvánvalóvá kellett lennie, hogy én is az engedelkeny, nem következetes tanítók közé tartozom, sokszor félreértelmezve a krisztusi szeretetet. Nagyon szeretek jutalmazni, viszont a következetesség ebből sokszor hiányzott. Vagy, mert nem akartam megbántani a tanulót, vagy nem akartam, hogy valaki kimaradjon. Isten feltétel nélküli szeretete mögé, s az ingyen kegyelmi ajándék fogalma mögé burkolóztatva végeztem tanítói szolgálatomat. De rá kellett jönnöm, hogy ez nem a való életre tanítja őket, s a jutalom értékét veszti.

Különbséget látunk a gyermekek kor szerinti megosztásában a hitoktatásban és a vasárnapi iskolában is. Ugyanis a hitoktatásnál az osztályok szerinti csoportok vannak, míg a vasárnapi iskolában, inkább korcsoportok, mint óvoda, alsó tagozat, felső tagozat.

7. EGY-EGY ÓRA MENETE

A hittan óra menetét a tanári kézikönyv segíti, természetesen eltérhetünk tőle, ha például nincs lehetőségünk csoportos feladatok végzésére, mert csak egy tanulónk van, vagy az idő rövidege miatt feladatokat kell kihagynunk. De mivel a gyermekek munkafüzete ehhez alkalmazkodik, így ajánlatos helytel, közzel tartani menetét. Ez a kézikönyv és a munkafüzet nagyban segíti a felkészülést, mivel aprólékosan ki van dolgozva az óra minden része a tanító számára.

Vasárnapi iskolában nincs ilyen kötött menete egy-egy foglalkozásnak. A tanítóra van bízva, bár itt is ajánlatos valamilyen formához ragaszkodni, hogy ne csússzon ki a kezünkből az irányítás, s hogy a gyerekek számára is átláthatóbb legyen. Az óra menetén belül a legfontosabb különbség a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között az az időkeret. Az iskolában szigorúan maximum 45 perc áll rendelkezésünkre a teljes órára. Helyenként ez az idő még kevesebb is lehet, ha külsős helyszínen kell az órát megtartani. Az én esetemben ez a helyzet állt elő, mivel a hitoktatás helyszíne az iskola melletti imaházunkban van. E miatt a két helyszín közti átjárásra is rá kell számítani mindig néhány percet, és így még kevesebb idő marad az órára.

Ezek miatt a vasárnapi iskolában több mindenre van általában lehetőség. A mi gyülekezetünkben a vasárnapi iskolára általában 1,5-2 óra jut vasárnap délelőttönként. Ez legalább a duplája az iskolai hitoktatás idejének. Így a vasárnapi iskolában sokkal több időt tudok a szemléltető eszközökre szánni, a játékos feladatokra, ismétlésekre, kötetlen beszélgetésekre.

Vannak azonban olyan sarkalatos pontok, amik nem maradhatnak ki az iskolai hitoktatásból sem. Általában így mindkét területen fontos elem az

óra eleji ismétlés, felzárkózás, az új téma bevezetése, elmagyarázása majd különböző feladatokkal való feldolgozása. Az imádság is minden alkalommal jelen van, akár az óra elején, akár a lezárásánál. Az éneklés a vasárnapi iskolának általában fontosabb része, mint az iskolai hitoktatásnak. Gyülekezetünkben erre például a nagyobb időkeret miatt minden alkalommal fél órányi idő jut. Ezek a legfontosabb elemek, melyekre mindig idő kell, hogy jusson az órán belül. Kiegészülhet az óra menete időnként különleges elemekkel, mint például egy szerepjátékos feldolgozással, kérdezz-felelek játékkal, rövidebb film részlet közös megtekintésével, vagy akár egy bábelőadással.

8. SZEMLÉLTETŐ ESZKÖZÖK

A tananyag átadásánál az egyik legfontosabb és leghasznosabb mód a különböző szemléltető eszközök kreatív használata. „A szemléltetés módszer, amellyel könnyebbé tesszük a fogalomalkotás menetét. Az érzékszervek tudatos használata mélyen bevésődő ismerethez juttatja a gyermeket. A szemléltetés során összegyűjtött észrevételeket, észleléseket, tapasztalatokat összehasonlítjuk egymással, kiválaszthatjuk a tananyagot legjobban kifejező megfigyelést, és egy alapos ismeretet nyújtunk a gyermekeknek. Az öt érzékszerv használata által erősebb és tudatosabb fogalom keletkezik, amelyet könnyebben, pontosabban eleveníthetünk fel szükség esetén. Így erősíti a szemléltetés az emlékezetet is.”¹

Néhány számadat segítségével jobban megérthetjük, miért kritikusan fontos a szemléltetés a gyermekek felé végzett misszióban, akár vasárnapi iskoláról legyen szó, akár iskolai hitoktatásról. „Egy statisztikai felmérés alapján az a tapasztalat, hogy a gyermek 10%-át jegyzi meg annak, amit csak hall, 30%-át annak, amit csak lát, 50%-át annak, amit lát és hall, 90%-át pedig annak, amit lát, hall és egyben cselekszik is.”² A 10% és a 90% közötti óriási különbség szemmel látható. Nyilvánvalóan, ha választani lehetne, hogy a gyermek 10%-ot vagy 90%-ot jegyezzen meg az átadott információkból, akkor mindenki a 90%-ot választaná. A választás viszont igazából a mi kezünkben van, hiszen egyedül rajtunk áll, hogy vállaljuk-e a hosszabb előkészületet, a kreatív tervezést annak érdekében, hogy a gyermek sokkal többet vegyen magával az átadott ismeretekből.

Aki számára kérdés lenne, hogy helyes-e szemléltetőeszközöket használni, érdemes megvizsgálni Jézus tanításának módját. Nagyon gyakran használt olyan képeket, példákat, amelyeken keresztül nagyon mély igazságokat adott át olyan módon, hogy a legkisebbek számára is érthető lett a

1. Frittmann, 106-107

2. Kiss, 67

fő mondanivalója. Gondoljunk például a magvető példázatára.¹ Csodálatos módon tudta azon keresztül elmagyarázni, hogy mi történik Isten igéjével a szívünkben, milyen különböző hatásai lehetnek az életünkben. Vagy gondoljunk arra, amikor az imában való kitartásról tanított. Ha csupán annyit mondott volna, hogy legyünk kitartóak az imádkozásban, lehet nem hagyott volna ez olyan mély nyomot a hallgatóságban. Ő viszont egy példázat segítségével beszélt az imában való kitartásról. Ki ne emlékezne az özvegyasszony és a hamis bíró történetére?² Ha erre a történetre gondolunk, egyből eszünkbe jut, hogy milyen fontos az imádkozásban való kitartás.

Fontos viszont megjegyezni, hogy ezeknek a szemléltetéseknek mindig volt egy pontja, ahol kapcsolat volt a történet és a mondanivaló között. A többi részlet között viszont nem kell és nem szabad kapcsolatot keresni mindig. Például nem mondhatjuk azt, hogy Isten olyan, mint egy hamis bíró. Hiszen tudjuk, hogy Ő jó és igaz. De a példázat arra bátorít, hogy ha még egy hamis bíró is meghallgatná az özvegyasszonyt a kitartása miatt, mennyivel inkább az Isten, aki nem hamis, hanem igaz és szent.

A saját szemléltetőeszközeinkkel kapcsolatban tudnunk kell, hogy csupán eszközök, amelyek a fő mondanivalót, vagyis Isten igéjét kell, hogy még inkább megvilágosítsák. Ezt azért fontos tisztán látnunk, mivel arra van ígéretünk, hogy Isten igéje sohasem tér vissza hozzá üresen. „Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi; magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek, ilyen lesz az én ígém is, amely számból kijön: nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem.”³

Arra tehát van ígéretünk, hogy Isten igéje sohasem tér vissza hozzá üresen, arra viszont nincs ígéretünk, hogy a saját ötleteink, gondolataink, szemléltetőeszközeink ugyanezt a célt tudnák elérni. Éppen ezért mindig és minden körülmények között Isten igéjének kell a középpontban állnia. Mindenfajta szemléltetés csak azt a célt szolgálhatja, hogy még inkább érthető és tiszta legyen a gyermekek számára az üzenet.

Milyen szemléltetőeszközök állnak rendelkezésünkre? Használhatunk például képeket, melyek segítségével a gyermekek vizuálisan is megismerhetik a szemléltetni kívánt fogalmat, történetet. De fontos, hogy a kép, amit mutatunk életkornak megfelelő ábrákat, történéseket, részleteket tartalmazzon. Ma már nagyon sok eszköz áll rendelkezésünkre abban is, hogy a kép, vagy ábrát, akár kinagyítsuk, akár laminálva a gyermekek kezébe adjuk, vagy például kivetítsük egy projektorral, vagy laptopon mutassuk be nekik. De akár újságokból, könyvekből is használhatunk fel forrásként. Meg

1. Máté 13:1-23

2. Lukács 18:1-8

3. Ézsaiás 55:10-11

kell külön említenünk a térképek használatát, ami különösen fontos ahhoz, hogy a gyermekek el tudják helyezni magukban a különböző fontos helyszíneket. Segítheti az is munkánkat, ha vannak állandó térképek a falon, akár Izraelről, akár Jeruzsálemről, így azokat órán kívül is tudják a gyermekek böngészni.

A képekhez szorosan kötődik az a szemléltetési mód, amikor nem egy kész képet hozunk a gyermekek elé, hanem előttük készítjük azt el. Ezt megtehetjük egy táblán is, krétával, vagy akár egy újabb interaktív tábla segítségével is. Így a gyermekek nem csak a végeredményt láthatják, hanem az alkotás folyamatába is bekapcsolódhatnak. Valamint a végeredményen túl az elkészítés során több fontos állomásnál megállhatunk a magyarázathoz, ha szükséges.

A képekhez fűződik még a mozgóképek használata is. Ezt akár diafilm segítségével, vagy talán ma már inkább használatos filmek, animációs filmek vetítésével is tehetjük. Hála Istennek mára nagyon sok használható keresztény kisfilm, animációs mese készült már, amelyekkel még színesebbé tehetjük foglalkozásainkat.

Egy másik terület az élő bemutatás. Ennek leghatékonyabb módja, ha a gyermekeket aktívan bevonjuk a bemutatásba, így ők is átélhetik személyesen egy-egy szereplő élethelyzetét, érzéseit. Segítségként szolgálhat ez számunkra is egy-egy gyermek mélyebb megismeréséhez, vagy akár segítség lehet ez a visszahúzódnál gyermekek előtérbe helyezéséhez is. Az élő bemutatáson belül megemlíthetjük akár a bábozást is, melyhez viszont sok előkészület és eszköz szükséges. Használhatunk flanel képeket is, melyek segítségével élővé tehetjük az ábrákat. Előnye, hogy könnyen elérhető, egyszerű, és mégis nagyon sok mindent tudunk vele ábrázolni, bemutatni.

„A vasárnapi iskolai együttléteken arra kell törekedni a tanítónak, hogy megnyerje a szemeket, ezáltal megkapja a füleket, és a fülön keresztül a szívbe jutva, cselekedetté válhat az üzenet Isten Szentlelke által. Ehhez nyújt jó segítséget a szemléltetés.”¹ Figyelnünk kell tehát mind a szemre, mind a fülre. Ez a mi feladatunk, a mi felelősségünk. A szívbe jutás pillanatától fogva Isten Szentlelke tudja tovább mélyíteni és magyarázni a gyermeknek a hallottakat.

A szemléltetéssel kapcsolatban azonban vigyázni kell, nehogy pont a kívánt hatás ellenkezőjét érjük el vele. „Ahol takarékosan töltenek a pohárba, ott kíváncsiabb a pohár tartalma. Ahol azonban a kínálat túlszordul, a pohár körül élvezhetetlen lé csordogál. Ez érvényes mindenekelőtt a szemléltető eszközökre. Nagyon hamar elhasználódnak és unalmassá válnak. A gyerekek felsóhajtanak: 'Már megint képek, már megint flanel!' Ne akarjunk hát mindig mindent szemléltetni és bemutatni. Hagyjuk rá a gyermekekre

1. Kiss, 68

gyakran, hogy ők maguk gondolják végig és képzeljék el, amit hallottak. A szem a szó támasza. Mivel a szem erős benyomásokat közvetít, kíméljük a szemet, és a benyomásokat tartjuk frissen. A túl sok káros. Minél erősebb hatása van a szemléltető eszköznek, annál takarékosabban bánjunk vele.”¹

Összefoglalva azt láthatjuk, hogy a szemléltetőeszközök terén nincs igazán nagy különbség a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között. Ugyanis mindkét területen nagyon hasznosak és javítani tudják a hatékonyságunkat. Nyilvánvalóan az iskolai hitoktatás során egy szűkebb időkeret áll rendelkezésünkre a 45 perc miatt, a gyülekezeti alkalmaink során általában több idő áll rendelkezésünkre, és talán így ott több időt tudunk a különböző szemléltetőeszközök használatára fordítani.

IV. Interjúk feldolgozása

Az elméleti alapozás és teológiai ismeretek után ebben a fejezetben szeretném megvizsgálni, hogy hogyan tapasztalják ezeket az elméleteket a gyakorlatban azok a tanítók, akik jelenleg is aktívan szolgálnak egy baptista gyülekezet vasárnapi iskolájában és ezzel egy időben egy iskola hitoktatásában is részt vesznek. Az elkészített interjúk teljes szövegét, a kérdéseket és a válaszokat a szakdolgozat utáni függelékben lehet megtekinteni.

Az első kérdéseim rendszerint a létszámra és a fiúk lányok arányára irányult. Ebből az lett számomra még világosabb, hogy jelenleg a vasárnapi iskolában egyszerre jóval több gyermek van egy csoportban. Ezzel szemben az iskolai hitoktatásban, mivel a csoportok évfolyamokra vannak osztva, így egy-egy csoportban jóval kevesebb gyermek szokott lenni. Míg a vasárnapi iskolában általában egy csoport magába foglal 4-5 évet, az iskolai hitoktatásban évenként külön csoportok vannak.

Ennek előnye is lehet, hiszen, ahogy egyik válaszadóm kifejtette, sokkal inkább specifikusan, az adott évfolyamú gyermekekre koncentrálni és így még inkább az ő szintjükön tudjuk őket megszólítani. A vasárnapi iskolában általában inkább alsós-felső megosztás van, ami nagyobb csoportokat eredményez. Ennek előnye lehet az, hogy a kissé különböző korú gyermekek tudnak egymás hite által is épülni. Az idősebbek jó példával járhatnak a fiatalabbak előtt. A csoport dinamikája is erősebb egy nagyobb csoportban. Ez persze csak akkor adott, ha jó hatással vannak egymásra és a vezető is jó irányba tudja őket terelni. A fegyelmezés nehezebb lehet egy nagyobb csoportban. A kisebb létszám személyesebbé teszi a légkört és több idő juthat egy-egy gyermekre.

1. Emanuel, 94

Mivel jelenleg 510 csoport van a baptista hitoktatás terén, amelybe 1152 gyermek vesz részt,¹ így ebből is láthatjuk, hogy a csoportok jelenleg leginkább kis létszámúak. Tehát ahogy láthatjuk, mind előnye mind nehézsége is lehet a nagyobb csoportnak és a kisebbnek is. Ez a különbség remélhetőleg a következő években már egyre kevésbé lesz megfigyelhető, mivel bizakodunk abban, hogy egyre több gyermek fog részt venni az iskolai hitoktatásban is.

A tanítás menetében a válaszok alapján nincs igazán látványos különbség. Még ha a sorrendben vannak is eltérések, a tanítás során van imádság, ismétlés, új anyag bemutatása és feldolgozása, aranymondás tanulás. Kiegészül ez helyenként szituációs játékkal, kézműves foglalkozással, kérdezz-felelek játékkal is, de a fő pontokban nem látunk nagy különbséget.

A felkészülésben viszont már láthatunk eltéréseket. Csak az egyik válaszadóm használja az Éltrevalók című könyvet a vasárnapi iskolában is. A többiek mind más, a gyülekezetben kialakult tematika alapján haladnak. Az Éltrevalók című könyv nagyban megkönnyíti a felkészülés menetét, mivel nagyon aprólékos és kidolgozott óravázlatot ad a kezünkbe. Ennek hiányában sokkal több időt vehet igénybe a felkészülés, játékok kitalálása, kreatív ötletek begyűjtése.

Mivel a vasárnapi iskolában nem jellemző még a közös tematika használata, így a gyülekezetek közti átjárás, például egy költözés során nehézkes lehet. Ezzel ellentétben egy költözés során egyik baptista hittan óráról egy másikba járva maximum egy-két óra eltérés lehet a tananyagban. A gyülekezetek sokszínűsége és nagy múltja miatt nehezen tudom elképzelni, hogy kialakítható lenne egy közös tematika, tanterv a vasárnapi iskolákban. Véleményem szerint sok tanító úgy érezné, hogy meg van kötve a keze és nincs szabadsága. Annyira eltérő az egyes baptista gyülekezetek vasárnapi iskolája, hogy úgy tűnik, nincs is igény arra, hogy egységesítés történjen ezen a téren.

Az eszközhasználatra is vonatkoztak kérdéseim. A válaszokból kitűnt, hogy a tanítók mind a vasárnapi iskolára mind a hitoktatásra sokat készülnek, és gyakran használnak különbözőfajta szemléltető eszközöket. Leggyakoribb eszközök a képek, videók, flanel vagy filc tábla használata. A vasárnapi iskolai és az iskolai hitoktatás eszközhasználatában közölközött különbséget leginkább az időkeret adhat. Mivel a gyülekezeti vasárnapi iskolában általában jóval több idő áll rendelkezésre, mint 45 perc, ezért nagyobb teret és lehetőséget kaphatnak a különböző szemléltető eszközök. Míg az iskolában, néha még a 45 perc sem adott teljesen a külső terem használata miatt, ezért ha valami nem fér már bele az időbe, az gyakran a szemléltetés és a különböző kiegészítő játékok ideje.

1. Közgyűlés, 95

Egyik kérdésem az iskolai hitoktatásban levő missziós potenciálra vonatkozott. A gyermekek zöme keresztény háttérrel rendelkezik, egy kisebb részük az, akinek nincs keresztény háttere. Ez érthető is, hiszen valószínűleg most még leginkább azok a szülők írárták be gyermekeiket az iskolai hitoktatásba, akik gyakorolják hitüket valamilyen gyülekezetben. Az én esetemben ezen kívül még olyan szülőket látok, akik nem gyülekezeti tagok még, viszont a nyári gyermektáborunk kapcsán sok pozitív benyomásuk és bizalmuk van a baptista felekezet felé. Ők, holott még maguk nem keresztények, mégis meg szeretnék adni gyermeküknek a lehetőséget a hitre.

Úgy vélem, ez nagy missziós lehetőség, hogy így nem csupán egy évben egy hét az, amit a gyermekük eltölt a nyári gyermektáborunkban, hanem egy nagyon erős rendszeres kapcsolat alakulhat ki az egész tanéves találkozások során. Alsó osztályban talán ez még aktívabb, mint a felsős gyermekeknél.

A válaszadóim erre a kérdésre leginkább úgy feleltek, hogy még nem látnak ebben kézzel fogható eredményeket. Úgy gondolom, ez annak tudható be, hogy több idő kell ahhoz, hogy ez az új rendszer kiforrja magát és az első gyümölcsök beérjenek.

A javaslatok terén érdemes lenne megfontolni, ami több válaszból is érkezett. Ez pedig az igény a hitoktatók gyakorlati képzésének megerősítésére. Felsőoktatási alapképzésemet, mint konduktor-tanító szereztem. A Pető András Főiskolán (akkori nevén Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete) nagyon nagy hangsúlyt fektettek a tanítóképzés gyakorlati oldalára. Rendszeresen kellett bemutatóórákat tartanunk, amiket a vezetők részletesen kielemeztek, építő kritikákkal láttak el. Ezek akkor nagy kihívások elé helyeztek, mégis most hálás vagyok értük, mert nagyon sokat tanulhattam a vezetők tanácsaiból. Olyan vakfoltjaimra hívták fel a figyelmet, amit sosem vettem volna észre magamtól, a gyermekek pedig nem jelezték volna valószínűleg nekem.

Tudom, hogy ezt a gyakorlati oldalt nagyon nehéz kivitelezni akár a vasárnapi iskolában tanítók között, akár az iskolai hitoktatás végző tanítók között. Egészen másképp működött ez egy felsőoktatási alapképzésen belül, ahol nem kellett a tanulás mellett dolgozni, így mindenki teljes idővel és energiával tudott erre koncentrálni. Mégis a feladat fontossága miatt valahogyan szükséges lenne időt és helyet találni arra, hogy ez a fajta építő jellegű tanítási, módszertani gyakorlat megvalósulhasson valamilyen formában.

Jelenleg is van gyakorlati elvárás a hitoktató képzésünkben, de talán még hatékonyabb lenne, ha ellenőrzött lehetne oly módon, hogy tapasztalt tanítók bemutatóóráit megtekinthetnénk és az ő kezük alatt mi is bemutatóórákat tarthatnánk, amiket ők megfigyelnek és kielemeznek. Ezek a kiértékelések, építő jellegű kritikák sokat segíthetnének abban, hogy minőségi fejlődés legyen mind a vasárnap iskoláinkban mind az iskolai hitoktatásunkban.

Befejezés

Dolgozatom végén szeretném megvizsgálni, hogy mennyire sikerült elérnem a bevezetésnél meghatározott célokat. A kutatási kérdésem az volt, hogy milyen hasonlóságok és milyen különbségek vannak a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között. Kutatási célom pedig arra irányult, hogy az összehasonlítás alapján megvizsgáljam, hogyan tud egyik a másikra fejleszteni, hogyan lehet a két terület tapasztalataiból, kihívásaiból olyan felfedezéseket tenni, amik fejleszteni tudják a gyermekek felé végzett szolgálatunkat.

Dolgozatom első fejezetében azokat az alapokat fektettem le, amiket a Bibliában olvasva megláthatunk a gyermekek felé végzett misszióval kapcsolatban. Azt láthattuk meg ebben a fejezetben, hogy Isten számára mindig is nagyon fontosak voltak a gyermekek. Kezdve az ószövetségtől egészen az újszövetség végéig ez vonult végig a Szentíráson. Nem csupán fontosak és értékesek az Úr számára a gyermekek, hanem nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a felnőttek, a szülők, a vezetők átadják a gyermekeknek, a következő nemzedéknek mindazt az ismeretet, amit Róla nyertek. A tanítás, hitre való nevelés, az Istennel való tapasztalatok megosztása kulcsfontosságú a jövő építésében. Jézus földi munkássága során is nagy figyelmet helyezett a gyermekekre. Példaként is állította a hallgatói elé. Nem elküldte, hanem inkább magához hívta a gyermekeket és megáldotta őket. A későbbi újszövetségi levelekből is azt láthattuk meg, hogy fontos a gyermekek élete, nagy felelősségünk van az Evangélium átadásában olyan módon, ahogyan ők meg tudják érteni már gyermekkoruktól kezdve.

A következő fejezetben a magyarországi vasárnapi iskola és az iskolai baptista hitoktatás történetét vázoltam fel. Nagyon tanulságos volt azt látni, hogy a kezdetektől fogva a gyermekek felé végzett misszió szorosan, elválaszthatatlanul összefonódott a baptista misszióval. Hitelődeink akármerre jártak és gyülekezetet plántáltak, csak hamar megjelentek a vasárnapi iskolások. Sokszor a gyermekeken keresztül érték el a családokat, szülőket. Azt is láthattuk, hogy a későbbi nehéz, világháborús évek során is tovább folytatódott ez a munka. Habár volt létszámbeli csökkenés a háborús helyzet miatt, de utána hamarosan új lendületet vettek elődeink és nagyon erőteljes növekedést értek el a vasárnapi iskola területén. A rendszerváltás utáni időszak még nagyobb szabadságot és szabad kezet adott gyülekezeteinknek. Ez a szabadság azóta is rendelkezésünkre áll. A mi feladatunk, hogy mit kezdünk ezzel.

Az iskolai baptista hitoktatás egy teljesen új lehetőséget, helyzetet hozott létre számunkra az elmúlt években. Amiről még csak reménykedve írtak pár éve, az most valóság lehet számunkra. Nagyon nagy kihívás, hogy hogyan tudunk helytállni és jól használni ezt a kegyelmi lehetőséget.

A következő fejezetben összehasonlítottam a vasárnapi iskolát és az isko-

lai hitoktatást több tényező megvizsgálásával. A tananyag alapvetően a Biblia, hiszen semmi sem lehet ennél fontosabb. A tananyag átadása azonban nagy kihívás minden évfolyamnál. Az iskolai hitoktatásban megjelent tanterv és munkafüzet nagy segítség abban, hogy a felkészülés minél hatékonyabb lehessen. A gyülekezeti vasárnapi iskolában a gyülekezetek sokszínűsége és nagy múltja miatt nincs ilyen egységes tanterv, tankönyv. Minden gyülekezetben kialakult a saját menete ennek a szolgálatnak. Így nehezebb a gyülekezetek közti átjárás, például egy költözés kapcsán, valamint valószínűleg több időt és energiát igényel a felkészülés, mivel a tanítónak magának kell kreatívan felépíteni a foglalkozás menetét. Mégis úgy tűnik, hogy nincs jelenleg igény arra, hogy egységesítés történjen ezen a téren. A gyülekezetek saját helyzetükhöz illesztik a vasárnapi iskola felépítését, ami sokszor eltérő lehet helyenként.

Megvizsgáltam, hogy van-e különbség az eszközhasználatban, az óra felépítésében, a jutalmazási és fegyelmezési kérdésekben. Nagyon sok hasonlóságot fedeztem fel, de azért voltak apróbb különbségek, amik leginkább a más jellegű körülményekből adódtak. Ilyen körülmény például a 45 perces időkeret az iskolai hitoktatásban. Viszont egy erőteljes missziós potenciál is megjelenik ezzel együtt a szülők felé, hiszen a legtöbb csoportban van olyan gyermek, akinek szülei nem járnak gyülekezetbe, csupán szimpatizálnak felekezetünkkel. Az én csoportomban is van olyan gyermek, akinek családja még nem hívő, de a nyári gyermektáborunk miatt bizalmuk van a gyülekezetünk felé. Ennek a vetésnek az aratásához még idő kell, hiszen ez egy hosszabb távú misszió. De már az is nagy áldás, hogy a gyermekkel nem csupán évente egy hetet tölthetünk el a nyári táborban, hanem van egy rendszeres találkozásom vele minden héten, ahol célzottan tudunk Isten dolgairól tanulni, beszélgetni.

A tanító személye kulcskérdés mind a vasárnapi iskolában, mind az iskolai hitoktatásban. Megvizsgáltam, hogy milyennek kell lennie egy tanítónak. Fontos az Istentől való elhívás, amelyhez a munkához való ajándék is párosul. Fontos a jellem, a hiteles élet. Valamint fontos a pedagógiai képzettség. Ezzel kapcsolatban egy nagy igényt és szükséglet véltem felfedezni. Interjúk segítségével mértem fel a következő fejezetben, hogy miként vélekednek a vasárnapi iskoláról és az iskolai hitoktatásról azok a tanítók, akik jelenleg is mind a két területen aktívan szolgálnak egy időben. Több válaszádom is megfogalmazta azt a szükségletet, ami a tanítási gyakorlatra vonatkozik. Nagy segítség lenne a tanítóknak, ha lehetőség lenne bemutatóórákon való részvételre, valamint bemutatóóra tartására is, ahol tapasztalt, jól képzett tanítók tudnák megfigyelni és véleményekkel, építő jellegű kritikákkal ellátni az óra menetét, felépítését, levezetését. Tudom, hogy ez nagyon nehezen megvalósítható a rohanó világunkban, de mégis úgy érzem, nagy áldás lenne ennek valamilyen szintű megvalósítása.

Úgy vélem, hogy a vasárnapi iskolában levő sok évtizedes gyülekezeti tapasztalatunk nagy segítséget adhat a viszonylag új iskolai hitoktatásunknak. Más részről az iskolai hitoktatás rendszeressége, tudatossága és szervezettsége serkentőleg hathat a gyülekezeti gyermekmissziókra is. Így kölcsönösen tudják egymást erősíteni, fejleszteni. Hatalmas lehetőséget kaptunk az Úrtól mindkét területen! Nem tudjuk, hogy meddig van nyitva számunkra ez az ajtó, de amíg nyitva van, minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk, hogy betöltsük feladatunkat és jó sáfárok legyünk!

Bibliográfia

- BERECZKI Lajos szerk.: Krisztusért járva követségben, Baptista Kiadó, Budapest, 1996
- EMANUEL Jung: Hogyan vezessek vasárnapi iskolát? Ordass Lajos Barátikör, Budapest, 1995
- FRITTMANN Lászlóné: Tanítási segédanyagok vasárnapi iskolai tanítók részére, Szerzői kiadás, Budapest, 2012
- KARYN Henley: Gyermekbarát tanítás, Acsi Keresztény Alapítvány, Budapest, 2010
- KISS Tibor szakdolgozat: A vasárnapi iskola múltja, jelene és jövője, Bihar-ugra, 1990
- OTTO Schaudé: Pedagógiai felfedezések a Bibliában, Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió, Budapest, 2003
- PÁLHEGYI Ferenc: Pedagógiai kalauz – útmutató a család-orientált pedagógiai gondolkodáshoz, A/3 Nyomdaipari és Kiadói szolgáltató kft, Budapest, 1998
- STEPHEN dr. Kaufmann: Kezdjük az alapoknál! Acsi Keresztény Alapítvány, Budapest, 2008
- TAYLORNÉ Szakáll Ibolya szerk.: Keresztyén gyermeknevelés – szemelvények, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 1992
- MACDONALD, William: Ószövetségi Kommentár, Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió, Budapest, 2009
- MACDONALD, William: Újszövetségi Kommentár, Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió, Budapest, 2001

Internetes forrás:

- Kozepkerti.hu, forrás: http://www.kozepkerti.hu/wp-content/documents/kozepkerti_hit_es_erkolcstan_jogszabalyi_hatter_20160901.pdf – 2017.06.07.
- Katolikus Lexikon, forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/K/katekumen%C3%A1tus.html> 2017.06.15.
- Országúti Ferencesek, forrás: <http://orszagutiferencesek.hu/kozossegek/katekumenatus/> 2017.06.15.

FÜGGELÉK – Interjú kérdések

1. VÁLASZADÓ

Vasárnapi iskola

Hány gyermeket tanít a vasárnapi iskolában? Milyen korúak? Fiúk/lányok aránya?

2 fiú, 5 lány, 6-10 évesek.

Milyen a tanítás menete?

Heti élménybeszámoló, ima, körkérdés megbeszélése (a történet alkalmazásával függ össze), bibliai történet elbeszélése + alkalmazása, imádság (ők is), aranymondás tanulása, játék, kézműves, feleletválasztós kérdésekkel ismétlés.

Hogyan épül bele a gyülekezet életébe a vasárnapi iskola?

Vasárnap délelőtt imaóra alatt közös éneklés, majd istentisztelet alatt csoportokra osztva a tanítás és a játék.

Hányan járnak közülük iskolai hitoktatásra is?

Mindenki.

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

4 éven keresztül a teremtestől az apostolok cselekedetei végéig a bibliai történetek kronológiai sorrendben való tanítása. Ünnepek tájékán az aktuális ünnep témaköre.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, milyeneket?

Tábla, CEF képek, filctáblán néha bibliai puzzle, memóriakártya

Iskolai hitoktatás

Hány gyermeket tanít az iskolában? Milyen korúak? Fiúk/lányok aránya?

8 fiú 1 lány, 10-14 évesek

Milyen a tanítás menete?

Ismétlés (elég sok és messzire visszatekintve), új lecke a könyv alapján, gyakorlatok, felmerülő kérdések (elég sok szokott lenni).

Milyen a gyerekek vallási háttere (keresztény/nem keresztény/felekezet)?

1 nem keresztény van

Hányan járnak közülük vasárnapi iskolába is?

5 fő, de nem mindenki hozzánk.

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

A könyvben kidolgozott tematika alapján.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, milyeneket?

A könyv, térkép.

Lát-e missziós potenciált az iskolai hitoktatásban? pl. szülők felé

A vasárnapi iskolába nem járó tanulók felé igen és persze a többi tanuló felé is.

Közös

Miben hasonlít és miben tér el a készülés a két különböző órára?

A vasárnapi iskolások felé több kézművessel, játékkal kell készülni. A hittanosok felé jó, őket is érintő kérdésekkel kell készülni. Itt a feladatok adottak, csak válogatni kell közülük.

Van-e törekvés a vasárnapi iskola és a hittanoktatás tananyagának összehangolására?

Szerintem nem lehet és nem is kell. A fontos dolgokat itt is, ott is megtanulják és nem baj, ha nem egyszerre.

Ha igen, hogyan valósul meg a gyakorlatban? Ha nem, mi az akadálya?

A hitoktatás anyaga évfolyamokra van lebontva, ez nem így van a vasárnapi iskolában.

Milyen alapvető különbségeket lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

Az évfolyamokra való lebontás (így egy-egy évfolyamon kevesebb a gyerek, de célzottabban az ő szintjükön van). A hittanon nincs éneklés, imádság se mindig. Több a gyakorlat, az információ, az ismerete szélesebb körű.

Milyen alapvető hasonlóságokat lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

Mindkettőben a bibliai ismereteket adjuk át hitvallásunknak megfelelően. Kis csoportban jó hangulatban zajlanak a tanítások. Szabad a kérdésfelvetés, hozzászólás mind két helyen.

Tapasztalt-e olyat, hogy a gyermekén keresztül a szülő is elérhető lett az evangéliummal?

Legtöbb szülő hívő, általában nincs idejük a szülőknek arra, hogy nálam érdeklődjenek a hittanoktatással kapcsolatban. Szülői értekezletre sem járnak. Szerintem a vasárnapi iskolai tanítók és hitoktatók gyakorlati képzésére van nagy-nagy szükség. Bemutató órák megtartására, kiértékelésére, ötletbörzére, tapasztalat cserére.

2. VÁLASZADÓ

Vasárnapi iskola

Hány gyermeket tanít a vasárnapi iskolában?

5–8 gyerek szokott jönni általában. Milyen korúak? 11–14 évesek Fiúk/lányok aránya? 2 lány többi fiú

Milyen a tanítás menete?

Beszélgetünk először arról, h milyen volt a hetük, és próbálok kapcsolódni az életükhöz egy-egy mondattal akár az igéből is, aztán imádkozunk és megnézzük a soron következő történetet a munkafüzetből és a Bibliából, majd szituációs játékok és a munkafüzet feladatait megoldva megbeszéljük az alkalmazást, és megtanuljuk az aranymondást is.

Hogyan épül bele a gyülekezet életébe a vasárnapi iskola?

Az istentiszteleten az igehirdetés után felsorakozik mind a 3 vasárnapi iskolás csoport a gyülekezet elé és elmondjuk csoportonként a megtanult aranymondást.

Hányan járnak közülük iskolai hitoktatásra is?

Baptista hittanra az én csoportomból ketten járnak. Van, aki református hittanra jár, mert az iskolájában az van.

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

A baptista hittananyag szerint.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, milyeneket?

Igen, használok, videókat.

Iskolai hitoktatás

Hány gyermeket tanít az iskolában?

Egyik csoportban 2 gyerek van, másikban 5.

Milyen korúak?

5. és 3. osztály

Fiúk/lányok aránya?

3.-ban 4 lány 1 fiú, az 5. osztályos csoportban pedig 1-1.

Milyen a tanítás menete?

Beszélgetünk az elején, kicsit mesélünk az elmúlt hetünkről, a munkafüzetet alapul véve átvesszük az anyagot és játszunk néha.

Milyen a gyerekek vallási háttere (keresztény/nem keresztény/felekezet)?

A két ötödikesem a saját gyülekezetembe és vasárnapi iskolás csoportomba jár, az 5 harmadikos közül kettő szintén (ugyanis kistesóik), a többi három kislány közül a szülők nem igazán gyakorolnak semmilyen vallást, talán az egyiknek.

Hányan járnak közülük vasárnapi iskolába is?

7-ből 4-en.

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

A baptista oktatási tankönyvek alapján.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, milyeneket?

Eszköz a Biblia, a zene, videók, filmek, játékok.

Lát-e missziós potenciált az iskolai hitoktatásban? pl. szülők felé

Igen, bár szerintem egy év kevés, én csak annyit hit oktattam.

Közös

Miben hasonlít és miben tér el a készülés a két különböző órára?

Abban tér el, hogy a gyülekezeti gyerekek többségében nem látok olyan nagy érdeklődést, mint kellene, hogy legyen, és ezért kicsit próbálom az ő szemszögükből megközelíteni az egyes témákat, tanításokat. A hittanosok szinte mindig nagyon lelkesek.

Van-e törekvés a vasárnapi iskola és a hittanoktatás tananyagának összehangolására?

Nem tudok róla.

Ha igen, hogyan valósul meg a gyakorlatban? Ha nem, mi az akadály?

Milyen alapvető különbségeket lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

Igazából nem nagy a különbség szerintem.

Milyen alapvető hasonlóságokat lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

Hasonlóság az, hogy mindkét helyen gyerekeket vagy tiniket tanítunk Isten akaratára, szeretnénk, ha üdvösséget kapnának. Mivel ugyanazt a munkafüzetet és tanmenetet követem, ezért nem sok a különbség, sőt szinte semmi.

Tapasztalt-e olyat, hogy a gyermekén keresztül a szülő is elérhető lett az evangéliummal?

Ebben a szolgálatomban sajnos nem.

3. VÁLASZADÓ

Vasárnapi iskola

Hány gyermeket tanít a vasárnapi iskolában?

2 fiú 5 lány.

Milyen a tanítás menete?

Ima, körkérdés, ismétlő kérdések, új téma bevezetése, új téma megbeszélése, feldolgozás, aranymondás tanulása, ima, kézműves.

Hogyan épül bele a gyülekezet életébe a vasárnapi iskola?

Az imaóra alatt énekeket tanulunk a gyerekekkel, utána kisebb csoportokban foglalkozunk a témával.

Hányan járnak közülük iskolai hitoktatásra is?

Mindenki.

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

A teremtéstől az apostolok cselekedeteinek végéig vesszük át a történeteket időrendi sorrendben 4 éven keresztül.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, melyeket?

Igen, használok, flanel táblát, filc táblát, videókat, képeket, színezőket.

Iskolai hitoktatás

Hány gyermeket tanít az iskolában?

4 lányt, 7-8 évesek

Milyen a tanítás menete?

Imádság, aznapi program megbeszélése, ismétlés, az új téma feldolgozása munkafüzet segítségével, éneklés, imádság.

Milyen a gyerekek vallási háttere (keresztény/nem keresztény/felekezet)?

2 baptista, akik járnak vasárnapi iskolába is. 2 családja nem gyakorolja jelenleg egyik gyülekezetben sem hitét.

Hányan járnak közülük vasárnapi iskolába is?

Ketten

Milyen tematika szerint zajlanak a tanítások?

Az Életrevalók című könyv alapján.

Használ-e eszközöket a tanítás során? Ha igen, melyeket?

Képek, videók, tábla, saját készítésű eszközök.

Lát-e missziós potenciált az iskolai hitoktatásban? pl. szülők felé

Igen, határozottan. Habár több idő kell, míg kiépül egy bizalmi kapcsolat a szülők felé.

Közös

Miben hasonlít és miben tér el a készülés a két különböző órára?

Az Életrevalók című könyv nagyban segíti a felkészülést, nagyon aprólékos és kidolgozott. Ezekből akár a vasárnapi iskolára is tudok meríteni.

Van-e törekvés a vasárnapi iskola és a hittanoktatás tananyagának összehangolására?

Nincs.

Ha igen, hogyan valósul meg a gyakorlatban? Ha nem, mi az akadálya?

Milyen alapvető különbségeket lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

A vasárnap iskolai csoportom jóval nagyobb létszámú. Ott több idő áll rendelkezésre. Valamint ott nincs olyan alapos és részletesen kidolgozott tankönyv, mint az Életrevalók.

Milyen alapvető hasonlóságokat lát a vasárnapi iskola és az iskolai hitoktatás között?

Mindkettőnek ugyanaz a fő célja. Hasonlóan néz ki a tanítás menete

is. Az eszközhasználat is hasonló. Viszont nagy szükség lenne a tanítók gyakorlati képzésére, bemutató órák tartására.

Tapasztalt-e olyat, hogy a gyermekén keresztül a szülő is elérhető lett az evangéliummal?

Még nem, viszont a nyári gyerektáborunkkal kapcsolatban már sikerült mélyíteni a kapcsolatot a szülőkkel.

III. ADATTÁR

1. HALLGATÓK NÉVSORA ÉVFOLYAMONKÉNT

A most induló Teológiai Évkönyv sorozatban úgy látta jónak az Akadémia vezetősége, hogy a teljes évfolyamonkénti névsort adjuk közre a nagyra becsült Olvasóknak. A későbbiekben már csak az aktuális évben tanulmányait megkezdő és bevégző – azaz diplomát szerző – hallgatók névsorát közöljük.

2016/17 Teológia – BA

ELSŐ ÉVFOLYAM:

Ambrus Klaudia-Lídia,	Bernhardt Pál,
Ádám-Molnár Éva,	Bócsa Roland,
Babinec Tamás,	Bojt Cintia,
Bakos Imre,	Bókkon Andrea,
Bákonyi Lajos Sámson,	Bozsóki Bence,
Balázs Zoltán,	Cseh Anikó,
Balla Gyula,	Cserés Hajnal,
Balla István,	Czakóné Rácz Tímea,
Balla Mária,	Czakó Xavér,
Balogh Piroska,	Dan Péter,
Bálint Gyöngyi Doina,	Dávid Éva,
Bányász-Luncz Brigitta Anna,	Dorogházi János,
Bárdos László,	Elek Beáta-Mónika,
Barkóczy-Boldrin Priscilla,	Elek Zoltán,
Barkóczy Tünde,	Fakó István,
Békefi Soma,	Fekete Hajnalka,

Feketéné Csipes Tímea,
Fekete Tibor Bálint,
Ferencz Adrienn,
Fintor Tamás,
Gazdag Erzsébet,
Gáborné Kárpáti Betti,
Gálné Lukács Ildikó,
Garai Zsuzsanna,
Gáspár Botond Attila,
Géci Andor,
Gönczy Melinda,
Gyana Richárd,
Hasznos Csilla,
Háger Krisztián,
Hegedüs Márta,
Henrik Éva,
Holovacsko Ibolya,
Horváth András,
Horváth Martin,
János Mónika,
Jenei Sándor,
Jónás Zoltán,
Juhász Róbert,
Katkó Ildikó,
Kelédi Ferenc,
Kerek Katalin,
Kereskedő Emőke,
Keresztesi Gyöngyi Julianna,
Kis-Bogdán Laura Gabriella,
Kiss András,
Kmetyné Bárdos Noémi,
Kocsis Barna Mihály,
Korsch Szilvia,
Kósa Sándor,
Kota Éva,
Kota István,
Kovácsné Szuhányi Boglárka,
Kovács Zsolt-Attila,
Kőszegi László,
Köves Borbála,
Kristofóri László,
Kulcsár Egon Viktor,

Lajó István Pál,
Lajos Livia,
Lakatos Angéla,
László Vita,
Mayer Anett,
Misángyiné Baksa Livia,
Pálné Józsa Nicolette,
Patkó Katalin,
Nagy Andrea,
Nagy Anton,
Nagy Csaba,
Nagyné Kovács Veronika,
Nagy Tatjana,
Nemes Albert-Lehel,
Novák János,
Orosz Bálint,
Orosz Boglárka,
Orosz Gergely,
Orosz Tünde,
Osváthné Antal Zsuzsanna,
Pap Benjamin Roland,
Petró-Szabó Éva,
Pósch Ferencné,
Pölhe Lajosné,
Raisinger László,
Rózsa Márkó,
Sautekné Cseh Ildikó,
Sárosi Attiláné,
Sepely Gabriella,
Simon Anett,
Simon Márk,
Siposné Zupkó Anita,
Slarku Katalin,
Szabó Anasztázia Zita,
Szabó Cintia,
Szabó Emese Ildikó,
Szabóné Pokrovenszki Rita,
Szabó Richárd,
Szamosi Ivonn Anikó,
Székely Györgyné,
Szemánszki Renáta,
Szikszay József,

Szilvási István,
Szkáza Éva,
Szkáza Levente,
Szpiszárné Laczkovich Éva,
Tarjányiné Nagy Valéria Borbála,
Tári Franciska,
Tellerné Tóth Annamária Valéria,
Torjánáczné Mecseki Erika,
Tóth Andrea,
Tóth Katalin,

Tóth Livia,
Tóth Mária,
Tóth Nikoletta,
Törőné Fábián Mária,
Turóci Erika,
Varga Katalin,
Varga Orsolya,
Zombori Andrea,
Zsikai Magdolna Tímea.

MÁSODIK ÉVFOLYAM:

Ajpekné Kiss Bernadett,
Baán Katalin,
Balogh-Szentes Alexandra,
Balogh Zoltán,
Balogh Zoltánné,
Bárdos Péter,
Bogdán Erika,
Busz Éva Krisztina,
Csics Bernadett,
Csók Károlyné,
Csukay Gábor Lóránd,
Dobner Péterné,
Duka Attila,
Duszka József Tibor,
Erdőfi Pál Dániel,
Farkas Attila,
Grajzel Kornél,
Győri Kolos,
Hajdúné Szepesi Mónika,
Horváth Gábor,
Horváth Nikolett Krisztina,
Illisz Luca,
Jánossy-Kármán Mónika,
Kertész-Kovács Beatrix,
Kovács Ferenc,
Kovács Ferencné,
Kovács-Gáspár Barbara,
Kovács László,
Krisán Zoltán,

Kun Claudia Mária,
László Olivér,
Lingurár Laura,
Magyar Bernadett Leticia,
Majnár Zoltán,
Mészáros Mónika,
Nagyné Domány Mária Etelka,
Némethné Fink Katalin,
Németh Tibor,
Nyistyák János,
Pristyák András,
Prokopecz Dávid,
Pummerné Gróf Katalin,
Putnoki Attila Dávid,
Sápi Lídia,
Sárközi Csilla,
Sárosi Judit,
Sebesi-Kiss Edina,
Selmeczi Nimród,
Selmeczi Ottilia,
Somogyi Szandra,
Szászi László,
Szikora Szabolcs Zoltán,
Szivós Ágnes,
Szlepákné Jámbor Hajnalka,
Szóláth Dávid,
Tamás Angéla,
Tóth-Fazekas Andrea,
Turza Tibor József,

Vágány Csaba,
Valkó Brigitta,
Varga István,

Vetula Tünde,
Vig Miklós,
Zorigt Ariunbold.

HARMADIK ÉVFOLYAM:

Andréli Dalma,
Bak Barbara,
Bartolák Pál,
Benedekné Cséki Annabella,
Benedek Zoltán,
Berkics Edit,
Boldog Tímea Ibolya,
Bordás Tibor,
Budai Anna,
Csapóné Talpas Krisztina,
Császári Anikó,
Czompó Dóra,
Dan Johanna Hajnalka,
Dan Sámuelné,
Dányi József,
Dinnyés Adrienn,
Dobner Teodóra,
Ecsédi Eduárd,
Egri Gábor,
Fazekas Márk,
Fodor Barnabás,
Gaálné Lázár Tímea,
Gábor Liliána,
Gacsai Sándor Gábor,
Garancsiné Fazekas Nelli,
Hartmanné Ladonicki Mária,
Hégely Edina Katalin,
Hégely Tímea Julianna,
Hetényi Énok,
Husztai Attiláné,
Jakab Tamás,
Juhász Ferenc,
Katkó Debóra,
Kiss Dávid Kálmán,

Kiss Tamás,
Kiss Zita Éva,
Klobucsárné Rajzó Eszter Mónika,
Kovács Gergely,
Kovács Márta,
Kovács-Nácsa Mária,
Laukó Zoltán Sándor,
Lentsch Sándor,
Mendi Gábor Béla,
Menyhártné Kiss Zsuzsanna Edit,
Mező Mihály,
Mongyi Judit,
Mongyi Péter Pál,
Muraközy Lajosné,
Muzslai Jonatán,
Németh Fanni,
Petrovai Tamás,
Rudiné Balla Judit,
Sáfrányné Czeglédi Katalin,
Sándor Judit Katalin,
Simonné Kozma Katalin,
Somogyi Szilvia,
Szabó Boglárka Eszter,
Szabó Zoltán,
Szarvas László,
Tóthfalussy Nóra,
Tóthfalussy Viktor,
Tóth Mária,
Vadászi Ágnes,
Varga Mária,
Vörös György János,
Weér Szabolcs,
Zsigmond István,
Zsigmond Istvánné.

NEGYEDIK ÉVFOLYAM:

Alföldi Vivien,
Balázs Gabriella Rozália,
Beke Balázs,
Beke Bernadett,
Bolbás Gábor Árpádné,
Csíkné Iván Valéria,
Csiszár Nikoletta,
Czompó Gyuláné,
Deák Mária Beatrix,
Drenyovszki Dávid,
Duka Henrietta,
Faragó Eszter Csilla,
Fleischman Attila,
Fleischmanné Pálfi Erzsébet,
Fodor Angéla Erzsébet,
Fritsch Edina Éva,
Fülöp Richárd István,
Gábor József Tamás,
Gargya Katalin,
Hagymási-Ruppert Rebeka,
Hegedűs Viktor Dávid,
Hortobágyi Ferenc,
Hricsovinyi Dóra,
Istvánné Papp Márta Mária,
Janecska Rita,
Jenes Olivér,
Kántor Ferenc,
Kátai Gáborné,
Katkó Lajos,
Keresztes Klára Anna,
Kissné Bocor Erzsébet,
Kiss Virág Borbála,
Klózer László,

Kósa Andrea,
Kovács Marcell,
Lakatos Gábor,
Lezák Viktória,
Makra Imre Zsolt,
Nagy Gábor,
Németh Mirjám,
Ökrös Mária,
Papp Edit,
Pásztorné Tengerdi Brigitta,
Peregi Béla,
Perlaki Edit,
Pócsné Paulovics Mária,
Pollák András,
Pomázi Barnabás,
Rafael Pálné,
Rajtik Róbert Ferencné,
Rózsa Béláné,
Sápi Máté,
Staller Tamás Tibor,
Szabó Józsefné,
Szász Emilné,
Szekeres Tamás Attila,
Szerencse Rita,
Szilágyi Istvánné,
Szilágyi Levente,
Szlepák Zsolt,
Tóka Eleonóra,
Tóth Júlia Éva,
Uzonyi Zsolt,
Verissimo Da Costa Amandio,
Vida Eszter,
Zsigmond Erzsébet Katalin.

2016/17. Kántor – BA

ELSŐ ÉVFOLYAM:

Bódizs Ibolya-Melánia,
Bódizs Tábita,
Felföldi József,
Hajas Lajos,
Harsányi Márk,

Koncsárd Balázs,
Nagy Dániel,
Roóz Zoltán,
Sebestyén Iosiv.

MÁSODIK ÉVFOLYAM:

Hajgató Zoltán,

Tósoki Renáta.

HARMADIK ÉVFOLYAM:

Cserés Dorottya,

Szoukup Gergely.

NEGYEDIK ÉVFOLYAM:

Csontos Péter,
Lakatos-Bakos Nikoletta,
Mészáros Illés,

Nagy András,
Paulheim Kinga,
Tarcza Tamás Gusztáv.

2016/17 Teológia – MA

ELSŐ ÉVFOLYAM:

Bacskó Gábor,
Balogh Marianna,
Barócsi Zsuzsanna,
Bencze Csaba,
Béresné Jobb Anita,
Bogdáné Nagy Tímea,
Csósz Judit,
Csuha József,
Czenczné Váradi Ildikó,
Dan Sámuel,
Dányi Lajos,
Deák Mónika,
Drenyovszkiné Boros Marcella,
Fazakas György,

Fekete Csaba,
Ferenczi Lajos-Aladár,
Gábor-Virág Tímea Melinda,
Garancsi János,
Gőgös Tamás,
Grósz Gabriella,
Hartyányi Arnold,
Jakab Lászlóné,
Kelemen Julianna,
Kelemen S. Sándor,
Kelemen Szabolcs-Dénes,
Kiss Lehel,
Kissné Erdélyi Zsuzsanna,
Kovács Efraim,

Kropkóné Gulácsi Andrea,
 Kusztos Hajnal Ibolya,
 Máti Klaudia,
 Mezőné Juhász Judit Eszter,
 Mihálovits Katalin,
 Mikes Balázs,
 Molnár Tivadar Zoltán,
 Móréné Szabó Magdolna,
 Nagy-Kasza Dániel,
 Nagy-Kaszáné Somogyi Ilona,
 Nocht Pál Attila,
 Novák Ákos,
 Ország László,
 Patakfalvi Tamás,
 Pásztor-Gyaraki Nikolett,
 Petró Gergely,
 Petró László,
 Péter Melinda,
 Poór Tiborné,
 Pozsgai Dezsőné,
 Rend Jenő,
 Rusu Sándor,
 Sajó Boglárka,

Simák Árpádné,
 Simon András,
 Somogyi Christa,
 Somossy Eszter,
 Szabó Erzsébet,
 Szabó Gizella Ildikó,
 Szabóné Deák Eszter Noémi,
 Szabó Nikolett,
 Szakács Sándorné,
 Szentirmai Gábor Zoltánné,
 Széll Csaba,
 Szentpéteri Viktória,
 Szenttamási-Gesztli Alexandra
 Renáta Dr.,
 Szikszainé Eszenyi Ágnes,
 Szuhár Miklós,
 Thuswohl Anna,
 Tolnainé Rakaczki Ágnes,
 Tóth Andrea, Tóth Csaba,
 Tóth Miklós Sámuel,
 Tóth Róbert,
 Varga Beáta,
 Varró Béla Károly.

MÁSODIK ÉVFOLYAM:

Árvai Csaba,
 Asztalos Árpád,
 Bátki János,
 Bódi Sándor,
 Bodó-Csernovics Szidónia,
 Bozsóki Tamás Lajos,
 Deli Levente,
 Elekes Miklós Márton,
 Faragó Tiborné,
 Fodorné Bálint Andrea,
 Gergely Eliza Noémi,
 Gyuricza Zoltán István,
 Jágfalvi Bertin Ben,
 Józsa Emese,
 Karcagi Sándorné,
 Kis István,

Koloncsák Zsolt,
 Kulcsár Erzsébet Zsanett,
 Losonci-Kovács Tímea,
 Lovas Bettina Ingrid,
 Mack Ádám Hubertusz,
 Mátyásiné Ficzer Edit,
 Megyesi Zoltán,
 Móricz János,
 Nagy-Kálozi Mónika Klára,
 Németh Beáta,
 Némethné Priskin Andrea,
 Paróczy Zsolt,
 Pollák Dávid,
 Sáreczki Fruzsina,
 Sáreczki Gyula,
 Sipos Márk György,

Szabó Éva,
Szabó Ivett,
Szabó László,
Széllné Rottmayer Zsuzsanna,
Tajti Enikő,
Tóth Bianka Nóra,
Tóth Krisztián,

Tóth Máté Lajos,
Tóth Zoltán,
Türkéné Bodnár Judit,
Uzonyiné Kola Magdolna,
Veres Ernő,
Zimonyi Péter Attila.

2. A 2017-BEN DIPLOMÁZOTT HALLGATÓK NÉVSORA

ALAPKÉPZÉS:

Ács Pálné,
Alföldi Vivien,
Batiz-Debre Krisztina,
Bertalan Csaba,
Gergely Csilla,
Jámbor Károly,
Kelemen Sándor Tomi,
Kissné Bocor Erzsébet,
Kocsisné Porumb Mária,

Kovács Dávid,
Kovács Marcell,
Major Bea,
Nagy Norbert,
Perlaki Edit,
Szilágyi Levente,
Szűcs Dániel,
Varga Tamás,
Veresné Sajben Márta.

KÁNTOR KÉPZÉS:

Kocsis-Bakti Krisztina.

MESTERKÉPZÉS:

Balázsne Sipoš Éva,
Bozsóki Tamás Lajos,
Ficsorné Kapus Mónika,
Fodorné Bálint Andrea,
Grajzel András,
Husiné Miklós Ildikó,
Józsa Emese,
Kapusné Madarász Erika,
Karcagi Sándorné,
Keenan-Róde Magdolna,

Kondor Marcell Máté,
Kulcsár Erzsébet Zsanett,
Lovas Bettina Ingrid,
Németh Beáta,
Némethné Priskin Andrea,
Pollák Dávid,
Reichardt Angelika,
Sáreczki Fruzsina,
Sipos Márk György,
Szabó Ivett,

Szabó László,
Tóth Krisztián,
Tóth Zoltán,
Uzonyiné Kola Magdolna,

Veres Ernő,
Vida Gabriella,
Zagyva Tünde Andrea.

3. KITÜNTETÉSBEN, JUTALOMBAN RÉSZESÜLT HALLGATÓK

KITŰNŐ DIPLOMÁÉRT JUTALOMBAN RÉSZESÜLT:

Bozsóki Tamás,
Fodorné Bálint Andrea,
Józsa Emese,
Némethné Priskin Andrea,

Sipos Márk György,
Tóth Zoltán,
Veres Ernő,
Zagyva Tünde Andrea.

JELES DIPLOMÁÉRT JUTALOMBAN RÉSZESÜLT:

Kelemen Sándor Tomi,
Keenan-Ródé Magdolna,
Perlaki Edit,

Szabó Ivett,
Szűcs Dániel,
Uzonyiné Kola Magdolna.

KITŰNŐ SZAKDOLGOZATÉRT JUTALOMBAN RÉSZESÜLT:

Fodorné Bálint Andrea,
Józsa Emese,
Kelemen Sándor Tomi,

Németh Beáta,
Némethné Priskin Andrea,
Zagyva Tünde.

TDK ESSZÉPÁLYÁZATÁNAK DÍJAZOTTJAI:

Ecsédi Eduárd,
Tóth Róbert,
Balla Gyula,
Cseh Anikó,

Kertész Kovács Beatrix,
Sándor Judit,
Putnoki Attila,
Tóth Andrea.

KIEMELKEDŐ KÖZÖSSÉGI MUNKÁÉRT JUTALMAZOTTAK:

Farkas Attila,
Győri Kolos,
Majnár Zoltán,

Megyesi Zoltán,
Sándor Judit,
Uzonyi Zsolt.

4. OKTATÓK ÉS MUNKATÁRSAK A 2016–17-ES TANÉVBEN

VEZETŐK:

Prof. Dr. Almási Tibor	rektor
Bereczki Lajos	rektorhelyettes
Dr. Almási Kornél Zsolt	művészeti rektorhelyettes
Dr. Szabó Zoltán	gazdasági főigazgató
László Gábor	főtitkár
Dr. Urbán Gedeon	tanulmányi igazgató

OKTATÓK:

Prof. Dr. Almási Tibor	tanszékvezető, egyetemi tanár
Dr. Almási Kornél Zsolt	tanszékvezető, egyetemi docens
Prof. Dr. Almási Mihály	egyetemi tanár
Bacsó Benjámin	óraadó tanár
Balla Péter	óraadó tanár
Borzási Pál Zoltán	adjunktus
Dr. Garai Zsolt	adjunktus
Dr. Giorgiov Dorin Adrián	adjunktus
Dr. Hubert Szabó Emeric	adjunktus
Dr. Kis-Juhász Vilmos	adjunktus
Dr. Kovács József	adjunktus
László Gábor	tanszékvezető, főiskolai docens
Dr. László Imre	főiskolai docens
Dr. Lowery Kirk Edward	egyetemi docens
Marton Zsolt	óraadó tanár
Dr. Mészáros Kálmán	tanszékvezető, főiskolai docens
Nemeshegyi-Horvát Anna	óraadó tanár
Nemeshegyi Zoltán	főiskolai docens
Serafin József	főiskolai docens
Dr. Szeder Balázs	óraadó tanár
Dr. Szigeti Jenő	óraadó tanár

Tóka Szabolcs	óraadó tanár
Dr. Urbán Gedeon	tanszékvezető, főiskolai docens
Dr. Urbán Szabolcs	óraadó tanár
Várady Endre	főiskolai docens
Prof. Dr. Veres Sándor Péter	tanszékvezető, egyetemi tanár

MUNKATÁRSAK:

Balla Péter	gazdasági munkatárs
Bednarik Krisztiánné	takarító
Bokros Andrea	fogyatékosügyi koordinátor
Fodorné Bálint Andrea	tanulmányi előadó
Huszta Csabáné	személyi titkár
Huszta Csaba	technikus
Kelédi Márton	tanulmányi előadó
id. László Gábor	portás
Molnár József	gondnok
Nagy-Kasza Dániel	kárpátaljai FKK koordinátor
Nagyné Maros Gabriella	könyvtáros
Papp Jonatán	tolmács
Szakács Imréné	gazdasági előadó
Újvári Ferenc	főiskolai lelkeszségi munkatárs
Zsolt Tamás	tanulmányi előadó

